

Kwartalnik Policyjny

Nr 1–2(64–65)/2023

Rok XVII

ISSN 1898-1453

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

www.kwartalnik.csp.edu.pl

W numerze:

- Ćwiczenia „KAL 2023”
- Działalność Fundacji ITAKA
- Poszukiwania terenowe
- Wojskowe wsparcie akcji poszukiwawczych
- Taktyka poszukiwań policyjnych
- Regulacje prawne
- Prawa ofiar
- Bezpieczeństwo ruchu drogowego
- Szkolenia praktyczne
- Korupcja w sporcie
- Dobór do służby w Policji

KONFERENCJA

„Poszukiwania osób zaginionych”

pod Patronatem Honorowym Komendanta Głównego Policji
gen. insp. dr. Jarosława Szymczyka

15 czerwca 2023 r. – Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

CELE KONFERENCJI

- Dyskusja nad aktualnym stanem wiedzy w zakresie prowadzenia czynności poszukiwawczych wobec osób zaginionych.
- Praktyczna ocena reakcji służb i podmiotów w poszukiwaniu osób zaginionych.
- Doskonalenie procesu szkolenia funkcjonariuszy Policji.

WSPÓŁORGANIZATORZY / PARTNERZY KONFERENCJI

- Prezes Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
- Prezes Polskiego Czerwonego Krzyża
- Prezes Jednostki Ratownictwa Specjalistycznego w Legionowie
- Komendant Szkoły Policji w Pile

KOMITET ORGANIZACYJNY KONFERENCJI

- Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
- Dyrektor Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji
- Komendant Wojewódzki Policji w Olsztynie

PROGRAM KONFERENCJI

9.00 OTWARCIE KONFERENCJI

Zastępca Komendanta Głównego Policji / Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

9.30 MODUŁ I. PODSUMOWANIE ĆWICZEŃ

- Biuro Kryminalne KGP – Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych w ćwiczeniach „KAL 2023”
- KWP Olsztyn – Skuteczność poszukiwań osób zaginionych na podstawie analizy ćwiczeń „KAL 2023”
- JRS Legionowo – Człowiek i pies przy współpracy w poszukiwaniach na ćwiczeniach „KAL 2023”

10.15 MODUŁ II. FORMALNOPRAWNE ASPEKTY POSZUKIWAŃ

- Biuro Kryminalne KGP / Uniwersytet Warszawski / Uniwersytet SWPS Katowice – Poszukiwania osób zaginionych
- KWP Olsztyn – Współczesne metody poszukiwań osób zaginionych
- SP Piła – Proces kształcenia w zakresie poszukiwań osób zaginionych

11.00 PRZERWA

11.30 MODUŁ III. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W POSZUKIWANIU OSÓB ZAGINIONYCH

- „Magnolia” – Ukraina – Poszukiwania zaginionych dzieci (Missing Children’s Search)
- Fundacja ITAKA – Poszukiwania zaginionych osób dorosłych i dzieci
- PCK – Zapobieganie ludzkim cierpieniom i łagodzenie ich skutków

12.30 DYSKUSJA/PODSUMOWANIE

Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie / Dyrektor Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji

13.00 OBIAD

Kwartalnik Policyjny

Do pobrania na stronie:
www.kwartalnik.csp.edu.pl

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat tel. 47 72 558 81, faks 47 72 535 80,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny:

mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk

tel. 47 72 557 06

e-mail: robert.maciejczyk@csp.edu.pl

Zastępca redaktora naczelnego:

mł. insp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Sekretarz redakcji:

Ewa Kowalska

Tłumaczenie na język angielski:

Katarzyna Olbryś

Projekt okładki:

Ewa Szczubeł

Zdjęcia na okładce:

Artur Łasocha, Małgorzata Puzio-Broda

Opracowanie graficzne i skład DTP:

Dorota Majewska-Pilch, Ewa Zduńczyk

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż, Monika Irzycka,
Ewa Kowalska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP w Legionowie

Nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 24.05.2023 r.

RADA NAUKOWA „KWARTALNIKA POLICYJNEGO”

■ prof. dr hab. Jacek Bleszyński	■ nadinsp. dr hab. Iwona Klonowska	■ płk SG dr Piotr Boćko
■ prof. dr hab. Marek Konopczyński	■ płk dr hab. Dariusz Majchrzak	■ nadinsp. dr Rafał Kochończyk
■ prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz	■ gen. bryg. dr hab. Piotr Płonka	■ mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk
■ prof. dr hab. Jadwiga Stawnicka	■ dr hab. UFU Oksana Telak,	■ insp. Piotr Cekała
■ prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski	prof. WSEwS	■ insp. Jarosław Gałuszka
■ dr hab. Mariusz Z. Jędrzejko, prof. WSBiP	■ dr hab. inż. Krzysztof Załęski	■ insp. Beata Różniak-Krzeszewska

RADA WYDAWNICZA pełni funkcję doradczo-programową zespołu redakcyjnego „Kwartalnika Policyjnego”

■ Agnieszka Zielińska	■ mł. insp. Adam Kuligowski	■ podinsp. Sławomir Hołoweńko
■ Teresa Siennicka	■ mł. insp. Beata Martyniak-Mróż	■ podinsp. Jarosław Piotrowski
■ mł. insp. Wioletta Białkowska	■ podinsp. Maciej Antas	■ podinsp. Mirosława Zalewska-Bzymek
■ mł. insp. Marek Hańczuk	■ podinsp. Adam Czekaj	■ nadkom. Magdalena Soboń

W NUMERZE

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

Współpraca służb i instytucji

- 3** List Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Pawła Dobrodzieja skierowany do uczestników ćwiczeń poszukiwawczych „KAL 2023”
- 5** MAŁGORZATA PUZIO-BRODA
Poszukiwania osób zaginionych „KAL 2023”. Ćwiczenia w Bazie Szkoleniowej Policji w Kalu
- 9** ELŻBIETA KOWALSKA, AGATA NOWACKA
Poszukiwanie osób zaginionych. Jak działa Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
- 16** ARLETA WIEWIÓRA
O poszukiwaniach terenowych słów kilka
- 18** WALDEMAR ZAKRZEWSKI
Wojskowe wsparcie działań Policji w akcjach poszukiwawczych

Praktyka policyjna

- 22** JOANNA STOJER-POLAŃSKA
Zaginięcia kryminalne a walka z ciemną liczbą przestępstw
- 27** ROBERT MACIEJCZYK
Elementy pracy operacyjno-rozpoznawczej w poszukiwaniach osób zaginionych
- 32** RAFAŁ TARAS
Policja Lubuska w systemie poszukiwań osób zaginionych. Dynamika problemu
- 47** JACEK GISZCZAK
Rola policjantów ruchu drogowego w poszukiwaniu osób zaginionych

Prawo

- 55** MIROSŁAW J. BEDNARSKI
Uwarunkowania i regulacje prawne poszukiwania osób zaginionych. Wprowadzenie

PRAWA OFIAR

- 61** MAREK MALISZEWSKI,
PIOTR LEWANDOWSKI
Prawa ofiar w kontekście zapobiegania zjawisku wtórnej wiktymizacji

BEZPIECZEŃSTWO RUCHU DROGOWEGO

- 67** BARTŁOMIEJ RYBAK
Bezzałogowe statki powietrzne w Policji
- 72** KRZYSZTOF LEŚNIARA
Nie takie skrzyżowania straszne...

SZKOLENIA PRAKTYCZNE

- 75** LESZEK CZERSKI
Szkolenie dla ukraińskich saperów zorganizowane w Kambodży
- 77** JANUSZ GLINKOWSKI
Ćwiczenia „Wolf-Ram-23”

NAUKI SPOŁECZNE

- 81** ŁUKASZ MARCZAK
Bezpieczeństwo a wyjaśnianie problemów społecznych przy użyciu monitoringu wizyjnego w perspektywie zastosowania taksonomii Benjamina Blooma

STOP KORUPCJI

- 89** KARION SMOLAREK
Korupcja w sporcie

DOBÓR DO SŁUŻBY W POLICJI

- 92** ROBERT OPOZDA
Dobór do służby w Policji w latach 2005–2022. Część IV. Postępowanie kwalifikacyjne do służby w Policji – zmiana art. 25 ustawy o Policji wprowadzona w roku 2022

ĆWICZENIA POSZUKIWAWCZE „KAL 2023”

*Szanowny Panie Generale,
Szanowni Państwo Komendanci,
Szanowny Panie Pułkowniku,
Przedstawiciele Zaprzyjaźnionych Służb,
Przedstawiciele Grup Poszukiwawczo-Ratowniczych, Wojsk Obrony Terytorialnej
oraz Polskiego Czerwonego Krzyża
Funkcjonariuszki, Funkcjonariusze Policji
Szanowni Państwo,*

Witam serdecznie wszystkich Państwa na dzisiejszych ćwiczeniach poszukiwawczych. Bardzo się cieszę, że po długim, trudnym okresie naznaczonym pandemią oraz wybuchem konfliktu zbrojnego na Ukrainie możemy znowu podejmować tego typu inicjatywy, pozwalające na doskonalenie umiejętności i rozwijanie współpracy na polu działań z zakresu poszukiwań osób zaginionych. Policja, jako instytucja wiodąca w tym obszarze, docenia każdą profesjonalną pomoc, mając pełną świadomość jej znaczenia i wagi dla szybkości i efektywności prowadzonych działań poszukiwawczych.

Chciałbym podkreślić, że poszukiwania osób zaginionych zawsze stanowiły jedno z priorytetowych zadań i wyzwań Policji. Dlatego też nieustannie podejmujemy starania, aby osiągać coraz lepsze rezultaty działań ukierunkowanych na odnalezienie osoby zaginionej.

Przeprowadzone w ostatnich latach szkolenia, a także zmiany organizacyjne w strukturach policyjnych czy wreszcie wdrażanie nowych technologii to tylko niektóre z inicjatyw dających szansę na jeszcze skuteczniejsze działania Policji w zakresie poszukiwań. Należy podkreślić, że pomimo tak dużej skali rejestrowanych spraw, bo każdego roku w Polsce zgłaszanych jest ponad 13 tys. zaginięć, a w ubiegłym roku liczba ta wyniosła prawie 14 tys., skuteczność działań poszukiwawczych prowadzonych przez Policję jest bardzo wysoka. Świadczą o tym wyniki osiągnięte co roku przez jednostki organizacyjne Policji. Warto zaznaczyć też fakt, że decyzją Komendanta Głównego Policji pod koniec ubiegłego roku we wszystkich komendach wojewódzkich / Komendzie Stołecznej Policji powołane zostały wydziały do spraw poszukiwań i identyfikacji osób. Jestem przekonany, że powstanie tych struktur zapewni lepszy nadzór nad problematyką poszukiwań w poszczególnych garnizonach oraz realne wsparcie jednostek organizacyjnych Policji niższego szczebla. Na realizację przeprowadzonych zmian przekazano z rezerwy Komendy Główny Policji 189 etatów.

Zmiany organizacyjne objęły również Wydział Poszukiwań i Identyfikacji Osób Biura Kryminalnego KGP, gdzie powstała komórka poszukiwawcza, która działa na terenie całego kraju – Centralna Sekcja Poszukiwań Celowych.

Działania sekcji ukierunkowane są na realizację najbardziej zawiłych i rozbudowanych spraw poszukiwawczych, w których niezbędne jest szybkie i dynamiczne działanie połączone z analitycznym podejściem i stosowaniem nieszablonowych rozwiązań. Wzmocnione etatowo zostało również funkcjonujące w ramach wydziału Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, które całodobowo monitoruje wszystkie sprawy zaginięć w Polsce.

Od października 2021 r. w wydziale funkcjonuje Sekcja Przewodników Psów Specjalnych MTR, szkolonych do pracy metodą mantrailingu – jest to forma tropienia polegająca na podążaniu za indywidualnym zapachem człowieka i zidentyfikowaniu go na końcu śladu. Aktualnie w sekcji służbę pełni pięciu przewodników z psami, którzy nie tylko aktywnie wspierają akcje poszukiwacze za osobami zaginionymi, lecz również obsługują zdarzenia o charakterze kryminalnym na terytorium całego kraju. Tylko w ubiegłym roku zrealizowano niemal 60 wniosków o wykorzystanie psów, w tym roku jednostki Policji w kraju występowały z takimi wnioskami już ponad 30 razy.

Szanowni Państwo, wszyscy wiemy, jak ważnym elementem wpływającym na jakość i skuteczność prowadzonych poszukiwań są szkolenia. Świadczy o tym Państwa dzisiejsza obecność na poligonie w Węgorzewie, gościnnie użyczonym przez zaprzyjaźnioną jednostkę wojskową. Potrzeba stałego podnoszenia swoich kwalifikacji i chęć usprawniania współdziałania dowodzą, że powierzone nam zadania traktujemy z dużą odpowiedzialnością i zaangażowaniem. Scenariusz dzisiejszych ćwiczeń zakłada przeprowadzenie działań poszukiwawczych w zróżnicowanym terenie, z użyciem różnych metod, środków i technik poszukiwawczych. Chciałbym podkreślić, że celem naszego spotkania jest nie tylko doskonalenie umiejętności i procedur współdziałania w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia osoby zaginionej, ale również integracja naszych środowisk, sprzyjająca jeszcze lepszej i efektywniejszej współpracy w przyszłości, bo musimy pamiętać, że sprawne i skuteczne poszukiwania osoby zaginionej to efekt ciężkiej pracy i współdziałania wielu ludzi.

Szanowni Państwo, korzystając z okazji, chciałbym również podziękować wszystkim za organizację i realizację tego ważnego wydarzenia. Dziękuję szczególnie Panu Generałowi Tomaszowi Klimkowi – Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Olsztynie, Pani insp. Annie Jędrzejewskiej-Szpak – Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz Dyrektorowi Biura Kryminalnego KGP, którego reprezentuje Zastępca Pan insp. Michał Grzelec. Dziękuję także Panu płk. Mariuszowi Majerskiemu, Dowódcy 1 Mazurskiej Brygady Artylerii, za użyczenie miejsca na dzisiejsze ćwiczenia.

Na koniec chciałbym życzyć Państwu pomyślnych i oczekiwanych efektów dzisiejszych ćwiczeń. Mam także nadzieję, że ich wyniki będą satysfakcjonujące i przyniosą korzyści wszystkim uczestniczącym w tej cennej inicjatywie. Dziękuję.

*nadinsp. Paweł Dobrodziej
Zastępca Komendanta Głównego Policji*

List Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Pawła Dobrodzieja skierowany do uczestników przedsięwzięcia „KAL 2023” odczytany przez Zastępcę Dyrektora Biura Kryminalnego KGP insp. Michała Grzelca podczas rozpoczęcia ćwiczeń.

Poszukiwania osób zaginionych „KAL 2023” Ćwiczenia w Bazie Szkoleniowej Policji w Kalu

Fot. 1. Widok ze śmigłowca
na Jezioro Świącayty – miejsce ćwiczeń.
Zdj. M. Puzio-Broda.

mł. insp. Małgorzata Puzio-Broda

Wydział Poszukiwań i Identyfikacji Osób
Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji

W dniu 18 maja 2023 r. na terenie Bazy Szkoleniowej w Kalu, zamiejscowym ośrodku Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, oraz poligonu wojskowego 1 Mazurskiej Brygady Artylerii w Węgorzewie odbyły się ćwiczenia z zakresu poszukiwań osób zaginionych „KAL 2023” pod Patronatem Honorowym Komendanta Głównego Policji gen. insp. dr. Jarosława Szymczyka. Organizatorami tego przedsięwzięcia byli: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji oraz Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie.

Głównym celem przeprowadzonych ćwiczeń było doskonalenie umiejętności i procedur poszukiwania osób zaginionych oraz współdziałania Policji i innych podmiotów w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia osoby zaginionej.

Oficjalnego otwarcia wydarzenia dokonali: Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie insp. Anna Jędrzejewska-Szpak oraz Zastępca Dyrektora Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji insp. Michał Grzelec, który odczytał oficjalny list Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Pawła Dobrodzieja, skierowany do wszystkich uczestników ćwiczeń.

Uczestnikami tego wydarzenia byli przedstawiciele Policji, grup poszukiwawczo-ratowniczych, Wojsk Obrony Terytorialnej, Polskiego Czerwonego Krzyża, a także pozoranci odgrywający role zaginionych. W sumie w ćwiczeniach wzięło udział około 150 osób.

Symulacja działań poszukiwawczych została zrealizowana na podstawie wcześniej przygotowanego i na bieżąco mo-

dyfikowanego scenariusza i opierała się na motywie przewodnim, jakim było zaginięcie kilkunastu osób w wieku od osiemnastu do czterdziestu lat, które oddaliły się z ośrodka wypoczynkowego po nocnej imprezie. Z okoliczności ustalonych przez policjantów wynikało, że uczestnicy imprezy mogli znajdować się pod wpływem alkoholu lub podobnie działających środków. Wiadomo było również, że część z osób rozproszyła się po niezurbanizowanym terenie, pozostali mogli przebywać na akwenu graniczącym z ośrodkiem, na co wskazywał brak jednej z łódek zacumowanych przy brzegu jeziora.

Sztab dowodzenia, zorganizowany na miejscu działań z wykorzystaniem dwóch mobilnych centrów wsparcia poszukiwań: Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP i Grupy Ratowniczej Nadzieja, miał za zadanie zaplanować akcję poszukiwawczą, dysponując do działań w terenie łącznie ponad 90 osób, w tym 4 przewodników Sekcji Przewodników Psów Specjalnych MTR z Wydziału Poszukiwań

Fot. 2. Ośrodki Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Zdj. K. Czerwińska, R. Karyś, K. Molski, D. Ratajczak.

i Identyfikacji Osób Biura Kryminalnego KGP, 2 przewodników psów tropiących z Mazurskiej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej z Olecka, 3 przewodników psów ratowniczych z OSP w Klebarku Wielkim oraz 3 przewodników z Grupy Poszukiwawczej JRS OSP w Legionowie. W sumie w teren zostało wysłanych 37 zespołów – tzw. szybkich trójek poszukiwawczych, składających się z funkcjonariuszy Policji, ratowników, poszukiwaczy oraz żołnierzy WOT. W poszukiwaniach użyto również specjalistycznego sprzętu w postaci bezałogowych statków powietrznych z zasobów Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, Mazurskiej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej oraz Warmińsko-Mazurskiej Brygady Obrony Terytorialnej.

Do jednego z epizodów rozwijającego się scenariusza działań – penetracji jeziora Świącajty i jego okolic – zadysponowany został śmigłowiec Bell 206 z Zarządu Lotnictwa Policji Głównego Sztapu Policji KGP, którego załoga ujawniła z powietrza trzech poszkodowanych dryfujących przy brzegu jeziora. Podjęcia zaginionych z wody w ramach sprawnie zorganizowanej akcji ratunkowej dokonali funkcjonariusze CSP w Legionowie wspierani przez zespół wodny Grupy Interwencyjnej Stowarzyszenia Podwodnik z Orzysza.

Ćwiczenia zostały zakończone odnalezieniem wszystkich osób zaginionych i przekazaniem ich do polowego punktu medycznego zorganizowanego przez Grupę Ratownictwa PCK w Olsztynie. Łącznie z lądu i z powietrza spenetrowano około 630 ha powierzchni terenu. Dzięki użyciu specjalistycznego sprzętu i psów tropiących dokonano również sprawdzenia miejsc trudno dostępnych.

Warto wspomnieć, że ważnym akcentem przeprowadzonych manewrów było podpisanie przez obecnego na miejscu ćwiczeń Komendanta Wojewódzkiego Policji w Olsztynie nadinsp. Tomasza Klimka porozumienia o współpracy z Mazurską Grupą Poszukiwawczo-Ratowniczą z Olecka. Widoczne zaangażowanie wszystkich ćwiczących osób, a także sprawnie i profesjonalnie przeprowadzone działania zmierzające do szybkiego i szczęśliwego odnalezienia osoby zaginionej udowodniły, że dobra współpraca i ciągłe doskonalenie stanowią klucz do sukcesu, co podkreślił

Fot. 3. Odprawa grup poszukiwawczych – rozpoczęcie ćwiczeń z zakresu poszukiwania osób zaginionych „KAL 2023”.

Fot. 4. Materiały informacyjne przygotowane na ćwiczenia.

„KAL 2023”

Fot. 5. Sztab poszukiwań – funkcjonariuszka KWP Olsztyn, podinsp. Katarzyna Szewiła, w trakcie dyslokacji grup poszukiwawczych.

Fot. 6. Mobilne Centrum Wsparcia Poszukiwań KGP.

Fot. 7. Zaginieni – pozoracja.

Fot. 8. Przewodnik z psem mantrailingowym po podjęciu śladu osoby zaginionej (pozoranta) rozpoczynający poszukiwania. Łódź CSP, przedstawiciele CSP i BK KGP.

Fot. 9. Pies mantrailingowy w trakcie tropienia śladu.

Fot. 10. Podjęcie zaginionej osoby – pozoranta.

Fot. 11. Kierownictwo jednostek organizujących ćwiczenia „KAL 2023” (od lewej): mł. insp. Grzegorz Prusak – Naczelnik WPiO BK KGP, pani Agnieszka Zielińska – Zastępca Komendanta CSP, insp. Michał Grzelec – Zastępca Dyrektora BK KGP, insp. Anna Jędrzejewska-Szpak – Komendant CSP, nadinsp. Tomasz Klimek – Komendant Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, płk Mariusz Majerski – Dowódca 1 Mazurskiej Brygady Artylerii im. gen. Józefa Bema w Węgorzewie, nadkom. Marcin Karmowski – Komendant Powiatowej Policji w Węgorzewie, st. chor. szt. Robert Kopiczko – 1 Mazurska Brygada Artylerii im. gen. J. Bema w Węgorzewie, podinsp. Marcin Towalewski – Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile, ppłk Robert Szumski – Zastępca Szefa Sztabu 1 Mazurskiej Brygady Artylerii im. gen. J. Bema w Węgorzewie.

Fot. 2–11. A. Łasocho.

w swoim wystąpieniu skierowanym do uczestników ćwiczeń nadinsp. Paweł Dobrodziej.

W ramach przedsięwzięcia przećwiczone zostały procedury działania Policji, wspieranej przez inne służby i podmioty pozapolicyjne w zakresie poszukiwań osób. Realizacja ćwiczeń pozwoliła m.in. na:

- sprawdzenie i podniesienie poziomu współpracy służb i podmiotów w czasie akcji poszukiwawczej;
- wypracowanie materiałów szkoleniowych z zakresu poszukiwań osób zaginionych, które wzbogacą proces dydaktyczny na szkoleniach i kursach dedykowanych policjantom realizującym zadania w omawianym obszarze;
- analizę wykorzystania dostępnych sił i środków oraz procedur współdziałania;
- prezentację Mobilnego Centrum Wsparcia Poszukiwań Osób Zaginionych KGP wraz z wyposażeniem oraz wykorzystanie tego narzędzia jako bazy sztabowej dla prowadzonych działań;
- integrację środowisk zaangażowanych w poszukiwania osób zaginionych, co zapewni jeszcze lepszą współpracę w przyszłości.

Podziękowania

Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji w imieniu swoim oraz współorganizatorów przedsięwzięcia, tj. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, składa podziękowania za pomoc i udział w manewrach:

- Dowództwu 1 Mazurskiej Brygady Artylerii im. Józefa Bema;
- Zarządowi Lotnictwa Policyjnego Głównego Sztabu Policji KGP;
- Kierownictwu Komendy Powiatowej Policji w Węgorzewie;
- Kierownictwu i kadrze Szkoły Policji w Pile;

- żołnierzom 4 Warmińsko-Mazurskiej Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej;
- policjantom Oddziału Prewencji Policji z Olsztyna;
- oraz przedstawicielom: Grupy Poszukiwawczej Nadzieja z Łomży, Jednostki Ratownictwa Specjalistycznego OSP w Legionowie, Mazurskiej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej Olecko, Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej ANIKAR, Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej OSP Klebark Wielki, Stowarzyszenia PODWODNIK, Polskiego Czerwonego Krzyża z Warszawy i Olsztyna, Trójmiejskiej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej w Sopocie i kadmety z Centrum Edukacji Mundurowej z Elku.

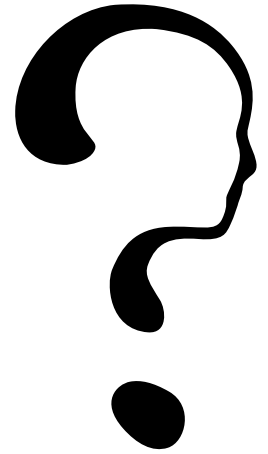
Summary

Searching for missing persons “KAL 2023” – exercises in the Police Training Base in Kal

The present article provides synthetic information concerning the “KAL 2023” exercises in the field of searching for missing persons. This event was held on May 18, 2023 on the premises of the Police Training Base in Kal – off-campus centre of both the Police Training Centre in Legionowo and the military training ground of the 1st Mazurian Artillery Brigade in Węgorzewo. The main aim of the undertaking was to improve the procedures and skills in the scope of searching for missing persons and cooperation between the Police and other entities in the situation of threat to the life and health of a missing person. The exercises were organized by the Police Training Centre in Legionowo, the Criminal Bureau of the National Police Headquarters and the Provincial Police Headquarters in Olsztyn, under the honorary patronage of the Commander-in-Chief of the Police. Within the rehearsed search action, more than 90 people were directed to field operations, during which they formed 37 teams – the so-called fast search triples consisting of police officers, rescuers, searchers and soldiers of the Territorial Defense Forces. Tracking dogs and specialized equipment in the form of unmanned aerial vehicles were used, as well as a Bell 206 helicopter from the Police Aviation Board of the Main Staff of the National Police Headquarters – to penetrate Lake Świącajty and its surroundings.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

POSZUKIWANIE OSÓB ZAGINIONYCH

Jak działa Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych

Elżbieta Kowalska

specjalista ds. komunikacji Fundacji ITAKA

Agata Nowacka

psycholog, specjalista Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA

Poszukiwanie osób zaginionych, wsparcie ich rodzin i bliskich, a także profilaktyka zaginięć to trzy główne obszary działalności Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych. Założona prawie ćwierć wieku temu Fundacja jest jedyną tego typu organizacją w Polsce, która tak kompleksowo podchodzi do tematu zaginięć i jednocześnie w wielu obszarach współpracuje z polską Policją.

**Fundacja
ITAKA**
**Centrum Poszukiwań
Ludzi Zaginionych**

Wstęp

W Polsce za zaginione rocznie uznaje się 13 tysięcy osób, kolejne 4 tysiące to tzw. trwale zaginieni, których los pozostaje nieznany od wielu lat. Poszukiwaniem zaginionych oraz wsparciem ich rodzin od prawie 25 lat zajmuje się Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych. Impulsem do powstania Fundacji ITAKA był program telewizyjny „Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie”. Wraz z innymi założycielami Fundacji – Wojciechem Tochmanem, Alicją Tomaszewską, Lidią Ostalowską, Bożeną Dudko – mieliśmy okazję go współtworzyć. Ciężko było nam beczynnie patrzeć na smutek rodzin, które po emisji programu zostawały ze swoim bólem i nadzieją same. Postanowiliśmy więc założyć Fundację, której celem byłoby nie tylko poszukiwanie osób zaginionych, ale również wsparcie ich rodzin – podkreśla Anna Jurkiewicz, prezeska Fundacji ITAKA. Początkowo Fundacja miała do dyspozycji niewielki pokój w centrum

Warszawy i mogła liczyć na pomoc garstki wolontariuszy. Internet był wtedy jeszcze w powijakach, więc zgłoszenia osób zaginionych Fundacja otrzymywała drogą listowną. *Wiedzieliśmy, że musimy być dobrze zorganizowani. Zwłaszcza, że trafiały do nas również zgłoszenia od rodzin, których bliscy zaginęli kilka bądź nawet kilkanaście lat wcześniej. Dlatego od początku naszej działalności funkcjonowała Baza Osób Zaginionych, w której rejestrowaliśmy każdy zgłoszony do nas przypadek – wyjaśnia Jurkiewicz.*

Procedura była następująca: przedstawiciel Fundacji odbierał zgłoszenia, które były nadsyłane do specjalnej skrytki pocztowej, następnie zgłoszenie rejestrowano w bazie i odpowiadano rodzinie listownie. *Największym wyzwaniem było dla nas otrzymanie zdjęcia osoby zaginionej, które moglibyśmy opublikować w prasie czy wydrukować na plakacie. To były czasy, kiedy nikt z nas nawet nie marzył o posiadaniu smartfonów. Niestety, jakość niektórych nadsyłanych do nas fotografii była tak niska, że nie nadawały się one do*

publikacji. Czasami zdarzało się, że przysyłano nam zdjęcia z rodzinnych uroczystości, na których oznaczano osobę zaginioną. Rodziny bowiem nie dysponowały inną fotografią zaginionego. Z kolei jednostki Policji, w tamtych czasach, zdjęcia zaginionych przekazywały nam faksem – wspomina Jurkiewicz. I choć oficjalnie porozumienie o współpracy z Policją Fundacja ITAKA podpisała w 2009 r., od samego początku swoimi działaniami – zarówno poszukiwawczymi, jak i profilaktycznymi – starała się wspierać służby mundurowe.

Jakie są najczęstsze przyczyny zaginięć ludzi w Polsce?

Nie ma dwóch takich samych zaginięć. Każda tego typu sprawa powinna być rozpatrywana indywidualnie. Możemy natomiast mówić o najczęstszych przyczynach zaginięć w danych grupach wiekowych. I tak, jeśli mamy do czynienia z zaginięciem małego dziecka, to zwykle przyczyną jest brak należytej uwagi ze strony osób dorosłych – rodziców bądź opiekunów. Z roku na rok otrzymujemy coraz więcej zgłoszeń dotyczących uprowadzeń rodzicielskich. To kolejna, najczęstsza przyczyna zaginięć małych dzieci. Zdarzenia kryminalne mają miejsce bardzo rzadko – tłumaczy Agata Nowacka, psycholog i szefowa Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA. W przypadku zaginięć małych dzieci, a takie zaginięcia same w sobie budzą bardzo dużo emocji, w przestrzeni medialnej wciąż pojawiają się nieprawdziwe informacje. Kiedyś była „czarna wołga”, a dziś miejskie legendy przeniosły się do sieci. Regularnie pojawiają się tam historie o „tajemniczym białym vanie”, do którego miałyby wsiadać dzieci i przepadać bez wieści. Cały szkopuł w tym, że tego typu historie nigdy się nie wydarzyły – dodaje Nowacka. W przypadkach zaginięć małych dzieci Fundacja ITAKA czynnie wspiera polską Policję w działaniach ogłaszanych w ramach Child Alert. Child Alert jest międzynarodowym systemem natychmiastowego rozpowszechniania wizerunku zaginionego dziecka za pośrednictwem wszystkich dostępnych mediów. Celem jest tutaj szybkie i skuteczne poszukiwanie małoletnich.

Jeśli chodzi o nastolatki, to w tej grupie wiekowej główną przyczyną zaginięć są ucieczki. Należy podkreślić, że to jedyna grupa wiekowa, w której częściej dochodzi do zaginięć dziewcząt niż chłopców – wskazuje Nowacka. Przyczyn ucieczek jest wiele – począwszy od presji narzucanej przez rodziców, przez przemoc rówieśniczą lub domową, kończąc na różnego rodzaju konfliktach. Uciekają również podopieczni placówek opiekuńczo-wychowawczych. Często spotykamy się z tym, że w mediach o ucieczkach mówi się, że są spowodowane burzą hormonów. Albo że to

przejaw młodzieńczego buntu. Nie jest to prawdą, bo jeśli nastolatek ucieka, oznacza to, że nie radzi sobie z problemami. Rzetelną wiedzę dotyczącą ucieczek szerzymy podczas bezpłatnych webinarów oraz konferencji – tłumaczy Nowacka.

Często spotykamy się z tym, że w mediach o ucieczkach mówi się, że są spowodowane burzą hormonów. Albo że to przejaw młodzieńczego buntu. Nie jest to prawdą, bo jeśli nastolatek ucieka, oznacza to, że nie radzi sobie z problemami.

Należy tutaj dodać, że Fundacja ITAKA od 2009 r. jest polskim operatorem numeru 116 000. Numer znany jest jako Telefon w Sprawie Zaginionego Dziecka i Nastolatka. Każda osoba zaangażowana w sprawę zaginięcia dziecka (rówieśnik, przyjaciel, członek rodziny, opiekun lub nauczyciel) może zadzwonić pod numer 116 000 i otrzymać natychmiastowe wsparcie emocjonalne, psychologiczne, socjalne, prawne i administracyjne. Pomoc udzielana na linii jest bezpłatna. Specjalne dyżury pełnione są przez przeszkolone osoby. Są to specjaliści ds. poszukiwań, prawnicy oraz psychologowie. Numer 116 000 jest numerem ogólnoeuropejskim, który działa w 32 krajach Europy. W danym kraju obsługiwany jest przez konkretne fundacje działające na terenie danego państwa.

W przypadku osób dorosłych jedną z głównych przyczyn zaginięć jest depresja. Zaginięcie osoby dorosłej może być skutkiem konfliktu rodzinnego, problemów w pracy, niemożności sprostania trudniej sytuacji życiowej, finansowej bądź zdrowotnej. Tych przyczyn jest naprawdę bardzo dużo. W Fundacji mieliśmy również do czynienia z sytuacjami, gdy osoby świadomie porzucały swoje rodziny i dotychczasowe życie. Tak było w przypadku mężczyzny, który odnalazł się po 10 latach. Mieszkał wtedy w innym kraju, miał nową rodzinę i prowadził inne życie. W Polsce poszukiwała go żona, która wychowywała ich wspólne dzieci – opowiada Nowacka i jednocześnie podkreśla, że pracownicy Fundacji nigdy nie oceniają decyzji czy zachowań osób, którym Fundacja pomaga. Nigdy nie krytykujemy, nie dyskredytujemy, bo to nie nasza rola. My jesteśmy od udzielenia wsparcia poszukiwawczego, psychologicznego czy prawno-socjalnego – wyjaśnia.

Pogarszający się stan zdrowia i różnego rodzaju choroby to najczęstsze przyczyny zaginięć osób starszych. W ubiegłym roku wraz z Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji opracowaliśmy specjalne materiały edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa seniorów na terenie zalesionym. Postanowiliśmy poruszyć ten temat, ponieważ jesień to czas, kiedy zgłoszeń seniorów jest więcej. Dzieje się tak głównie z uwagi na to, że jest to sezon grzybobrania, które jest jednym z ulubionych sposobów spędzania wolnego czasu przez osoby starsze. W ich przypadku ewentualne zaginięcie w lesie, często w niesprzyjających warunkach pogodowych, może stanowić olbrzymie zagrożenie – tłumaczy Agata Nowacka. Działanie było zrealizowane w ramach projektu zleconego Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Ad-

Nie ma dwóch takich samych zaginięć. Każda tego typu sprawa powinna być rozpatrywana indywidualnie. Możemy natomiast mówić o najczęstszych przyczynach zaginięć w danych grupach wiekowych.

Centrum Wsparcia i Mediacji

dla rodzin zagrożonych sytuacją porwania rodzicielskiego

ZADZWOŃ

116 000

NAPISZ

cwim@zaginieni.pl

PRAWNIK

PSYCHOLOG

MEDIATOR

Bezpłatna pomoc rodzicom w sytuacji rozstania

Ryc. nr 1. Centrum Wsparcia i Mediacji Fundacji ITAKA.

ministracji. Ulotkę można pobrać ze strony: https://www.itaka.org.pl/wp-content/uploads/2022/09/10_zasad_bezpiecznego_wyjscia_na_grzybobranie.pdf.

Kim są osoby trwale zaginione?

Los osób trwale zaginionych, których liczbę w Polsce szacuje się na 4 tysiące, pozostaje nieznaną od lat. *Kiedy powstała Fundacja, zgłaszały się do nas rodziny, których bliscy zaginęli wiele lat wcześniej. Do dziś nikomu nie udało się ustalić, co się z nimi stało. Ich historie przypominamy w cotygodniowym cyklu „Z ARCHIWUM ITAKI”, który jest publikowany zarówno na naszej stronie internetowej zaginieni.pl, jak i na naszych profilach w mediach społecznościowych – Facebooku i Instagramie. Chcemy pamiętać o tych osobach. Po cichu liczymy, że powrót do ich historii po latach może sprawić, że znajdą się świadkowie tamtych wydarzeń, którzy do tej pory milczeli. Jeśli informacje od nich pozyskane doprowadziłyby do rozwiązania sprawy, rodziny osób długotrwale zaginionych przestaną żyć w niepewności – mówi Anna Jurkiewicz.*

Na osoby trwale zaginione Fundacja ITAKA zwraca uwagę, angażując się w różnego rodzaju projekty artystyczne. I tak młodym, których los pozostaje nieznaną od wielu lat, swoją pracę dyplomową poświęciła Zuzanna Pieczyńska, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Kra-

stawie. Artystka wykonała serię przejmujących obrazów, na których przedstawiła cztery osoby, których los pozostaje nieznaną do dziś. Są to: Tomasz Desecki, Ania Jałowiczor, Aleksandra Gładysiak i Seweryn Adamczyk. Prace autorstwa Zuzanny Pieczyńskiej to unikalny projekt w skali kraju. Każdemu z bohaterów malarka poświęciła 4 obrazy wykonane różnymi technikami (jeden z nich widoczny jest dopiero po podświetleniu lampą LED). Zaginieni są m.in. uwiecznieni w miejscach, gdzie byli widziani po raz ostatni. Artystka wykonała także ich portrety na podstawie progresji wiekowej. Na swoich obrazach Zuzanna Pieczyńska przedstawiła również bliskich osób długotrwale zaginionych. Prace będzie można obejrzeć już we wrześniu podczas wystawy zorganizowanej w Mazowieckim Instytucie Kultury w Warszawie. Osobom trwale zaginionym poświęcony był również projekt „Pokoje zaginionych”, w ramach którego fotografka Karolina Jonderko robiła zdjęcie pokoi zamieszkałych przez zaginionych, czy kampania przeprowadzona wspólnie z Playerem, w której listy rodzin do osób zaginionych czytali aktorzy, tacy jak: Danuta Stenka, Piotr Głowacki i Anna Dymna.

Jak można zgłosić zaginięcie bliskiej osoby do Fundacji ITAKA?

Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych pomaga w poszukiwaniach osób zaginionych na terenie Polski (niezależnie od ich narodowości), a także Polaków, którzy zaginęli za granicą. Do Fundacji ITAKA można zgłaszać zarówno zaginięcia dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych. Należy podkreślić, że Fundacja ITAKA może przyjąć zgłoszenie tylko wówczas, gdy zaginięcie danej osoby zostało zgłoszone i przyjęte na policji. Proces zgłaszania zaginięcia bliskiej osoby do Fundacji ITAKA składa się z trzech etapów. W pierwszym należy wypełnić formularz znajdujący się na stronie: <https://zaginieni.pl/szukasz-pomocy/zglos-zaginienie/wypelnij-formularz-online/> lub zgłosić zaginięcie, dzwoniąc pod

W przypadkach zaginięć małych dzieci Fundacja ITAKA czynnie wspiera polską Policję w działaniach ogłaszanych w ramach Child Alert. Child Alert jest międzynarodowym systemem natychmiastowego rozpowszechniania wizerunku zaginionego dziecka za pośrednictwem wszystkich dostępnych mediów. Celem jest tutaj szybkie i skuteczne poszukiwanie małoletnich.

numer 22 654 70 70. Następnie należy wydrukować i wypełnić formularz dostępny tutaj: https://www.zaginieni.pl/wpcontent/uploads/2019/09/formularz_zgloszenia_zaginieni%20Fundacja_Itaka_2019.pdf. Wypełniony formularz wraz z potwierdzeniem oświadczenia osoby zgłaszającej zaginięcie na policję i zdjęciem osoby zaginionej należy wysłać mailem na adres: biuro@zaginieni.pl lub pocztą tradycyjną: Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, skr. pocztowa 127, 00-958 Warszawa 66.

Publiczna dostępność bazy zwiększa szanse na odnalezienie osoby zaginionej.

W większości prowadzonych przez nas spraw z Fundacją kontaktowali się informatorzy, którzy mieli informacje dotyczące osób zaginionych. Informatorom, jeśli tylko sobie tego życzą, zawsze gwarantujemy anonimowość, a przekazane przez nich informacje dokładnie weryfikujemy, zanim prześlemy je bliskim zaginionych.

Dane zaginionych umieszczane są w Internetowej Bazie Danych Osób Zaginionych znajdującej się na stronie www.zaginieni.pl. Można ją przeglądać przez formularz on-line i nie trzeba znać danych personalnych konkretnych osób. Dzięki temu z bazy Fundacji mogą korzystać pracownicy szpitali, noclegowni, policjanci, strażnicy miejscy oraz wszyscy ci, którzy chcą wesprzeć Fundację w poszukiwaniach. *Publiczna dostępność bazy zwiększa szanse na odnalezienie osoby zaginionej. W większości prowadzonych przez nas spraw z Fundacją kontaktowali się informatorzy, którzy mieli informacje dotyczące osób zaginionych. Informatorom, jeśli tylko sobie tego życzą, zawsze gwarantujemy anonimowość, a przekazane przez nich informacje dokładnie weryfikujemy, zanim prześlemy je bliskim zaginionych. Rodziny zaginionych po zarejestrowaniu zgłoszenia mogą pobrać z bazy specjalny plakat z wizerunkiem ich bliskiego i kontaktem do naszej Fundacji – mówi Anna Jurkiewicz.*

Jak Fundacja ITAKA poszukuje osób zaginionych?

Po otrzymaniu zgłoszenia o zaginięciu do działań przystępuje Zespół Poszukiwań i Identyfikacji Fundacji ITAKA. Głównym sposobem poszukiwania jest rozpowszechnianie wizerunku osoby zaginionej. To, gdzie ten wizerunek rozpowszechniamy, zależy od danej sprawy. *Jeśli mamy do czynienia np. z zaginięciem osoby za granicą, kontaktujemy się z ambasadą lub konsulatami, stowarzyszeniami i mediami polonijnymi, a także organizacjami partnerskimi, które w danym kraju zajmują się poszukiwaniem zaginionych. Przykładem może być organizacja SOS Desapercidos, działająca na terenie Hiszpanii, czy Child Focus Belgium. Docieramy do mediów, aby informacja o zaginięciu trafiła do jak największej liczby osób – tłumaczy szefowa tego zespołu, Agata Nowacka.*

W przypadku osób zaginionych na terenie Polski ich wizerunki regularnie pojawiają się w prasie i telewizji – zarówno tej lokalnej, jak i krajowej. To jednak nie wszystko. Pracownicy Zespołu Poszukiwań i Identyfikacji kontaktują się także z placówkami medycznymi, noclegowaniami, lokalnymi stowarzyszeniami niosącymi pomoc osobom w kryzysie bezdomności oraz jednostkami straży miejskiej. Ponadto Fundacja ITAKA regularnie informuje o prowadzonych poszukiwaniach na swoich profilach w mediach społecznościowych. *W kontaktach z dziennikarzami kierujemy się wypracowanym przez lata kodeksem etycznym. Oznacza to, że nie komentujemy bieżących spraw w kontekście relacji personalnych, jakie istniały między zaginionym a jego bliskimi. Nie dywagujemy, co mogło się stać z daną osobą ani co sprawiło, że zaginęła. Nie podajemy żadnych szczegółów, które mogłyby sprawić, że pod informacjami rozpocznie się internetowa dyskusja szkalująca zarówno zaginionego, jak i jego bliskich. Dla nas priorytetem jest podjęcie takich działań, które będą mogły skutecznie przyczynić się do odnalezienia osoby zaginionej. Jednocześnie otaczamy opieką rodziny zaginionych, oferujemy im m.in. wsparcie psychologiczne i prawne – wyjaśnia Nowacka.*

Do Fundacji ITAKA mogą zgłaszać się również osoby zaginione, które chcą odwołać swoje poszukiwania i nie chcą utrzymywać kontaktu z bliskimi. *Aby zweryfikować tożsamość, prosimy o odpowiedź na przygotowane wcześniej pytania. Dotyczą one szczegółów związanych z życiem zaginionego. Czasami prosimy o podanie imienia psa, nazwy szkoły, ulubionej książki. Jeśli odpowiedzi zgadzają się tym, co przekazała nam rodzina, mamy pewność, że rozmawiamy z daną osobą. Wtedy, o ile dana osoba jest pełnoletnia, możemy odwołać jej poszukiwania. Jeśli zostanie wyrażona chęć przekazania informacji rodzinie, również jesteśmy w stanie to zrobić. Zawsze informujemy, że taka możliwość istnieje i że nie jest ona obligatoryjna – mówi Agata Nowacka.*

Fundacja zachowuje również neutralność w kwestiach związanych z uznaniem danego zaginionego za zmarłego. *Jeśli w rozmowach z nami poruszona zostaje kwestia związana z uznaniem zaginionego za zmarłego, informujemy przede wszystkim o aspektach prawnych dotyczących tego, w jaki sposób można to zrobić i jakie warunki muszą być spełnione. Nigdy nie sugerujemy, aby taką decyzję podejmować – tłumaczy Nowacka i podaje przykład matki, której syn zaginął wiele lat wcześniej. Ta pani chciała zrobić porządek z formalnościami. I sama podjęła decyzję o tym, że przyszedł czas uznać syna za zmarłego. W rozmowie z przedstawicielką Fundacji twierdziła, że czuje, że syn nie żyje, i pogodziła się z jego odejściem. Jednak kończąc rozmowę, spytała, czy zdaniem przedstawicielki, jeśli syn by się odnalazł, to czy wybaczyłby matce, że doprowadziła procedurę uznania za zmarłego do końca – opowiada Nowacka.*

Jak Fundacja ITAKA współpracuje z Policją?

25 maja 2009 r. przedstawiciele Fundacji ITAKA podpisali porozumienie o współpracy z jednostkami organizacyjnymi Policji. Zakres współpracy obejmuje poszukiwanie osób zaginionych, ustalanie tożsamości osób, profilaktykę zagi-

DZIAŁANIA FUNDACJI ITAKA

nięć, przeciwdziałanie zjawisku zaginięcia oraz zmniejszanie negatywnych konsekwencji wynikających z tego zjawiska. *Jesteśmy jedyną w Polsce organizacją zajmującą się zaginięciami, która może się pochwalić oficjalnym porozumieniem i tak ścisłą współpracą z Policją. Bardzo znamienne było dla nas to, że umowa została podpisana 25 maja, który jest Międzynarodowym Dniem Dziecka Zaginionego. Ta data jest jedną z ważniejszych w kalendarzu naszej Fundacji – mówi Anna Jurkiewicz.*

Jesteśmy jedyną w Polsce organizacją zajmującą się zaginięciami, która może się pochwalić oficjalnym porozumieniem i tak ścisłą współpracą z Policją. Bardzo znamienne było dla nas to, że umowa została podpisana 25 maja, który jest Międzynarodowym Dniem Dziecka Zaginionego. Ta data jest jedną z ważniejszych w kalendarzu naszej Fundacji

W ramach współpracy z Policją Fundacja ITAKA regularnie pozostaje w kontakcie z jednostkami na terenie całej Polski. *W większości spraw zaginięć, które prowadzi Fundacja, pojawia się co najmniej jedna informacja od informatora. Kontaktują się z nami przypadkowe osoby, które rozpoznają w mijanej osobie zaginionego z naszych komunikatów. Nierzadko zdarzają się też telefony czy wiadomości od znajomych lub pracodawców osób poszukiwanych, którzy mają wiedzę na temat miejsca pobytu osoby lub mogą przekazać inne istotne informacje. Każdy z takich sygnałów jest przez nas analizowany, selekcyjowany i następnie przekazywany wydziałowi poszukiwań jednostki, która prowadzi sprawę zaginięcia. Informacje przekazywane są również rodzinie zaginionego. Wiele z takich informacji bezpośrednio przyczyniło się do odnalezienia osób – wyjaśnia Agata Nowacka.*

Przykładem może być historia zaginięcia młodego mężczyzny. Z okoliczności zaginięcia, które przekazała Fundacja narzeczona zaginionego, wynikało, że pan może znajdować się w kryzysie emocjonalnym przez stratę pracy i problemy na uczelni. Partnerka podała kilka jego ulubionych miejsc w mieście, w którym mieszkali. Jednym z nich był park leśny, który był kilka razy przeszukiwany przez Policję i znajomych. Niestety, w tym czasie – bez skutku. Fundacja, na wniosek rodziny, rozpowszechniła informację o zaginięciu m.in. w mediach lokalnych, szpitalach, straży miejskiej. Rodzina wydrukowała także plakat zaginionego z naszej strony i rozwiesiła w okolicy. Kilka dni od zgłoszenia na telefon Fundacji zadzwoniła informatorka, która widziała w parku leśnym dziwnie zachowującego się mężczyznę. Skojarzyła go z wizerunkiem zaginionego. Informacja została niezwłocznie przekazana dyżurnemu Policji. W trakcie interwencji odnaleziono zaginionego, który znajdował się w złym stanie psychicznym i był w trakcie próby samobójczej – opowiada Nowacka. Wiadomości od informatorów, które trafiają do Fundacji, są bardzo pomocne w poszukiwaniach międzynarodowych. *Mamy dużo kontaktów polonijnych w poszczególnych krajach – dodaje Nowacka.*

Fundacja ITAKA współpracuje z Policją nie tylko przy poszukiwaniu zaginionych, ale pomaga również w identyfikacji NN osób i NN zwłok. Policjanci, którzy prowadzą sprawę identyfikacyjną NN osoby, mogą zgłosić się do Fundacji i za pomocą specjalnego formularza wnioskować o pomoc w identyfikacji. *Nasze czynności w takich sprawach obejmują typowanie przeprowadzane w wewnętrznej bazie danych oraz publikacje medialne i rozpowszechnianie informacji o NN osobie. W tego typu przypadkach otrzymujemy z reguły dużo informacji od informatorów, które przekazujemy zgłaszającemu funkcjonariuszowi do weryfikacji – tłumaczy Agata Nowacka.*

Kolejnym obszarem współpracy Fundacji ITAKA z Policją jest identyfikacja zwłok NN. *Co miesiąc od KGP otrzymujemy uaktualnienie spraw zwłok NN z terenu Polski. Są one umieszczane na stronie internetowej zabezpieczonej hasłem. Jeszcze kilka, kilkanaście lat temu tę internetową bazę udostępniano rodzinom i bliskim osób zaginionych długotrwale. Rodzina mogła po rozmowie z psychologiem lub z jego towarzyszeniem obejrzeć zdjęcia wraz z opisami. Pracownicy i wolontariusze również przeszukiwali bazę, typując zaginionych, którzy byli do nas zgłoszeni – wyjaśnia Nowacka. Obecnie, dzięki istniejącej bazie DNA, rodziny nie muszą już oglądać drastycznych zdjęć. Mimo to przedstawiciele Fundacji regularnie śledzą nowe pojawiające się sprawy zwłok NN. Gdy rozpoznają w nich kogoś poszukiwanego przez Fundację, kontaktują się z KGP.*

W obszarze identyfikacji zwłok NN Fundacja działa również na bezpośredni wniosek funkcjonariuszy, którzy zajmują się identyfikacją. *Po otrzymaniu formularza lub opisu zwłok wraz ze zdjęciami przeprowadzamy pogłębione typowanie w naszej wewnętrznej bazie. Baza obejmuje wszystkie sprawy, jakie kiedykolwiek zostały do nas zgłoszone, w tym sprawy zgłoszone wstępnie, a także te, które ze względu na upływ czasu nie mogły już być zgłoszone Policji i wobec których żadne czynności nie są prowadzone. Posiadamy także bazę NN zwłok, która za pomocą komputerowego algorytmu typuje automatycznie sprawy zaginionych, których parametry, takie jak wzrost, wiek, płeć, są najbardziej zbliżone – tłumaczy Agata Nowacka.*

Zaginięcie bliskiego to sytuacja nieporównywalna z żadną inną. Tutaj mówimy nie tylko o aspektach psychologicznych, takich jak szok, trauma, niepokój o los zaginionego, ale również o sprawach, wydawałoby się, że w takich sytuacjach przyziemnych, jak np. kwestie prawne.

Jak Fundacja ITAKA wspiera rodziny i bliskich osób zaginionych?

Zaginięcie bliskiego to sytuacja nieporównywalna z żadną inną. Tutaj mówimy nie tylko o aspektach psychologicznych, takich jak szok, trauma, niepokój o los zaginionego, ale również o sprawach, wydawałoby się, że w takich sytuacjach

Wraz z powołaniem do życia Fundacji ITAKA zaczęła działać także Linia Wsparcia dla Rodzin Osób Zaginionych – 22 654 70 70.

Dzwoniąc pod ten numer, bliscy zaginionego mogą umówić się na rozmowę z psychologiem, uzyskać poradę doświadczonego prawnika bądź dowiedzieć się od pracownika socjalnego, w jaki sposób mogą wyegzekwować pomoc od odpowiednich instytucji rządowych i samorządowych.

Pomoc oferowana rodzinom osób zaginionych jest bezpłatna.

przyjemnych, jak np. kwestie prawne. Życie pisze różne scenariusze i może się zdarzyć, że zaginiony miał długi. Albo że był jedyną osobą pracującą i na jego barkach spoczywało utrzymanie całej rodziny. Czasami są to bardziej prozaiczne sytuacje związane np. z dostępem do konta bankowego. W takich sytuacjach konieczna jest konsultacja prawna oraz niekiedy wsparcie pracownika socjalnego – wyjaśnia Agata Nowacka.

Wraz z powołaniem do życia Fundacji ITAKA zaczęła działać także Linia Wsparcia dla Rodzin Osób Zaginionych – 22 654 70 70. Dzwoniąc pod ten numer, bliscy zaginionego mogą umówić się na rozmowę z psychologiem, uzyskać poradę doświadczonego prawnika bądź dowiedzieć się od pracownika socjalnego, w jaki sposób mogą wyegzekwować pomoc od odpowiednich instytucji rządowych i samorządowych. Pomoc oferowana rodzinom osób zaginionych jest bezpłatna. Fundacja ITAKA przez kilka lat prowadziła także stacjonarne grupy wsparcia w kilku miastach w Polsce.

Wsparcie psychologiczne jest bardzo ważne, ponieważ rodziny osób zaginionych żyją w dwóch światach i w takim specyficznym zawieszaniu. Potrafią postrzegać rzeczywistość z perspektywy osoby zaginionej i jednocześnie pro-

wadzić normalne życie – chodzą do pracy, na zakupy, wyjeżdżają na wakacje. Ale np. nie wymieniają zamków w drzwiach i nie zmieniają numerów telefonów na wypadek, gdyby zaginiona osoba zdecydowała się wrócić do domu bądź chciała zadzwonić do bliskich. Dla takich rodzin trudnym momentem są święta czy urodziny zaginionego. Życie w ciągłej niepewności, związane z niewiedzą dotyczącą losów bliskiej osoby, jest bardzo trudne i potrafi być niekiedy destrukcyjne – mówi Nowacka.

Działalność profilaktyczna Fundacji ITAKA

Fundacja ITAKA prowadzi działalność profilaktyczną w kilku obszarach. Pierwszy to cykliczne konferencje eksperckie kierowane do profesjonalistów: przedstawicieli służb mundurowych, pracowników ministerstw i naukowych, sędziów, adwokatów czy prokuratorów. Tematyka konferencji związana jest z zaginięciami oraz poszukiwaniami osób zaginionych. W roli prelegentów zapraszamy zarówno polskich, jak i zagranicznych ekspertów, którzy mogą pochwalić się kierunkową wiedzą w konkretnych obszarach związanych z zaginięciami, a także poszukiwaniami czy identyfikacją zwłok o nieustalonej tożsamości. Ponadto Fundacja ITAKA co roku aktywnie działa w ramach Międzynarodowego Dnia Dziecka Zaginionego oraz Międzynarodowego Tygodnia Mediacji. Organizujemy także konferencje eksperckie, na które zapraszamy profesjonalistów na co dzień zajmujących się tematem zaginięć – mówi Anna Jurkiewicz.

Kolejny obszar to kampanie informacyjne dotyczące najczęstszych przyczyn zaginięć danej grupy wiekowej. Co roku realizowane są nowe odsłony kampanii „Opiekuj się dzieckiem”, skierowanej do rodziców małych dzieci. Mówimy o tym, w jaki sposób dbać o bezpieczeństwo dzieci i jak je edukować, aby były bezpieczne. Innym projektem,

Ryc. nr 2. Antydepresyjny Telefon Zaufania.

DZIAŁANIA FUNDACJI ITAKA

tym razem ukierunkowanym na profilaktykę zaginięć nastolatków, jest kampania „Nie uciekaj”. Jej adresatami są zarówno rodzice, jak i nastolatki, a naszym celem jest uświadomienie, że ucieczka nie jest chęcią przeżycia przygody, a konsekwencją poważniejszych problemów – wyjaśnia Anna Jurkiewicz. To jednak nie wszystko. Od ponad 20 lat Fundacja ITAKA prowadzi cykliczną kampanię STOP DEPRESJI, w której ramach wielopłaszczyznowo zajmuje się kwestiami związanymi z depresją. Dzieje się tak, ponieważ to właśnie depresja jest jedną z najczęstszych przyczyn zaginięć osób dorosłych. Fundacja w ramach cyklicznych odsłon kampanii zajmowała się m.in. męską depresją i depresją wśród seniorów. Integralnym elementem tej kampanii jest, działający również od ponad 20 lat, Antydepresyjny Telefon Zaufania 22 484 88 01. To jedna z najczęściej wymienianych w mediach linii pomocowych dla osób dorosłych.

...nie tylko szerzymy wiedzę na temat ucieczek i obalamy fake newsy funkcjonujące w przestrzeni medialnej. Uczymy również, jak odczytywać sygnały, które wysyła dziecko planujące ucieczkę, oraz jak rozmawiać z małoletnim uciekinierem po jego powrocie. Uczulamy, że ucieczka to nie wycieczka.

Ponadto Fundacja ITAKA organizuje cykliczne webinaria, które skierowane są m.in. do pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów pracujących w ośrodkach wychowawczych, a także nauczycieli. W ten sposób nie tylko szerzymy wiedzę na temat ucieczek i obalamy fake newsy funkcjonujące w przestrzeni medialnej. Uczymy również, jak odczytywać sygnały, które wysyła dziecko planujące ucieczkę, oraz jak rozmawiać z małoletnim uciekinierem po jego powrocie. Uczulamy, że ucieczka to nie wycieczka. Webinaria organizujemy również wspólnie z Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP. Przykładem może być ubiegłoroczny cykl organizowany z okazji Dnia Dziecka Zaginionego. Poruszyliśmy wtedy tematy związane z trzema najczęstszymi powodami zaginięć wśród dzieci. Przedstawiciele CPOZ KGP brali udział w webinarach jako eksperci dzielący się swoją wiedzą dotyczącą m.in. zaginięć małych dzieci – dodaje Jurkiewicz.

Działalność Fundacji ITAKA dla służb mundurowych

Przedstawiciele Fundacji sami są często zapraszani jako prelegenci na konferencje organizowane przez służby mundurowe. Przykładem może być udział prezesa Fundacji Anny Jurkiewicz, która w ramach projektu „Synergia działania służb kluczem do bezpiecznego jutra” przeprowadziła szkolenia dla służb mundurowych. Współpraca ze służbami mundurowymi polegająca na wymianie wiedzy i doświadczeń od lat to jedno z naszych istotnych działań. Udział w takich projektach pozwala nam ją zacie-

śniać. Handel ludźmi jest jedną z przyczyn zaginięć, dlatego podczas szkoleń opowiadam nie tylko o działalności Fundacji ITAKA, ale również jej roli w przeciwdziałaniu handlu ludźmi – wyjaśnia Jurkiewicz.

Dodatkowo, dzięki środkom pozyskanym od Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Fundacja ITAKA przygotowała cykl czterech bezpłatnych webinarów dla przedstawicieli służb mundurowych, którzy w swojej pracy zajmują się problematyką zaginięć. *Mamy świadomość, że zaginięcie to jedna z najtrudniejszych sytuacji, z jakimi mierzą się w swojej pracy przedstawiciele służb mundurowych. Wiemy również, że zrozumienie emocji rodziny zaginionego znacząco pomaga w pracy funkcjonariuszom i niekiedy może przyczynić się do szybszego i szczęśliwego rozwiązania sprawy. Właśnie dlatego webinaria prowadzili specjaliści, którzy od lat są związani z Fundacją ITAKA i mają doświadczenie w pracy z rodzinami osób zaginionych* – wyjaśnia Anna Jurkiewicz. Zakresy tematyczne webinarów obejmowały m.in. psychologiczne aspekty zaginięć, wywiad z rodziną osoby zaginionej, sposób rozmowy z rodziną osoby zaginionej w przypadku prawdopodobieństwa śmierci, ale braku ujawnienia zwłok. Dostęp do webinarów przesyłany jest bezpośrednio do policjantów, którzy się z nami kontaktują.

Warto również podkreślić, że Fundacja ITAKA należy do europejskiej federacji Missing Children Europe (MCE) i międzynarodowego International Centre for Missing and Exploited Children. Podejmuje także działania partnerskie z Amber Alert Europe. *Współpraca zagraniczna jest ważnym aspektem naszej działalności. Regularnie bierzemy udział w projektach o charakterze międzynarodowym. Przykładem może być poświęcony ucieczkom projekt RADAR realizowany pod patronatem MCE. Jako członkowie międzynarodowych federacji bierzemy również udział w szkoleniach i konferencjach – wymieniamy się wiedzą i doświadczeniem z innymi organizacjami skupiającymi się na tematyce zaginięć. W ten sposób m.in. podnosimy swoje kompetencje poszukiwawcze* – mówi Anna Jurkiewicz.

Summary

Searching for missing persons. How the ITAKA Foundation – Centre for Missing People works?

The ITAKA Foundation – Centre for Missing People is the oldest non-governmental Polish foundation which comprehensively deals with the problem of disappearance – starting from prevention, through searching, ending with providing multidimensional support to relatives of missing people. The Foundation helps in searching for missing persons within the territory of Poland (regardless of their nationality) as well as the Polish people who are missing abroad. Disappearances of children, are adolescents and adults can also be reported to the Foundation. The article focuses on search aspects of the Foundation activities. Besides, it depicts the procedure of reporting the disappearance to the Foundation and presents information related to forms of help, which may be used by the relatives of missing persons. Moreover, there have been presented examples of prevention projects carried out by the Foundation as well as its international activities.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

O poszukiwaniach terenowych

słów kilka

Fot. 1. Ratownicy JRS OSP Legionowo.

Arleta Wiewióra

Jednostka Ratownictwa Specjalistycznego
OSP Legionowo

Poszukiwania terenowe rozpoczynają się na długo przed realnymi działaniami w terenie. Rozpoczynają się w takich momentach jak ten, drogi czytelniku. Rozpoczynają się od wspólnych szkoleń, manewrów, podpisanych porozumień. Wszystko po to, aby w jak najlepszy sposób móc wykorzystać grupę poszukiwawczą z psami ratowniczymi.

Wolimy pracować nocą, nie bez powodu. Pies ratowniczy ma wskazać każdą osobę, która znajduje się na danym terenie. Pies wskaże więc przypadkowego grzybiarza czy innego ratownika. Spacerowicze, biegacze, rowerzyści, przechodząca obok tyraliera mogą utrudnić pracę psa ratowniczego terenowego, a nawet uniemożliwić odnalezienie, gdy mamy do czynienia ze zwłokami. Dla psa ratowniczego zawsze priorytetem będzie zapach żywej osoby. Pies ratowniczy pracuje luzem, bez linki, jest kierowany przez swojego przewodnika, a za nim idzie nawigator. Nawigator pilnuje kierunku, odległości między przejściami oraz skuteczności pokrycia terenu wyznaczonego do przeszukania.

Obserwując akcję poszukiwawczą terenową, patrzymy na nią trochę jak na żywy organizm, który zmienia się i ewoluuje. W pierwszej kolejności wyznaczamy miejsca priorytetowe do przeszukania i są to najczęściej drogi i okolice dróg, bliskie okolice domu czy miejsca i drogi prowadzące do miejsc, które miała zwyczaj odwiedzać osoba zaginiona. Następnie przechodzi się już do systematycznego przeszukania terenu i wyznaczane są sektory dla Szybkiej Trójki Poszukiwawczej (STP), tyraliery, coraz częściej obecnych dronów oraz dla psów, w zależności od zasobów, które są do dyspozycji na miejscu działań.

Każde z tych narzędzi ma trochę inną specyfikę, dlatego bardzo ważne jest, aby akcje planował doświadczony planista, który będzie potrafił te narzędzia odpowiednio wykorzystać i zgrać. Jeśli nie ma żadnych przesłanek o tym, że osoba oddaliła się na większą odległość, wpuszcza się ponownie psy terenowe w celu wykluczenia. Psy wykorzystuje się nie tylko do odnalezienia, ale również do tego, aby potwierdzić, czy na pewno danej osoby nie ma w terenie, nowym lub już przeszukanym, jeśli istnieje prawdopodobieństwo pominięcia przez ludzi. Ludzkie oko bowiem nie jest tak dokładne jak psi nos.

Drugim zadaniem zespołów ratowniczych z psami jest przeszukanie takich terenów, w które nie mogli wejść inni. Zespoły z psami są doskonale przygotowane nie tylko kondycyjnie, ale również sprzętowo do tego, aby prowadzić długie akcje w ciężkich warunkach i w trudno dostępnym terenie. Czasem sytuacja się zmienia, napływają nowe informacje, a akcję trzeba przenieść na nowy teren. Wtedy zaczynamy od początku, czyli od dróg i miejsc o największym prawdopodobieństwie, a potem przechodzimy dalej. Zataczamy koło.

Poszukiwania terenowe to bardzo rozległy temat. Statystyki, na których się opieramy, i dane dotyczące zachowania

POSZUKIWANIA TERENOWE

Fot. 2. Ćwiczenia gruzowiskowe z użyciem psa rasy chesapeake bay retriever.

Fot. 3. Owczarek niemiecki w sektorze poszukiwań.

Fot. 4. Ćwiczenia gruzowiskowe – poligon Szkoły Głównej Służby Pożarniczej.

osób zaginionych oparte są na badaniach zagranicznych. Inaczej zachowuje się osoba, która zgubiła szlak w górach, inaczej zachowa się starsza osoba z demencją np. na Mazowszu. W innym zakresie kilometrowym szukamy dzieci do czwartego roku życia, a w innym zakresie szukamy osób, które wyszły z domu w celu popełnienia samobójstwa. Statystyki to oczywiście tylko zwykłe liczby, ale one mogą pomóc nam zwiększyć prawdopodobieństwo odnalezienia. Równie ważne jest doświadczenie, także to, które wynika z wcześniejszych zaginięć w danym terenie, oraz szczypta szczęścia, bo jednak to tylko statystyki, a każdy człowiek może zachować się w sposób nieprzewidywalny. Zatem, aby doszło do odnalezienia, muszą zgrać się te wszystkie elementy, czyli wiedza, doświadczenie, statystyki i dobre przeszukanie terenu z wykorzystaniem różnych narzędzi. Żaden dron, tyraliera czy szybka trójka nie zastąpi narzędzia tak perfekcyjnego jak dobrze wyszkolony psi nos. To wszystko musi się uzupełniać. Jednak bez wsparcia, bez dobrego wywiadu, bez ścisłej współpracy z Policją sukces w postaci odnalezienia byłby niemożliwy.

Fot. 5. Ćwiczenia wysokościowe podczas manewrów „Narew 2021”.

Fot. 1–5. A. Wiewióra.

Summary

A few words about searching the area

In the article there have been presented the basic assumptions of searching for persons who have disappeared in a particular area – activities carried out with the use of a rescue dog by the Specialist Rescue Units of the Volunteer Fire Brigade Legionowo. There have been brought closer the issues such as the tactic of designating places to be searched, tactic of conducting the search and tools used while searching, including more and more often applied drones. The author also recalls the statistics and data related to the missing persons' behaviour and based on foreign studies used by rescue teams in order to increase the probability of finding missing persons.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

WOJSKOWE WSPARCIE DZIAŁAŃ POLICJI W AKCJACH POSZUKIWAWCZYCH

płk rez. dr inż. Waldemar Zakrzewski

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Artykuł ukazuje możliwości wsparcia sił policyjnych przez pododdziały wojskowe w trakcie prowadzenia akcji poszukiwawczych. We wstępie autor przedstawia zjawiska zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego. W dalszej części opisuje możliwości udziału pododdziałów wojskowych w procesie wsparcia Policji w akcjach poszukiwawczych. W podsumowaniu zawarto wnioski z wykorzystania potencjału wojskowego do wsparcia Policji w akcjach poszukiwawczych.

Wstęp

Państwo polskie, wypełniając swoje konstytucyjne funkcje¹, wykorzystuje wszelkie posiadane siły i środki do zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego obywateli. Kluczowym zadaniem realizowanym przez władzę w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego jest ukierunkowanie działań na utrzymanie odpowiedniego poziomu zdolności służb państwowych do sprawnego reagowania na zaistniałe zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym życia i zdrowia obywateli. W tym celu tworzone są regulacje prawne, umożliwiające współdziałanie wielu służb i instytucji w tym obszarze. Zagrożenia bezpieczeństwa obywateli wynikają zarówno z działalności przestępczej, jak i niestandardowych zachowań pojedynczych osób. Oba te źródła są poważ-

nym wyzwaniem dla Policji, która jest naczelną instytucją odpowiedzialną za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. To ona ponosi odpowiedzialność za działania prewencyjne mające na celu minimalizowanie tych zagrożeń. W trakcie swych działań Policja współpracuje z wieloma instytucjami, służbami i podmiotami związanymi z bezpieczeństwem powszechnym. Należą do nich również pododdziały Wojska Polskiego, które dysponują odpowiednimi zdolnościami, umożliwiającymi wsparcie działań Policji w wielu przedsięwzięciach, w tym w akcjach poszukiwawczych osób zaginionych. Od lat w Polsce społeczeństwo i służby pozamilitarne mogą liczyć na pomoc wojska w sytuacjach potrzeb nadzwyczajnych. Tam, gdzie wystąpiła sytuacja kryzysowa i zagrożone jest życie i zdrowie człowieka, bardzo często pojawiają się żołnierze.

Uwarunkowania prawne użycia pododdziałów wojskowych do wsparcia działań Policji

Konstytucyjnym zadaniem Sił Zbrojnych RP jest obrona granic Rzeczypospolitej Polskiej oraz udział w obronie koalicyjnej państw członkowskich NATO². Wypełniają one również kluczową funkcję w systemie zarządzania kryzysowego i reagowania na niemilitarne zagrożenia bezpieczeństwa powszechnego. W obowiązującym w Polsce porządku prawnym funkcjonuje wiele przepisów prawnych, które normują zasady użycia potencjału Sił Zbrojnych do wsparcia działań Policji w przypadku wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego. Ujęte są one w ustawach i rozporządzeniach, a także w rozkazach, zarządzeniach, porozumieniach międzyresortowych oraz planach zarządzania kryzysowego uwzględniających możliwość użycia sił i środków pododdziałów wojskowych do wsparcia działań Policji.

Zasadniczym aktem prawnym w Polsce jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która stanowi że „Siły Zbrojne RP służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”³. Regulacje konstytucyjne dotyczące problemów bezpieczeństwa zawarto w:

- art. 5, który stanowi, że Rzeczpospolita Polska m.in. zapewnia bezpieczeństwo obywateli oraz zapewnia ochronę środowiska;
- art. 146 ust. 7, zgodnie z którym Rada Ministrów „[...] zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa i porządek publiczny”;
- art. 228 mówiącym, że: „W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeśli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej”.

Te zapisy konstytucyjne upoważniają do twierdzenia, że zapewnienie bezpieczeństwa swym obywatelom jest naczelnym obowiązkiem państwa. Do jego wypełnienia władze Polski powołują i utrzymują odpowiednie siły i środki.

Możliwość współdziałania Policji i pododdziałów wojskowych opisana jest w ustawie o Policji⁴. Wskazano w niej, że „w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego, zwłaszcza poprzez sprowadzenie:

- 1) niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
- 2) bezpośredniego zagrożenia dla mienia w znacznych rozmiarach,
- 3) bezpośredniego zagrożenia obiektów lub urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, siedzib centralnych organów państwowych albo wymiaru sprawiedliwości, obiektów gospodarki lub kultury narodowej oraz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także obiektów dozorowanych przez

uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów,

- 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uczestników wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym lub religijnym, w tym zgromadzeń lub imprez masowych
- jeżeli użycie oddziałów lub pododdziałów Policji okaże się lub może okazać się niewystarczające, do pomocy oddziałom i pododdziałom Policji mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”⁵.

Kolejnym dokumentem podejmującym problematykę bezpieczeństwa powszechnego i zaangażowania w ten proces pododdziałów wojskowych jest ustawa o obronie Ojczyzny⁶. Zapisano w niej, że: „Siły Zbrojne mogą brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, działaniach antyterrorystycznych, działaniach z zakresu ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych, akcjach ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, ochronie i obronie cyberprzestrzeni, oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu, a także w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego”⁷. W dokumencie tym zawarto również zapis, że do zakresu działania Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej należy m.in.: „planowanie, koordynacja i wykonywanie zadań związanych z udziałem oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, działań w zakresie ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych oraz akcjach ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, a także udziału w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego”⁸.

Zadania dotyczące współpracy z Policją zostały nałożone również na Żandarmerię Wojskową. Zgodnie z ustawą o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych⁹, jednym z zadań Żandarmerii Wojskowej jest „współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami”¹⁰ oraz „zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia”¹¹.

Z kolei ustawa o zarządzaniu kryzysowym¹² w swych zapisach wskazuje, że: „jeżeli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, o ile inne przepisy nie stanowią inaczej, Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „oddziałami Sił Zbrojnych”, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego”¹³.

Uszczegółowienie zapisów ustawy o stanie klęski żywiołowej mówiących o udziale pododdziałów wojskowych w procesie zarządzania kryzysowego zawarto w rozporządzeniu Rady Ministrów określającym za-

sady udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu¹⁴. Rozporządzenie to wskazuje rodzaje zadań prewencyjnych i ratowniczych realizowanych przez pododdziały wojskowe w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych, a wśród nich działania poszukiwawczo-ratownicze¹⁵.

Ważną rolę w obszarze współpracy Policji i pododdziałów wojskowych spełnia porozumienie podpisane przez dowódcę Wojsk Obrony Terytorialnej z Komendantem Głównym Policji oraz z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej¹⁶. Porozumienia te regulują zasady współdziałania pododdziałów Wojsk Obrony Terytorialnej z Policją w obszarze działań ratowniczych i poszukiwawczych oraz wsparcie PSP w działaniach kryzysowych.

Możliwości użycia pododdziałów wojskowych do wsparcia Policji

W zależności od rodzaju i skali wynikłej sytuacji kryzysowej może zaistnieć potrzeba włączenia pododdziałów wojskowych do wsparcia działań Policji. Zgodnie z obowiązującym w Polsce stanem prawnym skierowanie pododdziałów wojskowych do wsparcia Policji nie może ograniczać ich zdolności do realizacji zadań obronnych państwa. Decyzję o wsparciu Policji przez pododdziały wojskowe, adekwatnie do skali i charakteru sytuacji kryzysowej, a także ewentualnego wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, podejmują określone ustawowo organy.

Pododdziały Sił Zbrojnych RP dedykowane do wsparcia systemu pozamilitarnego w reagowaniu na zagrożenia niemilitarne pozostają w gotowości do:

- działań antyterrorystycznych,
- izolowania zagrożonego obszaru,
- akcji poszukiwawczo-ratowniczych,
- oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych,
- likwidacji skażeń chemicznych i promieniotwórczych,
- naprawy i odbudowy zniszczonej infrastruktury technicznej,
- działań przeciwepidemicznych,
- ewakuacji ludności i mienia,
- monitorowania i oceny zagrożeń niemilitarnych.

Pododdziały te mogą realizować zadania w składzie etatowym lub w ramach doraźnie tworzonych wojskowych zgrupowań zadaniowych¹⁷.

Wojsko Polskie współpracuje z Policją na wielu obszarach. Jednym z nich jest wykorzystanie przez Policję wojskowych samolotów do konwojowania osób zatrzymanych w innych krajach, a poszukiwanych na podstawie Europejskich Nakazów Aresztowania. Dzięki tej współpracy przestępcy i osoby podejrzane o popełnienie przestępstw, które ukrywają się przed polskim wymiarem sprawiedliwości poza granicami naszego kraju, szybko stają przed jego obliczem. Inną formą współpracy są działania prewencyjne Policji i Żandarmerii Wojskowej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego podczas

impres masowych, nasilenia natężenia ruchu drogowego czy w działaniach śledczych.

Kolejną formą współpracy Policji z wojskiem jest wykorzystanie w działaniach policyjnych specjalistycznych zespołów wojskowych realizujących działania poszukiwawczo-ratownicze. Przez wiele lat zadania te realizowały specjalne grupy wydzielane w jednostkach wojskowych wojsk operacyjnych do działań poszukiwawczo-ratowniczych wynikających z planów zarządzania kryzysowego. Po utworzeniu w 2017 r. Wojsk Obrony Terytorialnej w nowej formule, zadania te zostały przeniesione do tego rodzaju wojsk. Funkcjonujące w Wojskach Obrony Terytorialnej Naziemne Zespoły Poszukiwawczo-Ratownicze (NZPR) są przygotowane do realizacji zadań w zakresie udzielania pomocy członkom załóg i pasażerom statków powietrznych, które w wyniku awarii bądź innego zdarzenia lądowały w przypadkowym, często trudno dostępnym terenie. Zasadniczym zadaniem tych zespołów jest odnalezienie miejsca zdarzenia, udzielenie pierwszej pomocy osobom poszkodowanym, zabezpieczenie wszelkich śladów umożliwiających prowadzenie czynności dochodzeniowo-śledczych oraz ochrona odnalezionego mienia i wyposażenia. NZPR-y stanowią ważny element systemu zarządzania kryzysowego. Każda z brygad WOT wydziela NZPR-y do realizacji zadania w rejonie odpowiedzialności i terytorialnego działania brygady. Żołnierze wyznaczeni do realizacji zadań w ramach NZPR-ów są wyszkoleni w zakresie pomocy medycznej w ramach specjalistycznego kursu Combat Lifesaver – Ratownika Pola Walki. Żołnierze NZPR-ów, jako najlepiej znający teren działania brygady, są nieocenionym wsparciem działań Policji w trakcie poszukiwania zaginionych lub poszukiwanych osób. Stałe doskonalenie procedur działania i struktur NZPR-ów pozwoliło na zaangażowanie do działań poszukiwawczo-ratowniczych psów służbowych z grupy psów poszukiwawczo-ratowniczych. Są one specjalnie przeszkolone do poszukiwania osób poszkodowanych w wyniku katastrof i wypadków. NZPR-y pełnią dyżury w dwugodzinnej gotowości do działań. W razie konieczności są aktywowane w systemie alarmowym i kierowane w rejon zdarzenia.

Udział pododdziałów wojskowych w reagowaniu kryzysowym, w tym wsparciu działań Policji w prowadzeniu akcji poszukiwawczych, jest ważnym elementem systemu bezpieczeństwa państwa. NZPR-y wyposażone są w nowoczesny sprzęt i środki zapewniające sprawną realizację zadań poszukiwawczo-ratowniczych, m.in. środki transportowe w postaci samochodów i pojazdów typu quad, sprzęt noktowizyjny i termowizyjny ułatwiający działanie w warunkach ograniczonej widoczności czy też środki łączności umożliwiające skuteczną łączność z innymi elementami działającymi w sytuacji kryzysowej, takimi jak Lotniczy Zespół Poszukiwawczo-Ratowniczy, środki systemu ratownictwa medycznego. O efektywności użycia NZPR-ów do wsparcia Policji w sytuacjach kryzysowych decydować będzie wyszkolenie żołnierzy, właściwa ocena sytuacji i zagrożeń, terminowe podjęcie decyzji o skierowaniu sił i środków NZPR-ów do działań oraz właściwe współdziałanie i koordynacja działań.

WSPARCIE POSZUKIWAŃ PRZEZ WOJSKO POLSKIE

Doświadczenia ostatnich dekad wskazują, że Policja ma możliwość skorzystania w swych działaniach poszukiwawczych ze wsparcia pododdziałów wojskowych posiadających w swym składzie psy służbowe wykrywające broń, amunicję, materiały wybuchowe czy narkotyki. Psy takie pełnią służbę w oddziałach Żandarmerii Wojskowej oraz 2. pułku saperów w Nowym Dworze Mazowieckim.

Podsumowanie

W sytuacji wystąpienia niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego (a takimi są zaginięcia osób, ucieczki przestępców, działania grup terrorystycznych, awarie w ruchu lotniczym i morskim) społeczeństwo oczekuje od władz zdecydowanych i skutecznych działań. Aby działania poszukiwawcze Policji mogły być efektywnie realizowane, państwo musi dysponować odpowiednio przygotowanymi, wyposażonymi służbami potrafiącymi współdziałać w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych. Pododdziały wojskowe posiadają znaczny potencjał specjalistyczny, który można bardzo szybko zadysponować do działań kryzysowych.

Pododdziały wojskowe przygotowane do realizacji zadań wsparcia Policji w działaniach poszukiwawczych w sytuacji wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych mogą być bardzo sprawnie i szybko włączone do działań, a tym samym przyczynić się do skuteczniejszych działań ratowniczych.

Zaprezentowane w tekście możliwości pododdziałów wojskowych w zakresie wsparcia Policji, związane z działaniami poszukiwawczymi w niemilitarnych sytuacjach kryzysowych, wskazują, że dedykowane do tych działań siły i środki są w stanie skutecznie realizować powierzone im zadania. O efektywności realizacji zadań podczas wspólnych działań poszukiwawczych decydować będzie właściwa koordynacja działań oraz wspólne ćwiczenia kryzysowe.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

² Tamże.

³ Tamże, art. 26 ust. 1.

⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).

⁵ Tamże, art. 18 ust. 1.

⁶ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2022 r. poz. 2305, z późn. zm.).

⁷ Tamże, art. 11 ust. 3.

⁸ Tamże, art. 22 ust. 2 pkt 6.

⁹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1214).

¹⁰ Tamże, art. 4 ust. 1 pkt 6.

¹¹ Tamże, art. 4 ust. 1 pkt 7.

¹² Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 122).

¹³ Tamże, art. 25.

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347).

¹⁵ Tamże, § 1 pkt 1, § 2 ust. 1 pkt 3.

¹⁶ Porozumienie zawarte 5 lutego 2020 r. między Dowódcą Wojsk Obrony Terytorialnej a Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej.

¹⁷ Wojskowe zgrupowanie zadaniowe - w pełni samodzielny komponent wojskowy kierowany do udzielenia pomocy ludności poszkodowanej w wyniku wystąpienia zagrożeń niemilitarnych bądź awarii i katastrof. Zgrupowanie takie może składać się z żołnierzy różnych rodzajów wojsk: pododdziałów saperów, wojsk chemicznych, wojsk aeromobilnych, Żandarmerii Wojskowej, służb medycznych i logistycznych.

Bibliografia

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1214).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 122).

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2022 r. poz. 2305, z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu (Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347).

Porozumienie zawarte 5 lutego 2020 r. między Dowódcą Wojsk Obrony Terytorialnej a Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej.

Słowa kluczowe: Policja, pododdziały wojskowe, akcje poszukiwawcze, zagrożenia niemilitarne

Key words: Police, military units, search operations, non-military threats

Summary

Military support for police activities in search actions

The article shows the possibilities of supporting police forces by military subunits during search operations. In the introduction, the author presents the phenomena of threats to public security. In the following part, he describes the possibilities of the participation of military subunits in the process of supporting the Police in search operations. The summary contains conclusions from the use of military potential to support the Police in search operations.

Tłumaczenie: Waldemar Zakrzewski

ZAGINIĘCIA KRYMINALNE

a walka z ciemną liczbą przestępstw

dr Joanna Stojer-Polańska

Akademia Nauk Stosowanych w Raciborzu,
Uniwersytet SWPS w Katowicach

Zaginienie kryminalne to sytuacja, w której do utraty kontaktu z osobą zaginioną doprowadziło popełnione przestępstwo, na przykład zabójstwo związane z ukryciem ciała. Z działań prowadzonych przez policyjne jednostki, zwane potocznie archiwami X, wiemy, że zajmują się sprawami, w których zaginięcie okazuje się zabójstwem należącym do tzw. ciemnej liczby przestępstw. Zabójstwa te nie zostały ujawnione z powodu manipulacyjnych działań sprawców albo z powodu błędów w czynnościach prowadzonych przez służby mundurowe w sprawach zaginięć i identyfikacji zwłok NN. Aby zwiększyć szanse na rozwiązanie sprawy, konieczna jest współpraca interdyscyplinarna oraz działania podejmowane w ramach walki z ciemną liczbą przestępstw. Na podstawie spraw rozwiązanych można pogłębiać wiedzę kryminalistyczną i kryminologiczną. *Case study* (studium przypadku) jest dobrym materiałem szkoleniowym i pozwala zarówno na udoskonalanie procedur, jak i na podnoszenie poziomu zaangażowania w rozwiązanie sprawy.

ZAGINIĘCIE KRYMINALNE

Zaginienie kryminalne to takie zdarzenie, gdy do czyjejś nieobecności skutkującej zaginięciem przyczyniła się inna osoba, w sposób naruszający prawo. Zaginięcie ma charakter przestępstwa zarówno w kwestii spowodowania śmierci, jak i postępowania z ciałem zmierzającego do jego ukrycia, niejednokrotnie poprzez zbezczeszczenie zwłok i brak uznanego prawnie pochówku. Często chodzi o kwalifikację prawnokarną typu zabójstwo lub też pobicie ze skutkiem śmiertelnym, ewentualnie innego rodzaju przyczynienie się do śmierci, samodzielnie bądź we współsprawstwie¹. Możliwe są też działania związane z pozbawieniem człowieka wolności i ewentualnie późniejsze dokonanie kolejnego przestępstwa². Tak też czasami bywają wszczęte sprawy – najpierw o bezprawne

pozbawienie wolności, a po odnalezieniu zwłok następuje zmiana kwalifikacji i zarzutu na zabójstwo. Pojęcie zaginięcia kryminalnego funkcjonuje jako pojęcie kryminologiczne, nie pojawia się w prawie karnym. Wyróżniane jest za to w faktycznych działaniach Policji, kiedy zachodzi podejrzenie zaginięcia w związku z popełnieniem przestępstwa³. Co do zasady powinien to być pierwszy poziom poszukiwań, a przy wcześniejszych sprawach pierwsza kategoria zaginięcia⁴.

CIEMNA LICZBA PRZESTĘPSTW

Ciemna liczba przestępstw obejmuje zdarzenia kryminalne spoza policyjnych statystyk. Dotyczy zdarzeń z jakiegoś powodu niezgłoszonych Policji, nieujawnionych przez ograny ścigania, niezgłoszonych przez samego

ZAGINIĘCIA KRYMINALNE

pokrzywdzonego lub bliskich pokrzywdzonego. Często dzieje się tak z powodu strachu przed sprawcą, wstydu przed reakcją innych, braku wiedzy o prawach pokrzywdzonych, braku przekonania o sensie zgłaszania danej okoliczności służbom mundurowym. Bywa też tak, że przyczyną jest brak możliwości zgłoszenia, bezradność i bezbronność, więc nie dochodzi do przekazania Policji informacji o popełnionym przestępstwie i zdarzenie jest nieujawnione.

Przy ciemnej liczbie przestępstw może też chodzić o zdarzenia błędnie zakwalifikowane, np. zabójstwo dokonane przez utopienie będzie uznane za samobójstwo bądź nieszczęśliwy wypadek. Same sytuacje kryminalne mogą być ujawnione, np. kiedy są odnalezione zwłoki NN osoby, ale przez długi czas nie wiadomo, kto to jest. Następuje pochówek, nawet jeśli z okoliczności może wynikać możliwość przestępnego spowodowania śmierci. Brak jednak często motywacji do działania nakierowanego na ustalenie tożsamości, bo ze strony rodzinny NN osoby nie będzie zażaleń, nie będzie też szczególnego zainteresowania mediów ani nacisków na rozwiązanie tajemnicy, szczególnie jeśli wersja nieszczęśliwego wypadku jest również możliwa. Te sprawy czasami wracają do zainteresowania organów ścigania, kiedy z jakiegoś powodu pojawia się rozpoznanie tej osoby albo zachodzą takie okoliczności, że jeszcze raz są przeprowadzone badania identyfikacyjne. Czasami zwłoki bywają ekshumowane celem ponownego zbadania pod kątem innej wersji śledczej, tym razem związanej z przestępnym spowodowaniem śmierci, np. pod kątem urazu na skutek upadku z wysokości czy uderzenia konkretnym narzędziem⁵.

IDENTYFIKACJA OSÓB NN

Wydaje się, że wszystkim odnalezionym zwłokom NN należy poświęcić tyle czynności, ile to możliwe, aby do końca identyfikacji i ustalić okoliczności śmierci.

W dobie możliwości identyfikacji genetycznej, rozwijających się baz danych w kierunku powszechności, weryfikacji tożsamości na podstawie uzębienia i śladów daktyloskopijnych, danych z monitoringów, a także szerokich możliwości publikacji odpowiednio przygotowanego wizerunku w mediach można dobrać do danej sprawy potrzebne narzędzia.

Nie jest zachowaniem typowym w społeczeństwie, kiedy nikt nie szuka tej konkretnej osoby, i stąd brak zawiadomienia o zaginięciu i trafienia z bazą osób zaginionych przy NN zwłokach. Są oczywiście sprawy, gdzie identyfikacja nie następuje przez błąd – brak wprowadzenia do bazy profilu DNA, kontaminacja śladu przy jego pobraniu bądź inne działanie skutkujące brakiem identyfikacji. Dzieje się tak w sytuacji, kiedy identyfikacja była możliwa na podstawie dostępnych danych, ale jednak z jakiegoś powodu nie nastąpiła. Wiemy to ze spraw, w których ponownie sprawdzono materiał dowodowy lub ponow-

nie wprowadzono dane czy pobierano ślady porównawcze – i wtedy trafienie następowało, a zwłoki NN zostały zidentyfikowane⁶.

Jednak mamy także sprawy, gdzie już okoliczności odnalezienia wskazują wprost na możliwość śmierci w wyniku przestępstwa, a opóźnienia w podejmowanych działaniach są z powodu oczekiwania na identyfikację. Takie działania mogą powiększać ciemną liczbę przestępstw. Przecież to jednak była osoba, którą inni ludzie znali, musiała funkcjonować w jakiejś grupie społecznej. Taka osoba mogła też być sprawcą przestępstw, np. związanych z przemocą w rodzinie czy działaniem w zorganizowanej grupie przestępczej, gdzie wcześniejsza ofiara/ofiary zdecydowały się na pozbawienie życia tej osoby, ukrycie jej ciała i zapadła zmowa milczenia – nikt nie szuka, nikomu nie zależy na identyfikacji, a wizerunki widziane w mediach są ignorowane. Tego typu sprawy też się pojawiają.

Wiele zaginięć może mieć w tle konflikty i problemy, gdzie podjęto próby ich rozwiązania w sposób sprzeczny z prawem. Im szybciej sprawa zaginięcia zostanie rozwiązana, tym lepiej dla walki z ciemną liczbą przestępstw⁷.

Wspomniane mechanizmy są opisywane na podstawie spraw, które po czasie zostały rozwiązane. To właśnie te mechanizmy były odpowiedzialne za brak wcześniejszego wydobycia tego typu zdarzeń z ciemnej liczby przestępstw. Kiedy wychodzi na jaw, że sprawa tak długo należała do zakresu ciemnej liczby, ale jednak została rozwiązana, jedni oceniają to jako porażkę Policji ze względu na długi czas prowadzenia ustaleń faktycznych, a inni jako sukces, bo zespół prowadzący sprawę po latach miał trudniej, a mimo to doprowadził do wykrycia sprawcy. Przy rozwiązanych sprawach zabójstw z ciemnej liczby często okazywało się, że sprawca zabójstwa celowo przekazywał fałszywe informacje po to, by kierować sprawę w kierunku innej wersji śledczej niż przestępstwo, żeby szukać w innym miejscu ciała/osoby żywej, sugerował, że osoba żyje w innym miejscu, często w innym kraju. Opóźnienie związane ze zgłoszeniem zaginięcia jest dla takich spraw charakterystyczne, jak również działania teatralne i manipulacyjne.

PRYWATYZACJA ZADAŃ W OBSZARZE POSZUKIWAŃ

Z drugiej strony obserwujemy dużą ilość działań, jaką podejmują osoby prywatne (czasami skupione w stowarzyszeniach bądź w ramach działalności gospodarczej), aby odnaleźć osoby zaginione. Dotyczy to także spraw, w których zostało co prawda ujawnione zdarzenie, ale nie jest ustalony sprawca. Takie działania wynikają przeważnie z przekonania o konieczności samodzielnego ujawniania i zwalczania przestępczości. Często podmioty te działają bez porozumienia z jednostką Policji prowadzącą daną sprawę, a to z powodu braku wiary w jej skutecz-

ne działania. Czasami brak współpracy po stronie formacji mundurowych wynika z niemożności informowania rodziny o działaniach operacyjno-rozpoznawczych czy też weryfikacji konkretnych wersji. Zdarza się jednak, że rodzina świadoma jest błędów, które zostały popełnione w sprawie, i nie chce współdziałać z Policją, dlatego kieruje prośby do innych instytucji. Są to przykładowo sytuacje, kiedy według bliskich zaginionego zbyt późno zabezpieczono monitoring, nie przeprowadzono przeszukiwania jakiegoś pomieszczenia czy oględzin miejsca (często niesprawdzalne później, czy byłoby to zasadne), przeciągających się spraw i odłożonych w czasie czynności typu przesłuchania (czy też podjęcie decyzji w sprawie niestawiających się na przesłuchania świadków).

Czasami rodzina działa samodzielnie, czasami z wykorzystaniem tzw. prywatnych biegłych do poszukiwań, czasami ze stowarzyszeniami, które zajmują się problematyką zaginięć, albo też z mediami, nagłaśniając przypadek zaginięcia lub niewykrycia sprawcy. Bliscy osoby zaginionej często skarżą się na, w ich przekonaniu, nieudolność poszukiwań – i mają do tego podstawy w sprawach, kiedy następuje odnalezienie w terenie, gdzie były lub powinny być poszukiwania, lub gdy jakieś dane były możliwe do zdobycia, ale nikt nie połączył ich ze sprawą. To odnalezienie może nastąpić po miesiącach lub latach – wtedy z perspektywy medycyny sądowej może być trudno wnioskować o przyczynie zgonu, choć sam zgon będzie niewątpliwy. To sytuacje, kiedy ciało odnalezione jest w wodzie lub w lesie, a te miejsca można było połączyć z zaginięciem. W niektórych poszukiwaniach terenowych do dyspozycji są zbyt małe zasoby, bo brak takich grup w ramach Policji, brak funkcjonariuszy i czasu na długie akcje poszukiwawcze. Rozczarowanie rodzin pojawia się też w sprawach niejasnych i umorzonych. Jeśli nie są rozwiązane, bo nie jest znany powód i motyw zdarzenia, może to być efekt braku właściwych działań Policji, może to być skutek zaplanowanego działania sprawcy, może to być też kwestia losowa bądź brak możliwości badawczych w danym czasie. Sprawy nierozwiązane dają też pole do pojawiania się teorii spiskowych czy podejrzenia działania seryjnych sprawców (np. kiedy ktoś łączy różne zaginięcia, sugerując działanie seryjnego zabójcy), kiedy to nie wynika z materiałów sprawy, a może być przyciągającą uwagę medialną wersją śledczą. Nierozwiązane sprawy inspirują do powstawania materiałów medialnych, sprawy typu „true crime” z tajemnicą w tle są bardzo popularne.

SPRAWY ROZWIĄZANE PO LATACH

Łatwo mówić o sprawach rozwiązanych po czasie – kiedy jest odnalezienie, ale z drugiej strony przy zaginięciach powinni pracować funkcjonariusze mający wiedzę o przyczynach zaginięć, o motywach, którymi kierują się sprawcy zabójstw, o *modus operandi* sprawców przemocy, o sposobach na ukrycie lub pozbycie się zwłok przez sprawców – wiedzę wynikającą ze spraw rozwiązanych. Na sprawach zaginięć jako *case study* można bardzo dużo się nauczyć, zarówno o kwestiach kryminologicznych, jak i kryminalistycznych.

Trudności w zakresie współpracy służb z pokrzywdzonymi i ich rodzinami występują też w sprawach, w których był przyjęty niewłaściwy poziom poszukiwań – np. sprawca zabójstwa wprowadził Policję w błąd, że osoba zaginiona wyjechała, zaś potem następuje odnalezienie i zachodzi podejrzenie popełnienia zabójstwa. Rodziny mają żal do służb wtedy, gdy zostają odnalezione szczątki lub części rzeczy osoby zaginionej, a to i tak nie prowadzi do wyjaśnienia sprawy. Np. gdy to jest sama czaszka – to sugeruje co najmniej porzucenie lub ukrycie ciała w niewłaściwym miejscu przez osoby trzecie, ale może też wskazywać na zbrodnicze rozkawałkowanie zwłok. Zdarza się, że ktoś znajduje rzeczy osobiste osoby zaginionej i rodzina ma żal, że nie odnaleziono nic więcej – być może wynika to z przekonania, że można było odnaleźć więcej śladów. Czasami też bliscy zaginionego co innego słyszą od funkcjonariuszy, a co innego potem czytają w aktach sprawy, jeśli dostaną do nich dostęp (muszą wiedzieć, kiedy i z jakimi dokumentami mogą się zapoznać i wnioskować o to). Walka z ciemną liczbą przestępstw często wymaga współpracy, wymiany informacji, zrozumienia punktu widzenia każdej ze stron. Trzeba też wyraźnie zaznaczyć, że w komendach wojewódzkich Policji działają funkcjonariusze bardzo zaangażowani w sprawy poszukiwań. Czasami nie mają możliwości działania formalnie, np. ze względu na brak przekonania prokuratury co do sensu prowadzenia postępowania jako sprawy o zabójstwo bądź też z powodu znacznych kosztów poszukiwań ciała w terenie i braku zgody na tego rodzaju wydatki. To wszystko pokazuje, jak interdyscyplinarnym zagadnieniem jest zaginięcie i jak wiele czynników musi zadziałać, by sprawa została rozwiązana.

Wiele spraw rozwiązanych po latach jest też dowodem na to, że są one podejmowane przez wydziały, zwane potocznie archiwami X, oraz że działania mogą być skuteczne nawet po latach.

Co jakiś czas otrzymujemy wiadomości o tym, że jakaś od lat nierozwiązana sprawa właśnie została wyjaśniona. Takie *case study* to dobry materiał badawczy do wychwytywania mechanizmów powodujących istnienie ciemnej liczby przestępstw. Występują one zarówno po stronie sprawcy (manipulacje, pozoracje), jak i ofiary (wiktywność), a także organów ścigania (np. brak wiary wobec twierdzeń, że osoba zaginiona nigdy sama nie opuściłaby domu, brak przeprowadzenia oględzin, brak zabezpieczenia danych logowania telefonu i monitoringu).

ZABÓJSTWO JAKO PROCES ESKALACJI PRZEMOCY

Zabójstwo rozumiane w sensie kryminologicznym, czyli pozbawienie kogoś życia, jest eskalacją przemocy, procesem krzywdzenia, często rozłożonym w długim czasie. Mamy takie sprawy, gdzie obecnie dzięki pracy archiwum X wiemy, że dane zaginięcie było zabójstwem. Zostało zgłoszone jako zaginięcie z wersją przedstawianą przez zgłaszające-

ZAGINIĘCIA KRYMINALNE

go, że osoba miała się sama oddalić z miejsca zamieszkania, że zaginiona osoba była uzależniona od alkoholu, że często wcześniej były okresy oddalania się z domu i braku kontaktu z bliskimi. Potem okazywało się, że miało miejsce zabójstwo, a dom był „domem przemocowym”. Zgłaszający został skazany za popełnienie zabójstwa, a sam wcześniej kreował się na ofiarę. Bywa, że nie było wcześniej formalnie prowadzonych spraw o znęcanie się, zarówno psychiczne, jak i fizyczne, ale postępowanie po latach wykazuje, że śmierć nastąpiła z ręki przemocowego partnera, a zaginięcie spowodowane było ukryciem ciała i chęcią uniknięcia odpowiedzialności karnej. Niejednokrotnie są to sprawy, w których były wcześniej przesłanki do założenia, że mamy do czynienia z zabójstwem, ale działania pozoracyjne sprawcy, jego manipulacja otoczeniem, przekazywanie fałszywych wiadomości i sugerowanie nieprawdziwych tropów blokowały działania wymiaru sprawiedliwości.

Często też pojawia się wątek agresywnych zachowań sprawcy, wskazywanie jego nerwowości, nietypowych zachowań związanych z niszczeniem mienia, wykazywanie kłamstwa, sceny zazdrości i wypowiedania gróźb – często nie do końca branych poważnie lub też wypieranych ze świadomości przez świadków tych zdarzeń. Czasami tego rodzaju poszlaki powodują, że łatwiej prowadzić poszukiwanie ciała, jeżeli się jest przekonanym, że to faktycznie zabójstwo ofiary przemocy w rodzinie. Ze względu jednak na to, że często przemoc domowa należy do ciemnej liczby przestępstw, brakuje materiału dowodowego.

Ścieżka przemocy to również pojęcie kryminologiczne odwołujące się do diagnozowania przemocy⁸, reagowania na sygnały ostrzegawcze, a także zapobiegania eskalacji przemocy. Kiedy sprawca planuje dokonać zabójstwa i rośnie napięcie emocjonalne pomiędzy ofiarą a sprawcą, to pozostawia to ślady. Kiedy sprawca wcześniej przygotowuje się do ukrycia ciała ofiary – przed zabójstwem – i zapewnienia sobie alibi – to też zostawia ślady.

Przy zaginięciach badanie polega na rekonstrukcji zdarzenia dokonanego. Jednak te obserwacje ze spraw można wykorzystać także do działań prewencyjnych lub do szybszej reakcji, np. w ramach procedury Niebieskie Karty.

Zdarzenia głośno relacjonowane przez media w ostatnich miesiącach, gdzie doszło do zabójstw i samobójstwa sprawcy, także pokazują, że były sygnały ostrzegawcze, ale nie nastąpiło odizolowanie sprawcy od ofiary przemocy.

Ryzyko zabójstwa rośnie, kiedy ofiara przemocy chce odejść od przemocowego psychopatycznego partnera, a on się z tym nie godzi. Kiedy staje się realne, że ofiara złoży zawiadomienie o znęcaniu się, kiedy sprawca ma poczucie, że już nie izoluje wystarczająco swojej ofiary, może podjąć decyzję o zabójstwie. Członkowie rodziny bywają „angażowani” do tego, by sprawca miał kontrolę

nad partnerem – przykładem może być nierozwiązana do dziś sprawa Doroty, która zaginęła, kiedy chciała się spotkać z dziećmi⁹. Inną sprawą, w której jednak rodzina nie chce nagłaśniać medialnie zaginięcia kobiety z powodu obawy o stygmatyzację zaginionej, jest przypadek kobiety rzekomo zaginionej bez śladu. Ostatnio była widziana z przemocowym partnerem. Uzależnienie od alkoholu i powroty do przemocowego sprawcy powodują, że chęć poszukiwań może być mniejsza – skoro sama godziła się na ryzykowny związek (choć nie mamy pewności, na ile to były dobrowolne działania) i podjęła niebezpieczne zachowania – a to nie wyklucza, że doszło do zabójstwa – mogła być łatwą ofiarą dla sprawcy, choć inne wersje też są możliwe. W powoływanej sprawie wystąpiło też jednak kilka czynników z listy sygnałów mogących świadczyć o tym, że mamy do czynienia z zabójstwem¹⁰.

Są szkolenia związane z rozpoznawaniem sygnałów świadczących o tym, że mamy do czynienia z zabójstwem będącym eskalacją przemocy domowej bądź zabójstwem przemocowego partnera przez ofiarę. Możemy stwierdzić, że w tym drugim przypadku rzadziej występuje ukrycie ciała, choć nie dysponujemy danymi liczbowymi, w jakich sprawach wystąpił konkretny *modus operandi*. Z doświadczeń jednak wynika, że są zaginięcia w tych rodzinach, gdzie wcześniej występowała przemoc.

Pomimo to w licznych sprawach okazuje się, że wiele osób o przemocy wiedziało, te czyny nie zostały odnotowane albo zostały zignorowane bądź też uznano, że „to za mało”, by prowadzić postępowanie. Jednak ustawodawca nie wymaga, aby mieć pewność, że mamy do czynienia z zabójstwem – już samo podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci jest wystarczające i daje podstawę do czynności procesowych, a nawet nakłada obowiązek przeprowadzenia oględzin.

Prowadzenie postępowania w sprawach, w których występowała przemoc psychiczna, nękanie, groźby – jest trudne, choć słowa wypowiedane przez domniemanego sprawcę zabójstwa do osoby zaginionej – „już nigdy...”, „to był ostatni raz, kiedy...” – nabierają innego znaczenia przy zaginięciu. Często jednak oczekujemy znalezienia śladów materialnych, choć mamy przykłady procesów poszlakowych w sprawach zabójstw zakończonych skazaniem za zabójstwo¹¹. Przekonanie, że „nie ma ciała, nie ma zbrodni” jest nieprawdziwe i utrudnia docieranie do prawdy.

PODSUMOWANIE

Zaginięcie wymaga zajęcia się problemem interdyscyplinarnie. Często sprawy rozwiązane po latach pokazują, który z elementów wcześniejszych działań nie został dobrze przeprowadzony – czy to brak postawienia jakiegoś

pytania podczas przesłuchania, czy brak sprawdzenia jakiegoś obszaru, czy też sprawdzenie go, ale niedokładnie i przyjęcie, że został sprawdzony. Znane jest powiedzenie, że nazwisko sprawcy znajduje się w pierwszym tomie akt i bywa, że po tomie piętnastym wraca się do pierwszego. Może to wynikać z błędnie przypisanej komuś wiarygodności.

Są sprawy, które mają po kilkadziesiąt tomów, i nadal nie wiadomo, co się wydarzyło, i takie sprawy, gdzie materiałów jest niedużo, ale są wystarczające do ustalenia, co się wydarzyło. Wielotorowość na początku działań i wybranie tych wersji, które wydają się najbardziej prawdopodobne, są kluczowe, podobnie jak współpraca interdyscyplinarna.

Nie musimy mieć pewności, jak doszło do śmierci, ale wystarczy, że mamy podejrzenie, że do niej doszło. Nie ma idealnie przeprowadzonych czynności, nawet jeśli są braki lub błędy, to jest możliwość dokonania ustaleń – ale musi być na czym pracować (musi być materiał, na którym można działać). Jednym z uzasadnień przedawnienia jest brak możliwości przesłuchania świadków po czasie – pamięć bywa zawodna, przypominanie jest trudne, ale i zmiana miejsca zamieszkania czy śmierć konkretnej osoby utrudniają prowadzenie czynności. Dlatego trzeba zrobić wszystko, co możliwe, jak najszybciej, by sprawy zaginięć rozwiązać, poznać okoliczności i „rozliczyć” przemoc. Jest to możliwe, trzeba działać z zaangażowaniem, nawet początkowo przy śladach niematerialnych, a możliwości współczesnej kryminalistyki i praca „na śladach wynikających z braku śladów” ułatwią wykrycie i dowodzenie.

¹ Niektóre typy zachowań są jednak bardzo trudne do udowodnienia i rzadko pojawiają się skazania z tych przepisów – np. przyczynienie się do samobójstwa. Z analizy zaginięć wynika, że niektóre z nich spowodowane są właśnie zdarzeniem suicydalnym. Zob. A. Gawliński, *Namowa lub pomoc w samobójstwie. Aspekty kryminalistyczne i kryminologiczne*, Wydawnictwo Kryminalistyczne, Olsztynek 2017.

² Współcześnie jedną z najbardziej znanych medialnie spraw związanych z zaginięciem, a faktycznym uwięzieniem osoby, jest sprawa J. Fritzla z Austrii. W Polsce opisana została sprawa nazywana „sprawą polskiego Fritzla”, co prawda nie dotyczyła zaginięcia, ale zdarzeń należących do tzw. ciemnej liczby przestępstw było tam bardzo dużo, nim wreszcie sprawa została rozliczona przez wymiar sprawiedliwości. Zob. K. Włodkowska, *Na oczach wszystkich. Historia przypadku polskiego Fritzla*, Wielka Litera, Warszawa 2022.

³ M. Górecki, *Ciemna liczba przestępstw – zaginięcie osoby*, w: *Przypadki kryminalne. Poszukiwania zaginionych jako problem interdyscyplinarny*, red. J. Stojer-Polańska, Silva Rerum, Poznań 2018, s. 191 i nast.

⁴ Znane są jednak sprawy, gdzie końcowo ustalono, że doszło do zabójstwa, a wcześniej był inny niż pierwszy poziom poszukiwań przy zaginięciu.

⁵ Tego typu sprawy były prowadzone przez krakowskie Archiwum X. Wiele historii zostało opublikowanych w reportażach, a także książkach. Niektóre zostały zanonimizowane, ale *modus operandi* sprawców został przedstawiony.

⁶ B. Michalec, D. Piniewska-Róg, J. Stojer-Polańska, *Didymos – sceptycyzm czy niedowierzenie?*, w: *Przypadki kryminalne. Ciemna liczba przestępstw jako problem interdyscyplinarny*, s. 51 i nast.

⁷ Sprawy będące odwrotnością zaginięcia, jak ujawnienie zwłok dziecka, którego nie szukają rodzice – także zwykle prowadzą do ujawnienia wielu przestępstw z zakresu ciemnej liczby. Zob. E. Winnicka, *Był sobie chłopczyk*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2017.

⁸ Zob. *MOSAIC. Threat Assessment Systems*, Gavin de Becker & Associates, <https://www.mosaicmethod.com/> [dostęp: 10.05.2023 r.].

⁹ Polskie Archiwum X #69: Dorota zniknęła bez śladu. Spór z mężem i tajemnicze zaginięcie, YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=eb19pGywwcE> [dostęp: 10.05.2023 r.].

¹⁰ R. Diller, M. Puzio-Broda, „Minął już tydzień odkąd zaginęła twoja matka (...)” – historie wymagające wyjaśnienia, czyli nierozwiązane sprawy zaginięć osób, w: *Przypadki kryminalne. Ciemna liczba przestępstw jako problem interdyscyplinarny*, s. 35.

¹¹ D. Brzezińska, A. Gawliński, *Zbrodnie bez ciał*, Wydawnictwo Otwarte, 2021.

Summary

Criminal disappearances and combating the dark number of crimes

A criminal disappearance is a situation in which a committed crime led to the lack of contact with a missing person, for example a murder connected with hiding a corpse. Thanks to activities carried out by the police units, colloquially called the X-Files, we know that these entities deal with cases in which the disappearance turns out to be a murder belonging to the so-called dark number of crimes, i.e. criminal acts not included in the police statistics. Those murders were not disclosed because of perpetrators' manipulative actions and simulations created in order to avoid liability, or due to mistakes in activities conducted by the uniformed services in cases concerning disappearances and identification of an unknown person's corpse. Interdisciplinary cooperation and taking actions in combating the dark number of crimes are necessary to increase the chances of resolving a case. When it comes to crimes against life, it is possible to observe warning signals at the stage of violence escalation, for example in domestic violence cases. On the basis of solved cases (when ignored signals were observed), one can deepen both the criminal knowledge (searching for hidden remains, working on circumstantial cases) and the criminological knowledge (murder motives, working with non-material traces related to the perpetrator's behaviour after committing a crime). A case study is good training material and allows to improve procedures as well as increase the level of commitment to resolving cases.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

ELEMENTY PRACY OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZEJ w poszukiwaniach osób zaginionych

mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk
ORCID 0000-0003-3111-0555

Zastępca Kierownika
Zakładu Służby Kryminalnej CSP

Poszukiwania osób zaginionych stanowią jedno z ustawowych zadań Policji. Trzeba jednak zaznaczyć, że mają one charakter multidyscyplinarny. Osoby zajmujące się poszukiwaniami zaginionych powinny posiadać umiejętności z wielu dziedzin. Ustawodawca wyposażył Policję w wiele narzędzi prawnych ułatwiających pracę przy poszukiwaniach osób zaginionych. Można do nich zaliczyć metody pracy operacyjnej i ich szczególną postać – wykorzystanie danych telekomunikacyjnych.

Wstęp

Szybki rozwój nauki i technologii stwarza wiele nowych możliwości w obszarze służącym dobru społecznemu i doboru jednostki, jednak umożliwia również powstanie nowych metod działalności przestępczej. Uwzględniając rozwój cywilizacyjny, zniesienie granic pomiędzy krajami Unii Europejskiej, zmniejszenie barier kulturowych, ułatwiające przestępcom przemieszczanie się po obszarze różnych państw i skuteczne ukrywanie przed poniesieniem odpowiedzialności karnej za dokonane czyny, jak również widoczną potrzebę aktywnych działań poszukiwawczych wobec osób zaginionych, kierownictwo Policji dokonało szeregu zmian i reform jednostek Policji w zakresie poszukiwań¹.

Celem przedmiotowego artykułu jest dokonanie analizy możliwości wykorzystania informacji pozyskiwanych w ramach pracy operacyjno-rozpoznawczej w czynnościach poszukiwania osób zaginionych. Jako metodę badawczą przyjęto analizę obowiązujących uregulowań prawnych, w szczególności ustaw będących podstawą

działania poszczególnych służb w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz możliwości współpracy organów państwowych z przedsiębiorcami, w tym operatorami telekomunikacyjnymi.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich problem zaginięć jest przedmiotem ożywionej debaty publicznej, zarówno ze względu na skalę, jak i wrażliwy charakter zjawiska. Ludzie giną bez względu na płeć, wiek, status społeczny, wykształcenie. Część zaginięć to efekt przemyślanej, bardziej lub mniej, ale świadomej decyzji takiej osoby. Inne to wynik różnego rodzaju wypadków losowych bądź typowe zagubienia².

Policja wprowadziła specjalnie opracowane procedury postępowania, m.in. zdefiniowała kategorie zaginięć. Do każdej z nich przyporządkowano oddzielne, odpowiednio sprofilowane grupy czynności, jakie powinny być podjęte w ramach poszukiwań prowadzonych w danym typie. Dokładnie określiła także katalog danych, które policjant przyjmujący zgłoszenie powinien ustalić. Dodatkowo podczas nowelizacji ustawy o Policji zadbało o wprowadzenie zapisów prawnych, ułatwiających

policjantom pracę, m.in. obecnie mogą oni tworzyć bazy danych zawierające kody DNA osób zaginionych i przetwarzając te dane³.

Jak wskazują profesor Ewa Gruza i profesor Ireneusz Sołtyszewski, podczas poszukiwania osób zaginionych wykorzystuje się narzędzia kryminalistyczne w dwóch obszarach, pierwszy dotyczy działań poszukiwawczych, drugi natomiast połączony jest z identyfikacją osoby⁴. Wskazani naukowcy jako „narzędzia kryminalistyczne” definiują działania taktyczne, zaliczając do nich również czynności operacyjno-rozpoznawcze; informacje zawarte w bazach danych oraz kryminalistyczne metody identyfikacji osób⁵.

Narzędzia w poszukiwaniach i identyfikacji

Po przyjęciu zawiadomienia o zaginięciu osoby, określeniu poziomu zaginięcia należy dokonać rejestracji, a następnie zorganizować i przeprowadzić poszukiwania na terenie ostatniego miejsca pobytu osoby zaginionej. Kolejną czynnością jest rozpytanie osób, które miały kontakt z zaginionym, w miejscu pracy i w miejscu zamieszkania⁶. Celem rozpytania jest zebranie informacji o zaginionym, jego trybie życia, warunkach osobistych, sytuacji rodzinnej, pracy zawodowej, istniejących sporach, które mogą być przyczyną zaginięcia, oraz czy osoby z otoczenia zaginionego mogą dostarczyć informacji istotnych dla postępowania⁷. Kolejnym działaniem jest sprawdzenie placówek służby zdrowia, pogotowia opiekuńczego, izb, domów dziecka, izb wytrzeźwień, noclegowni w rejonie zamieszkania i zaginięcia osoby. Prowadząc czynności poszukiwawcze, należy również sprawdzić ostatnie miejsce pobytu zaginionego. Sprawdzenie takiego miejsca, zazwyczaj połączone z rozpytaniem, pozwala na ujawnienie i zabezpieczenie śladów i dowodów kryminalistycznych, które pomagają w budowaniu kierunków dalszych poszukiwań oraz są nośnikiem danych do bezpośredniej identyfikacji osoby zaginionej (linie papilarne, DNA, pismo ręczne). Prowadzone działania poszukiwawcze mogą również obejmować przegląd monitoringu wizyjnego. Prawnie zabezpieczony obraz wizyjny z rejonu miejsca zaginięcia osoby oraz miejsc, w których po raz ostatni mogła być widziana, powinien zostać pobrany i poddany właściwej analizie. Niezbędne jest również sprawdzenie, czy w rejonie zaginięcia nie odnaleziono nieznanymi zwłok, których rysopis może odpowiadać osobie zaginionej. Należy także pozyskać aktualną i wyraźną fotografię osoby zaginionej; dokonać rejestracji przedmiotów i dokumentów, które zaginiony miał przy sobie lub nimi dysponował, w bazie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji. Zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych należy wykorzystać strony internetowe, środki masowego przekazu, portale społecznościowe oraz inne możliwe środki komunikacji do przekazu informacji o zaginięciu⁸.

Według E. Gruzy i I. Sołtyszewskiego wśród narzędzi wspierających powyższy proces znajduje się również

zbieranie danych wiktymologicznych o zaginionym. Naukowcy odwołują się do praktyki przeprowadzania wywiadu wiktymologicznego, który może być pomocny w określeniu tzw. podatności wiktymologicznej, która jest indywidualną skłonnością osoby do stania się ofiarą przestępstwa. Nie jest to świadome działanie takiej osoby, ale np. skłonność do zachowań ryzykownych czy cechy osobowościowe, m.in. skłonności depresyjne, masochistyczne, prowokacyjne, autodestrukcyjne, żądza wrażeń, zniechęcenie do życia⁹.

Omawiany wywiad wiktymologiczny może być wykorzystany m.in. do tworzenia profilu psychologicznego osoby zaginionej. Profilowanie psychologiczne według E. Gruzy i I. Sołtyszewskiego to czynności obejmujące analizę śladów kryminalistycznych powstałych na miejscu zdarzenia, danych wiktymologicznych, zachowania zaginionego, które zmierzają do stworzenia profilu zaginionego, czyli zbudowania logicznej, spójnej, zwartej jego charakterystyki. Celem profilu jest odkrycie potencjalnych motywów zaginięcia, refleksji, emocji przed zaginięciem, co pozwala na hipotetyczne określenie miejsca przebywania osoby zaginionej¹⁰.

Istotnym wsparciem dla działań poszukiwawczych, szczególnie w sprawach wielowątkowych, może być metoda pracy, jaką jest analiza kryminalna. Analiza ta pozwala na przetworzenie, ocenę oraz wykorzystanie informacji napływających do zespołu poszukiwawczego. Oznacza to poszukiwanie i identyfikację powiązań między informacjami dotyczącymi zaginięcia a wszelkimi innymi danymi z różnych źródeł, pozyskanymi w trakcie czynności administracyjno-porządkowych, dochodzeniowo-śledczych i operacyjno-rozpoznawczych¹¹.

E. Gruza i I. Sołtyszewski uważają, że z narzędzi technicznych wykorzystywanych w trakcie poszukiwań najlepsze są mobilne stanowiska poszukiwań. Ich możliwości pozwalają na wykorzystanie lokalizacji GPS czy dronów jako urządzeń monitorujących przestrzeń, szczególnie gdy poszukiwania są prowadzone na rozległych terenach¹².

W działaniach poszukiwawczych na dużą skalę sprawdzają się przeznaczone do tego celu mapy cyfrowe, programy komputerowe i bazy danych¹³.

Czynności operacyjno-rozpoznawcze – wybrane metody w poszukiwaniach, dane telekomunikacyjne

Czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi są prawnie określone, niejawne działania prowadzone poza procesem karnym i administracyjnym, odwołujące się do wiedzy kryminalistycznej, mające prowadzić do wykrycia, rozpoznania i utrwalenia dowodów przestępczej działalności. Spełniają one funkcje rozpoznawcze, wykrywcze, ukierunkowujące postępowanie dowodowe, weryfikujące uprzednie ustalenia, zapobiegawcze (profilaktyczne), ochronne, zabezpieczające. Stanowią podstawę skutecznego zwalczania przestępczości, wiążącą się jednak z ograniczeniem gwarancji dla jednostki w zakresie jej prawa do

DZIAŁANIA OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZE W POSZUKIWANIACH

prywatności i autonomii informacyjnej¹⁴. Przyjmuje się, że czynności operacyjno-rozpoznawcze są umocowanymi ustawowo, z reguły niejawnymi działaniami organów ścigania, realizowanymi w celach informacyjnych, prewencyjnych, wykrywczych lub dowodowych. Czynności operacyjno-rozpoznawcze nie są niczym innym jak metodami zbierania informacji i dowodów przez organy ścigania¹⁵. Jedną z metod pozyskiwania informacji, w celu wsparcia działań poszukiwawczych, jest uzyskiwanie oraz przetwarzanie tzw. danych telekomunikacyjnych. Przepisy wykluczają powszechność i dowolność pozyskiwania danych telekomunikacyjnych. Został ustanowiony odpowiedni tryb kontroli i nadzoru nad ich pozyskiwaniem. Podmiot prowadzący działalność telekomunikacyjną może przekazać informacje jedynie policjantowi upoważnionemu przez Komendanta Głównego Policji, Komendanta CBSP, Komendanta BSWP, Komendanta CBZC lub komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji do pozyskiwania tego typu wiedzy za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej lub bezpośrednio na ustne żądanie policjanta posiadającego pisemne upoważnienie ww. osób. Należy w tym miejscu dodać, że pozyskanie danych telekomunikacyjnych nie jest tożsame z kontrolą operacyjną, a zatem powoduje znacząco mniejszą ingerencję w prawo do prywatności. Dostęp do danych telekomunikacyjnych, jak również okres retencji danych umożliwiają Policji skuteczne podejmowanie czynności operacyjnych ukierunkowanych m.in. na gromadzenie danych w procesie wsparcia działań. Uzyskiwanie przez Policję danych telekomunikacyjnych podlega ograniczeniom ustawowym. Przepisy art. 20c ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.) wykluczają powszechność posiadania przez każdego policjanta uprawnienia do uzyskiwania danych telekomunikacyjnych. Szczegółowość uprawnienia do uzyskiwania danych telekomunikacyjnych jest jednym z elementów gwarancyjnych dla tych danych, a zwłaszcza dla ich ochrony. Ponadto ograniczenie w ramach Policji do uzyskiwania danych telekomunikacyjnych wynika z charakteru czynności operacyjno-rozpoznawczych, w toku których te dane mogą być uzyskane, jak również jest reglamentowane celami zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz wsparcia działań poszukiwania osób zaginionych. Specyfika pracy operacyjnej Policji, w szczególności jej skuteczność, wymaga pełnej dyskrecjonalności i ostrożności w działaniu, w tym również w korzystaniu z dostępnych metod jej prowadzenia. Uzyskanie danych telekomunikacyjnych musi być uzasadnione specyfiką lub zakresem zadań wykonywanych przez jednostki organizacyjne Policji albo prowadzonych przez nie czynności, z tego względu przepisy art. 20c ustawy o Policji zawierają skuteczne i adekwatne ograniczenia do nadmiernego lub nieuzasadnionego wykorzystywania tej metody w realizowanych zadaniach Policji.

Poza ustawą o Policji zasady dostępu do danych telekomunikacyjnych regulują wewnętrzne przepisy i zarządzenia Komendanta Głównego Policji, np. zarządzenie nr 51 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie uzyskiwania i przetwarzania przez Policję

danych telekomunikacyjnych, pocztowych oraz internetowych¹⁶. Zarządzenie to w sposób szczegółowy określa w rozdziale 2 (*Uzyskiwanie i przetwarzanie danych*), kto i w jakich okolicznościach może być upoważniony do występowania o udostępnienie przez przedsiębiorców telekomunikacyjnych, operatorów pocztowych lub usługodawców świadczących usługi drogą elektroniczną danych, o których mowa w art. 20c ust. 1, art. 20cb ust. 1 oraz art. 20da ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dokument ten reguluje również zasady postępowania z otrzymanymi danymi, sposób ich przechowywania oraz zasady ich zniszczenia. Przy uzyskiwaniu danych za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej niezbędne jest ponadto spełnienie wymogów pozwalających na identyfikację osoby uzyskującej dane, a także na ustalenie rodzaju oraz czasu ich uzyskania, jak również spełnienie wymogów bezpieczeństwa (zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych) w zakresie uniemożliwienia dostępu do danych osobom nieuprawnionym. Przepisy ustawy o Policji wykluczają powszechność i dowolność w podejmowanych działaniach i metodach pracy operacyjnej, w tym przypadku w zakresie uzyskiwania danych telekomunikacyjnych również poprzez ustanowienie odpowiedniego trybu kontroli i nadzoru prokuratora nad pozyskiwaniem tych danych. Materiały uzyskane od operatora publicznej sieci telekomunikacyjnej lub dostawcy publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych w celach wykrywania przestępstw lub zapobiegania im, zawierające informacje mające znaczenie dla postępowania karnego, Policja przekazuje właściwemu miejscowo i rzeczowo prokuratorowi, zaś te materiały, które nie zawierają informacji mających znaczenie dla postępowania karnego, podlegają niezwłocznemu komisijnemu i protokolarnemu zniszczeniu. W celu wsparcia działań poszukiwawczych Policja może uzyskać dane:

- 1) z wykazu, o którym mowa w art. 179 ust. 9 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2022 r. poz. 1648, z późn. zm.),
- 2) o których mowa w art. 161 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne,
- 3) w przypadku użytkownika, który nie jest osobą fizyczną, numer zakończenia sieci oraz siedzibę lub miejsce wykonywania działalności gospodarczej, firmę lub nazwę i formę organizacyjną tego użytkownika,
- 4) w przypadku stacjonarnej publicznej sieci telekomunikacyjnej – także nazwę miejscowości oraz ulicy, przy której znajduje się zakończenie sieci, udostępnione użytkownikowi¹⁷.

W celu poszukiwania osób zaginionych Policja może uzyskać dane telekomunikacyjne, pocztowe i internetowe oraz może je przetwarzać bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczy¹⁸.

Prowadząc czynności rozpytania osoby zgłaszającej zaginięcie, należy podkreślić wagę współpracy rodziny czy osób bliskich z Policją zaangażowaną w poszukiwania. Niezbędne jest wskazanie, że jakość informacji, które przekazują członkowie rodziny czy inne osoby najbliższe, ma wpływ na szybkość odnalezienia zaginionej osoby. Policjanci zajmujący się sprawą po-

trzebują odpowiedniej ilości informacji o zaginionym oraz okolicznościach jego zaginięcia, aby podjąć właściwe działania zmierzające do odszukania osoby żywej i zdrowej. Ponieważ każda, nawet z pozoru mało znacząca, informacja może mieć kluczowe znaczenie dla pozytywnego zakończenia poszukiwań, należy inspirować osobę zgłaszającą do przekazywania wszystkich informacji bez ich filtrowania i selekcji, szczerze i zgodnie z prawdą¹⁹. Zgodnie z procedurą Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych należy dążyć do ustalenia numerów telefonów, którymi posługuje się osoba zaginiona lub posługiwała się w przeszłości²⁰. Ustala się również numery telefonów, adresy bliskich, znajomych, z którymi utrzymywała kontakt teraz lub w przeszłości. Pozyskuje się opis cech charakterystycznych wyglądu, w tym cech zwracających uwagę w zachowaniu lub sposobie bycia. Rozpytuje się najbliższych, co osoba mogła mieć przy sobie, czy zabrała to z domu, pytania dotyczą konkretnych rzeczy (np. ubrań, kosmetyków, dokumentów, pieniędzy, sprzętu typu latarka itp.). Niezbędne jest pozyskanie informacji, czy osoba zaginiona posiada konta w mediach społecznościowych, należy ustalić nazwę portalu, nazwę użytkownika, login, adres. Sprawdza się, czy zaginiony ma karty programów lojalnościowych, karty płatnicze, karty kredytowe oraz nazwy banków, w których je posiada. Ustalenia powinny przynieść informacje, jakie są ulubione miejsca osoby, gdzie często i chętnie przebywa, czy posiada jakieś szczególne miejsce, o którym opowiadała. Bardzo ważnym elementem jest informacja, jak przebiegała ostatnia doba, czy wydarzyło się coś nietypowego, jak zachowywała się osoba w ciągu ostatnich 24 godzin. Prowadzący rozpytanie powinien również dążyć do uzyskania wiedzy, jak wyglądały ostatnie tygodnie, miesiące przed zaginięciem, czy zmieniło się coś w życiu osoby zaginionej, czy doświadczyła jakiegoś kryzysu, np. utraty pracy, trudności finansowych, rozwoju, utraty bliskiej osoby, choroby, porodu, przeprowadzki, zmiany szkoły, zmiany pracy. Pytania obejmują również zagadnienie, czy nastąpiła jakaś zmiana w zachowaniu osoby zaginionej, ograniczenie kontaktów z bliskimi, rezygnacja z dotychczasowych zajęć, zmiana wyglądu zewnętrznego, problemy zdrowotne, zmiana stylu i efektywności pracy, rozdawanie rzeczy osobistych, porządkowanie swoich spraw, zmiana trybu funkcjonowania w sferze snu i odżywiania, sięganie po używki, zainteresowanie śmiercią oraz rozmowy o niej, wahania nastroju. Istotna jest także wiedza, czy w ciągu ostatnich miesięcy osoba zaginiona sięgała po alkohol lub inny podobnie działający środek. Zgłaszający zaginięcie powinni również wskazać, czy zdarzały się w przeszłości opuszczenia miejsca pobytu, pracy zaginionej osoby bez pozostawienia informacji, dokąd się udaje, kiedy wróci oraz z kim będzie przebywać. Dąży się również do pozyskania wiedzy, czy osoba zaginiona leczyła się lub leczy, w tym na choroby psychiczne, jakie są objawy chorób psychicznych, jakie są objawy innych chorób, jakie leki może posiadać przy sobie, jakie leki zażywa systematycznie oraz czy w leczeniu jest wymagany sprzęt specjalistyczny. W przypadku chorób psychicznych można

zbierać informacje o występujących urojeniach i formie ich przebiegu u osoby zaginionej. Budując zbiór informacji o zaginionej, uwzględniamy też wiedzę najbliższych o sposobie radzenia sobie w sytuacjach trudnych, czy zaginiona osoba szuka pomocy, czy zamyka się w sobie, oraz jakie są dominujące cechy jej charakteru, najbardziej charakterystyczny rys osobowości, np. optymista, pesymista, kreatywny, odważny, lękliwy, energiczny, wytrwały, szybko zniechęcający się. Można również podjąć próbę ustalenia z osobami najbliższymi, czy osoba zaginiona posiada lub posiadała kontakty kryminogenne w grupach przestępczych zajmujących się np. narkotykami, handlem ludźmi, itp. Ponadto należy sprawdzić, czy nie była członkiem sekty²¹.

W ocenie Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, gdy najpóźniej do 3. doby nie zostanie zakończona akcja poszukiwawcza, niezbędna jest analiza sprawy w oparciu o następujące kryteria, które mogły mieć wpływ na wydłużenie poszukiwań: zwłoka w zgłoszeniu zaginięcia; zgłoszenie zaginięcia przez osobę uprawnioną pod naciskiem, wpływem innych osób albo przez inną osobę; wyraźny motyw (emocjonalny, materialny, nieporozumienia rodzinne, przeszkoda w osiągnięciu celu i inne); nieścisłości i rozbieżności w podawanych przez zgłaszającego faktach i okolicznościach, płatanie się i wycofywanie z wcześniejszych zeznań; rozbieżności pomiędzy wersją zgłaszającego a wersjami innych osób (członków rodziny, bliskich znajomych) lub innymi faktami; lansowanie „swojej wersji” zmierzającej do skierowania poszukiwań w niewłaściwą stronę; brak zaangażowania w poszukiwania, unikanie rozmów na temat zaginięcia; przeszłość kryminalna, „agresywna natura” zgłaszającego; wybranie tzw. mniejszego zła przez zgłaszającego (przyznanie się do przestępstwa o mniejszym ciężarze gatunkowym w celu uniknięcia odpowiedzialności za przestępstwo o cięższym charakterze); przeprowadzenie remontu lub generalnego sprzątnięcia w okresie zaginięcia²². Jak wskazuje Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, na podstawie wieloletnich doświadczeń związanych z prowadzeniem spraw poszukiwawczych, można wyodrębnić wspólne, charakterystyczne cechy (oznaki) mogące wskazywać na możliwość popełnienia zabójstwa osoby zaginionej przez osobę najbliższą lub osobę z jej bliskiego kręgu znajomych. Nie muszą wystąpić wszystkie te przesłanki łącznie, jednak im więcej ich występuje, tym większe prawdopodobieństwo, że możemy mieć do czynienia z zabójstwem²³.

Podsumowanie

Podsumowując, należy stwierdzić, że obecny stan prawny dotyczący współpracy Policji z przedsiębiorcami telekomunikacyjnymi zapewnia odpowiedni poziom podejmowanych działań przez Policję w zakresie poszukiwań osób zaginionych, a także kontrolę nad tymi danymi. Zwrócić trzeba uwagę na fakt, że specyfika realizowanych zadań przy poszukiwaniach wymusza działania bez zbędnej zwłoki, aby skutecznie odnaleźć osobę, nie dopusz-

DZIAŁANIA OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZE W POSZUKIWANIACH

czając do utraty zdrowia lub życia. Należy podkreślić, że w aktualnie obowiązujących aktach normatywnych uregulowano podstawę prawną pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, m.in. w celu zapobiegania lub wykrywania przestępstw oraz wsparcia działań poszukiwawczych osób zaginionych. Rozstrzygnięty prawnie jest również tryb postępowania z materiałami zawierającymi informacje telekomunikacyjne.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy uznać wykorzystanie danych telekomunikacyjnych przez służby w celu wsparcia procesu poszukiwań osób zaginionych za adekwatne zarówno do obecnych możliwości, jak i do form oraz poziomów poszukiwań. W wielu wypadkach odnalezienie zaginionego bez wykorzystania danych telekomunikacyjnych byłoby znacznie utrudnione lub nawet niemożliwe. Można stwierdzić, że dane telekomunikacyjne są obecnie bardzo ważnym materiałem analizy informacji w trakcie poszukiwania osób zaginionych.

Prawidłowa weryfikacja posiadanych informacji, również dotyczących szeroko pojętych danych telekomunikacyjnych, pozwala prawidłowo przeprowadzić działania poszukiwawcze, które zakończą się odnalezieniem osoby zaginionej, przede wszystkim żywej i zdrowej.

Zaginienia osób są dość dotkliwym zjawiskiem, które dezorganizuje życie społeczne, w związku z powyższym należy doskonalić umiejętności funkcjonariuszy w obszarze poszukiwań oraz współpracować m.in. z ośrodkami naukowymi, operatorami telekomunikacyjnymi, aby prawidłowo realizować podstawową funkcję administracji publicznej dotyczącą zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

¹ Portal Wewnętrzny KGP, *Nowa struktura Wydziału Poszukiwań w Biurze Kryminalnym Komendy Głównej Policji*, <http://pw.policja.pl/pl/wiadomosci/wydarzenia/2920,Nowa-struktura-Wydzialu-Poszukiwan-w-Biurze-Kryminalnym-Komendy-Glownej-Policji.html> [dostęp: 19.04.2023 r.].

² A. Wentkowska, *Poszukiwania osób zaginionych. System i metody działania w procedurach służb*, Warszawa 2016, s. 5.

³ Tamże, s. 9.

⁴ E. Gruza, I. Sołtyszewski, *Model poszukiwań osób zaginionych*, w: *Poszukiwania osób zaginionych*, red. E. Gruza, I. Sołtyszewski, Warszawa 2022, s. 427.

⁵ Tamże.

⁶ A. Wentkowska, *Poszukiwania osób zaginionych. System i metody działania w procedurach służb*, Warszawa 2016, s. 13.

⁷ E. Gruza, I. Sołtyszewski, *Model poszukiwań osób zaginionych*, s. 427.

⁸ A. Wentkowska, *Poszukiwania osób zaginionych. System i metody działania w procedurach służb*, s. 13.

⁹ E. Gruza, I. Sołtyszewski, *Model poszukiwań osób zaginionych*, s. 428.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże, s. 429.

¹² Tamże, s. 430.

¹³ Tamże.

¹⁴ R. Maciejczyk, *Zarządzanie danymi z ustaleń osobowych*, „Przedsiębiorstwo Przyszłości” 2013, nr 14, s. 98.

¹⁵ A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006, s. 25.

¹⁶ Dz. Urz. KGP z 2022 r. poz. 160.

¹⁷ Ustawa o Policji, art. 20cb.

¹⁸ Tamże, art. 20da.

¹⁹ *Poszukiwania osób zaginionych. Informator dla policjantów*, Warszawa 2020, s. 7.

²⁰ Tamże, s. 7–8.

²¹ Tamże.

²² Tamże, s. 8.

²³ Tamże, s. 10.

Bibliografia

Gruza E., Sołtyszewski I., *Model poszukiwań osób zaginionych*, w: *Poszukiwania osób zaginionych*, red. E. Gruza, I. Sołtyszewski, Warszawa 2022.

Maciejczyk R., *Zarządzanie danymi z ustaleń osobowych*, „Przedsiębiorstwo Przyszłości” 2013, nr 14.

Portal Wewnętrzny KGP, *Nowa struktura Wydziału Poszukiwań w Biurze Kryminalnym Komendy Głównej Policji*, <http://pw.policja.pl/pl/wiadomosci/wydarzenia/2920,Nowa-struktura-Wydzialu-Poszukiwan-w-Biurze-Kryminalnym-Komendy-Glownej-Policji.html>.

Poszukiwania osób zaginionych. Informator dla policjantów, Warszawa 2020.

Taracha A., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006.

Wentkowska A., *Poszukiwania osób zaginionych. System i metody działania w procedurach służb*, Warszawa 2016.

Słowa kluczowe: zaginiony, informacja, poszukiwania, Policja.

Keywords: lost, information, search, Police.

Summary

Elements of operational-reconnaissance work in search activities for missing persons

The search for missing persons is one of the statutory tasks assigned to the Police. Disappearances create a very complicated issue, the mechanism of which consists of many thread areas. The above imposes skills in many fields of law and science on people involved in finding the missing person, creating a multi-disciplinary mechanism in the search process, requiring comprehensive knowledge and skills of Police officers. It should also be taken into account that the legislator has equipped the public order service, which is the Police, with a number of legal and non-procedural tools to facilitate work in the search for missing persons. One of them include operational work methods and their specific form – the use of telecommunications data

Tłumaczenie: Robert Maciejczyk

Policja Lubuska w systemie poszukiwań OSÓB ZAGINIONYCH

Dynamika problemu

kom. Rafał Taras

ORCID 0000-0002-7615-9494

Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie zagadnień związanych z zaginięciami osób, tendencjami w tym zakresie w ujęciu ogólnopolskim, na przykładzie województwa lubuskiego. Stanowi próbę zobrazowania skali występującego zjawiska i problemów z niego wynikających. Wskazuje czynniki mogące mieć wpływ na kształtowanie takich, a nie innych rozwiązań w kontekście nowych trendów w tym zakresie. Przedstawia zagadnienia dotyczące skali zaginięć, metod prowadzenia poszukiwań, a także obowiązujących regulacji prawnych. Omówiono w nim również przyczyny zjawiska oraz obiektywny i subiektywny wymiar problemu zaginięć osób. Artykuł jest również próbą wskazania rozwiązań mogących przyczynić się do zwiększenia skuteczności prowadzenia poszukiwań i sposobów zapobiegania zaginięciom.

*Na tym polega kryminalistyka – trzeba się przyglądać i przyglądać,
a gdy niczego nie można znaleźć, trzeba się przyjrzeć jeszcze raz.
Kiedy do niczego się nie dojdzie, należy przyjrzeć się jeszcze dokładniej.*

Jeffery Deaver¹

Wstęp

Rozwój współczesnej cywilizacji, jej postęp naukowo-techniczny przyczynia się do coraz wyższego poziomu organizacji społeczeństw. Ten rozkwit w danym okresie historycznym charakteryzuje się określonym poziomem kultury materialnej, stopniem opanowania środowiska naturalnego i nagromadzeniem instytucji społecznych. Niewątpliwą zaletą tego postępu jest wzrost wygody życia, dobrobytu, bezpieczeństwa, możliwości samorozwoju, ale wiąże się on również z zagrożeniami, generując dehumanizację stosunków międzyludzkich powodującą wykluczenie społeczne. Wzrost zachowań problemowych

młodego pokolenia, bezrobocie, bezdomność, dewiacje i patologie społeczne, w powiązaniu z coraz łatwiejszym dostępem do używek i substancji psychoaktywnych, wywołują akty przemocy, samobójstwa, łamanie prawa, a także ucieczki z domu i zaginięcia. Zmiany kulturowe występujące praktycznie na całym świecie doprowadziły do zachwiania systemu wartości etycznych i norm moralnych. Nastąpiło rozluźnienie więzi grupowych, zwłaszcza w odniesieniu do rodziny. Nasiliły się zjawiska kryminogenne, takie jak alkoholizm, narkomania, handel ludźmi, w tym prostytucja, żebractwo czy zmuszanie do pracy niewolniczej², a efekt globalizacji oraz kryzys migracyjny tylko potęgują to zjawisko.

Z punktu widzenia społeczeństwa zaginięcia osób stanowią bardzo poważny problem, który szczególnie oddziałuje na opinię publiczną. Widok plakatów z wizerunkami osób zaginionych, komunikaty w środkach masowego przekazu i prośby rodzin przyciągają uwagę wielu ludzi. Powoduje to wzrost zainteresowania tą sferą, choć sama wiedza jest bardzo powierzchowna – nadal funkcjonuje mit dotyczący czasu (48 godzin), po którym można zgłosić fakt zaginięcia. Powszechne jest również przekonanie, że zaginięcia dotyczą wąskiej grupy społecznej. Zarówno ze względu na skalę, jak i wrażliwy charakter zjawiska problem ten jest przedmiotem ożywionej debaty publicznej. Ludzie giną bez względu na płeć, wiek, status społeczny, wykształcenie. Część z tych zaginięć to efekt przemyślanej, świadomej decyzji osoby, inne stanowią wynik różnego rodzaju wypadków losowych albo są to typowe zagubienia. Wbrew pozorom jest to dosyć powszechne zjawisko, które może dotknąć każdego. Statystyki mówią, że większość spraw związanych z ustaleniem miejsca pobytu osoby zaginionej kończy się przed upływem 72 godzin od zaistnienia zdarzenia.

Obecnie brak jest badań naukowych, które w sposób jednoznaczny przedstawiają związki przyczynowo-skutkowe, wyodrębniane przez kryminologię w omawianym obszarze – w szczególności między sprawcą a ofiarą w przypadku zaginięcia osoby. Dlatego zadaniem kryminologii i nauk pokrewnych stało się ciągłe monitorowanie pojawiających się zagrożeń cywilizacyjnych, poszukiwanie przyczyn zaginięć ludzi, a także diagnozowanie ich rozmiarów oraz form ich występowania³.

Zaginięcie osoby w polskim systemie prawa

Polski porządek prawny nie reguluje tematyki zaginięć czy też statusu osoby zaginionej. Oprócz odpowiedników słownikowych pojęcia „zaginiony” oznaczającego „człowieka, który zaginął, o którym nie wiadomo, czy żyje” (w użyciu rzeczownikowym) i słowa „zaginać” – „przepaść nie wiadomo gdzie, nie dając znaku życia; zostać zgubionym”⁴, można przytoczyć podstawowy akt prawny odnoszący się do tej problematyki, tj. zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z 28 dnia czerwca 2018 r.⁵

Już w 1829 r. Minister Spraw Wewnętrznych Wielkiej Brytanii Sir Robert Peel ogłosił osiem zasad skutecznego działania Policji, z których najważniejszą stała się ta, że Policja uzyska wsparcie ze strony społeczeństwa, kiedy będzie bezstronnie egzekwować prawo, **udzielając wszystkim wsparcia bez względu na przynależność rasową czy status społeczny**, dlatego właśnie to ta organizacja, jako umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu, w granicach swoich zadań, zobowiązana została do wykonywania czynności poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności⁶.

Sama problematyka zaginięć nie została uregulowana w żadnej ustawie, nie zostało wydane również żadne rozporządzenie, a co za tym idzie, nie ustanowiono legalnej definicji osoby zaginionej. Nie oznacza to, iż takie poję-

cie nie funkcjonuje w polskim porządku prawnym. Pojęcia zbliżone znajdziemy między innymi w Kodeksie cywilnym (k.c.)⁷, Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (k.r.o.)⁸ czy Kodeksie postępowania cywilnego (k.p.c.)⁹. Art. 29–32 k.c. i – podobnie – art. 526, 534 k.p.c. dotyczą instytucji uznania **zaginionego** za zmarłego. Ponieważ przedstawiciele doktryny prawa cywilnego jako osobę zaginioną postrzegają osobę, o której nie wiadomo, czy żyje, pojęcia „osoba nieobecna” i „strona, której miejsce pobytu nie jest znane” znajdziemy także w art. 184 k.r.o., art. 601 k.p.c. i art. 34 k.p.a.¹⁰ oraz odpowiednio w art. 143 i art. 144 k.p.c.

W tym miejscu należy odróżnić pojęcia „osoby zaginionej”, „osoby zagubionej” czy też „osoby uciekającej”. Z reguły osoba zagubiona stanowi jednostkę niebędącą w stanie powrócić do domu (np. na skutek nieszczęśliwego zdarzenia), natomiast osoba uciekająca świadomie i dobrowolnie postanawia zmienić swoje dotychczasowe życie i korzystając z przysługującego jej prawa do samostanowienia o sobie, nie informuje o tym fakcie nikogo. Odróżnienie wskazanych pojęć może okazać się bardzo trudne, stąd też wspomniane wcześniej zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji w § 2 ust. 1 pkt 2 **osobę zaginioną** traktuje jako osobę, którą na skutek zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca jej pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony jej życia, zdrowia lub wolności. Natomiast **zaginięcie osoby** unormowano tu jako zaistnienie zdarzenia, uniemożliwiającego ustalenie miejsca pobytu osoby fizycznej, wymagające jej odnalezienia albo udzielenia pomocy w celu zapewnienia ochrony życia, zdrowia lub wolności (§ 2 ust. 1 pkt 1).

§ 2 ust. 1 pkt 3 cytowanego zarządzenia wprowadza trzy poziomy poszukiwań, gdzie zakres podjęcia czynności i ich niezwłoczność są uzależnione od ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. **Poziom pierwszy** dotyczy osób, które opuściły nagle ostatnie miejsce swojego pobytu w okolicznościach, które uzasadniają podejrzenie popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo bezpośrednie zagrożenie jej życia, zdrowia lub wolności, dla której ratowania wymagane jest bezpośrednie i natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków ze strony Policji. W szczególności dotyczy osób:

- małoletnich w wieku do 10 lat albo małoletnich w wieku od 11 do 13 lat, zaginionych po raz pierwszy,
- niezdolnych do samodzielnej egzystencji (które z powodu wieku, choroby, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mogą kierować swoim postępowaniem albo wymagają opieki lub pomocy innych osób),
- wymagających stałego przyjmowania leków, których brak przyjęcia w odpowiednim czasie stanowi zagrożenie życia tych osób,
- wskazujących na realną możliwość popełnienia przez nich samobójstwa,
- zaginionych w warunkach atmosferycznych zagrażających ich życiu w przypadku niezwłocznego nieodnalezienia.

Poziom drugi kwalifikuje osoby, które opuściły ostatnie miejsce pobytu w okolicznościach nieuzasadniających niezwłocznej potrzeby zapewnienia ich ochrony, w szczególności gdy:

- deklarują po raz kolejny zamiar popełnienia samobójstwa albo których deklaracja zamiaru popełnienia samobójstwa nie stanowiła realnych przesłanek jej spełnienia,
- są to osoby małoletnie w wieku od 14 do 18 lat zaginione po raz pierwszy,
- są zdolne do samodzielnej egzystencji, ale wymagają opieki i stałego przyjmowania leków, których nieprzyjęcie może spowodować zagrożenie ich zdrowia,
- osoby te zagięły za granicą Rzeczypospolitej Polskiej, a istnieje wobec nich uzasadniona potrzeba udzielenia pomocy w celu ochrony ich życia, zdrowia lub wolności.

Najczęściej grupę tę stanowią osoby, które już wcześniej okazywały niezadowolenie z własnej sytuacji życiowej lub zamiar jej zmiany, zabrały ze sobą rzeczy osobiste albo opuściły ostatnie miejsce pobytu z własnej woli i nie istnieją przesłanki pozwalające na zakwalifikowanie zaginięcia tych osób do kategorii I lub III. W tym wypadku, po przyjęciu zgłoszenia i zakwalifikowaniu zaginięcia, policjanci zobowiązani są do podjęcia działań operacyjnych, jednak w praktyce może się zdarzyć, iż nie będą podejmowane aktywne poszukiwania.

Poziom trzeci obejmuje osoby:

- które wyrażają wolę zerwania kontaktów z rodziną, osobami najbliższymi lub środowiskiem, w którym ostatnio przebywały,
- które oddaliły się z miejsca zamieszkania w wyniku nieporozumień rodzinnych,
- co do których nie jest możliwe ustalenie przyczyn lub okoliczności zaginięcia,
- z którymi brak jest kontaktu, a które deklarowały chęć wyjazdu lub których zaginięcie związane jest z wyjazdem albo pobytem za granicą Rzeczypospolitej Polskiej,
- które nie wymagają stałej opieki medycznej lub stałego przyjmowania leków i samowolnie oddaliły się z placówki opiekuńczej, leczniczej lub innej placówki,
- małoletnie w wieku od 11 do 13 lat zaginione po raz kolejny.

Ponadto w zarządzeniu znajdziemy jeszcze takie pojęcie, jak **poszukiwanie opiekuńcze** – dotyczące osoby małoletniej i nieletniej, prowadzone w związku z samowolnym oddaleniem się nieletniego ze schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego albo innej placówki, w której nieletni był umieszczony na mocy decyzji sądu rodzinnego, albo w związku z niepowrotem nieletniego tam przebywającego z przepustki lub urlopu w wyznaczonym terminie oraz z samowolnym oddaleniem się małoletniego w wieku od 14 lat z domu rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawczej, młodzieżowego ośrodka socjoterapii lub innej tego typu placówki zapewniającej pieczę zastępczą, albo niepowracającego z przepustek do tych ośrodków i placówek; w związku z decyzją sądu rodzinnego o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym lub innej wskazanej placówce¹¹.

Zarządzenie wskazuje jeszcze na sytuacje, w których jedno z rodziców lub opiekunów posiadających pełną władzę rodzicielską zabiera dziecko. Do zdarzenia dochodzi bez woli i wiedzy drugiego z nich. Pod różnymi pretekstami osoba małoletnia jest wywożona lub zatrzymywana na stałe, co

w konsekwencji pozbawia drugiego rodzica (lub opiekuna) posiadającego pełną władzę rodzicielską możliwości utrzymywania z nim kontaktu w przysługującym zgodnie z prawem zakresie. Ustanowione jako **porwanie rodzicielskie**, niezależnie od wskazanych wyżej kategorii, stanowi podstawę do wszczęcia poszukiwań.

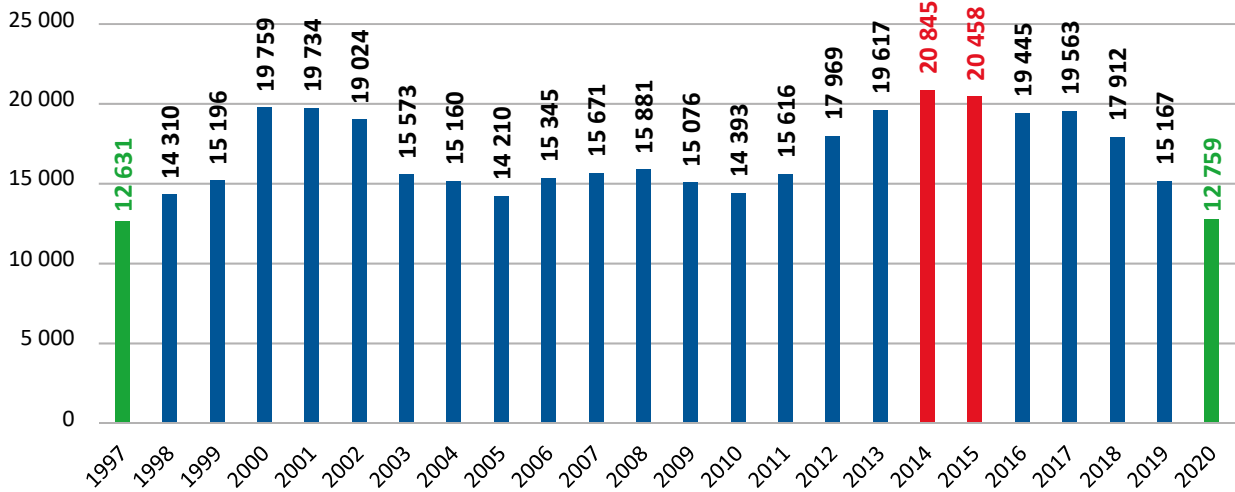
Współpraca państw Unii Europejskiej w przypadku zaginięcia

W państwach Unii Europejskiej nie występuje zuniifikowany model Policji. Traktat z Maastricht nałożył na Radę Europejską obowiązek wprowadzenia w życie wspólnej polityki dotyczącej współpracy sądów i organów ścigania w sprawach kryminalnych¹². Poszukiwania obywateli polskich poza granicami kraju koordynuje Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji. Jednostką Policji właściwą miejscowo do prowadzenia poszukiwań zaginionego obywatela polskiego jest jednostka Policji, na której obszarze działania osoba zaginiona posiadała ostatnie znane miejsce zamieszkania lub ostatnie znane miejsce zameldowania na pobyt stały, a w przypadku braku ustalonego takiego miejsca – ostatnie znane miejsce zameldowania na pobyt czasowy. Poszukiwania obywateli polskich za granicą prowadzone są w państwach korzystających z SIS (Systemu Informacyjnego Schengen), za pomocą którego przesyłane są informacje do właściwej komórki organizacyjnej, wskazujące na pobyt osoby na terytorium tego państwa. Natomiast w państwach niekorzystających z SIS – poprzez bazę danych Interpol. W przypadkach takich zaginięć, gdy w trakcie czynności uzyskano wiarygodną informację wskazującą na pobyt osoby za granicą, każdy policjant prowadzący poszukiwania ma obowiązek do wystąpienia do biura Interpolu¹³ z wnioskiem o wszczęcie takich poszukiwań za granicą w celu ustalenia miejsca pobytu. Po odnalezieniu osoby zaginionej na terytorium Polski, jednostka Policji wnioskująca o poszukiwania za granicą osoby zaginionej ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji w celu odwołania poszukiwań.

Statystycznie o zaginięciach

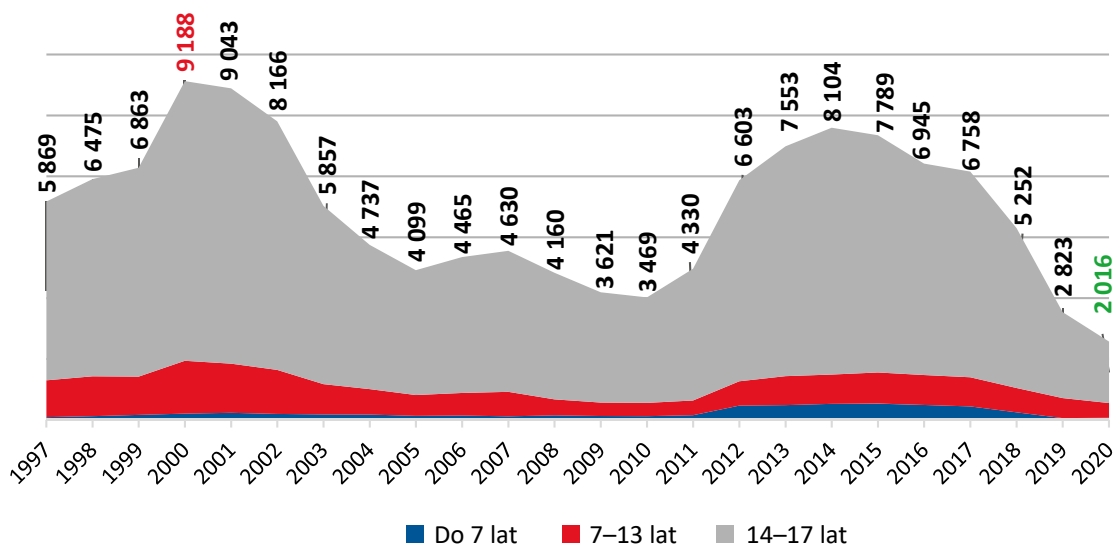
Co pół godziny w Polsce bez śladu ginie co najmniej jedna osoba. Jak wynika ze statystyk Komendy Głównej Policji, każdego roku znika ok. 17 tys. osób, z których nigdy nie odnajduje się ok. 2 tys. – to tak jakby wyludniła się średniej wielkości miejscowość. Trzeba zaznaczyć, że ostatnie lata pokazują nieznaczny spadek zaginięć w porównaniu do apogeum, jakie miało miejsce w 2014 r. (20 845 osób). Przy analizie skali tego zjawiska nie powinno się jednak zapominać o ich tzw. ciemnej liczbie. Dotyczy to zdarzeń nieujętych w ogólnej statystyce z powodów ich niewykrycia bądź niezgłoszenia przez osoby najbliższe zaginionego. Takie sytuacje mogą mieć miejsce w przypadku bezdomności, samotnego trybu życia zaginionego, przekonania najbliższych o podjęciu przez zaginionego decyzji o opuszczeniu rodziny, a nawet przyczynieniu się tych osób do zaginięcia. Obecnie określenie jego skali nastrocza wiele problemów.

POLICJA LUBUSKA

Wykres 1. Liczba zgłoszonych zaginięć w poszczególnych latach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Statystyka, *Zaginieni*, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zaginieni/50885,Zaginieni.html> [dostęp: 11.04.2023 r.].

Wykres 2. Zaginięcia dzieci i młodzieży w poszczególnych latach, z uwzględnieniem przedziałów wiekowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Statystyka, *Zaginieni*, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zaginieni/50885,Zaginieni.html> [dostęp: 11.04.2023 r.].

Dodatkowym problemem, jak wynika z wykresów 1 i 2, są zaginięcia dzieci i młodzieży. W latach 2012–2017 Policja odnotowywała rocznie 6–7 tysięcy zaginięć osób do 17. roku życia. Największą grupę stanowiła młodzież w wieku 14–17 lat. Najczęściej zgłaszanymi przyczynami były ucieczki małoletnich z rodzinnych domów oraz ośrodków opiekuńczo-wychowawczych (65%). Porwania i uprowadzenia przez osoby trzecie na szczęście zdarzają się niezwykle rzadko. Niestety pokutują jeszcze wspomniane wcześniej mity dotyczące czasu zgłoszenia sprawią-

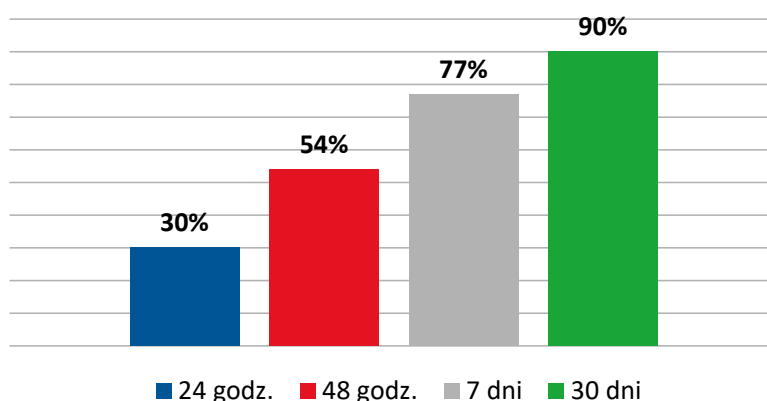
ce, że niekiedy poszukiwania rozpoczynają się zbyt późno, zwłaszcza w sytuacjach, w których czas gra decydującą rolę (np. w złych warunkach pogodowych). Skuteczność Policji, która stworzyła oraz stale udoskonala system poszukiwania osób zaginionych, możemy ocenić bardzo wysoko w tym zakresie. Z danych wynika, że w ciągu pierwszych 24 godzin odnajdywanych jest około 30% wszystkich zaginionych, po 48 godzinach – około 54%. Kolejne 7 dni – to około 77%, a już w ciągu 30 dni od przyjęcia przez Policję zgłoszenia odnajdywanych jest

ponad 90% wszystkich zaginionych. Większa liczba osób zaginionych – odnalezionych w poszczególnych latach – wynika również z tego, że w danym roku statystycznym odnajdywane są również osoby, które zostały zgłoszone jako zaginione w latach poprzednich.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że **garnizon lubuski** (który reprezentuje) jest jednym z przodujących w tym zakresie. W samym tylko 2022 r. dynamika poszukiwań osób zaginionych wyniosła tu 100%.

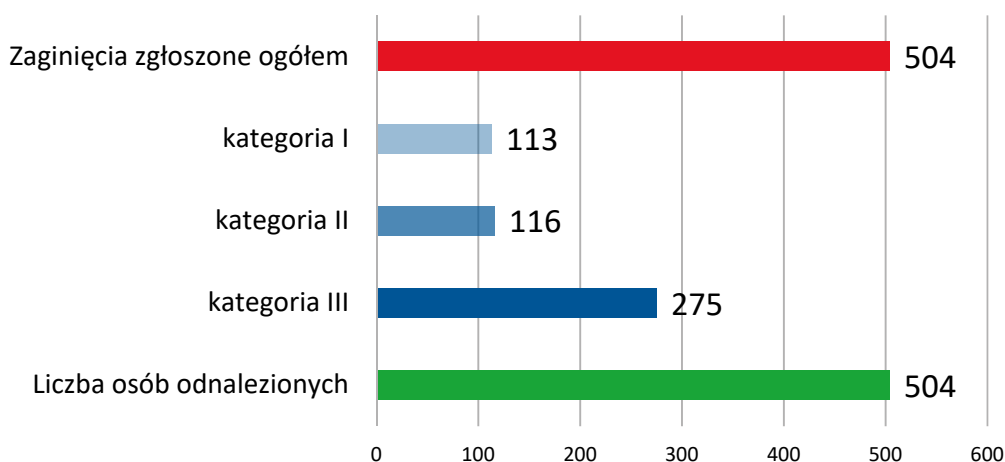
Policjanci województwa lubuskiego od lat niezmiennie mogą poszczycić się dynamiką poszukiwań osób zaginionych oscylującą w granicach 100%. Liczba samych zgłoszeń średniorocznie wynosi około 500 i mniej. Tak jak liczba ogólnopolska ona również ma tendencję spadkową. Podobnie jak w latach ubiegłych funkcjonariuszom gar-

nizonu lubuskiego udaje się odnaleźć niemalże wszystkie zaginione osoby. Niewątpliwą zasługą jest tu zaangażowanie samych policjantów w te działania. Członkowie Zespołu Poszukiwań Wydziału Kryminalnego, a od 15 grudnia 2022 r. – Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim codziennie starają się rozwikłać problemy społeczeństwa w tym zakresie. Poza poszukiwaniami celowymi ich głównym zadaniem jest zapewnienie całodobowego wsparcia podległym jednostkom organizacyjnym Policji w prowadzeniu przedmiotowych czynności. Dzięki rozwojowi współczesnej kryminalistyki są oni w stanie badać ślady o wiele dokładniej niż kiedyś i dzięki temu oferują dużo możliwości w zakresie prowadzenia poszukiwań i identyfikacji osób.

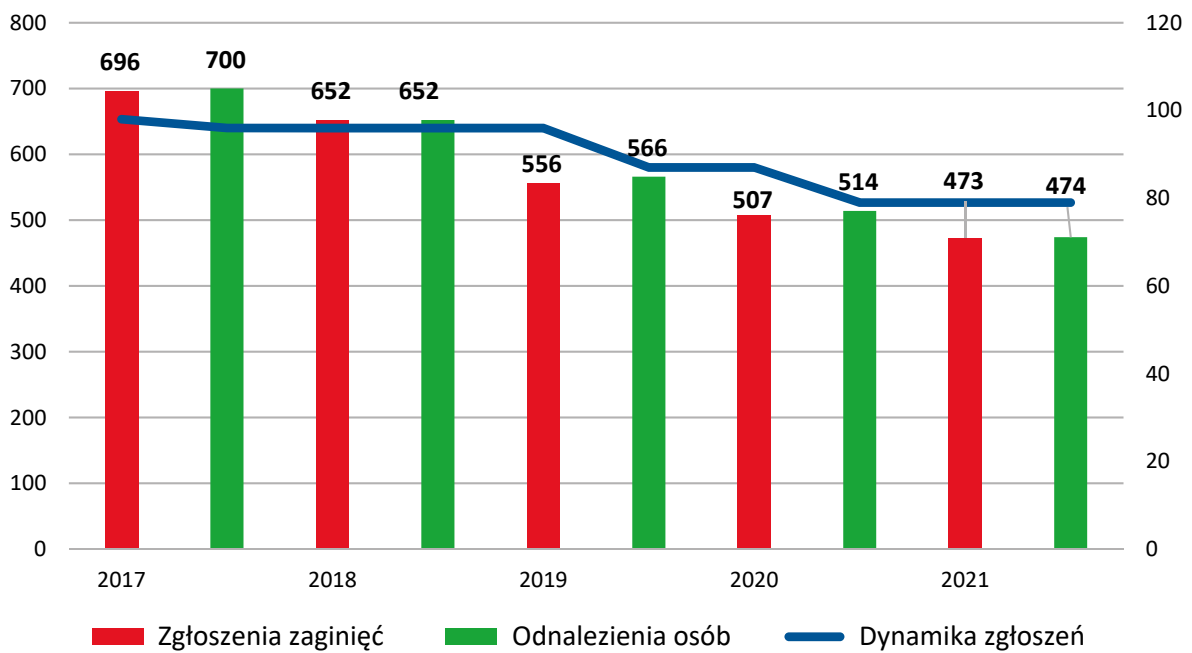
Wykres 3. Skuteczność Policji w odnajdywaniu osób zaginionych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Statystyka, *Zaginieni*, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zaginieni/50885,Zaginieni.html> [dostęp: 11.04.2023 r.].

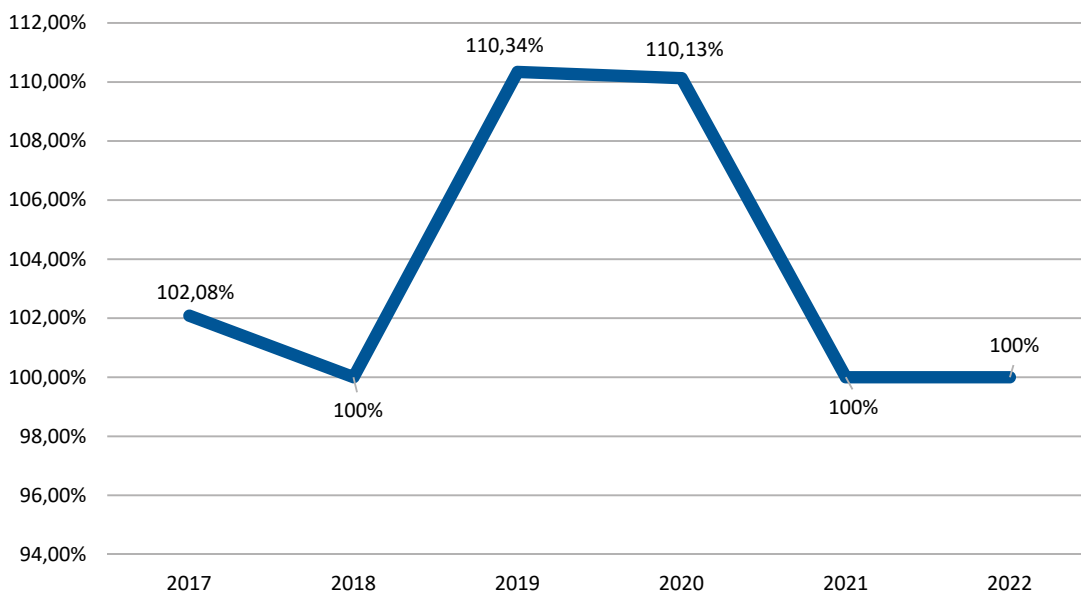
Wykres 4. Stosunek liczby zgłoszonych osób zaginionych do liczby osób odnalezionych w garnizonie lubuskim w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim.

Wykres 5. Stosunek liczby zgłoszeń do liczby osób odnalezionych w województwie lubuskim, lata 2017–2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim.

Wykres 6. Dynamika poszukiwań w województwie lubuskim w latach 2017–2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Poszukiwań i Identyfikacji Osób Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim.

To nie tylko sprawa Policji

W większości krajów za poszukiwania osób zaginionych odpowiada policja, ale ich badaniem zajmują się także inne wyspecjalizowane grupy. Zmiany w ustawie o Policji i wprowadzenie nowych przepisów pozwalają obecnie na pobieranie materiału biologicznego od osób zaginionych, oznaczanie profili DNA tych osób, wprowadzanie ich do bazy danych DNA, a następnie porównywanie tych profili z profilami ujawnionych wcześniej NN¹⁴ osób oraz NN zwłok. Dzięki temu możliwe jest zakończenie spraw zaginięć nawet sprzed kilku lub kilkunastu lat¹⁵.

Optymizmem napawa wzrost świadomości Polaków w tym zakresie, a tym samym podejmowanie nowych inicjatyw zapobiegających zaginięciom. Jedną z nich były również zmiany organizacyjne w komendach wojewódzkich Policji. Na terenie całego kraju do życia powołano specjalistyczne wydziały poszukiwań (i identyfikacji osób). Działaniem prekursorskim dla tych zmian było utworzenie w Komendzie Głównej Policji – Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP¹⁶, a także pojawienie się w Polsce systemu Child Alert.

Ryc. 1. Logo systemu Child Alert.

Źródło: Portal Child Alert, <http://www.childalert.pl/dokumenty/szablonyimg/388-childalert.svg> [dostęp: 26.04.2023 r.].

System natychmiastowego rozpowszechniania wizerunku zaginionego dziecka za pomocą dostępnych mediów zaczął działać w naszym kraju 20 listopada 2013 r., a jego głównym celem jest szybsze i skuteczniejsze poszukiwanie młodych ludzi (dzieci i nastolatków). Działający już w 16 krajach członkowskich Unii Europejskiej, znany był wcześniej w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Meksyku pod nazwą „AMBER Alert”. Jego koncepcja, dzięki z góry ustalonej procedurze postępowania, opiera się na skoordynowanym działaniu różnych instytucji, przede wszystkim Policji i mediów, które z racji błyskawicznej współpracy są w stanie niemal niezwłocznie rozpowszechnić wizerunek zaginionego dziecka, tak by dotarł do szerokiego grona odbiorców. W Polsce uruchamiany był 5 razy: w kwietniu i listopadzie 2015 r., w marcu 2019 r., w lutym 2020 r. oraz w listopadzie 2022 r. Wszystkie poszukiwane za jego pośrednictwem osoby zostały odnalezione¹⁷. Za wdrożenie systemu Child Alert był odpowiedzialny Wydział Poszukiwań i Identyfi-

kacji Osób Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji. Obecnie za jego funkcjonowanie odpowiada Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP, do którego zadań należy m.in.: monitorowanie i analiza spraw dotyczących zaginięć osób, prowadzonych przez jednostki Policji; wsparcie eksperckie i analityczne w sprawach dotyczących osób zaginionych kategorii I, wielowątkowych, o dużym stopniu skomplikowania lub będących przedmiotem szczególnego zainteresowania środków masowego przekazu; nadzór nad prowadzonymi poszukiwaniami dotyczącymi zaginięć osób małoletnich oraz zapewnienie bezpośredniego udziału ekspertów Centrum w poszukiwaniach tych osób; wspieranie jednostek Policji w prowadzonych działaniach poszukiwawczych w zakresie technicznym, osobowym i informacyjno-logistycznym, w szczególności przez Mobilne Centrum Wsparcia Poszukiwań; współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką zaginięć oraz ochroną życia i zdrowia ludzkiego; inicjowanie i prowadzenie współpracy z policyjnymi jednostkami do spraw zaginięć innych państw; przygotowywanie i realizacja szkoleń obejmujących problematykę zaginięć osób; opracowywanie i doskonalenie procedur lub algorytmów postępowania w sprawach dotyczących prowadzenia przez Policję poszukiwań osób zaginionych, a także postępowania w przypadkach ujawnienia osób o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok albo szczątków ludzkich¹⁸.

Ryc. 2. Znak graficzny Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych KGP.

Źródło: Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych, <https://cpoz.policja.pl/dokumenty/zalaczniki/78/78-56316.jpg> [dostęp: 11.04.2023].

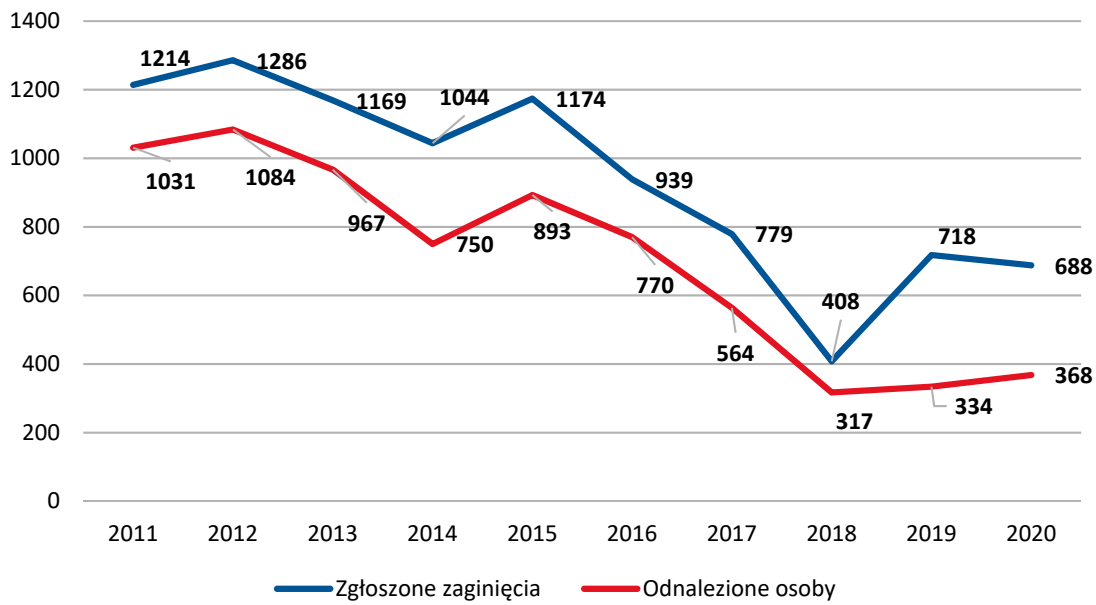
Zaginięcie osoby jest zawsze ogromną tragedią i wywołuje, nie tylko wśród jej najbliższych, wiele emocji, z którymi niełatwo sobie poradzić. Zaginięcia mają różne przyczyny, a każda sprawa ma swój indywidualny charakter i przebieg. W Polsce nie funkcjonuje żadna państwowa instytucja, która zapewniałaby poradnictwo i kompleksowe wsparcie w sytuacji zaginięcia człowieka, co sprawia, że działania podejmowane przez rodziny są chaotyczne, niespójne, a w efekcie nieskuteczne. Dlatego 22 marca 1999 r. z inicjatywy dziennikarzy związanych z programem „Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie” oraz „Gazety Wyborczej” powstała Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych, kompleksowo zajmująca

POLICJA LUBUSKA

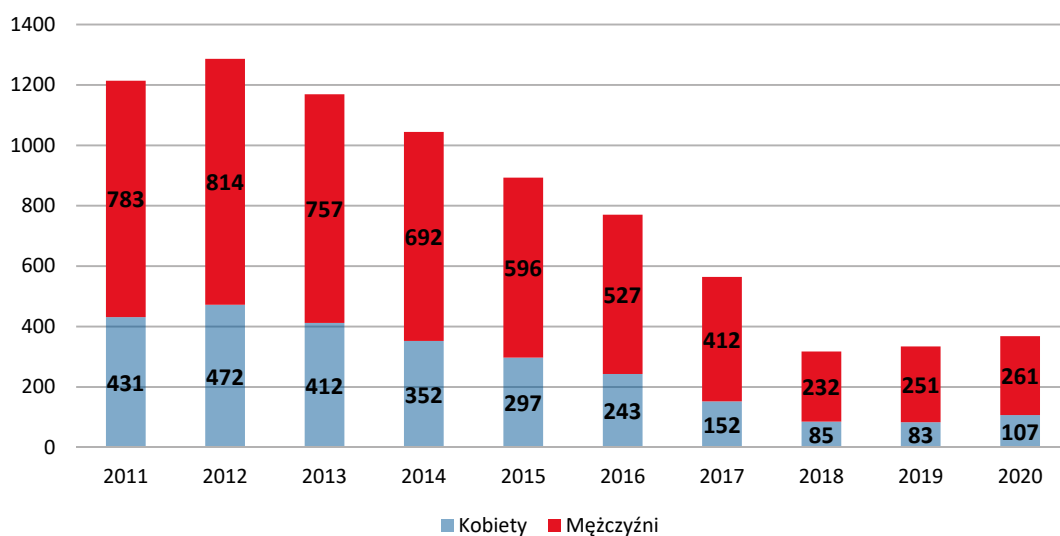
się problematyką osób zaginionych. Organizacja inicjuje i prowadzi postępowania poszukiwawcze, jej specjaliści służą bezpłatną pomocą telefoniczną 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu oraz wsparciem podczas spotkań bezpośrednich. Jest ona założycielem Międzynarodowej

Sieci Osób Zaginionych (*Missing Person International Network*¹⁹) i może poszczycić się ponad 12 000 osób odnalezionych na 16 000 przyjętych zgłoszeń²⁰. Pozytywną tendencją jest zauważalny spadek dynamiki zaginięć osób na przełomie ostatnich 10 lat.

Wykres 7. Zgłoszone zaginięcia i odnalezione osoby.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Fundacja ITAKA, *Statystyki zaginięć*, <https://www.itaka.org.pl/centrum-prasowe/statystyki-zaginienc/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

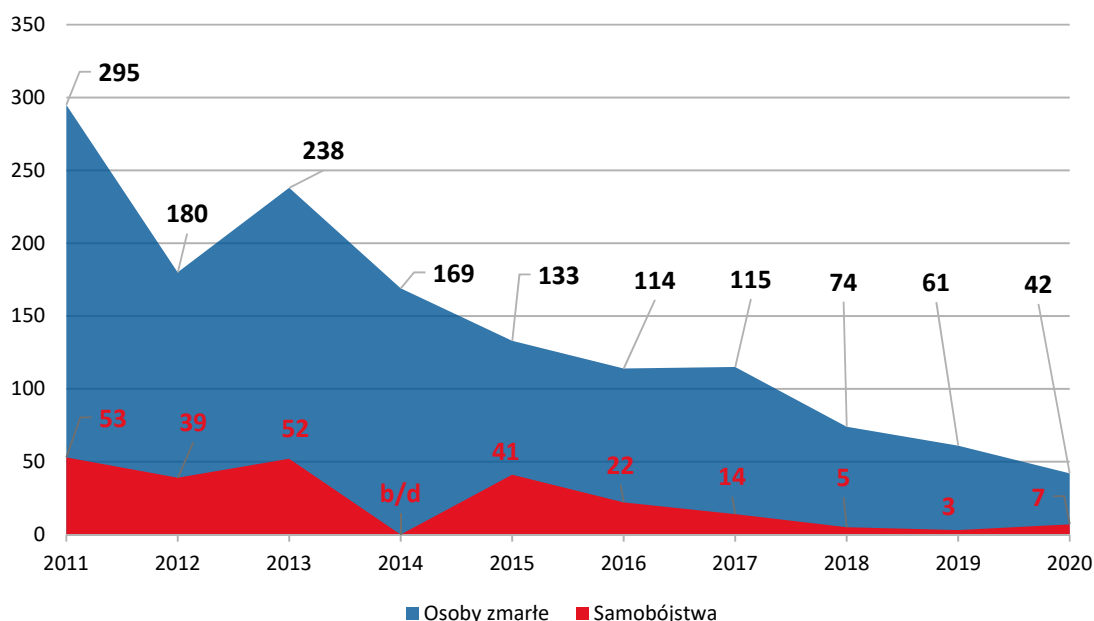

Wykres 8. Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn w ogólnej liczbie zaginionych osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Fundacja ITAKA, *Statystyki zaginięć*, <https://www.itaka.org.pl/centrum-prasowe/statystyki-zaginienc/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

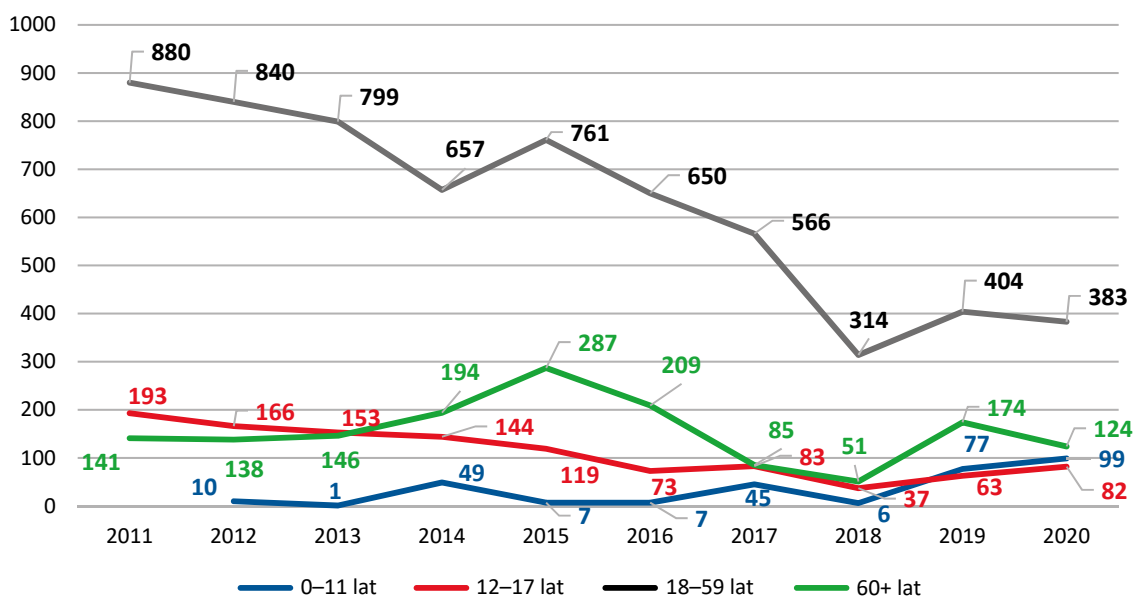
Poszukiwania osób należą do spraw bardzo trudnych, w których nie należy kierować się emocjami, ponieważ każdy nieprzemyślany ruch może doprowadzić do tragedii. Takie, niestety, zdarzają się dość często, jak obrazuje wykres 9.

Bezszykuteczne poszukiwania osoby zaginionej mogą prowadzić do konieczności uznania tej osoby za nieżyjącą, mimo iż fakt jej śmierci nie został stwierdzony. Polskie prawo cywilne przewiduje możliwość przyjęcia takiej „fikcji prawnej”²¹. Artykuł 29 § 1 Kodeksu cywilnego wyraźnie stano-

Wykres 9. Liczba odnalezionych, którzy popełnili samobójstwo lub zmarli z innych przyczyn.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Fundacja ITAKA, *Statystyki zaginięć*, <https://www.itaka.org.pl/centrum-prasowe/statystyki-zaginięć/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

Wykres 10. Przedziały wiekowe osób zaginionych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Fundacja ITAKA, *Statystyki zaginięć*, <https://www.itaka.org.pl/centrum-prasowe/statystyki-zaginięć/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

POLICJA LUBUSKA

wi, że osobę zaginioną można uznać za zmarłą, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości osoba ta jeszcze żyła, upłynęło 10 lat. Instytucja uznania za zmarłego w przypadku osób zaginionych nie wymaga dowodu śmierci, nie jest również konieczne, aby o domniemanej śmierci osoby zaginionej wypowiadał się kierownik urzędu stanu cywilnego, ani żeby sąd stwierdził zgon – ta możliwość oparta jest na domniemaniu, a uznanie następuje w formie postanowienia wydanego przez sąd. Według przepisu art. 30 § 1 k.c. w sytuacji, gdy ktoś zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej, w związku z katastrofą albo w związku z innym szczególnym zdarzeniem, uznanie to następuje po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo miało miejsce inne szczególne zdarzenie.

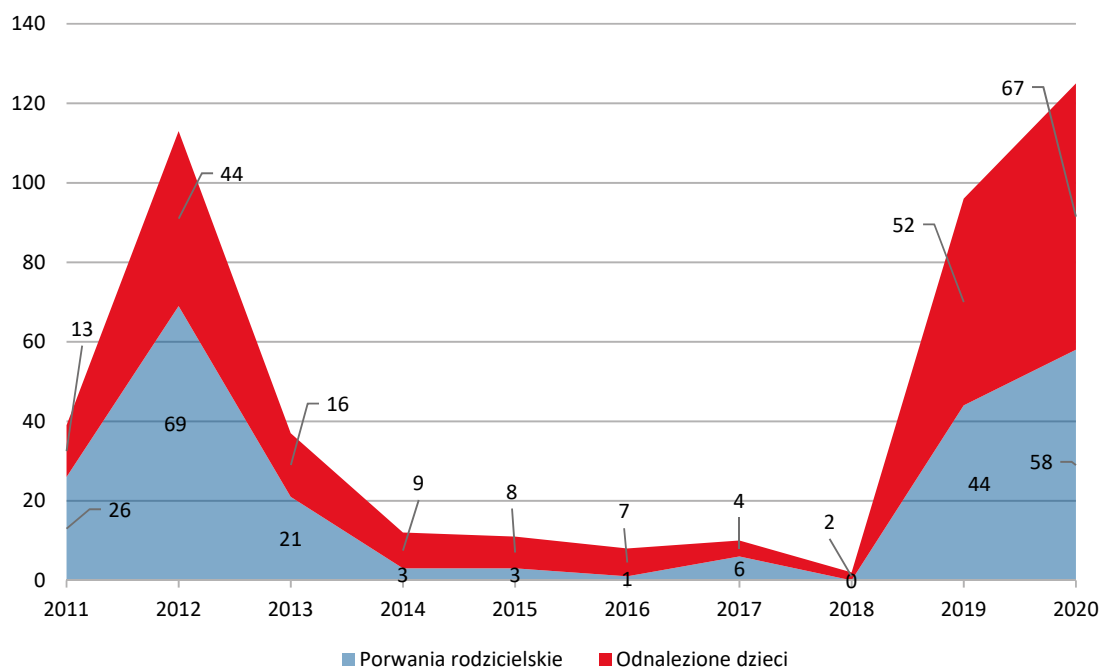
Na wykresie 10 przedstawiono liczby zaginięć w przedziałach wiekowych, z czego wynika, iż największy odsetek stanowią osoby w wieku 18–59 lat. Inną kwestią, na którą zwraca uwagę Fundacja ITAKA, są porwania rodzicielskie – wskazane w zarządzeniu nr 48 KGP. Często zdarza się, że pomimo ustalenia przez sąd planu sprawowania władzy rodzicielskiej nad wspólnym dzieckiem, wzajemne konflikty powodują, że najczęściej cierpi na tym dziecko, które stanowi kartę przetargową pomiędzy małżonkami. Dzieci zaginione na skutek porwania rodzicielskiego to szczególna grupa, a samo zdarzenie traktowane jest jako forma konfliktu wewnątrzrodzinnego. Różni się ono od „uprowadzenia” sankcją określoną w art. 211 Kodeksu karnego. Uprowadzenie może być dokonane jedynie przez rodzica, którego władza rodzicielska została ograniczona, zawieszona lub który został jej pozbawiony, o czym nie ma mowy przy wspomnianym porwaniu. Zatem zatrzymanie dziecka przez

rodzica posiadającego pełnię praw rodzicielskich nie stanowi przestępstwa zgodnie z przyjętą linią orzecznictwem – jest jednak problemem, o czym świadczą statystyki ITAKI.

Poszukiwania w praktyce

Wszyscy policjanci oraz osoby zaangażowane w poszukiwania zapamiętują takie sprawy na długo. Łatwiej wraca się do tych, których finał okazał się szczęśliwy. W osiągnięciu sukcesu pomaga wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi i metod, prawidłowa koordynacja sił i środków oraz rzetelne włączenie się wszystkich w określone zdarzenie. Nieocenioną rolę odgrywa czas, gdy każda godzina, minuta, a nawet sekunda ma istotne znaczenie. Zgodnie z cytowanym wcześniej zarządzeniem nr 48 KGP każdy pełniący służbę policjant, do którego zgłosi się osoba uprawniona, jest obowiązany przyjąć informację o zaginięciu, niezwłocznie zawiadomić o tym dyżurnego najbliższej jednostki Policji oraz podjąć określone przez niego czynności, a także sporządzić niezbędną dokumentację na tę okoliczność, uwzględniając pełne dane personalne osoby zaginionej – cechy wyglądu zewnętrznego z uwzględnieniem znaków szczególnych, opis ubioru z uwzględnieniem znaków firmowych poszczególnych elementów, oznaczenie grupy krwi, rodzaj chorób, nałogów oraz charakter nawyków i skłonności z uwzględnieniem prób samobójczych itp. Wyjątek stanowi tu przyjęcie zawiadomienia o zaginięciu osoby po upływie 5 lat od daty zaginięcia²².

Zakres oraz metody działań poszukiwawczych zależą przede wszystkim od rodzaju zdarzenia i miejsca poszukiwań. Policja bardzo szybko typuje miejsca poszukiwań na podstawie informacji przekazanych przez zgłaszających

Wykres 11. Porwania rodzicielskie zgłoszone Fundacji ITAKA w latach 2011–2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Fundacja ITAKA, *Statystyki zaginięć*, <https://www.itaka.org.pl/centrum-prasowe/statystyki-zaginienc/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

i w przypadkach, które nie mają charakteru kryminalnego. Zazwyczaj są to tereny zalesione, wodne czy góryste. W poszukiwaniach takich najczęściej wykorzystuje się zasoby ludzkie, a coraz częściej także profesjonalny sprzęt oraz innowacyjne rozwiązania – m.in. systemy informacji geograficznej, drony, roboty podwodne, termowizję czy psy.

Nowoczesne systemy pozwalają zwizualizować trasę pokonywaną przez zaginionego na podstawie analizy monitoringu miejskiego czy logowania się telefonu do stacji BTS, a nawet określić tempo, z jakim się porusza. Drony, czyli bezzałogowe statki powietrzne, umożliwiają szybkie zweryfikowanie wytypowanego obszaru, zwłaszcza w terenach trudnych, bagiennych itp. Urządzenia wyposażone w kamery w czasie rzeczywistym przekazują obraz do operatorów, co pozwala na zaoszczędzenie sił i środków. Skuteczność poszukiwań zwiększają też kamery termowizyjne czy noktowizory, które umożliwiają zlokalizowanie człowieka w porze nocnej. Ogromną pomoc w poszukiwaniach odgrywają psy służbowe. Dzięki niezwykle rozwiniętemu zmysłowi węchu mogą zastąpić nawet 150 osób włączonych w poszukiwania. Znakomity wąż czworonożnych funkcjonariuszy pozwala wyczuć zapach człowieka nawet z 800 metrów. Nowoczesne technologie wspierają działania poszukiwawcze, należy jednak pamiętać, że żaden sprzęt nigdy nie zastąpi człowieka. Obsługiwany w niewłaściwy sposób nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. Potrzebne są myślenie i intuicja doświadczonych funkcjonariuszy, a niezwłoczne wszczęcie działań poszukiwawczych może zagwarantować sukces w postaci odnalezienia osoby żywej. Jak ogromny to wysiłek, nakład pracy nie tylko policjantów, ale również innych zaangażowanych służb i osób prywatnych, a także właściwie rozdysponowane siły i środki wraz z zabezpieczeniem logistycznym – niech świadczą tylko dwa wybrane zdarzenia z terenu województwa lubuskiego, które miały miejsce w 2021 i 2022 r.

Poszukiwania chłopców w powiecie zielonogórskim

10 maja 2021 r. nagłówki lokalnych portali tego dnia zaczęły się od takich słów: *Policjanci z zielonogórskiej komendy miejskiej i komisariatu w Sulechowie poszukują dwóch zaginionych chłopców w wieku 13 i 15 lat*. Poszukiwania poziomu I zostały rozpoczęte przez Komendę Miejską Policji w Zielonej Górze około godziny 22.00, kiedy to policjanci powzięli informację o zaginięciu Marka G. (lat 14) oraz Filipa P. (lat 12), mieszkańców wsi Ledno, położonej w powiecie zielonogórskim, w gminie Trzebiechów. Wyszli z domu około godziny 15.00 i do chwili zgłoszenia nie nawiązali kontaktu z rodziną. W pierwszych chwilach dyżurny jednostki Policji wysłał patrol, który dokonał penetracji terenu, niestety z wynikiem negatywnym. Chłopcy nie mieli przy sobie telefonów komórkowych, dlatego Komendant Miejski Policji w Zielonej Górze ogłosił alarm dla podległych jednostek i rozpoczął działania całonocne, które także nie odniosły skutku.

Jak napisał portal „Pościgi.pl”: (...) *w akcji oprócz policjantów uczestniczy 40 strażaków, w tym OSP Trzebiechów oraz OSP Jarogniewice, jednostka specjalizująca się w poszukiwaniach osób zaginionych, strażak na quadzie. – Sytuacja jest dynamiczna i liczba jednostek biorących*

Fot. 1. Strażacy na miejscu poszukiwań – Ledno.

Źródło: Pościgi.pl, *Co się stało z nastolatkami? Cały czas szukają ich zielonogórcy oraz sulechowscy strażacy i policjanci*, https://poscigi.pl/wp-content/uploads/2021/05/185067983_3965847110178468_1740822140885638690_n.jpg [dostęp: 12.04.2023 r.].

*udział w poszukiwaniach cały czas się zmienia – mówił st. kpt. Arkadiusz Kaniak, rzecznik zielonogórskich strażaków. Do poszukiwań włączono również grupę strażaków z Nowej Soli i Zielonej Góry. – W akcji mamy tam już trzy łodzie, które przeszukują rzekę (...)*²³.

Zaczęły się poszukiwania na wielką skalę, prowadzone z ziemi, wody i powietrza. Policyjne oddziały prewencji sprawdziły pobliskie pola, łąki i lasy. Wspólnie z policjantami na miejscu działała Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego „Południe” z JRG 2 w Zielonej Górze, wszystko po to, aby jak najszybciej odnaleźć zaginionych chłopców. W akcji brało udział ponad 200 osób²⁴. W kolejnych dniach, oprócz dokonywania penetracji terenu, funkcjonariusze sprawdzali adresy znajomych osób zaginionych, kontakty, wiadomości mailowe i zawartość komputerów chłopców, a także miejski monitoring na te-

Fot. 2. Łódź strażacka biorąca udział w poszukiwaniach.

Źródło: Pościgi.pl, *Sytuacja jest dramatyczna. Poszukiwania chłopców wznowione. Nadal nie ma po nich śladu*, https://i0.wp.com/poscigi.pl/wpcontent/uploads/2021/05/184657111_4228109393939577_1989026610867373873_n.jpg?fit=960%2C720&ssl=1 [dostęp: 12.04.2023 r.].

POLICJA LUBUSKA

renie Zielonej Góry i Sulechowa, nagrania z kamer autobusów podmiejskich, patrolowano również drogi wiodące do rzeki Odry.

11 maja 2021 r. policyjny pies miał podjąć trop za zaginionymi w kierunku rzeki, przeszukano 51 km Odry oraz obszar wielkości około 4500 hektarów²⁵. Dzięki dronom i policyjnemu śmigłowcowi posiadającemu kamery termowizyjne obszar poszukiwań znacznie poszerzono. Do akcji włączyły się siły z prawie całego województwa (m.in. z KWP i KMP w Gorzowie Wlkp., KPP w Krośnie Odrzańskim, KPP w Międzyrzeczu, KPP we Wschowie, KPP w Nowej Soli, KPP w Świebodzinie, KPP w Sulęcinie), Komendy Głównej Policji, województw ościennych, a także policjanci niemieccy z Brandenburg Polizei.

Chociaż służby oraz mieszkańcy dawali z siebie wszystko, aby znaleźć chłopców, sytuacja w miarę upływu dni wydawała się coraz bardziej beznadziejna. Niestety, finał tych poszukiwań okazał się tragiczny.

Fot. 3. Udział policyjnego śmigłowca wsparcia z KWP w Łodzi i KWP w Poznaniu.

Źródło: Pościgi.pl, *Ogromne poszukiwania zaginionych chłopców. Nie ma po nich żadnego śladu*, <https://i0.wp.com/poscigi.pl/wp-content/uploads/2021/05/A4211390.jpg?fit=1000%2C668&ssl=1> [dostęp: 12.04.2023 r.].

14 maja 2021 r., w piątek, w okolicach Osiecznicy (gmina Krosno Odrzańskie), na terenie wojskowym, około 50 km od miejsca, w którym ostatnio widziano chłopców, wyłowiono z rzeki Odry ciało 12-latka. Dwa dni później, w niedzielę (16 maja), również z Odry, wyłowiono ciało starszego z nich.

Z całą pewnością była to jedna z największych akcji poszukiwawczych ostatnich lat w województwie lubuskim. Przez siedem dni, w ramach zarządzanej akcji pod kryptonimem „ODRA”, mnóstwo ludzi: mundurowych, wolontariuszy i mieszkańców pracowało, mając nadzieję na sukces. Ponieważ zarówno okoliczności zaginięcia, jak i bieżące policyjne ustalenia wskazywały na to, że mogło dojść do nieszczęśliwego wypadku i wpadnięcia obu chłopców do wody, działania poszukiwawcze w dużej mierze skupione były na rwących nurtach Odry oraz na terenach przyległych. Do poszukiwań wykorzystano specjalistyczny sprzęt: sonary, kamery termowizyjne, noktowizory, echosondy, łodzie motorowe, policyjne śmigłowce, quady, drony, poduszkowce, skutery wodne. W działaniach uczestniczył też specjalnie sprowadzony robot do poszukiwań na wodzie. W przeszukiwaniu dna samej rzeki pomagał m.in. Marcel Korkuś – biegły sądowy i pletwonurek ekstremalny, jaskiniowy, podróżnik, eksplorator oraz instruktor nurkowania IANTD (*International Association of Nitrox and Technical Divers*), dwukrotny rekordzista Guinnessa w nurkowaniu wysokogórskim i odkrywca najwyższego położonego jeziora na świecie – Cazadero (5990 m.n.p.m.)²⁶. Pomimo iż zwłoki poszukiwanych chłopców odnaleziono w różnych powiatach, zarówno Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze, jak i Prokuratura Rejonowa w Świebodzinie ustaliły, że śmierć chłopców nastąpiła w wyniku utonięcia – wykluczono udział osób trzecich, tym samym stwierdzono, że doszło do nieszczęśliwego wypadku.

Przykład ten obrazuje, jak ważna w takich działaniach jest odpowiednia logistyka. Ogromne środki i siły zaangażowane do poszukiwań wymagają zapewnienia odpowiednich

Fot. 4. Sprzęt wykorzystywany podczas poszukiwań.

Źródło: Pościgi.pl, *Przeszukano już 2,4 tys. hektarów terenu i nic. Po zaginionych chłopcach z Ledna nie ma śladu*, <https://poscigi.pl/przeszukano-juz-24-tys-hektarow-terenu-i-nic-po-zaginionych-chlopcach-z-ledna-nie-ma-sladu-film-zdjecia/> [dostęp: 12.04.2023 r.].

zapasów (m.in. paliwa do wykorzystywanego sprzętu), a rzesza ludzi biorąca udział w przedsięwzięciu wymagała zapewnienia im odpowiednich warunków, wyżywienia, napojów, miejsc odpoczynku i regeneracji czy też noclegów. W skali ogólnopolskiej, kiedy rocznie notuje się ok. 16–17 tysięcy zaginięć, to ogromne koszty.

Poszukiwania mieszkanki Rojewa

Na szczęście nie wszystkie akcje wymagają takich nakładów i nie wszystkie kończą się tragicznie, co obrazuje kolejny przykład zdarzenia, do którego doszło 20 września 2022 r. na terenie województwa lubuskiego. W tym dniu międzyrzeczcy policjanci otrzymali zgłoszenie o 66-letniej mieszkance wsi Rojewo (gm. Międzyrzecz) – Bożenie S., która miała wyjść z domu na spacer około godziny 11.00. Do godzin wieczornych rodzina nie uzyskała z nią kontaktu. Ostatni raz widziana była około godziny 14.00 w rejonie wiaduktu przy drodze ekspresowej S3 w ciągu Międzyrzecz–Skwierzyna, około 1,5 km od miejsca zamieszkania. Z relacji najbliższych wynikało, że zaginiona cierpi na demencję starczą. Komendant Powiatowy Policji w Międzyrzeczu ogłosił alarm i zarządził poszukiwania I stopnia w związku z uzasadnionym podejrzeniem bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia. Do działań skierowano funkcjonariuszy Samodzielnego Pododdziału Policji w Gorzowie Wlkp. Użyto psa tropiącego oraz policyjnego drona, a wsparcie zapewniły również Państwowa Straż Pożarna, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, grupa poszukiwawcza ze Zbąszynka oraz pracownicy nadleśnictwa. Sprawdzano pobliskie lasy, łąki i pola. Ponieważ rejon działań obejmował ciężki, bagnisty i podmokły teren, a gęste zarośla i wysoka trzcina utrudniały swobodne przemieszczanie się, po wnikliwej analizie pracowników kryminalnych zawężono obszar poszukiwań.

Fot. 5. Działania operacyjne służb kryminalnych – określenie rejonu poszukiwań.

Źródło: M. Maksimyczyk, *Łzy szczęścia po odnalezieniu mamy – policyjny śmigłowiec zlokalizował zaginioną*, <https://lubuska.policja.gov.pl/go/serwis-informacyjny/aktualnosci/42940,Lzy-szczescia-po-odnalezieniu-mamy-policyjny-smiglowiec-zlokalizowal-zaginiona.html> [dostęp: 12.04.2023 r.].

Wobec braku efektów przeprowadzonej pieszej penetracji, kolejnego dnia (21.09.2022 r.) podjęto decyzję o zadysponowaniu śmigłowca z kamerą termowizyjną, o którego wsparcie zwrócono się do Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu.

To właśnie jego załoga, lecąc na niskim pułapie, w godzinach popołudniowych odnalazła kobietę. W wyniku działania wirnika śmigłowca, gęste zarośla i trzciny rozchyliły się, tym samym umożliwiając zauważenie poszukiwanej. Pomimo otaczającego kobietę bagna ratownikom szybko udało się do niej dotrzeć. W chwili odnalezienia była przytomna, jednak miała problem ze swobodnym przemieszczaniem się. Kobiecie natychmiast udzielono pierwszej pomocy i przekazano pod opiekę przybyłej na miejsce załogi karetki pogotowia. Po wykonaniu stosownych badań wróciła bezpiecznie do domu.

Takie i podobne zdarzenia stanowią praktycznie codzienność pracy funkcjonariuszy Policji. Tylko na przełomie marca i kwietnia bieżącego roku policjanci garnizonu lubuskiego do poszukiwań kategorii I podrywani byli alarmowo aż 7 razy, z czego 4 przypadki stanowiły zdarzenia związane z uzasadnionym przypuszczeniem chęci popełnienia przez zaginionych samobójstwa (mężczyźni w wieku 30–39 lat), w dwóch przypadkach były to zaginięcia dzieci w wieku 12 i 13 lat, a w jednym porwanie rodzicielskie. Wszystkie po-

Fot. 6. Śmigłowiec zadysponowany z KWP w Poznaniu.

Źródło: M. Maksimyczyk, *Łzy szczęścia po odnalezieniu mamy – policyjny śmigłowiec zlokalizował zaginioną*, <https://lubuska.policja.gov.pl/go/serwis-informacyjny/aktualnosci/42940,Lzy-szczescia-po-odnalezieniu-mamy-policyjny-smiglowiec-zlokalizowal-zaginiona.html> [dostęp: 12.04.2023 r.].

Fot. 7. Moment wyprowadzenia kobiety z bagien.

Źródło: M. Maksimyczyk, *Łzy szczęścia po odnalezieniu mamy – policyjny śmigłowiec zlokalizował zaginioną*, <https://lubuska.policja.gov.pl/go/serwis-informacyjny/aktualnosci/42940,Łzy-szczescia-po-odnalezieniu-mamy-policyjny-smiglowiec-zlokalizowal-zaginiona.html> [dostęp: 12.04.2023 r.].

Fot. 8. Przekazanie kobiety rodzinie.

Źródło: Lubuska Policja, <https://lubuska.policja.gov.pl/dokumenty/zalaczniki/135/135-201054.mp4> [dostęp: 12.04.2023 r.].

szukiwania zakończyły się sukcesem, służby odnajdywały zaginionych średnio w przeciągu 3 godzin, poza porwaniem, które ostatecznie przekształciło się w uprowadzenie, a sprawcy wraz z 2-letnim dzieckiem, w wyniku czynności podjętych przez Policję, została odnaleziona w Krakowie – prawie 400 km od miejsca zamieszkania.

Podsumowanie

Historia poszukiwań osób zaginionych pokazuje, że nie ma spraw beznadziejnych, są tylko bardzo trudne. W osiągnięciu sukcesów pomaga wykorzystywanie różnych nowoczesnych narzędzi i metod. Może to być:

- **progresja wiekowa** polegająca na postarzaniu wizerunku osoby w oparciu o zdjęcia wykonane przed zaginięciem (dotyczy spraw długotrwałych); w Polsce wykony-

wana najczęściej przez ekspertów Instytutu Badawczego Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji;

- **profilowanie psychologiczne** polegające na tworzeniu krótkiej charakterystyki zaginionego, ściśle ujmującej najważniejsze cechy jego osobowości; ma ona na celu przybliżenie możliwych, specyficznych dla danego człowieka zachowań, prawdopodobnych sposobów postępowania, podjęcia takiej czy innej decyzji przez osobę zaginioną, co może nadać kierunek poszukiwaniom i uprawdopodobnić przyjętą wersję wydarzeń;
- **technologie lokalizacyjne** – wykorzystanie telefonów komórkowych, których nawet chwilowe uruchomienie pozwala operatorom na określenie miejsca z dokładnością do 10 metrów;
- **media**, w tym media społecznościowe, które swoimi zasięgami obejmują ogromne obszary;
- **badania DNA** – najczęściej używane do ustalania tożsamości nieznanymi zwłok lub osób, co do których tożsamości nie ma pewności lub brak jest jakichkolwiek podejrzeń.

Każde zaginięcie osoby, bez względu na wiek i płeć, to sytuacja, w której należy działać. Dzięki przemyślanym posunięciom oraz starannie opracowanej strategii możliwe jest doprowadzenie do szczęśliwego rozwiązania spraw tego rodzaju. W tym miejscu należy zaznaczyć, że do momentu wypełnienia się przesłanek wynikających z art. 29 oraz art. 30 Kodeksu cywilnego, tj. uznania zaginionego za zmarłego, żadna osoba zaginiona nie traci swoich zdolności prawnych, czyli przyjmowania i składania oświadczeń woli, mających na celu wywołanie powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego. Innymi słowy, takie osoby nadal mogą swobodnie funkcjonować, np. w innym kraju, ponieważ sam fakt zaginięcia nie powoduje z mocy prawa zmiany ich statusu, i zachowują dotychczasowe prawa i obowiązki. Dopiero podjęcie odpowiednich kroków prawnych, najczęściej przez najbliższych osoby zaginionej, które zainteresowane są uregulowaniem sytuacji prawnej zaginionego, w określonych ustawowo przypadkach może doprowadzić do uznania tej osoby za zmarłą.

Doświadczenie policyjne wskazuje, że za zasadę poszukiwań osób zaginionych należy przyjąć parafrazę cytatu J. Deavera, przytoczonego we wstępie niniejszego artykułu: *Aby odnaleźć osobę – trzeba szukać i szukać, a gdy niczego nie można znaleźć, trzeba szukać jeszcze raz. Kiedy do niczego się nie dojdzie, należy szukać jeszcze dokładniej.*

- ¹ J. Deaver, *Tańczący Trumniarz*, Wydawnictwo Prószyński i S-Ka, Warszawa 2018.
- ² I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994, s. 12.
- ³ A. Chodubski, *Wstęp do badań politologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1995, s. 149.
- ⁴ *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 3, PWN, Warszawa 1989, s. 905.
- ⁵ Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 77, z późn. zm.).
- ⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.), art. 14 ust. 1 pkt 3.
- ⁷ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.).

- ⁸ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, z późn. zm.).
- ⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.).
- ¹⁰ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, z późn. zm.).
- ¹¹ Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich, § 2 ust. 1 pkt 4.
- ¹² P. Podsiadlik, *Prowadzenie przez Policję poszukiwania osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010, s. 7.
- ¹³ Interpol (ang. *International Criminal Police Organization*) – międzynarodowa organizacja policji pomagająca organom ścigania w walce z wszelkimi formami przestępczości.
- ¹⁴ NN, N.N., n/n – skrótowiec stosowany głównie w terminologii prawniczej i kryminalistyce na określenie osoby, której tożsamości nie ustalono.
- ¹⁵ KPP Opatów, *Zaginienia osób w Polsce. Fakty i mity*, <https://opatow.policja.gov.pl/top/dzialania-policji/aktualnosci/7392,Zaginienia-osob-w-Polsce-Fakty-i-mity.html> [dostęp: 11.04.2023 r.].
- ¹⁶ Decyzja nr 147 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji (Dz. Urz. KGP poz. 36).
- ¹⁷ A. Zygiel, *Poszukiwana 5-letnia dziewczynka z Oświęcimia odnaleziona. Sprawca zatrzymany w Danii*, [rmf24.pl](https://www.rm24.pl/fakty/polska/news-poszukiwana-5-letnia-mia-z-oswiecimia-odnaleziona-w-danii-za,nId,6392227#crp_state=1), 5 listopada 2022 r., https://www.rm24.pl/fakty/polska/news-poszukiwana-5-letnia-mia-z-oswiecimia-odnaleziona-w-danii-za,nId,6392227#crp_state=1 [dostęp: 11.04.2023 r.].
- ¹⁸ Decyzja nr 147 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji, § 2.
- ¹⁹ Missing Person International Network, <https://mpin.zaginieni.pl/EN/#pl> [dostęp: 12.04.2023 r.].
- ²⁰ Fundacja ITAKA, *ITAKA w liczbach*, <https://www.itaka.org.pl/> [dostęp: 12.04.2023 r.].
- ²¹ Fikcja prawna – norma prawna nakazująca kontrfaktyczne uznanie wystąpienia pewnego faktu prawnego, który w rzeczywistości nie miał miejsca.
- ²² Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich, § 3–11.
- ²³ Pościgi.pl, *Co się stało z nastolatkami? Cały czas szukają ich zielonogórcy oraz sulechowski strażacy i policjanci*, <https://poscigi.pl/co-sie-stalo-z-nastolatkami-caly-czas-szukaja-ich-zielonogorcy-oraz-sulechowski-strazaczy-i-policjanci-zdjecia/> [dostęp: 12.04.2023 r.].
- ²⁴ PolsatNews.pl, *Zielona Góra. Kolejna doba poszukiwań zaginionych chłopców*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-05-13/zielona-gora-kolejna-doba-poszukiwan-zaginionych-chlopcow/> [dostęp: 12.04.2023 r.].
- ²⁵ Pościgi.pl, *Poszukiwania chłopców z Ledna. Pies miał podjąć trop koło rzeki*, <https://poscigi.pl/poszukiwania-chlopcow-przerwane-rusza-z-samego-rana-pies-mial-podjac-trop-kolo-rzeki/> [dostęp: 12.04.2023 r.].
- ²⁶ Guinness World Records, *Highest altitude scuba dive*, <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/scuba-diving-highest-altitude> [dostęp: 12.04.2023 r.].

Bibliografia

Literatura

- Chodubski A., *Wstęp do badań politologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1995.
- Deaver J., *Tańczący Trumniarz*, Wydawnictwo Prószyński i S-Ka, Warszawa 2018.

Podgórecki A., *Patologia życia społecznego*, PWN, Warszawa 1996.

Podsiadlik P., *Prowadzenie przez Policję poszukiwania osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010.

Pospizyż I., *Przemoc w rodzinie*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994.

Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, t. 3, PWN, Warszawa 1989.

Akty prawne

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 77, z późn. zm.).

Decyzja nr 147 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji (Dz. Urz. KGP poz. 36).

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zaginiony, osoba nieobecna, porwanie rodzicielskie, koordynacja działań służb, rozwiązania systemowe.

Keywords: security, missing, absent person, parental kidnapping, coordination of services, system solutions.

Summary

The Police of the Lubuskie Voivodeship in the system of searching for missing persons. Dynamics of the problem

This article aims to present issues related to the disappearance of people, their tendencies in nationwide terms, on the example of the Lubuskie Voivodeship. It is an attempt to illustrate the scale of the phenomenon and the problems arising from it. An indication of factors that may affect the shaping of such and not other solutions against the background of new solutions in this area. It aims to present issues related to the scale of disappearance, methods of conducting searches, as well as applicable legal regulations. The article also discusses the reasons of the phenomenon and the objective and subjective dimension of the problem of disappearance of people. This article is also an attempt to indicate solutions that may contribute to increasing the effectiveness of conducting searches and how to prevent them.

Thumaczenie: Rafał Taras

ROLA POLICJANTÓW RUCHU DROGOWEGO w poszukiwaniu osób zaginionych

podinsp. dr Jacek Giszczak

Departament Porządku Publicznego MSWiA

Policja jest zobowiązana do prowadzenia działań poszukiwawczych osób zaginionych. Każdy policjant, w tym również funkcjonariusz ruchu drogowego pełniący służbę bezpośrednio na drodze, jest zobowiązany do przyjęcia informacji o zaginięciu osoby i podjęcia – w porozumieniu z dyżurnym jednostki Policji – stosownych działań poszukiwawczych. Pomimo że przepisy policyjne nie definiują pojęcia penetracja terenu, to działania prowadzone w jej ramach mogą obejmować drogi publiczne lub inne drogi.

Wstęp

Policja jest formacją przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi przed zagrożeniami godzącymi w najważniejsze wartości, jakimi są życie i zdrowie. Poszukiwanie osób zaginionych jest jednym z istotnych elementów tej ochrony. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji¹ wskazuje, że poprzez zaginięcie osoby należy rozumieć wystąpienie zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca pobytu osoby. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto znaczenie pojęć zdefiniowanych w zarządzeniu nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich², zwanym dalej zarządzeniem KGP. **Osobą uprawnioną** jest zawiadamiający Policję o zaginięciu osoby lub samowolnym oddaleniu się osoby małoletniej lub nieletniej, opisujący jednoznacznie okoliczności tego faktu. **Uprawnionym** jest członek rodziny, opiekun prawny lub przedstawiciel ustawowy osoby zaginionej. Może to być również kierownik instytucji, w której osoba zaginiona przebywała i leczyła się, bądź też każda osoba, która uzasad-

nia podejrzenie popełnienia przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności osoby zaginionej³. **Osoba zaginiona** jest osobą, którą należy odnaleźć i w ten sposób zapewnić jej ochronę życia, zdrowia i wolności. Szczególny charakter zaginięć dotyczy dzieci do 7. roku życia. *Child Alert* jest systemem wsparcia poszukiwań uprowadzonych i zaginionych osób małoletnich, który służy natychmiastowemu poinformowaniu jak największej liczby osób – za pośrednictwem mediów interaktywnych oraz środków masowego przekazu – o prowadzonych przez Policję poszukiwaniach. Obowiązkiem każdego policjanta pełniącego służbę jest przyjęcie informacji (zawiadomienia) o zaginięciu osoby oraz podjęcie na polecenie dyżurnego jednostki Policji podstawowej czynności poszukiwawczej, jaką jest penetracja terenu – w razie potrzeby z udziałem specjalistycznej ekipy poszukiwawczo-ratowniczej zrzeszonej w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Wskazane obowiązki (przyjęcie informacji i penetracja terenu) obejmują również policjantów zatrudnionych w komórkach organizacyjnych Policji właściwych do spraw ruchu drogowego⁴, realizujących na co dzień zadania służbowe polegające na sprawowaniu nadzoru nad bezpieczeństwem, porządkiem i płynnością ruchu drogowego, zapobieganiu przestępstwom i wykroczeniom, w szcze-

gólności przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji czy też usuwaniu skutków wypadków i kolizji drogowych. Celem opracowania jest ogólna charakterystyka zjawiska zaginięć osób w Polsce, a także próba określenia roli, jaką mogą odgrywać policjanci ruchu drogowego w realizacji procedur poszukiwawczych osób zaginionych.

Ogólna charakterystyka i uwarunkowania przyczynowe zaginięć

Zaginięcie osoby jest traumatycznym wydarzeniem dotykającym osobę zaginioną, środowisko, w którym dotychczas żyła, a także rodzinę. Przyczyny zaginięć można zasadniczo podzielić na cztery główne obszary. **Zaginięcia intencjonalne** – związane z decyzjami osób odchodzących ze swojego otoczenia w związku z problemami finansowymi albo w kontaktach z osobami najbliższymi, konfliktami, uzależnieniem od alkoholu lub innych środków o podobnym działaniu, stanami depresyjnymi czy też poczuciem braku akceptacji w grupie rówieśniczej bądź chęcią przeżycia ciekawej przygody. Kolejnym zakresem można objąć **zaginięcia z powodów zdrowotnych** dotyczące osób z zaburzeniami psychicznymi, a także mających choroby wywołujące demencję⁵. Otepienie (czyli demencja) jest chorobą mózgu, zwykle przewlekłą lub o postępującym przebiegu. Charakteryzuje się licznymi zaburzeniami wyższych czynności korowych, takich jak pamięć, myślenie, orientacja, rozumienie, liczenie, język, ocena i zdolność uczenia się. Ponadto zaburzeniom funkcji poznawczych często towarzyszą lub nawet je poprzedzają zaburzenia emocjonalne, zaburzenia zachowania i motywacji (WHO)⁶. Do grupy trzeciej można zaliczyć **zaginięcia związane z czynami zabronionymi** polegającymi na pozbawieniu wolności. Istotny dla stanu pozbawienia wolności jest brak możliwości fizycznej realizacji aktywności woli przez pokrzywdzonego, polegającej na chęci poruszania się albo zmiany miejsca przebywania stosownie do powziętej woli⁷. Bez znaczenia dla bytu tego przestępstwa (art. 189 Kodeksu karnego) jest czasokres pozbawienia pokrzywdzonego możliwości poruszania się, jak też fakt, że pokrzywdzony sam się uwolnił⁸. Strona przedmiotowa przestępstwa może polegać także na zatrzymaniu w zamkniętym pomieszczeniu, jak również użyciu jakiegokolwiek innego środka mogącego stanowić istotną przeszkodę w korzystaniu z wolności. Może to być też zastosowanie przemocy fizycznej (np. związanie, zamknięcie), użycie groźby czy innego środka. Wystarczające dla stwierdzenia przestępstwa będzie również uzasadnione okolicznościami odczucie uwięzionego, że uwolnienie się nie jest możliwe⁹. Czwarta i ostatnia grupa to **zaginięcia nieletnich, w tym uprowadzenia rodzicielskie dzieci**. Z praktyki policyjnej wynika, że powodem zaginięcia najmłodszych, w wieku do 6 lat, może być m.in. zwykłe zgubienie się, wypadek losowy albo uprowadzenie. Dzieci posiadają osobliwy animusz do poznawania otaczającej rzeczywistości. Dlatego też samodzielny spacer w okolicy miejsca zamieszkania jest postrzegany jako fajna przygoda. To z powodu niedostatecznej uwagi opiekunów najmłodszym udaje się oddalić z miejsca zamieszkania czy placu zabaw. Istotnym ryzykiem zaginięcia obarczone są sytuacje, w których dziecko jest pozostawione w domu bez nadzoru. Podobnie może być w przypadku powierzenia dzieci osobom niezau-

fanym. Przyczyną zaginięć młodszych dzieci są też przestępstwa. Niestety, dzieci mogą stać się ofiarami pedofilii, porwań, a nawet zabójstw¹⁰.

Rozmiar zjawiska zaginięć osób dorosłych, dzieci i młodzieży

Zgodnie z danymi statystycznymi publikowanymi przez Komendę Główną Policji w latach 1997–2020 Policji zgłoszono ponad 400 tys. osób zaginionych (średniorocznie ok. 16,7 tys. zaginionych). W latach 2013–2017 średnioroczna liczba zaginięć zgłoszonych Policji oscylowała wokół 20 tys., natomiast w latach 2017–2020 nastąpił istotny spadek zaginięć (z 19 563 w 2017 r. do 12 759 zaginionych w 2022 r.). Wykres nr 1 obrazuje zmiany liczbowe zachodzące w latach 1997–2020 dotyczące ogółu zaginionych, a także dzieci i młodzieży; z podziałem na trzy grupy wiekowe, tj.: do 7 lat, od 7 do 13 lat i od 14 do 17 lat.

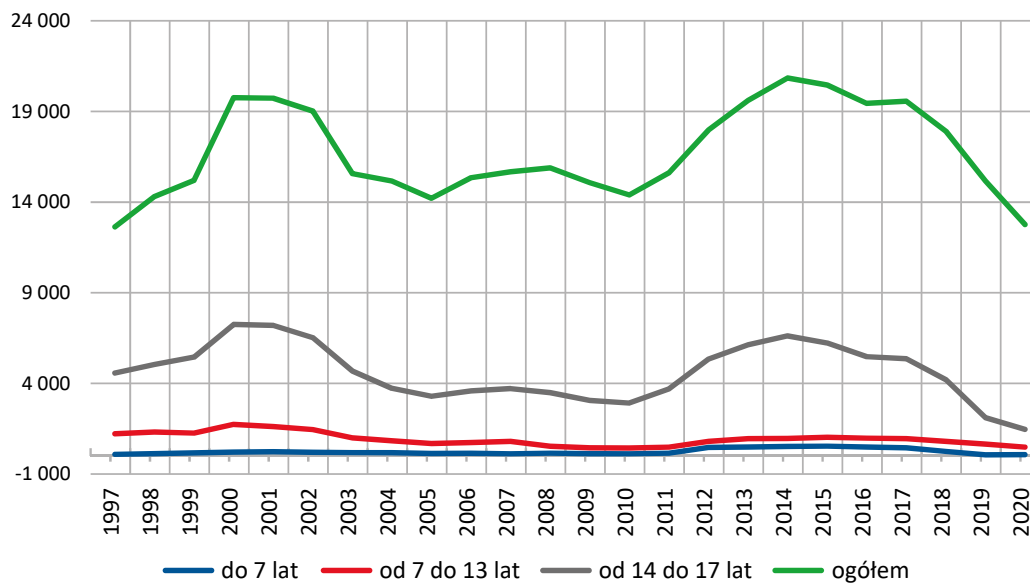
Wykres nr 1 wskazuje na zależność pomiędzy wiekiem i liczbą zaginięć – wyższy wiek zaginionego warunkuje wyższą liczbę zaginięć. Można ponadto wnioskować, że na przestrzeni kilku ostatnich lat ukształtował się pozytywny trend dotyczący zmniejszania się liczby zaginięć. Jako pozytywny należy odnotować również fakt, że większość zaginionych zostaje odnaleziona w ciągu pierwszych 14 dni po zaginięciu, a 95% dzieci w ciągu pierwszych 7 dni od momentu zaginięcia z powrotem trafia do swoich domów. Można zatem przyjąć, że sukces Policji w odnajdywaniu osób zaginionych jest uwarunkowany rzetelnym przyjęciem informacji (zawiadomienia) od osoby uprawnionej i przeprowadzeniem czynności związanych z penetracją terenu ostatniego miejsca pobytu osoby zaginionej.

Patrząc na wykres nr 2 dotyczący wielkości udziałów (odsetek) w poszczególnych grupach wiekowych dzieci i młodzieży w stosunku do ogółu zaginięć, uwagę zwracają przede wszystkim spadki zaginięć osób w wieku od 7 do 17 lat, które nastąpiły w perspektywie dwóch dekad. W przypadku dzieci w wieku do 7 lat udział w ogólnej liczbie zaginięć jest najmniejszy. Począwszy od 2016 r., we wszystkich grupach wiekowych dzieci i młodzieży widoczny jest spadek udziałów zaginięć. W 2020 r. w grupie wiekowej do 7 lat udział wyniósł ok. 0,5%, w grupie wiekowej 7–13 ok. 3,8%, natomiast w grupie wiekowej 14–17 lat ok. 11,5%. Najwyższa dynamika spadku zaginięć w latach 2015–2020 dotyczy grupy 14–17 lat, gdzie udział zaginięć w 2015 r. spadł z 30,5% do 11,5%.

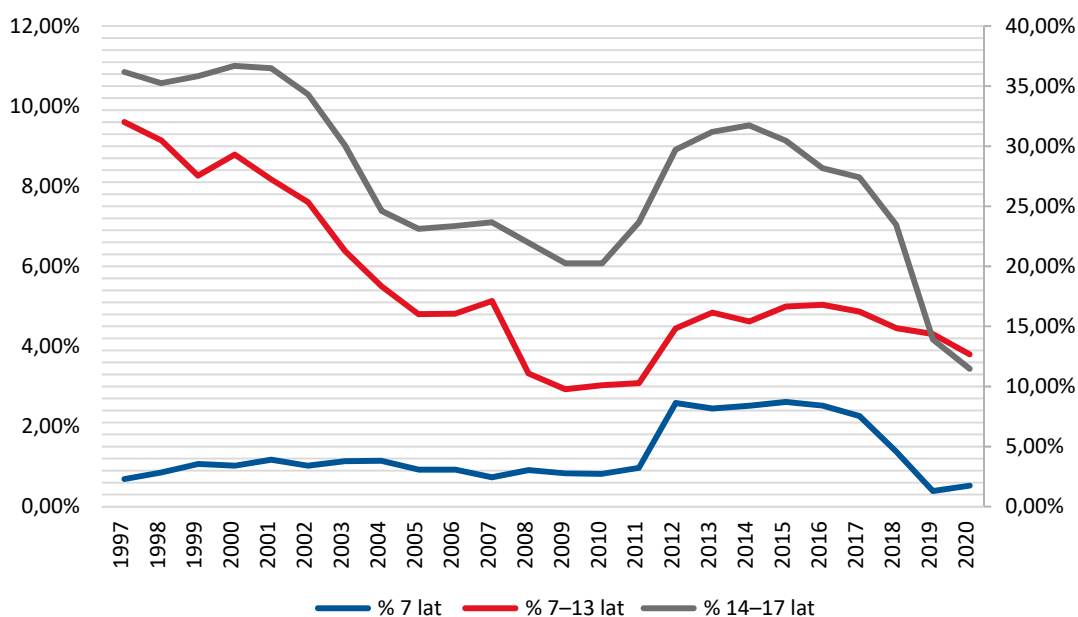
Policyjne kadry ruchu drogowego i specyfika pełnienia służby na drogach

Pion służby prewencyjnej polskiej Policji właściwy do spraw ruchu drogowego składa się z Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji (komórka organizacyjna KGP)¹¹, wydziałów ruchu drogowego oraz komisariatów autostradowych Policji podległych bezpośrednio komendantom wojewódzkim (Stołecznemu) Policji, wydziałów (sekcji, referatów, ogniów, zespołów) ruchu drogowego podległych komendantom powiatowym (miejskim) Policji¹². Całościowe spojrzenie na kadry służby ruchu drogowego wskazuje, że w poszczególnych komendach wojewódzkich Policji oraz Komendzie Stołecznej Policji stan etatowy oscyluje wokół 10% całego stanu etatowego tych jed-

ROLA POLICJANTÓW RD W POSZUKIWANIACH

Wykres 1. Zaginięcia zgłoszone Policji w latach 1997–2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP¹³.

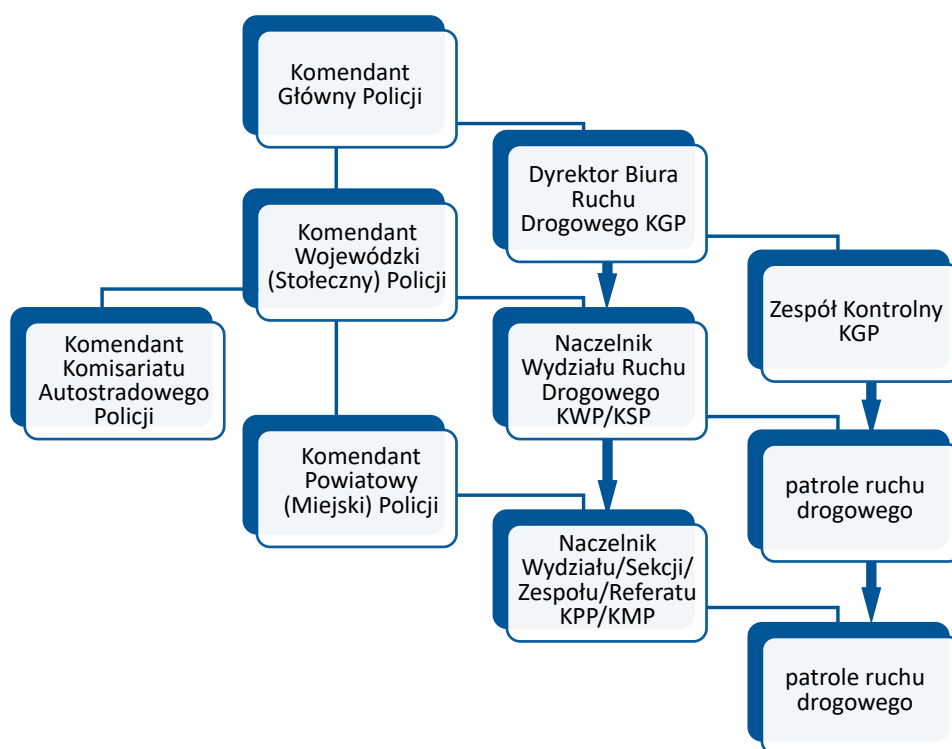
Wykres 2. Odsetki zaginięć zgłoszonych Policji w trzech grupach wiekowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP.

nostek. W pierwszym kwartale 2023 r. liczba policjantów kierowanych do służby bezpośrednio na drodze stanowiła prawie 7,5 tys. policjantów. Najliczniejsze etatowo komendy wojewódzkie Policji znajdują się w garnizonie: śląskim, stołecznym i wielkopolskim. Najmniej etatów ruchu drogowego liczy komenda wojewódzka w Opolu. Wymaga również wskazania, że Wydział Ruchu Drogowego Komendy

Stołecznej Policji wyróżnia się na tle innych garnizonów z tego względu, że jako jedyny w swojej wewnętrznej strukturze posiada wyodrębnione stanowiska służbowe przeznaczone wyłącznie do prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia¹⁴.

Pion ruchu drogowego Policji realizuje priorytet III Komendanta Głównego Policji na lata 2021–2023, polegający

Schemat 1. Struktura pionu ruchu drogowego Policji.

Źródło: J. Giszczak, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w ruchu drogowym w Polsce* [pdf], Warszawa 2022, s. 170.

na podniesieniu efektywności działań Policji w celu realizacji oczekiwań społecznych. Przyjęto, że osiągnięcie wskazanego celu będzie realizowane m.in. zadaniami w obszarze bezpieczeństwa na drogach, tj.:

- 1) zapewnieniem optymalnej liczby policjantów ruchu drogowego,
- 2) zwiększeniem nadzoru w zakresie przekraczania prędkości,
- 3) zapewnieniem skutecznego nadzoru na przejściach dla pieszych¹⁵.

Jak wynika z przyjętych założeń, uwaga policjantów służby ruchu drogowego powinna być skoncentrowana przede wszystkim na niestosowaniu się do ustanowionych lub wprowadzonych limitów prędkości oraz na bezpieczeństwie osób korzystających z przejść dla pieszych. Zapewnienie odpowiedniej dobowej liczby patroli na drogach jest wyzwaniem, z którym mierzą się właściwi przełożeni. Wartością oczekiwaną na 2023 r. jest utrzymanie średniej dobowej liczby służb policjantów ruchu drogowego, kierowanych do służby na drodze na terenie całego kraju, na poziomie nie mniejszym niż 4 tys.¹⁶

Zadania realizowane przez policjantów ruchu drogowego

Głównym zadaniem policjantów ruchu drogowego jest czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem w ruchu na drogach publicznych, prowadzenie nadzoru i kontroli ruchu, a także kierowanie ruchem na skrzyżowaniach oraz innych miejscach na drodze. Policjanci podczas służby peł-

nionej bezpośrednio na drodze, w sposób dynamiczny¹⁷ lub statyczny¹⁸ (albo statyczno-dynamiczny), mają obowiązek reagować na wykroczenia i przestępstwa, w szczególności popełniane przez kierujących pojazdami mechanicznymi (silnikowymi) i innymi niż mechaniczne, pieszych oraz osoby korzystające z urządzeń wspomagających ruch (np. wrotki, rolki, zwykłe hulajnogi), oraz stosować prawem przewidziane środki wobec sprawców tych naruszeń. Jeśli policjant odbył przeszkolenie specjalistyczne w zakresie ruchu drogowego, to może realizować również zadania z zakresu kontroli stanu technicznego pojazdu silnikowego, kontroli przewozu towarów niebezpiecznych, kontroli przestrzegania obowiązków lub warunków przewozu drogowego, stosowania przyrządów kontrolno-pomiarowych do pomiaru prędkości oraz obsługi wypadków drogowych¹⁹. Najczęściej ujawnianymi wykroczeniami przez policjantów są wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (60–70% wszystkich ujawnionych wykroczeń), a najczęstszym sposobem zakończenia postępowania w sprawie o wykroczenie jest nałożenie kary grzywny. W latach 2015–2017 wystawieniem mandatu zakończyło się 78% ujawnionych przypadków wykroczeń²⁰. W latach 2019–2020 ujawnione wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji stanowiły odpowiednio 70,3% (5 318 943) i 63,4% (4 676 416) w ogólnej liczbie wykroczeń (7 562 749 i 7 366 536)²¹. Policjanci najczęściej ujawniają naruszenia dotyczące przekroczenia dopuszczalnej prędkości jazdy, niestosowania się do obowiązku używania pasów bezpieczeństwa i naruszenia przez kierujących praw osób pieszych²².

Najważniejsze wyposażenie sprzętowe komórek ruchu drogowego

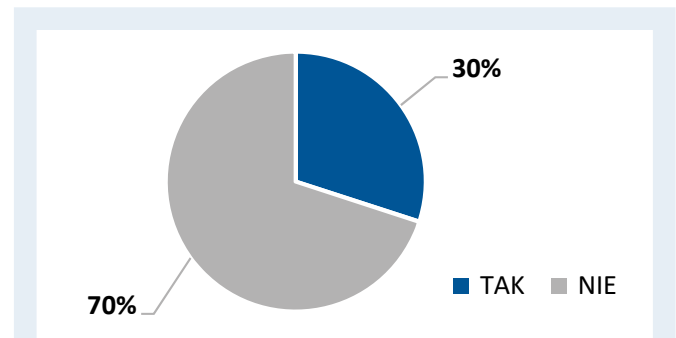
Warunkiem niezbędnym do skutecznej realizacji zadań związanych z ochroną uczestników ruchu przed zagrożeniami dla ich życia, zdrowia i mienia jest odpowiednie wyposażenie sprzętowe (techniczne) policjantów. Do najważniejszych atrybutów policyjnej służby na drodze należy zaliczyć przede wszystkim oznakowane i nieoznakowane pojazdy policyjne (radiowozy) służące do patrolowania dróg, a także oznakowane i nieoznakowane motocykle wykorzystywane w służbie m.in. do sprawnego dotarcia na miejsce zdarzenia, gdy liczy się czas na udzielenie pomocy poszkodowanemu, do prowadzenia działań pościgowych, zabezpieczenia dynamicznego przejazdów na drodze oraz realizowania asyst i eskort honorowych najważniejszych osób w państwie (na świecie). W służbie ruchu drogowego wykorzystywane są pojazdy typu „Ambulans Pogotowia Ruchu Drogowego” (APRD) służące do obsługi zdarzeń drogowych, pojazdy typu furgon „Ekip Techniki Drogowej i Ekologii” (ETDiE). Jednym z nowoczesnych narzędzi używanych przez policjantów ruchu drogowego są bezzałogowe statki powietrzne (BSP), wyposażone w kamerę ze stabilizowaną głowicą optoelektryczną z zoomem optycznym i cyfrowym, która umożliwia rejestrowanie zachowań naruszających przepisy ustawy – Prawo o ruchu drogowym. BSP jest narzędziem, które może być wykorzystywane do wykonywania zdjęć poglądowych nad miejscem zdarzenia drogowego (wypadku), monitorowania natężenia ruchu i zatorów drogowych²³. Z całą pewnością część wskazanego wyżej sprzętu będącego na wyposażeniu komórek organizacyjnych ruchu drogowego może być wykorzystana w trakcie prowadzenia działań poszukiwawczych osób zaginionych.

Przyjęcie informacji o zaginięciu osoby przez policjanta ruchu drogowego

Mówiąc o obowiązku policjantów polegającym na przyjęciu informacji o zaginięciu osoby, na wstępie należy wskazać na badania ankietowe przeprowadzone przez Fundację ITAKA. Badania przeprowadzone m.in. wśród rodzin zaginionych pokazują, że 30% takich rodzin miało problem ze zgłoszeniem Policji zaginięcia osoby (wykres nr 3).

Policjant ruchu drogowego, pomimo że realizuje specyficzny charakter zadań, ma obowiązek przyjmując informację od osoby uprawnionej o zaginięciu osoby. Nieprzyjęcie informacji o zaginięciu osoby i niepodjęcie dalszych adekwatnych działań, w sytuacji gdy bezzwłoczne podjęcie poszukiwań z dużym prawdopodobieństwem mogłoby przynieść pozytywny efekt, wiąże się z odpowiedzialnością dyscyplinarną (karną). Warto zatem przypomnieć ogólne procedury poszukiwawcze osób zaginionych. Opierają się one w szczególności na przepisach zarządzenia KGP. Policjanci ruchu drogowego, w tym także pełniący służbę bezpośrednio na drodze, podobnie jak funkcjonariusze innych komórek organizacyjnych Policji, na przykład kryminalnych czy dochodzeniwo-śledczych, są zobligowani:

- 1) przyjąć od osoby uprawnionej informację o zaginięciu osoby,
- 2) niezwłocznie przekazać informację o zaginięciu osoby do dyżurnego najbliższej jednostki Policji,
- 3) podjąć czynności zarządzone przez dyżurnego jednostki Policji.

Wykres 3. Czy były trudności ze zgłoszeniem zaginięcia na Policji?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wskazanych przez organizację ITAKA (NIK²⁴).

Podczas przyjmowania informacji o zaginięciu osoby policjant będący w patrolu na drodze powinien szczegółowo rozpytać osobę uprawnioną i dążyć do zebrania możliwie najszerszego zakresu danych, ze szczególnym uwzględnieniem okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa. W trakcie rozmowy należałoby ustalić w szczególności:

- 1) pełne dane personalne osoby zaginionej;
- 2) cechy wyglądu zewnętrznego z uwzględnieniem znaków szczególnych (fotografia);
- 3) opis ubioru z uwzględnieniem znaków lub cech szczególnych poszczególnych elementów;
- 4) opis przedmiotów posiadanych w czasie zaginięcia, w tym numer telefonu komórkowego osoby zaginionej;
- 5) miejsce i okoliczności zaginięcia;
- 6) informacje o stanie zdrowia osoby zaginionej, w tym dane dotyczące upośledzeń fizycznych oraz psychicznych, o nałogach oraz charakterze nawyków i skłonności z uwzględnieniem prób samobójczych oraz innych zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego i innych osób;
- 7) rodzaj, czas trwania i skutki poprzednich oddaleń z miejsca pobytu;
- 8) prawdopodobną przyczynę zaginięcia, w kontekście sytuacji rodzinnej, zawodowej, konfliktów, wypowiedzi, pozostawionych listów;
- 9) adresy osób i instytucji, do których mogła udać się osoba zaginiona;
- 10) rodzaj i zakres czynności poszukiwawczych podjętych dotychczas przez rodzinę, znajomych lub podmioty pozapolicyjne;
- 11) informacje dotyczące opiekuna prawnego osoby zaginionej, w szczególności dane kontaktowe;
- 12) jeżeli to możliwe, informacje dotyczące osoby uprawnionej do odbioru osoby zaginionej w przypadku wystąpienia takiej konieczności;
- 13) nazwy kont internetowych portali społecznościowych, do których osoba zaginiona należała;
- 14) kryteria umożliwiające uruchomienie Child Alert, tj.:
  - czy osoba zaginiona w chwili zaginięcia nie ukończyła 18. roku życia;
  - czy istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba małoletnia jest ofiarą przestępstwa związanego z pozbawieniem wolności lub jej życie, zdrowie jest bezpośrednio zagrożone;

- czy uzyskano pisemną zgodę, której wzór stanowi załącznik nr 6 do zarządzenia, od rodzica albo opiekuna prawnego zaginionej osoby małoletniej na rozpowszechnienie komunikatu, a w przypadku braku możliwości nawiązania kontaktu z rodzicem albo opiekunem prawnym – czy uzyskano zgodę sądu rodzinnego;
- czy z posiadanych przez Policję informacji wynika, że rozpowszechnienie komunikatu może w realny sposób przyczynić się do odnalezienia małoletniej osoby zaginionej;
- czy uzyskane informacje są wystarczające do sporządzenia komunikatu.

15) informacje dotyczące posiadanych przez osobę zaginioną kont bankowych i kart płatniczych.

Uzyskane informacje od osoby uprawnionej powinny być udokumentowane w formie notatki służbowej i przekazane do dyżurnego najbliższej jednostki Policji. W zależności od poziomu ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby, stwierdzonego podczas przyjmowania zgłoszenia lub informacji o zaginięciu osoby, stosuje się jeden z trzech poziomów poszukiwań.

Poziom I – dotyczy zaginięcia związanego z realnym i bezpośrednim zagrożeniem dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej.

W takim przypadku Policja podejmuje natychmiastowe czynności poszukiwawcze z zaangażowaniem adekwatnych sił i środków. Poziom I poszukiwań dotyczy w szczególności osób małoletnich w wieku do 10 lat, małoletnich w wieku od 11 do 13 lat zaginionych po raz pierwszy, niezdolnych do samodzielnej egzystencji, wymagających stałego przyjmowania leków, zaginionych w związku z realnym podejrzeniem popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu lub wolności, podejmujących próbę samobójczą, a także zaginionych w warunkach atmosferycznych zagrażających ich życiu.

Poziom II – dotyczy zaginięcia związanego z uzasadnionym podejrzeniem wystąpienia ryzyka zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej.

Ten poziom poszukiwań może obejmować osoby, które zadeklarowały *po raz kolejny zamiar* popełnienia samobójstwa albo ich zamiar popełnienia samobójstwa nie stanowiąc realnych przesłanek jego spełnienia. Poszukiwania obejmują również małoletnich w wieku od 14 do 18 lat zaginionych po raz pierwszy, osoby zdolne do samodzielnej egzystencji, ale wymagające opieki i stałego przyjmowania leków, a także zaginione za granicą Rzeczypospolitej Polskiej, wobec których istnieje uzasadniona potrzeba udzielenia pomocy w celu ochrony ich życia, zdrowia lub wolności.

Poziom III – dotyczy zaginięcia niezwiązanego z bezpośrednim oraz uzasadnionym zagrożeniem dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej.

Jest to najniższy poziom poszukiwań, który obejmuje m.in. wyrażających wolę zerwania kontaktów z rodziną, osobami najbliższymi, dotychczasowym miejscem pobytu, sąsiedztwem i środowiskiem pracy, oraz osób, które oddaliły się z miejsca zamieszkania w wyniku nieporozumień rodzinnych. Poziom III poszukiwań obejmuje także osoby, z którymi brak jest kontaktu, a które deklarowały chęć wyjazdu lub ich zaginięcie związane jest z wyjazdem albo pobytem za granicą Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazany poziom

poszukiwania wdrażany jest również w przypadku samowolnego oddalenia z placówki opiekuńczej, leczniczej lub innej placówki, jeśli osoby nie wymagają stałej opieki medycznej lub stałego przyjmowania leków.

Zarządzenie KGP wskazuje, że jeżeli z treści przyjętej informacji o zaginięciu osoby wynika, iż istnieje realna możliwość szybkiego odnalezienia osoby zaginionej, a zwłaszcza osoby małoletniej lub wymagającej opieki, albo gdy zachodzi obawa bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności tej osoby – dyżurny jednostki Policji zarządza czynności poszukiwawcze w niezbędnym zakresie i nadzoruje ich przebieg.

Penetracja terenu w służbie policjanta ruchu drogowego

Analizując poszczególne czynności poszukiwawcze określone w zarządzeniu KGP, należy przyjąć, że na każdym poziomie poszukiwań (I–III) Policja jest zobowiązana do realizacji zadania, polegającego na **penetracji terenu ostatniego miejsca pobytu osoby zaginionej (innych ustalonych miejsc)**, a także **innych czynności adekwatnych do okoliczności sprawy**.

„Penetracja terenu” należy do pierwszych i podstawowych czynności realizowanych przez dowodzącego poszukiwaniami²⁵. Jednakże przepisy zarządzenia KGP nie zawierają definicji legalnej wyrażenia „penetracja terenu”, a także nie wskazują sposobu bądź sposobów jej przeprowadzenia. Można przyjąć tezę, że z punktu widzenia praktyki policyjnej wyrażenie to należy zaliczyć do grupy tych pojęć, stosowanych powszechnie w nomenklaturze służbowej, które są na tyle oczywiste i zrozumiałe dla policjantów, iż nie wymagają dodatkowego (precyzyjnego) wyjaśnienia w przepisach prawa wewnętrznego.

Wydaje się jednak, że nie należy przesądzać, czy luka definicyjna, ze względu na brak wyjaśnienia, czym jest „penetracja terenu”, jest właściwa, czy też nie – z punktu widzenia ewentualnej koordynacji działań wielu różnych rodzajów służb policyjnych²⁶, które mogłyby być zaangażowane jednocześnie w poszukiwanie osoby zaginionej. Wątpliwość ta wpływa jednak na działania podejmowane przez policjantów ruchu drogowego, realizujących na co dzień ściśle określony i specyficzny zakres zadań z obszaru bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W kontekście problematyki terminologicznej – jedynie już z perspektywy historycznej – warto przypomnieć, że w 2008 r. do Sejmu RP wpłynął poselski projekt ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych (numer druku 353) precyzujący, że „penetracja terenu” jest jedną z metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, np. w celu poszukiwania osób zaginionych, jeśli zaginięcie jest wynikiem przestępstwa, a zostało ono zdefiniowane jako „planowe i systematyczne sprawdzanie wyznaczonych miejsc w celu odnalezienia osób, zwłok, rzeczy lub śladów”.

Można odnotować przy tym, że penetracja terenu w policyjnych działaniach może wiązać się z zakresem terytorialnym „miejsca oględzin”. Sposób postępowania policjanta (np. pionu ruchu drogowego), który jako pierwszy przybył na miejsce zdarzenia, jest opisany w wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów²⁷. W odróżnieniu od

ROLA POLICJANTÓW RD W POSZUKIWANIACH

ogłędzin miejsca zdarzenia, w działaniach poszukiwawczych mogą brać udział różne zespoły ludzi, którzy zostali poinformowani, jakich śladów lub osób powinni szukać. Penetracja terenu może być przeprowadzona „przez zwarte oddziały policyjne, wojskowe, a nawet odpowiednio zorganizowanych mieszkańców”²⁸. Penetracja terenu może również zmierzać do określenia dokładnej lokalizacji rzeczy lub przedmiotów należących do osoby poszukiwanej.

Na polecenie dyżurnego jednostki Policji „penetrację terenu” są zobowiązani realizować również policjanci pionu ruchu drogowego. Właściwość tej formacji jest szczególnie zasadna np. w sytuacji gdy obszar przeznaczony do sprawdzenia obejmuje przede wszystkim drogi publiczne lub inne drogi, a z zebranych informacji wynika, że osoba zaginiona może przemieszczać się w pojeździe samochodowym komunikacji indywidualnej lub zbiorowej. Funkcjonariusze ruchu drogowego są szczególnie predestynowani do tego, aby w ramach służby pełnionej bezpośrednio na drodze podczas wykonywania czynności poszukiwawczych korzystać z uniwersalnego narzędzia, jakim jest kontrola ruchu drogowego²⁹, a także środków, którymi dysponują w toku codziennej służby (np. oznakowane pojazdy policyjne czy BSP).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 5 listopada 2019 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego³⁰ określa m.in. warunki i sposoby wykonywania kontroli ruchu drogowego. Według przepisów rozporządzenia, jeśli jest to niezbędne dla prowadzenia czynności kontrolnych, pojazd Policji może zostać unieruchomiony w miejscu, gdzie jest to zabronione (np. przepisami ustawy – Prawo o ruchu drogowym lub znakiem drogowym), lecz nie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego (§ 2 ust. 6). Sytuacja, w której możliwy jest postój radiowozu nawet w miejscu obowiązywania zakazu zatrzymywania, np. w miejscu na jezdni oznaczonej znakiem poziomym P-21 „powierzchnia wyłączona”, na poboczu, wzdłuż linii ciągłej wyznaczającej krawędź jezdni, a niekiedy i na drodze dla pieszych, niewątpliwie może pozytywnie wpływać na sposób prowadzenia działań poszukiwawczych osoby zaginionej. Z drugiej jednak strony, rozporządzenie MSWiA zawiera regulacje ograniczające możliwość wpuszczenia osoby do wnętrza pojazdu policyjnego (§ 4 ust. 7 pkt 1–8). Taka sytuacja może powodować wątpliwości policjanta, czy mógłby zaprosić osobę uprawnioną do zajęcia miejsca wewnątrz pojazdu policyjnego, aby w relatywnie komfortowych warunkach przyjąć od niej informację o zaginięciu osoby. Wydaje się, że w takich przypadkach należałoby stosować ogólne zasady postępowania policyjnego. Dopuszczalne byłoby również udanie się z „pasażerem” na wskazany przez niego odcinek na drodze publicznej, aby przeprowadzić penetrację terenu – oczywiście, jeśli istniałaby realna szansa na odnalezienie osoby zaginionej (np. dziecka).

Należy jednakże pamiętać, że przepisy zarządzenia nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach³¹, precyzujące na czym polega pełnienie służby na drogach, wskazują na generalną zasadę, że policjantowi pełniącemu służbę na drodze **zabrania się przebywania w pojeździe podczas jego postoju**. Wyjątkiem od tej zasady jest:

- prowadzenie korespondencji służbowej,
- sporządzanie dokumentacji w związku z wykonywanymi czynnościami służbowymi,

- korzystanie z przerwy w służbie,
- pełnienie służby w niekorzystnych warunkach atmosferycznych,
- realizacja zadań związanych z pilotowaniem pojazdu, w tym z eskortą policyjną,
- prowadzenie badań na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu, obługa urządzeń rejestrujących, w szczególności pomiar ręcznym miernikiem prędkości zamontowanym w pojeździe,
- przyjmowanie płatności uiszczanej w formie bezgotówkowej z tytułu grzywny nałożonej w drodze mandatu karnego.

Wydaje się, że przepisy zarządzenia 30 KGP w sprawie pełnienia służby na drogach nie sprzeciwiają się możliwości przyjęcia przez policjanta pozostającego wewnątrz pojazdu policyjnego informacji o zaginięciu osoby i sporządzenia dokumentacji służbowej.

Podsumowanie

Jednym z ustawowych zadań Policji jest prowadzenie czynności poszukiwawczych osób zaginionych. Czynności poszukiwawcze powinny być ukierunkowane na zabezpieczenie życia i zdrowia, a także prawa osób do niezakłócenia, autonomii i swobody osobistej, szeroko rozumianych jako wolności konstytucyjne. Umiejętność przyjęcia informacji od osoby uprawnionej o zaginięciu osoby, a także wiedza o potrzebie przeprowadzenia penetracji terenu są kompetencjami, które powinny być nabyte przez policjantów ruchu drogowego już w trakcie szkolenia zawodowego podstawowego (SZP). Powyższe oznacza gotowość do szczegółowego rozpytania zgłaszającego zaginięcie, w tym także osób, które jako ostatnie miały kontakt z zaginionym, ustalenie, czy zaginięcie nie nastąpiło w okolicznościach uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, przekazanie informacji do dyżurnego najbliższej jednostki Policji, wykonanie dyspozycji dyżurnego, sporządzenie notatki służbowej z wykonanych czynności oraz poinformowanie zawiadamiającego o możliwości zgłoszenia się do podmiotu świadczącego pomoc prawną lub psychologiczną. Kontrola przeprowadzona w 2014 r. w 30 jednostkach organizacyjnych Policji przez Najwyższą Izbę Kontroli³² wskazała pozytywne strony podejmowanych działań poszukiwawczych, ale również niedomagania w zorganizowanym systemie. NIK dobrze oceniła kwestię wypracowania procedur postępowania w przypadku otrzymania zawiadomienia o zaginięciu osoby i prowadzenia czynności poszukiwawczych, zwłaszcza w stosunku do dzieci. W Komendzie Głównej Policji zbudowano komórkę odpowiedzialną za ogólnopolską koordynację poszukiwań. Jest nią Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych, umiejscowione w Wydziale Poszukiwań i Identyfikacji Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji³³. Określono strukturę nadzoru nad poszukiwaniami osób zaginionych, zadania związane z poszukiwaniami zostały uwzględnione w regulaminach organizacyjnych jednostek Policji oraz w kartach opisu stanowisk pracy funkcjonariuszy. Równocześnie precyzyjnie wskazano jednostki organizacyjne Policji odpowiedzialne za prowadzenie poszukiwań, określając właściwość miejscową tych jednostek w zakresie poszukiwań osób zaginionych.

Niektóre z wymienionych przez NIK błędów polegały na niepodejmowaniu zawiadomień, nieprzeprowadzaniu sprawdzeń w szpitalach i innych miejscach, wskazano także braki w wyszkoleniu funkcjonariuszy Policji w zakresie poszukiwań osób zaginionych.

Mimo wskazanych wyżej niedociągnięć, NIK oceniła pozytywnie działania prowadzone w ramach poszukiwania osób zaginionych, na co z pewnością miała wpływ również realizacja zadań przez policjantów ruchu drogowego.

- ¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.
- ² Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 77, z późn. zm.).
- ³ Fundacja ITAKA, *Zaginienie a prawo*, <https://zaginieni.pl/jak-pomagamy/faq/zaginienie-a-prawo/> [dostęp: 28.04.2023 r.].
- ⁴ Patrz § 20 ust. 1 zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 50, z późn. zm.) i § 2 ust. 1 zarządzenia nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 95, ze zm.). W dalszej części opracowania policjanci zatrudnieni w komórkach organizacyjnych Policji właściwych do spraw ruchu drogowego są określani również jako policjanci ruchu drogowego lub służby ruchu drogowego albo w inny podobny sposób.
- ⁵ Por. R. Kochańczyk, A. Fellner, *Zarządzanie bezzalogowymi systemami latającymi w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych*, „Przegląd Policyjny” nr 1(133), Szczytno 2019, s. 40–41.
- ⁶ *Demencja. Broszura informacyjna dla młodzieży*, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Broszura_Alzheimer.pdf [dostęp: 19.04.2023 r.].
- ⁷ *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, tom II*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, wyd. 5, Warszawa 2023 (Legalis).
- ⁸ Patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie – II Wydział Karny z dnia 2 lipca 2014 r., sygn. akt II AKa 174/14.
- ⁹ *Kodeks karny. Komentarz*, red. B. Gadecki, Warszawa 2023 (Legalis).
- ¹⁰ KRP V – Bielany, Żoliborz, *Co robić, kiedy zaginie twoje dziecko?*, <https://zoliborz.policja.gov.pl/r5/aktualnosci/102488,Co-robic-kiedy-zaginie-twoje-dziecko.html> [dostęp: 19.04.2023 r.].
- ¹¹ Por. A. Sałkowska, J. Giszczak, *Wybrane działania Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji na rzecz poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym w Polsce*, „Kwartalnik Policyjny” 2017, nr 2(41), <https://kwartalnik.csp.edu.pl/kp/archiwum-1/2017/nr-22017> [dostęp: 25.04.2023 r.].
- ¹² J. Giszczak, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w ruchu drogowym w Polsce* [pdf], Warszawa 2022, s. 169–171, <https://jacekgiszczak.pl/j-giszczak-ochrona-bezpieczenstwa-i-porzadku-publicznego-w-ruchu-drogowym-w-polsce> [dostęp: 25.04.2023 r.].
- ¹³ Źródło: Policja.pl, Statystyka, *Zaginieni*, https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zaginieni/50885_Zaginieni.html [dostęp: 19.04.2023 r.].
- ¹⁴ Dane KGP.
- ¹⁵ *Priorytety i zadania priorytetowe Komendanta Głównego Policji na lata 2021–2023*, <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kip/priorytety-kgp/22565,Priorytety-Komendanta-Glownego-Policji.html> [dostęp: 20.04.2023 r.].
- ¹⁶ *Plan działalności Komendanta Głównego Policji na 2023 r.*, <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kip/kontrola-zaradcza/28277,Plan-dzialalnosci-Komendanta-Glownego-Policji.html> [dostęp: 20.04.2023 r.].
- ¹⁷ Patrolowanie drogi pieszo albo przy użyciu pojazdu Policji, z prędkością zapewniającą obserwację ruchu drogowego.
- ¹⁸ Wykonywanie czynności służbowych w wyznaczonym miejscu, w tym również kierując ruchem drogowym.
- ¹⁹ Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 95, z późn. zm.).

- ²⁰ M. Marszewski, *Wykroczenia w świetle statystyki policyjnej i sądowej*, IWS, Warszawa 2018, s. 8, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/12/IWS-Marczewski-M.-Wykroczenia-w-%C5%9Bwietle-statystyki-policyjnej-i-s%C4%85dowej.pdf> [dostęp: 21.04.2023 r.].
- ²¹ A. Sadło-Nowak, *Dynamika i struktura wykroczeń oraz sposoby reagowania Policji na ujawnione czyny*, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 143(3), Szczytno 2021, s. 313.
- ²² J. Giszczak, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w ruchu drogowym w Polsce*, Warszawa 2022 [pdf], s. 225, <https://jacekgiszczak.pl/j-giszczak-ochrona-bezpieczenstwa-i-porzadku-publicznego-w-ruchu-drogowym-w-polsce> [dostęp: 25.04.2023 r.].
- ²³ BRD KGP, *Plan działań Policji na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego w latach 2021–2023*, s. 16–18.
- ²⁴ NIK, Informacja o wynikach kontroli pn. „Poszukiwanie osób zaginionych”, Warszawa 2015, s. 28.
- ²⁵ *BSP w poszukiwaniu osób zaginionych w praktyce policyjnej*, w: *Wykorzystywanie bezzalogowych platform powietrznych w operacjach na rzecz bezpieczeństwa publicznego*, red. M. Feltynowski, Józefów 2019, s. 67.
- ²⁶ Art. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji wskazuje, że w Policji wyróżnia się służbę: kryminalną, śledczą, spraw wewnętrznych, prewencyjną, kontrterrorystyczną, zwalczania cyberprzestępczości, wspomagającą, a także Policję sądową. W skład Policji wchodzi również Wyższa Szkoła Policji, ośrodki szkolenia, szkoły policyjne oraz wyodrębnione oddziały prewencji.
- ²⁷ Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 59, z późn. zm.
- ²⁸ Patrz: M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, L. Stępka, *Kryminalistyka*, Toruń 2005, s. 408, cyt. za: M. Hołuj, *Taktyka prowadzenia oględzin miejsca zdarzenia*, s. 13, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2018, nr 3.
- ²⁹ Patrz art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.), szerzej na temat kontroli ruchu drogowego J. Giszczak, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w ruchu drogowym w Polsce*, Warszawa 2022, <https://jacekgiszczak.pl/j-giszczak-ochrona-bezpieczenstwa-i-porzadku-publicznego-w-ruchu-drogowym-w-polsce> [dostęp: 24.04.2023 r.].
- ³⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 2141, z późn. zm.
- ³¹ Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 64, zm. Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 95.
- ³² NIK, *Poszukiwanie osób zaginionych*, KPB-4101-003-00/2014, Warszawa 2015.
- ³³ Patrz *Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji* powołane decyzją nr 147 KGP z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie Centrum Poszukiwań Osób zaginionych Komendy Głównej Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 36).

Słowa kluczowe: osoba zaginiona, policjant ruchu drogowego, przyjęcie informacji o osobie zaginionej, penetracja terenu, pełnienie służby na drodze.

Keywords: missing person, traffic policeman, receiving information about the missing person, penetration of the area, road duty.

Summary

The role of traffic police officers in searching for missing persons

The Police are obliged to search for missing persons. Each police officer, including a road traffic officer on duty directly on the road, is obliged to receive information about a missing person and take appropriate search actions in consultation with the duty officer of the Police unit. Although the police regulations do not define the term “land penetration”, activities carried out within its framework may involve public roads or other roads.

Tłumaczenie: Jacek Giszczak

Uwarunkowania i regulacje prawne **POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH**

Wprowadzenie

dr Mirosław J. Bednarski
ORCID 0000-0001-6843-4487

Właściwy, kompatybilny proces legislacyjny stanowi gwarancję stabilnego prawa i funkcjonowania państwa jako organizacji zapewniającej szeroko rozumiane bezpieczeństwo. Niniejszy artykuł ma na celu wyjaśnienie, że efektywne poszukiwanie osób zaginionych uwarunkowane jest stosowaniem właściwych procedur wynikających z regulacji prawnych obejmujących działania służb zobligowanych do poszukiwań zakresem swoich obowiązków. Wynikiem właściwej korelacji pomiędzy legislacją, prawem i bezpieczeństwem jest zapewnienie poczucia bezpieczeństwa jednostki również w zakresie skutecznie realizowanego procesu poszukiwania osób zaginionych.

Niezależnie od przyczyn zaginięcia osoby jest to zawsze traumatyczne przeżycie dla osób najbliższych. Zdarzenie to podważa stabilność ładu społecznego oraz poczucie bezpieczeństwa. Każdy z nas ma nadzieję, że w przypadku naszego zaginięcia organy do tego powołane rozpoczną działania zmierzające do naszego odnalezienia. Jest to element poczucia bezpieczeństwa, jakim jednostka darzy państwo, które jest zobligowane przepisami prawa do zapewnienia bezpieczeństwa. Z punktu widzenia obywatela nakłady ponoszone przez państwo, związane z poszukiwaniem osoby zaginionej, są mało istotne. Powszechnie oczekujemy, że działania poszukiwawcze zostaną podjęte bezzwłocznie i będą skuteczne. Trudna i w zasadzie nie do zaakceptowania dla osób dotkniętych problemem zaginięcia jest argumentacja administracji co do podjęcia działań poszukiwawczych nie natychmiast, lecz po dokonaniu wstępnych proceduralnych czynności. W roku 2022 zarejestrowano w Polsce około 14 tys. zgłoszeń o zaginięciach. W poprzednich latach rejestrowano średnio 16 tys. zgłoszeń. Problem zaginięcia dotyczy osób w każdym wieku, każdej grupy społecznej, zawodowej, mieszkańców miast i wsi, z terenu Polski i poza jej granicami¹. Powszechne jest przekonanie, że problem zaginięć dotyczy wąskiej grupy społecznej. Tymczasem, wbrew pozorom, zjawisko to jest dosyć powszechne, a problem zaginięcia bliskiej osoby może dotknąć każdego². W przypadku nastolatków są to najczęściej

ucieczki z domów, chęć przeżycia przygody, konflikty z rodzicami czy rówieśnikami. Osoby dorosłe giną w sytuacji kryzysowej w ich życiu (kłopoty finansowe, rodzinne i zawodowe), niekiedy przyczyną jest choroba psychiczna czy somatyczna, depresja, nieszczęśliwy wypadek. Osoby starsze wychodzą z domu i nie potrafią do niego wrócić, np. z powodu zaniku pamięci, depresji czy chorób o podłożu psychosomatycznym. Część zaginionych świadomie decyduje się na zerwanie kontaktu z rodziną, niekiedy podejmuje decyzję o popełnieniu samobójstwa. Zaginieni to także ofiary przestępstw, w tym uprowadzeń, zabójstw czy pobić³.

Skuteczność prowadzonych działań poszukiwawczych musi być oparta na przejrzystym i ujednoliconym systemie norm prawnych, pozwalającym na bezbłędną koordynację działań wszystkich służb, które zakresem swoich obowiązków są zobligowane do uczestnictwa w procesie poszukiwania osób zaginionych.

Stanowienie norm prawnych jest procesem precyzyjnym, wymagającym specjalnej dbałości ze strony prawodawców. Istotne są zatem koncepcje dotyczące samego procesu legislacyjnego, które wskazują, jakie wartości powinny podlegać ochronie i jakie normy nie powinny być stanowione. Z punktu widzenia prawidłowego prawodawstwa, a co za tym idzie – dobrego prawa kształtującego bezpieczeństwo jednostki, społeczeństwa i państwa, aktualne są wciąż zasady legislacji

przedstawione przez filozofa prawa Lona Luvoisa Fullera. Zasadą niezbędną dla dobrej legislacji, według tego teoretyka, jest postulat ogólności prawa rozumiany jako wymóg, aby stanowione normy były na tyle ogólne, by móc je dostosować do wielu stanów faktycznych. Incydentalność prawa stanowionego powinna zostać ograniczona do minimum. Norma prawna winna być ogłoszona i oddziaływać na przyszłość przy obowiązującym zakazie retroaktywności prawa. Kolejnymi zasadami są jasność – przejrzystość prawa i jego niesprzeczność oraz postulat, aby norma prawna była możliwa do spełnienia (możliwa do realizacji)⁴. Podstawową zasadą wymienianą przez L.L. Fullera jest stabilność prawa. To ona powoduje wzrost zaufania obywateli do prawa, poczucie stabilizacji, a co za tym idzie bezpieczeństwa. Tak realizowana legislacja i wynikające z niej prawo stanowi wyznacznik akceptowalnych zachowań i jednocześnie zakreśla granice przysługującej każdemu wolności, harmonizuje życie jednostek i społeczności ludzkich w ramach organizacji państwowej, określa sposób jej organizacji i działania. Ukierunkowuje jednostkę prospołecznie i propaństwowo, wskazując jej właściwy kierunek postępowania w życiu społecznym. Jest to możliwe tylko wtedy, kiedy normy prawne są jednoznacznie interpretowane, konsekwentnie stosowane i trwałe⁵.

W Polsce nie wydano aktu prawnego powszechnie obowiązującego w formie ustawy lub rozporządzenia, które regulowałyby całościowo problematykę prawną dotyczącą zaginięć, a tym samym nie zdefiniowano powszechnie obowiązującej, legalnej definicji osoby zaginionej. Legislacja w uregulowaniu zjawiska zaginięcia osób wiąże się z problematyką i pojęciami bezpieczeństwa i prawa.

Bezpieczeństwo i prawo to dwie kategorie – dziedziny oddziałujące w sposób istotny na życie jednostki, społeczeństwa i państwa. Analizowanie ich wpływu wymaga zdefiniowania tych pojęć, zwłaszcza w przypadku próby zbadania ich wzajemnych korelacji. Przedstawiany wątek zawiera punkt widzenia, w którym zakłada się jednokierunkowość wskazującą, iż prawo oddziałuje jedynie jednostronnie na bezpieczeństwo. Założenie to w istocie jest mylne, ponieważ oddziaływanie prawa na bezpieczeństwo występuje poprzez jego tworzenie, stosowanie, interpretację, ale również bezpieczeństwo w swoim szerokim zakresie wpływa na wyżej wymienioną triadę poprzez wymuszanie na decydentach stosownych działań z zakresu prawa, zabezpieczających funkcjonowanie bezpieczeństwa. Jest to więc działanie dwukierunkowe. Waga tej wzajemnej korelacji, współistnienia wynika z istoty funkcjonowania współczesnego świata i roli w nim państwa jako organizacji mającej zabezpieczyć życie społeczne i życie jednostki⁶.

Wskazanie problematyki wzajemnych oddziaływań prawa i bezpieczeństwa daje asumpt do głębszego przeanalizowania wpływu tych relacji na skuteczność rozwiązań prawnych dotyczących poszukiwania osób zaginionych. Termin prawo jest wieloznaczny, a rozważania nad istotą prawa od najdawniejszych czasów związane są z przekonaniem o potrzebie istnienia ładu społecznego⁷ oraz tym, że jakakolwiek forma państwa ma ten ład zapewnić. Współcześnie prawo pojmowane jest jako zespół reguł ustanowionych bądź uznanych przez odpowiednie organy państwa, popartych przymusem państwowym. Realne obowiązywanie prawa uzależnione jest od społecznego przyzwolenia dla prawa, czyli gotowości jednostki i społeczeństwa do jego przestrzegania, co wynika z normatywności i perswazyjnej roli prawa. Prawem są normy

zachowania, które dyscyplinują jednostki, by postępowały w określony sposób. W najszerszym rozumieniu prawo to zespół norm ustanowionych lub uznanych przez państwo, odnoszących się do zachowania jego adresatów. Państwo jest kreatorem prawa, tzn. państwo tworzy prawo lub uznaje normy społeczne (np. moralne, zwyczajowe) za obowiązujące, w konsekwencji przekształcając je w normy prawne. Tworząc i stosując prawo, państwo działa w ramach władzy politycznej, a więc państwo stoi na straży stworzonych przez siebie lub uznanych norm postępowania, a dla ich zabezpieczenia dysponuje rozbudowanym aparatem władzy⁸.

Bezpieczeństwo jest terminem interdyscyplinarnym. Badaniem problematyki bezpieczeństwa zajmuje się wiele dziedzin nauki, co w konsekwencji powoduje niedookreśloność tego pojęcia, gdyż każda dziedzina nauki zajmuje się różnymi aspektami bezpieczeństwa. Należy rozróżnić trzy zasadnicze podmioty, dla których istotne jest zapewnienie bezpieczeństwa. Człowiek, społeczeństwo, państwo. Podmioty te są ze sobą połączone i nierozłączne oraz stale wchodzą ze sobą w interakcje, a poprzez wzajemną relację tworzą przestrzeń bezpieczeństwa. W zależności od podmiotu samo pojęcie bezpieczeństwa nabiera różnej treści, niemniej cechą wspólną jest poczucie braku zagrożenia. Bezpieczeństwo, zgodnie z powszechnym rozumieniem tego terminu, od dawna utożsamiane jest z warunkiem zapewniającym pewność istnienia i przetrwania. Bezpieczeństwo – ujmowane w sensie uniwersalnym – należy wiązać ze stanem niezakłóconego funkcjonowania państwa, związanym z bezpieczeństwem jego organów oraz stabilnością życia społecznego, wynikającą z bezpieczeństwa osobistego i bezpieczeństwa egzystencji jego obywateli⁹. Strzegą go wyspecjalizowane instytucje państwa oraz prawo. Bezpieczeństwo osobiste jest odzwierciedleniem stosunków społecznych, obowiązującego systemu prawnego oraz stopnia gotowości państwa do chronienia interesów jednostki. Te czynniki zawsze decydowały o pozycji jednostki w państwie i o stopniu współpracy jednostki z państwem. Duży stopień złożoności i materialna rozległość tak rozumianego pojęcia bezpieczeństwa powoduje, że należy je rozpatrywać w trzech wymiarach – instytucjonalnym, normatywnym i funkcjonalnym¹⁰. Wymiar instytucjonalny obejmuje struktury władzy publicznej. Wymiar normatywny to akty, normy i przepisy prawne regulujące sferę bezpieczeństwa wewnętrznego w ujęciu przedmiotowym. Wymiar funkcjonalny jest syntezą dwóch poprzednich. Jego istotą bowiem jest sposób wprowadzania w życie regulacji dotyczących bezpieczeństwa wewnętrznego przez odpowiednie instytucje publiczne. Rozwój zarówno prawa, jak i aparatu władzy publicznej, przy narastających powinnościach państwa, powoduje stałą komplikację tego procesu. Niezależnie od teoretycznych rozważań dotyczących zdefiniowania pojęć bezpieczeństwa i prawa można stwierdzić, że na bezpieczeństwo w szeroko rozumianym pojęciu i na wszystkich jego płaszczyznach wpływa prawo jako narzędzie zapewnienia stabilizacji i poczucia pewności bytu podmiotów będących adresatami bezpieczeństwa. Państwo jako struktura mająca zapewnić bezpieczeństwo społeczne jednostki ludzkiej oddziałuje na ten stan poprzez tworzenie prawa. To na strukturach państwa spoczywa obowiązek diagnozy sytuacji – zagrożenia, podejmowanie działań profilaktycznych, wreszcie przeciwdziałanie sytuacjom zagrażającym bezpieczeństwu. Wymienione działania państwa realizowane są poprzez normy prawne, czyli prawo właściwie tworzone w oparciu o analizę stanu teraźniejszego

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE POSZUKIWAŃ

i przyszłego, dostosowujące narzędzia prawne do przewidywanych skutków oddziałujących na państwo, społeczeństwo i jednostkę. Prawo poprzez właściwy proces decyzyjny poprzedzony rzetelną analizą i poprawną legislacją prowadzi do poprawy i stabilizacji bezpieczeństwa, a niewłaściwe zastosowanie norm prawnych – do jego destabilizacji¹¹.

Wskazane wzajemne oddziaływanie bezpieczeństwa i prawa odnoszą się również do regulacji prawnej problematyki zaginięć.

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym zaginięć jest zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich¹² (dalej zarządzenie 48 KGP). Uchyliło ono zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osób zaginionych oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich¹³. Policja powołana jest do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ten ogólnie sformułowany cel znajduje swoje odzwierciedlenie w katalogu zadań wymienionych w ustawie o Policji¹⁴. Założeniem ustawy była próba całościowego uregulowania kwestii dotyczących Policji i policjantów. Z jednej strony zawarto unormowania z zakresu organizacji i funkcjonowania Policji jako organu administracji państwowej realizującego zadania w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Z drugiej zaś rozstrzygnięto o statusie służbowym policjanta, jego prawach i obowiązkach¹⁵.

Prowadzenie spraw związanych z poszukiwaniem osób zostało wymienione w art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji wskazującym, że do zadań Policji należą poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności, zwanych dalej osobami zaginionymi. Powyższy zapis jest podstawą ustawową dalszych przepisów związanych z problematyką zaginięć. Z treści art. 14 ustawy o Policji wynika, że ustawodawca uznał za istotną, z punktu widzenia zadań Policji w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa, problematykę osób zaginionych. Policja w celu realizacji tego zadania może korzystać z danych o osobie, w tym również w formie zapisu elektronicznego, uzyskanych przez inne organy, służby i instytucje państwowe w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz przetwarzać je bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą. Policja może również, w zakresie koniecznym do wykonywania jej ustawowych zadań, korzystać z informacji kryminalnej zgromadzonej w Krajowym Centrum Informacji Kryminalnych oraz baz danych, jak też dokonywać ustaleń o charakterze telekomunikacyjnym, pocztowym i internetowym.

Poszukiwania osób zaginionych stanowią formę pracy operacyjnej, na którą składają się czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe¹⁶.

Regulacja prawna Komendanta Głównego Policji z 2018 r. dotycząca zaginięć w § 1 określiła zakres przedmiotowy zarządzenia, stwierdzając, że zarządzenie określa metody i formy wykonywania zadań przez Policję w zakresie prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania

w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich. Wprowadzono zmiany w zdefiniowaniu zaginięcia osoby. Zgodnie z zarządzeniem 48 KGP wyrażenie „zaginięcie osoby” oznacza zaistnienie zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca pobytu osoby fizycznej, wymagające jej odnalezienia albo udzielenia pomocy w celu zapewnienia ochrony życia, zdrowia lub wolności. Zdefiniowano również pojęcie osoby zaginionej, uznając, że jest to osoba, którą na skutek zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca jej pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony jej życia, zdrowia lub wolności. Zdefiniowanie osoby zaginionej jest *novum* w stosunku do uchylonego zarządzenia regulującego tę materię. Ponadto określono definicję osoby uprawnionej do zgłoszenia zaginięcia, uznając, że jest to każda osoba, która zawiadomiła Policję o zaginięciu osoby lub samowolnym oddaleniu się osoby małoletniej lub nieletniej, wskazując jednoznacznie okoliczności tego faktu. Zmiany te zmierzają we właściwym kierunku mającym na celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa jednostki i zaangażowania społecznego w poszukiwaniu osób zaginionych. Poziom poszukiwań osób zaginionych i ich intensywność prawodawca określił jako stopień określający niezwłoczność i zakres podjęcia czynności poszukiwawczych w zależności od stwierdzonego ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. Zarządzenie 48 KGP wyznacza trzy poziomy, przypisując jednocześnie każdemu z nich przykłady. Poziom pierwszy dotyczy osoby, której zaginięcie związane jest z realnym, bezpośrednim występowaniem zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, dla którego ratowania wymagane jest bezpośrednio natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków ze strony Policji. Poziom drugi dotyczy osoby, której zaginięcie związane jest z uzasadnionym podejrzeniem wystąpienia ryzyka zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, a trzeci dotyczy osoby, której zaginięcie nie jest związane z bezpośrednim oraz uzasadnionym zagrożeniem dla jej życia, zdrowia lub wolności. Wydzielono również poszukiwania opiekuńcze i porwania rodzicielskie. Podane w zarządzeniu 48 KGP dla każdego poziomu przykłady ułatwiają przyjmującemu zgłoszenie o zaginięciu klasyfikację do poszczególnego poziomu poszukiwań. Decydenci rozwiązani prawnych przyjęli zasadę, że każda osoba może zgłosić zaginięcie oraz że poszukiwaniami objęte są wszystkie zgłoszone do poszukiwań osoby. Nie funkcjonuje co do zasady żadne ograniczenie w tym zakresie, różnicowana natomiast jest intensywność prowadzonych poszukiwań w zależności od zakwalifikowania zdarzenia do poziomu poszukiwań. Przyjęcie tego rozwiązania bez tzw. wstępnej selekcji – uzasadnienia wniosku o wszczęcie poszukiwań – nakłada na organy prowadzące działania poszukiwawcze wzmoczenie działań, pracy i nakładu środków. Mimo kosztów osobowych i materialnych, zdaniem autora, przyjęta koncepcja jest słuszna. Zapewnia obywatelowi poczucie bezpieczeństwa nie tylko z punktu widzenia zgłaszającego, ale również poszukiwanego. Świadomość obywatela, że będąc w sytuacji tego wymagającej, będzie poszukiwany, jest adekwatna do nakładów ponoszonych przez państwo. Argumentacja niektórych autorów postulujących wstępną selekcję zgłoszeń i wprowadzenie odpowiedzialności karnej za „fałszywe” zgłoszenie zaginięcia jest sprzeczna z zasadami demokratycznego państwa dbającego o swoich obywateli,

a obawa, że zgłoszenie może być przedwczesne lub „fałszywe”, może spowodować, że wszczęcie poszukiwań będzie spóźnione lub już bezcelowe. Również niezadowolenie z nieprecyzyjnego dookreślenia poziomu poszukiwań wydaje się nietrafne. Prawodawca przypisał w akcie prawnym do każdego poziomu przykłady zdarzeń dla niego adekwatnych. Lista ta może być tylko przykładowa, a jedynie właściwe szkolenia osób decydujących o przypisaniu zdarzenia do danego poziomu mogą poprawić funkcjonowanie zapisów prawnych. Zastosowanie nieostrego przepisu daje więcej możliwości do dopasowania go do stanu faktycznego. Użycie pojęć znaczeniowo nieostrych, otwartych i typologicznych pozwala na elastyczne stosowanie prawa, dostosowanie ich treści do zmieniającej się sytuacji, a tym samym na względną stabilność obowiązującego prawa. Jest to niejako kompromisowe rozstrzygnięcie między wartością porządku prawnego a wymuszoną przez praktykę koniecznością elastyczności i adekwatności rozwiązań normatywnych¹⁷.

Stopień poziomu poszukiwań określa policjant sporządzający zawiadomienie o zaginięciu osoby, po dokonaniu analizy i oceny podanych w nim faktów i okoliczności, a następnie zatwierdza go kierownik jednostki Policji, a w przypadku jego nieobecności – dyżurny jednostki Policji, w której przyjęto zawiadomienie o zaginięciu osoby. Jeżeli zawiadomienie o zaginięciu osoby, pod nieobecność kierownika jednostki Policji, sporządził dyżurny jednostki Policji, określony przez niego poziom poszukiwań nie wymaga zatwierdzenia¹⁸. W zarządzeniu 48 KGP przewidziano możliwość zmiany poziomu poszukiwań. Zmiana poziomu poszukiwania wymaga sporządzenia zaakceptowanej przez kierownika jednostki Policji lub osoby przez niego upoważnionej notatki służbowej zawierającej uzasadnienie takiej zmiany. Również jednostka Policji, która zgodnie z właściwością miejscową przejęła sprawę poszukiwania osoby zaginionej do prowadzenia, po dokonaniu analizy sprawy ma możliwość zmiany poziomu poszukiwania określonego przez jednostkę Policji przyjmującą zawiadomienie o zaginięciu osoby¹⁹. Właściwość miejscowa do prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej została uregulowana poprzez wskazanie jednostki Policji, na której obszarze osoba zaginiona posiadała miejsce zamieszkania. Miejscem tym jest miejscowość, w której osoba ta przebywała z zamiarem stałego pobytu²⁰. O miejscu zamieszkania decydują dwa czynniki, które muszą występować łącznie. Czynnikiem zewnętrznym, czyli fizyczne przebywanie osoby w danym miejscu, oraz czynnikiem wewnętrznym, czyli wola przebywania osoby w tym miejscu. Zarządzenie 48 KGP doprecyzowuje miejsce zamieszkania, uznając, że jest to miejscowość, w której osoba przebywała przed zaginięciem, gdzie znajdował się ośrodek jej codziennego życia oraz gromadzenia rzeczy osobistych lub materialnych, nie zmieniająca się wskutek dłuższego lub krótszego oddalenia się z niej²¹. W przypadku trudności z ustaleniem miejsca zamieszkania właściwą jednostką jest ta, na której terenie osoba zaginiona posiadała adres zameldowania na pobyt stały lub czasowy. W dalszej kolejności właściwość miejscową jednostki Policji ustala się według miejsca zaginięcia, ustalonego i jednoznacznie potwierdzonego na podstawie uzyskanych informacji, w którym osoba zaginiona przebywała bezpośrednio przed zaginięciem. Jednostka Policji, która przyjęła zawiadomienie o zaginięciu osoby oraz dokonała rejestracji informacji, jest zobowiązana do wykonywania czynności poszukiwawczych zgodnie z przyjętą kwalifikacją poszukiwań do czasu przejścia sprawy

poszukiwania osoby zaginionej do prowadzenia przez inną jednostkę Policji²². Istotnym elementem gwarancyjnym jest potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby. Potwierdzenie podpisuje kierownik jednostki Policji lub dyżurny jednostki i wydaje je osobie uprawnionej składającej zawiadomienie o zaginięciu osoby. Zawiadomienie o zaginięciu osoby przyjmuje się od osoby uprawnionej bezpośrednio po otrzymaniu takiej informacji. Do przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby jest zobowiązany dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant. Dopełnieniem powyższych regulacji jest zobowiązanie każdego pełniącego służbę policjanta, do którego zgłosi się osoba uprawniona, do:

- przyjęcia od osoby uprawnionej informacji o zaginięciu osoby;
- niezwłocznego przekazania informacji o zaginięciu osoby do dyżurnego najbliższej jednostki Policji oraz podjęcia zarządzonej przez niego czynności;
- sporządzenia notatki służbowej z wykonanych czynności i przekazania jej dyżurnemu jednostki Policji²³.

Poszukiwania osób zaginionych prowadzą wyznaczeni przez kierownika jednostki Policji policjanci komórek organizacyjnych służby kryminalnej. Funkcjonariusz prowadzący czynności poszukiwawcze jest zobligowany utrzymywać niezbędny kontakt z osobą uprawnioną oraz udzielać jej dozwolonych prawem informacji o stanie i przebiegu poszukiwania osoby zaginionej²⁴.

W przypadku kiedy z treści uzyskanej informacji o zaginięciu osoby wynika, iż mogła ona zostać uprowadzona lub pozbawiona wolności w celu wymuszenia okupu, odstępuje się od przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby, a dalsze czynności wykonuje właściwa komórka służby śledczej. Dla właściwego prowadzenia sprawy poszukiwawczej prawodawca zobligował przyjmującego zawiadomienie o zaginięciu osoby do ustalenia w szczególności:

- pełnych danych personalnych osoby zaginionej;
- cech wyglądu zewnętrznego z uwzględnieniem znaków szczególnych;
- opisu ubioru z uwzględnieniem znaków lub cech szczególnych poszczególnych elementów;
- opisu przedmiotów posiadanych w czasie zaginięcia, w tym numeru telefonu komórkowego osoby zaginionej;
- miejsca i okoliczności zaginięcia;
- informacji o stanie zdrowia osoby zaginionej, w tym danych dotyczących upośledzeń fizycznych oraz psychicznych, o nałogach oraz charakterze nawyków i skłonności, z uwzględnieniem prób samobójczych oraz innych zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego i innych osób;
- rodzaju, czasu trwania i skutków poprzednich oddaleń z miejsca pobytu;
- prawdopodobnej przyczyny zaginięcia, w kontekście sytuacji rodzinnej, zawodowej, konfliktów, wypowiedzi, pozostawionych listów;
- adresów osób i instytucji, do których mogła udać się osoba zaginiona;
- rodzaju i zakresu czynności poszukiwawczych podjętych dotychczas przez rodzinę, znajomych lub podmioty pozapolicyjne;
- informacji dotyczących opiekuna prawnego osoby zaginionej, w szczególności danych kontaktowych;
- jeżeli to możliwe, informacji dotyczącej osoby uprawnionej do odbioru osoby zaginionej w przypadku wystąpienia takiej konieczności;

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE POSZUKIWAŃ

- nazwy kont internetowych portali społecznościowych, do których osoba zaginiona należała;
- kryteriów umożliwiających uruchomienie Child Alert;
- informacji dotyczących posiadanych przez osobę zaginioną kont bankowych i kart płatniczych²⁵.

Do zawiadomienia powinna być dołączona również fotografia osoby zaginionej. Niezmiernie istotnym narzędziem poszukiwań osób w przypadku, gdy na podstawie uzyskanych informacji zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zaginiona osoba małego jest ofiarą przestępstwa związanego z pozbawieniem wolności lub jej życie, zdrowie jest bezpośrednio zagrożone, jest system Child Alert²⁶. Alarm ten może zostać uruchomiony na każdym etapie prowadzonych poszukiwań, jeśli łącznie spełnione zostaną następujące przesłanki:

- osoba zaginiona w chwili zaginięcia nie ukończyła 18. roku życia;
- istnieje uzasadnione podejrzenie, że osoba małego jest ofiarą przestępstwa związanego z pozbawieniem wolności lub jej życie, zdrowie jest bezpośrednio zagrożone;
- uzyskano pisemną zgodę, której wzór stanowi załącznik nr 6 do zarządzenia, od rodzica albo opiekuna prawnego zaginionej osoby małoletniej na rozpowszechnienie komunikatu, a w przypadku braku możliwości nawiązania kontaktu z rodzicem albo opiekunem prawnym uzyskano zgodę sądu rodzinnego;
- z posiadanych przez Policję informacji wynika, że rozpowszechnienie komunikatu może w realny sposób przyczynić się do odnalezienia małoletniej osoby zaginionej;
- uzyskane informacje są wystarczające do sporządzenia komunikatu²⁷.

Alarm uruchamiany jest na czas 12 godzin liczony od momentu rozesłania komunikatu o zaginionej osobie małoletniej²⁸. System Child Alert stanowi wsparcie działań operacyjnych związanych z poszukiwaniem osoby małoletniej i umożliwia dotarcie informacji o zaginięciu do jak największego kręgu osób.

Postępowanie poszukiwawcze osoby zaginionej jest zakończone, gdy:

- odnaleziono osobę zaginioną lub jej zwłoki, przy czym przez odnalezienie osoby należy rozumieć nawiązanie z nią bezpośredniego osobistego kontaktu przez policjanta lub funkcjonariusza innych służb, a w przypadku odnalezienia osoby zaginionej za granicą nawiązanie z nią bezpośredniego osobistego kontaktu przez policjanta lub pracownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego Rzeczypospolitej Polskiej albo uzyskania od zagranicznych władz informacji o odnalezieniu osoby;
- ustalono miejsce pobytu osoby zaginionej;
- osoba zaginiona powróciła do miejsca zamieszkania;
- odnaleziona, pełnoletnia i nieubezpieczona osoba zaginiona nie wyraziła zgody na ujawnienie osobie uprawnionej swojego aktualnego miejsca pobytu oraz złożyła pisemne oświadczenie;
- osoba uprawniona, która zawiadomiła Policję o zaginięciu osoby, odwołała poszukiwania z uwagi na fakt nawiązania kontaktu z osobą zaginioną, a zgromadzone w sprawie informacje nie wskazują na potrzebę dalszego prowadzenia poszukiwań;
- ustalono, że poszukiwany obcokrajowiec opuścił terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poinformowano o tym fakcie biuro KGP właściwe do koordynowania poszukiwań międzynarodowych;

- w ciągu 72 godzin od dokonania rejestracji poszukiwania osoby zaginionej w KSIP, stwierdzono błędne dokonanie rejestracji;
- stwierdzono na podstawie dokonanych sprawdzeń, iż zarejestrowana w KSIP osoba zaginiona nie istnieje, a jej dane osobowe są fikcyjne;
- uzyskano informacje o uznaniu przez sąd osoby zaginionej za zmarłą lub o stwierdzeniu przez sąd zgonu tej osoby;
- osoba zaginiona ukończyłaby 100 lat, a czynności poszukiwawcze prowadzone były przez okres co najmniej 10 lat;
- upłynęło co najmniej 25 lat od daty zakończenia czynności poszukiwawczych dotyczących osoby zaginionej i przekazania teczek poszukiwania do archiwum wraz z usunięciem informacji dotyczących osoby zaginionej z KSIP²⁹.

Zarządzenie nr 48 KGP reguluje także problematykę poszukiwania opiekuńczego, które prowadzi się w celu ustalenia miejsca pobytu osoby małoletniej lub nieletniej oraz zapewnienia jej opieki lub pieczy zastępczej albo umieszczenia w placówce wskazanej przez sąd rodzinny³⁰.

Dokumentami stanowiącymi podstawę prawną do wszczęcia poszukiwań opiekuńczych i rejestracji w KSIP są:

- decyzja sądu rodzinnego o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym lub innej wskazanej placówce, zawierająca zlecenie lub polecenie wydane na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich³¹;
- zawiadomienie o samowolnym oddaleniu się osoby nieletniej ze schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego albo innej placówki, w której nieletni był umieszczony na mocy decyzji sądu rodzinnego, albo o niepowrocie nieletniego tam przebywającego z przepustki lub urlopu w wyznaczonym terminie;
- zawiadomienie o samowolnym oddaleniu się osoby małoletniej w wieku od 14 lat z domu rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawczej, młodzieżowego ośrodka socjoterapii lub innej tego typu placówki zapewniającej pieczę zastępczą albo niepowracającej z przepustki do tych ośrodków i placówek³².

Przedstawienie w sposób skrótowy rozwiązań zastosowanych w zarządzeniu 48 KGP ma zasygnalizować rozwiązania prawne, organizacyjne i legislacyjne, które przyjęto w Polsce do unormowania problematyki poszukiwania osób zaginionych. Aktualnie obowiązujący przepis stanowi próbę uporządkowania procedur policyjnych w tak szerokiej i skomplikowanej dziedzinie, jaką są poszukiwania osób zaginionych. Zarządzenie jest sporządzone w sposób zgodny z zasadami prawidłowej legislacji, odpowiedni do rangi aktu prawnego. Jednym z czynników istotnie wpływających na szybkie i efektywne odnalezienie osoby zaginionej jest podjęcie właściwych działań, w tym natychmiastowe uruchomienie czynności poszukiwawczo-ratowniczych, i to nie tylko przez Policję, ale także inne podmioty, np. grupy poszukiwawczo-ratownicze³³. Obowiązujące zarządzenie 48 KGP nie daje prawnie takich możliwości. Ranga zarządzenia Komendanta Głównego Policji dotyczy Policji jako formacji i jest aktem wewnętrznym niewiążącym dla innych organów, struktur i instytucji. Wszelkie działania wykraczające poza zakres zadań Policji powinny być i są uzgadniane w drodze porozumień i negocjacji. Wydłuża to niewątpliwie proces poszukiwawczy osób zaginionych i może negatywnie wpływać na efektywność podjętych działań. Przyjęcie takiego rozwiązania budzi wątpliwości co do podstawowych zasad właściwej legislacji. Słusznym po-

stulatem w tej materii jest rozszerzenie podstawy ustawowej, tj. art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, poszukiwania osób zaginionych o delegację ustawową dla Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do wydania rozporządzenia regulującego tę problematykę. Rozporządzenie stanowi jedno ze źródeł prawa powszechnie obowiązującego i jest aktem wykonawczym w stosunku do ustawy. Rozporządzenie umożliwiłoby nałożenie obowiązków i uprawnień na podmioty, które obecnie na podstawie obowiązującego zarządzenia – wewnętrznego aktu prawnego Policji – uczestniczą w procesie poszukiwań jedynie na podstawie uzgodnień i porozumień z Policją. Drugim postulowanym rozwiązaniem jest uchwalenie odrębnej ustawy obowiązującej wszystkie podmioty zajmujące się poszukiwaniami, z aktami wykonawczymi regulującymi szczegółowo kwestie techniczne i organizacyjne. Dynamika procesów związanych z bezpieczeństwem wymaga od podmiotów tworzących prawo ciągłego monitorowania i dostosowywania rozwiązań prawnych do zmieniającej się rzeczywistości. Pogodzenie zapewnienia poczucia bezpieczeństwa jednostki z ekonomiką działań służb wymaga precyzyjnych rozwiązań prawnych i proceduralnych oraz działań uświadamiających i profilaktycznych. Problematyka zaginięcia osób wymaga szerszego spojrzenia na funkcjonowanie państwa w aspekcie zapewnienia bezpieczeństwa i zrozumenia wzajemnego oddziaływania prawa i bezpieczeństwa.

- ¹ E. Gruza, *Zaginieni czy zagubieni – kilka uwag o prawnych aspektach poszukiwań osób zaginionych w Polsce*, w: *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, red. T. Kalisz, M. Trzcziński, t. LVI, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2020, s. 74.
- ² P. Wojnicz, *Zmiana regulacji prawnych dotyczących poszukiwań osób zaginionych*, „Zeszyty Naukowe Gdańskiej Szkoły Wyższej” 2018, nr 3(20), s.175.
- ³ E. Gruza, *Zaginieni czy zagubieni – kilka uwag o prawnych aspektach poszukiwań osób zaginionych w Polsce*, s. 75.
- ⁴ R. Tokarczyk, *Filozofia prawa w perspektywie natury*, Białystok 1996, s. 116–117.
- ⁵ M. Bednarski, *Legislacja a bezpieczeństwo*, „Przedsiębiorstwo Przyszłości” 2022, nr 4(53), s. 59.
- ⁶ M. Bednarski, *Bezpieczeństwo w aspekcie prawnym*, w: *Prawo a bezpieczeństwo*, t. 1, Warszawa 2021, s. 113.
- ⁷ G.L. Seidler, *Idea ładu w systemie wartości*, „Państwo i Prawo” 1975, nr 7.
- ⁸ M. Bednarski, *Bezpieczeństwo w aspekcie prawnym*, s. 117.
- ⁹ K. Wojtaszczyk, *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przeгляд Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.
- ¹⁰ Tamże.
- ¹¹ M. Bednarski, *Bezpieczeństwo w aspekcie prawnym*, s. 130.
- ¹² Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 77, z późn. zm.
- ¹³ Dz. Urz. KGP z 2012 r. poz. 29, z późn. zm.
- ¹⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).
- ¹⁵ M. Bednarski, *Kryzys zawodu policjanta – aspekty kryminologiczne*, Warszawa 2011, s. 18.
- ¹⁶ P. Wojnicz, *Zmiana regulacji prawnych dotyczących poszukiwań osób zaginionych*, s. 182.
- ¹⁷ M. Bednarski, *Legislacja a bezpieczeństwo*, s. 63.
- ¹⁸ Zarządzenie nr 48 KGP, § 8.
- ¹⁹ Zarządzenie nr 48 KGP, § 9 ust. 9 i 10.
- ²⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.), art. 25.
- ²¹ Zarządzenie nr 48 KGP, § 2 ust. 1 pkt 10.
- ²² Tamże, § 9.
- ²³ Tamże, § 3 ust. 4.
- ²⁴ Tamże, § 10 i 11.
- ²⁵ Tamże, § 4.
- ²⁶ Tamże, § 20 ust. 1.
- ²⁷ Tamże, § 20 ust. 2.
- ²⁸ Tamże, § 24 ust. 1.
- ²⁹ Tamże, § 29.

³⁰ Tamże, § 33 ust. 2.

³¹ Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz.1700).

³² Zarządzenie nr 48 KGP, § 31.

³³ E. Gruza, *Zaginieni czy zagubieni – kilka uwag o prawnych aspektach poszukiwań osób zaginionych*, s. 86.

Bibliografia

Literatura

- Bednarski M., *Bezpieczeństwo w aspekcie prawnym*, Warszawa 2021.
- Bednarski M., *Legislacja a bezpieczeństwo*, Warszawa 2022.
- Bednarski M., *Kryzys zawodu policjanta – aspekty kryminologiczne*, Warszawa 2011.
- Gruza E., Sołtyszewski I., *Poszukiwania osób zaginionych*, Warszawa 2022.
- Gruza E., *Zaginieni czy zagubieni – kilka uwag o prawnych aspektach poszukiwań osób zaginionych w Polsce*, Wrocław 2020.
- Seidler G.L., *Idea ładu w systemie wartości*, Warszawa 1975.
- Stojer-Polańska J., *Przypadki kryminalne*, Poznań 2016.
- Tokarczyk R., *Filozofia prawa w perspektywie natury*, Białystok 1996.
- Wojnicz P., *Zmiana regulacji prawnych dotyczących poszukiwań osób zaginionych*, Gdańsk 2018.
- Wojnicz P., *Zaginienia osób. Studium prawne, kryminologiczne i kryminologiczne*, Olsztyn 2021.
- Wojtaszczyk K., *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2009.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz.1700).
- Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 77, z późn. zm.).

Słowa kluczowe: Policja, bezpieczeństwo, prawo, legislacja, zaginiony, poszukiwany

Key words: the Police, security, law, legislation, missing person, sought person

Summary

Conditions and legal regulations of searching for missing persons. Introduction

A proper, compatible legislative process is a guarantee of stable law and ensures the proper functioning of the state as an organization that provides security in the broadest sense. The above article aims to explain that the effective search for missing persons is determined by using the right procedures arising from legal regulations, including activities of the services obliged by the scope of their duties to search for missing people. The result of proper correlation between legislation, law and security is to ensure the sense of safety of an individual, also in terms of the effectively implemented process of searching for missing persons.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

PRAWA OFIAR

w kontekście zapobiegania zjawisku wtórnej wiktyimizacji

asp. szt. Marek Maliszewski

Zakład Służby Kryminalnej CSP

sierż. szt. Piotr Lewandowski

Zakład Służby Kryminalnej CSP

Formy i metodyka pracy z ofiarami przestępstw wymagają stałego rozwoju. Ofiary przestępstw powinny być traktowane priorytetowo w każdym systemie prawnym. Rozwijanie i udoskonalanie metod postępowania z tymi osobami pozwoli na ograniczenie powstawania zjawiska wiktyimizacji wtórnej. Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie najważniejszych działań na rzecz poprawy sytuacji ofiar przestępstw, w tym podjętych na forum międzynarodowym i krajowym, jak również aktów prawnych wyznaczających procedury postępowania instytucji państwowych wobec pokrzywdzonych przestępstwem.

WIKTYMOLOGIA – RYS HISTORYCZNY

Rozważając tematykę związaną z problematyką ofiar przestępstw i zjawiskiem wiktyimizacji wtórnej, należy przypomnieć genezę tego zjawiska, a także pojęcie wiktyimologii. Początek XX w. był okresem, kiedy osoby prowadzące badania naukowe zdały sobie sprawę z istoty i konieczności uwzględniania w badaniach potrzeb ofiar przestępstw. Z biegiem czasu nastąpił rozkwit badań nad tą problematyką wśród naukowców zajmujących się tematyką przestępczości i przestępstwa. Wtedy też wykreowane zostało pojęcie wiktyimologii, co w tłumaczeniu dosłownym oznacza „naukę o ofierze”¹. Za twórcę tego pojęcia uznawany jest B. Mendelsohn, który wiktyimologię postrzegał ogólnie jako zagadnienie obejmujące swoim zasięgiem ofiary różnego rodzaju pokrzywdzeń (wiktyimologia ogólna). W latach osiemdziesiątych XX w. Z. Separović ukazywał wiktyimologię jako naukę o cierpiącym człowieku. Kolejną koncepcję postrzegania wiktyimologii opracował R. Elias, który traktował ją jako dyscyplinę dotyczącą pogwałcen praw człowieka, w tym także naukę o osobach będących ofiarami przestępstw².

Idea wiktyimologii powstała z rozważań dotyczących zjawiska przestępczości, skupiając się na nauce o osobie, która ucierpiała w wyniku przestępstwa – wiktyimologia penalna lub wiktyimologia karna. E.A. Fattah określił wiktyimologię jako jedną z dziedzin kryminologii, zajmującą się ofiarami przestępstw, wskazując m.in. na ich: osobowościowość,

cechy biologiczne, moralne i psychiczne, charakterystykę socjokulturową, powiązanie ze sprawcą, jak i na rolę w powstaniu przestępstwa. S. Schafer natomiast definiuje wiktyimologię jako badanie związku pomiędzy sprawcą a ofiarą³.

WIKTYMOLOGIA A WIKTYMIZACJA

Od początku pojawienia się wzmianek dotyczących wiktyimologii powstało wiele koncepcji i podziałów dotyczących definicji i charakterystyki tej dziedziny nauki. Wyżej wymienione definicje są jednymi z wielu powstałych w obszarze omawianego zagadnienia. Dokumenty międzynarodowe odnoszące się do pojęcia ofiary obejmują jedynie osoby fizyczne. Jednym z najistotniejszych dokumentów międzynarodowych skupiających się na prawach ofiar jest Deklaracja o podstawowych zasadach sprawiedliwości dla ofiar przestępstw i nadużyć władzy, przyjęta w dniu 29 listopada 1985 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych⁴. Opisując zjawisko wiktyimologii, niewątpliwie należy od niego odróżnić wiktyimizację. Wiktyimizacja określana jest jako „doznanie krzywd i szkód w wyniku jakiegoś zdarzenia o charakterze krzywdzącym”⁵. Słownik języka polskiego PWN wiktyimizację definiuje jako „działanie wyrządzające komuś krzywdę, sprawiające, że dana osoba staje się jego ofiarą”⁶. Termin wiktyimizacja z dopełnieniem słowa kryminalna oznacza pokrzywdzenie w wyniku przestępstwa. Doznanie przestępstwa powoduje skutki dla ofiary

i dla jej bliskiego otoczenia. Są one odmienne i pochodzą z dwóch odrębnych źródeł. Biorąc pod uwagę powyższe, wiktyimizację należy podzielić na pierwotną i wtórną⁷.

WIKTYMIZACJA PIERWOTNA I WIKTYMIZACJA WTÓRNA

Wiktyimizacją pierwotną określane są bezpośrednio negatywne następstwa materialne i psychofizyczne dla ofiary. Są to różnego rodzaju poniesione straty materialne, uszkodzenia, urazy, okaleczenia ciała, wraz z poniesieniem śmierci, wszelkiego rodzaju problemy psychiczne skutkujące depresją lub próbami samobójczymi⁸. Opiswane skutki wiktyimizacji pierwotnej mogą być krótkoterminowe i szybko zaniknąć, jednakże mogą również przybrać charakter długotrwały⁹. Pojawienie się wiktyimizacji pierwotnej może wywołać inne negatywne odczucia ofiary, niebędące już rezultatem samego przestępstwa. Przeżycia te mogą mieć swoje źródła m.in. w podejściu społeczeństwa, które będzie krytykowało ofiarę i zarzucało jej brak wymaganej ostrożności, złe przewidywanie czy też lekceważący stosunek. Może się to również odnosić do nieprawidłowej postawy wymiaru sprawiedliwości czy też organów ścigania¹⁰.

Przestępstwo pociąga za sobą skutki związane z wiktyimizacją pierwotną. Ponadto w przypadku zaistnienia przestępstwa mogą się również pojawić dodatkowe skutki np. w postaci wiktyimizacji wtórnej. Komitet Ministrów Rady Europy zdefiniował wiktyimizację wtórną jako wiktyimizację, która nie jest bezpośrednim efektem przestępczego czynu, ale taką, która „występuje z powodu reakcji instytucji lub indywidualnych osób w stosunku do ofiary”¹¹. Analizując tę definicję, łatwo zauważyć, że odnosi się ona do sytuacji, w której ofiara przestępstwa jest niewłaściwie traktowana i ponownie staje się ofiarą w wyniku reakcji społeczeństwa. Takie zachowanie może dotyczyć osób z bliskiego otoczenia (rodziny, przyjaciół, współpracowników, sąsiadów)¹².

W przypadku osób z najbliższego otoczenia ofiara oczekuje największego wsparcia i zrozumienia, co wiąże się z zaufaniem do tych osób. Często jednak, znajdując się w takiej sytuacji, spotyka się ona z podważaniem autentyczności jej opowieści, negowaniem złych intencji sprawcy czy wręcz pomniejszaniem dramatu przeżywanego przez ofiarę. Podejście takie pokazuje ofierze, że musi poradzić sobie z tym problemem sama albo musi poszukać pomocy gdzie indziej. Brak reakcji ze strony najbliższych może doprowadzić również do zaniechania poszukiwania pomocy¹³.

W sytuacji gdy ofiara nie uzyska odpowiedniego wsparcia od osób z najbliższego otoczenia, może podjąć próbę odnalezienia pomocy w instytucjach państwowych. W przypadku niewłaściwego kontaktu ofiar z organami wymiaru sprawiedliwości, jak i organami ścigania, przeżycia z tym związane są także zaliczane do wiktyimizacji wtórnej. Również osoby zatrudnione w instytucjach państwowych, z którymi ofiara ma często pierwszy kontakt po zaistnieniu przestępstwa (funkcjonariusze Policji, personel medyczny, pracownicy wymiaru sprawiedliwości, osoby zatrudnione w ośrodkach pomocy społecznej oraz w organizacjach wspierających ofiary przestępstw), mogą niewłaściwie potraktować ofiarę. Zdarza się, że ofiary przestępstw są kilkukrotnie przesłuchi-

wane, za każdym razem przez inne osoby. W trakcie takich czynności ofiara na nowo musi wracać do negatywnych wspomnień, co pogłębia jej zły stan emocjonalny. Ponadto często fakty oraz szczegóły z życia ofiar są interpretowane niekorzystnie, przez co naruszana jest ich godność, prywatność i poczucie intymności¹⁴. Negatywne odczucia ofiary kumulują się i wzmagają wiktyimizację pierwotną, doprowadzając finalnie do całkowitego braku zaufania do instytucji związanych z wymiarem sprawiedliwości, a co za tym idzie – do braku poczucia bezpieczeństwa.

Warto również wspomnieć o mediach i dziennikarzach, którzy działając w sposób dociekliwy, często uzyskują szczegółowe informacje na temat zdarzenia, po czym je publikują, chcąc zyskać jak największą popularność oraz wzbudzić sensację wśród swoich odbiorców. W swoim postępowaniu nie biorą pod uwagę dramatu i odczuć ofiar, co finalnie może doprowadzić do pogorszenia się sytuacji takich osób i ponownego przeżywania negatywnych odczuć¹⁵. Ponadto opublikowanie informacji i nagłośnienie zdarzenia może doprowadzić do rozpoznania i ujawnienia ofiary. W takiej sytuacji ofiara narażona jest na hejt, czyli „obraźliwy lub agresywny komentarz zamieszczony w Internecie”¹⁶.

Jedną z głównych cech wiktyimizacji wtórnej jest proces większego odczuwania jej skutków przez ofiary. Związane jest to ściśle z czynnikami psychologicznymi (alienacją społeczną, poczuciem zagrożenia, presją ze strony osób najbliższego otoczenia, organów wymiaru sprawiedliwości, mediów, organów porządkowych)¹⁷.

W sytuacji braku uzyskania przez ofiarę odpowiedniej pomocy bądź wsparcia nabiera ona przekonania, że jest bezradna i skazana na byt ofiary. Ofiara przestępstwa niejako z góry zakłada, że sytuacja, w której się znalazła, jest patowa i że nie może poprawić swojego losu. Dalszą konsekwencją tego zjawiska jest brak wiary w siebie, samokrytycyzm oraz utwierdzanie się w przekonaniu co do własnej winy.

Wiktyimizacja wtórna nadal stanowi zjawisko, które nie jest w pełni doceniane – dotyczy to również Polski. W ostatnich latach pojawiają się inicjatywy i koncepcje mające na celu skuteczne zwalczanie i ograniczanie zjawiska wiktyimizacji wtórnej. Jest ona zjawiskiem niebezpiecznym, gdyż może wpływać stresująco na ofiarę i może pogłębiać traumę, a w związku z tym może utrudniać uzyskanie niezbędnej pomocy oraz odzyskanie poczucia bezpieczeństwa.

POKRZYWDZONY W CENTRUM PRAWA KARNEGO

Pokrzywdzony, a nie sprawca, znajduje się w centrum prawa karnego, a co za tym idzie, również kryminologii, kryminalistyki, socjologii czy właśnie wiktyimologii. Nie jest ważne, czy użyjemy tu prawniczego określenia „pokrzywdzony”, zaczerpniętego z wiktyimologii i Polskiej Karty Praw Ofiary określenia „ofiara przestępstwa” czy w końcu sformułowania zapożyczonego z postępowania cywilnego „poszkodowany”. Zawsze będziemy mieli na myśli osobę, która związana jest ze sprawcą przestępstwa; osobę, która odniosła krzywdę w wyniku określonego zachowania się sprawcy.

W trakcie procesu karnego, podczas zbierania i zabezpieczania materiału dowodowego, może nieraz dochodzić do konfliktu

ZAPOBIEGANIE WΤÓRNEJ WIKTYMIZACJI

między dwiema wartościami: z jednej strony mamy sprawcę i dążymy do jego ukarania (co jest oczywiste), z drugiej natomiast strony stoi pokrzywdzony czy świadek. Niestety, aktualne rozwiązania prawne przewidują prymat dążenia do ukarania sprawcy kosztem pokrzywdzonego i jego praw. Nieraz wręcz wbrew interesom pokrzywdzonego lub świadka. Nie sposób w inny sposób zabezpieczyć interesów pokrzywdzonego, jak tylko na drodze sformalizowanych przepisów postępowania karnego. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w art. 2 czytamy m.in.: „Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby (...) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności (...)”¹⁸.

STATUS POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU KARNYM

Zgodnie z art. 49 kpk: „Pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo”¹⁹. W postępowaniu przygotowawczym pokrzywdzony, obok podejrzanego, występuje jako strona²⁰. O wręcz odmiennej sytuacji będziemy mówili w postępowaniu sądowym. Wówczas, jeżeli pokrzywdzony zamierza uzyskać status strony, musi wykazać się pewną aktywnością procesową. Oznacza to, że w takim wypadku m.in. może złożyć oświadczenie o chęci działania jako oskarżyciel posiłkowy²¹, złożyć subsydiarny akt oskarżenia²², złożyć prywatny akt oskarżenia²³ lub wnieść ustną lub pisemną skargę na Policji²⁴.

PRZESŁUCHANIE POKRZYWDZONEGO NA ZASADACH OGÓLNYCH

W głównej mierze pokrzywdzony, na równi z oskarżonym, posiada wiedzę o przestępstwie, w którym występuje jako strona. Równie często na jego ciele występują ślady świadczące o przestępczym zachowaniu sprawcy. W związku z tym pokrzywdzony jest osobowym źródłem dowodowym, zaś środkami będą protokoły, czy to przesłuchania świadka, czy oględzin, np. oględzin ciała pokrzywdzonego. To właśnie pokrzywdzony będzie źródłem informacji o przestępstwie. Osobowymi źródłami dowodowymi są bowiem „ludzie, którzy mogą dostarczyć środka dowodowego w postaci oświadczeń, zeznań lub wyjaśnień, relewantnych dowodowo jako określona treść intelektualna”²⁵. Możemy zatem pokrzywdzonego traktować jako uczestnika postępowania, gdy jest osobą wezwaną przez organ procesowy w celu dostarczenia i przedstawienia środka dowodowego. Osobie będącej pokrzywdzonym w postępowaniu karnym przysługują pewne prawa.

Do głównych praw pokrzywdzonego można zaliczyć:

- prawo do pomocy prawnej,
- prawo do korzystania z pomocy tłumacza,
- dostęp do akt postępowania,
- możliwość skorzystania z mediacji,
- żądanie naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- prawo do informacji,

- prawo do złożenia wniosku o kompensatę,
- prawo do anonimizacji jego danych osobowych (danych dotyczących miejsca zamieszkania i miejsca pracy, a także numeru telefonu, telefaksu i adresu poczty elektronicznej),
- prawo do ochrony Policji czy bezpłatnej pomocy medycznej.

Wszystkie wymienione prawa pokrzywdzonego znajdują się w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2020 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, które weszło w życie z dniem 5 października 2020 r.²⁶ Sytuacja pokrzywdzonych oraz świadków w postępowaniu karnym uległa zmianie dzięki wprowadzeniu w życie od dnia 8 kwietnia 2014 r. ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka²⁷. Przepisy te określają zasady stosowania środków ochrony oraz pomocy dla pokrzywdzonych i świadków oraz osób dla nich najbliższych. Uprawnienia zawarte w ustawie odnoszą się do sytuacji, kiedy w związku z toczącym się procesem karnym istnieje realne zagrożenie dla życia i zdrowia osób pokrzywdzonych, świadków oraz osób dla nich najbliższych. Zgodnie z regulacją art. 115 § 1 kk osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu²⁸.

Warunkiem koniecznym do objęcia osób pomocą i ochroną jest wystąpienie realnego i rzeczywistego stanu zagrożenia dla życia i zdrowia osób wymienionych w ustawie. Przy ocenie stopnia zagrożenia brane są pod uwagę m.in. następujące czynniki:

- związek osób ze sprawą,
- rodzaj, sposób oraz okoliczności popełnienia czynu,
- motywacja działania sprawcy,
- warunki osobiste osób pokrzywdzonych.

Wspomniana ustawa stanowi kompleksowy akt prawny, który reguluje i ujednocnia kwestię ochrony pokrzywdzonego oraz świadka w procesie karnym, w stosunku do których występuje realne, a nie subiektywne zagrożenie dla ich życia lub zdrowia, wynikające ze złożonego zawiadomienia o przestępstwie, składanych zeznań lub samego udziału w postępowaniu karnym.

Zgodnie z art. 3 przedmiotowej ustawy, do środków ochrony i pomocy należą:

- ochrona na czas czynności procesowej,
- ochrona osobista,
- pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu.

Na podstawie omawianej ustawy środków ochrony i pomocy udziela komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji, właściwy miejscowo zgodnie z miejscem pobytu pokrzywdzonego, świadka lub osób im najbliższych.

OCHRONA NA CZAS CZYNNOŚCI PROCESOWYCH

Zgodnie z art. 4 ustawy ochrona na czas czynności procesowej może zostać udzielona w przypadku zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej. Taki rodzaj ochrony może polegać m.in. na obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby ochranianej podczas trwania czynności

procesowej, w której bierze ona udział, jak również w drodze „do” i „z” miejsca wykonywania tej czynności. Stała lub czasowa asysta funkcjonariuszy Policji podczas czynności procesowej związana jest z realnym zagrożeniem dla życia lub zdrowia osób ochraniających, tj. pokrzywdzonych, świadków oraz osób dla nich najbliższych. Ten sposób ochrony ma charakter najmniej dotkliwy dla wspomnianych osób i dający poczucie bezpieczeństwa.

OCHRONA OSOBISTA

Środek polegający na udzieleniu przez Policję ochrony osobistej pokrzywdzonemu, świadkowi lub osobom dla nich najbliższym może zostać udzielony tylko wtedy, gdy istnieje wysoki stopień zagrożenia dla życia lub zdrowia wyżej wymienionych osób w związku z prowadzonym postępowaniem karnym lub skarbowym, jeżeli zachodzi konieczność długotrwałej ochrony w sprawach, których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego oraz w sprawach o przestępstwo określone w art. 197 § 1 i 2 oraz art. 207 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, a w szczególności uzasadnionych przypadkach – także w innych sprawach²⁹.

Ustawodawca wymienia sposoby udzielania pomocy, która może polegać m.in. na stałej lub czasowej obecności funkcjonariuszy Policji w pobliżu osoby ochraniającej. Mowa jest także o czasowej obserwacji osoby chronionej oraz otoczenia, w którym ona przebywa. Ponadto ochrona będzie polegała na wskazaniu osobie chronionej bezpiecznych miejsc przebywania oraz czasu i sposobów bezpiecznego przemieszczania się. Ostatnim środkiem ochrony osobistej jest określenie zakresu, warunków i sposobów kontaktowania się osoby ochraniającej z innymi osobami. Jeżeli chodzi o ten warunek, to warto w tym miejscu podkreślić, że Kodeks postępowania karnego przewiduje sposób pomocy, który polega m.in. na możliwości orzeczenia wobec oskarżonego zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego. Trzeba mocno zaakcentować tę możliwość, gdyż może ona przynieść lepszy rezultat, ponieważ eliminuje powstałe zagrożenie u źródła, czyli oskarżonego. Środek polegający na ochronie osobistej jest z całą pewnością dalej idący niż udzielenie pomocy i ochrony na czas czynności procesowej.

POMOC W ZAKRESIE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

Ten poziom ochrony świadka, pokrzywdzonego i osób dla nich najbliższych można zastosować jedynie wówczas, gdy istnieje wysoki poziom zagrożenia dla życia i zdrowia wskazanych osób oraz gdy inne środki ochrony okazały się niewystarczające. Polega to na czynnościach organizacyjnych mających na celu umożliwienie osobie ochraniającej pobytu w innym miejscu niż dotychczasowe. Może to polegać na udostępnieniu lokalu tymczasowego, zapewnieniu podstawowych potrzeb życiowych, pomocy w wynajęciu mieszkania, pomocy w przeprowadzce lub zagospodarowaniu czy też załatwieniu innych spraw związanych ze zmianą miejsca zamieszkania. Ten środek może również wiązać się z udzieleniem pomocy finansowej.

PRZESŁANKI UCHYLENIA OCHRONY DLA POKRZYWDZONEGO I ŚWIADKA

Zgodnie z art. 17 przedmiotowej ustawy komendant Policji, który wydał zarządzenie w przedmiocie środków ochrony i pomocy, uchyla te środki, jeżeli:

- ustały przesłanki, które uzasadniały ich udzielenie,
- osoba chroniona bezpodstawnie uchyliła się od złożenia zeznań w toku postępowania, w związku z którym udzielono jej środka ochrony i pomocy,
- osoba chroniona pomimo wezwania nie złożyła pisemnego zobowiązania dotyczącego przestrzegania zasad i zaleceń w zakresie udzielonej pomocy i ochrony,
- osoba chroniona złożyła wniosek o ich uchylenie³⁰.

Ponadto właściwy komendant Policji może uchylić środki ochrony również wtedy, gdy wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów osobie chronionej w zakresie składania przez nią fałszywych zeznań w toku postępowania, w związku z którym udzielono jej pomocy. Można również uchylić te środki, jeżeli osoba chroniona nie stosuje się do zasad lub zaleceń odnoszących się do stosowania środków pomocy i ochrony.

Kolejną przesłanką jest wprowadzenie w błąd przez osobę chronioną lub zatajenie informacji, w związku z którymi podjęto decyzję o udzieleniu pomocy.

Ostatnia przesłanka zachodzi wówczas, gdy osoba ochraniająca korzysta ze środków w sposób niezgodny z ich przeznaczeniem.

EUROPEJSKI NAKAZ OCHRONY

Realizując postanowienia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony, przedmiotowa ustawa wprowadza do Kodeksu postępowania karnego instytucję tzw. europejskiego nakazu ochrony. Jest to decyzja o zastosowaniu środka ochrony, którą wydał organ sądowy lub organ równoważny w państwie członkowskim Unii Europejskiej. Na podstawie tej decyzji organ sądowy lub inny organ równoważny w innym państwie będącym członkiem Unii Europejskiej stosuje środki pomocy i ochrony zgodnie z prawem krajowym, w celu dalszej pomocy osobie podlegającej ochronie. Europejski nakaz ochrony ma zagwarantować tej osobie objęcie jej ochroną w nowym miejscu zamieszkania na terenie dowolnego kraju Unii Europejskiej. Ma być zagwarantowana taka ochrona, jaka była w poprzednim państwie. Celem dalszego udzielania pomocy jest ochrona przed zagrożeniem życia, wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Jak czytamy w Kodeksie postępowania karnego: „W razie orzeczenia lub wykonywania przez polski sąd lub prokuratora środka zapobiegawczego, środka karnego lub obowiązku związanego z poddaniem sprawcy próbie, polegającego na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami, lub zbliżania się do określonych osób, oraz gdy jest to niezbędne dla ochrony praw pokrzywdzonego, sąd lub prokurator może, na wniosek pokrzywdzonego, wystąpić o wykonanie tego środka lub obowiązku do właściwego sądu lub innego organu państwa członkowskie-

Przykładowy wzór wniosku o przyznanie środków ochrony i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

Warszawa, dnia 13.04.2023 r.

Komendant Stołeczny Policji
za pośrednictwem
Komendanta Rejonowego Policji Warszawa I

Pokrzywdzona: Iwona Kowalska
ul. Woronicza 49, 00-950 Warszawa
reprezentowana przez
radcę prawnego Jerzego Wiśniewskiego
ul. Zagłoby 14/43, 05-820 Warszawa

**Wniosek o udzielenie środków ochrony i pomocy
przewidzianych w ustawie o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka**

W imieniu mojej Mocodawczynie Iwony Kowalskiej, pełnomocnictwo w załączeniu, na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, wnoszę o udzielenie ochrony osobistej, o której mowa w art. 5 ust. 2 pkt 3 w zw. z art. 5 ust. 1 ww. ustawy, mojej Mocodawczynie, a także członkowi jej rodziny, który z nią zamieszkuje (syn – Jakub Kowalski), w postaci czasowej obserwacji tych osób oraz obserwacji otoczenia, w którym przebywają (domu przy ul. Woronicza 49 w Warszawie), przez funkcjonariuszy Policji z uwagi na wystąpienie szczególnie uzasadnionego przypadku, tj. z uwagi na fakt, że sprawa dotyczy przestępstw z nienawiści motywowanych uprzedzeniami (ze względu na tożsamość płciową mojej Mocodawczynie), a agresywność tych przestępstw stopniowo wzrasta.

Uzasadnienie

Moja Mocodawczynie jest osobą transpłciową. Oznacza to, że doszło u niej do wystąpienia rozbieżności pomiędzy prawnym oznaczeniem płci, przypisanym jej przy urodzeniu (jej dokumenty tożsamości wskazują na płć męską), a jej tożsamością płciową (w sposób trwały moja Mocodawczynie czuje, że jest kobietą i w taki sposób chce być odbierana przez otoczenie). Z uwagi na wystąpienie tej okoliczności w 2022 r. pani Kowalska przechodzi przez proces korekty płci (tj. dostosowania swojego ciała do sposobu, w jaki odczuwa swoją tożsamość płciową), której towarzyszy terapia farmakologiczna. Proces ten przebiega pod stałą opieką lekarzy psychiatrów i seksuologów, zgodnie z procedurami wykorzystywanymi przez współczesną medycynę.

Od momentu uzyskania, na początku 2022 r., przez sąsiadów mojej Mocodawczynie wiedzy na temat jej transpłciowości spotyka się ona z ciągłymi atakami ze strony 4-osobowej grupy nieznanych jej mężczyzn, którzy zamieszkują na osiedlu „Na skarpie”, sąsiadującym z osiedlem mojej Mocodawczynie. Początkowo ataki te polegały na publicznym kierowaniu pod jej adresem różnych obelg („ty pedale”, „ty cioto”). Stopniowo zaczęły się one jednak przeradzać w groźby podpalenia jej domu, jeżeli się z niego nie wyprowadzi. O każdym z tych ataków moja Mocodawczynie zawiadamiła Komendę Rejonową Policji Warszawa I. W dniu 22.02.2023 r. doszło do kolejnej eskalacji ataków ze strony sprawców, którzy dokonali próby podpalenia domu pani Kowalskiej, w czasie gdy w nim przebywała wraz z synem. Na skutek tego zdarzenia doszło do uszkodzenia drzwi wejściowych. Świadcami opisywanych zdarzeń była moja Mocodawczynie, jej syn Jakub Kowalski oraz sąsiad Wiktor Kaniecki, zamieszkujący na posesji sąsiadującej (ul. Woronicza 47, Warszawa).

W celu potwierdzenia ostatniego z opisanych powyżej zdarzeń, w załączeniu do niniejszego wniosku przesyłam cztery fotografie dokumentujące zniszczenia domu po próbie jego podpalenia.

Wszystkie opisane powyżej zdarzenia doprowadziły do wzbudzenia u mojej Mocodawczynie i jej syna poczucia poważnego zagrożenia, które utrudnia im normalne funkcjonowanie. Z uwagi na powtarzający się charakter działania te pogłębiają ich brak poczucia bezpieczeństwa.

Z uwagi na dotychczasowe zdarzenia pani Kowalska obawia się dalszych ataków ze strony sprawców, które mogłyby doprowadzić do pozbawienia jej lub jej syna życia lub do utraty zdrowia. W szczególności dotyczy to obaw o ponowne próby podpalenia domu. Nie bez znaczenia pozostaje również okoliczność, że działania sprawców motywowane są wyłącznie niechęcią wobec pani Kowalskiej jako osoby transpłciowej.

W mojej ocenie okoliczności działania sprawców przemawiają za przyjęciem, że w niniejszej sprawie wystąpił szczególnie uzasadniony przypadek udzielenia ochrony w ramach ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

Jerzy Wiśniewski

.....
(własnoręczny podpis pełnomocnika)

Załączniki:

- 1) pełnomocnictwo,
- 2) dokumentacja fotograficzna.

go Unii Europejskiej, zwanego w niniejszym rozdziale „państwem wykonania nakazu”, w którym pokrzywdzony przebywa lub oświadczy, że zamierza tam przebywać, wydając europejski nakaz ochrony³¹.

SIEĆ POMOCY OSOBOM POKRZYWDZONYM PRZESTĘPSTWEM

Omawiając sposoby pomocy pokrzywdzonym, świadkom oraz ich najbliższym, warto podkreślić, że w ramach Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepięstwem na terenie całego kraju funkcjonuje 305 miejsc, które świadczą taką pomoc. Informacje można uzyskać w Departamencie Funduszu Sprawiedliwości w Ministerstwie Sprawiedliwości lub poprzez infolinię Pomocy Pokrzywdzonym +48 222 309 900. Pomoc oferowana przez Ośrodki Pomocy Osobom Pokrzywdzonym polega na systemie wsparcia, który skupia się na udzielaniu kompleksowej pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, świadków przestępstwa oraz osób im najbliższych. Oferowana pomoc jest bezpłatna i dostępna dla każdego.

W miarę potrzeb świadczona jest pomoc:

- psychologiczna,
- prawna,
- finansowa,
- materialna.

¹ E. Bienkowska, *Wiktyologia. Koncepcje. Kierunki badań. Perspektywy*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992, s. 9–15.

² E. Bienkowska, *Wiktylizacja wtórna – geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, w: *Wiktylizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, red. L. Mazowiecka, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 53.

³ E. Bienkowska, *Wiktyologia. Koncepcje. Kierunki badań. Perspektywy*, s. 15–16.

⁴ E. Bienkowska, *Wiktyologia*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2018, s. 30–31.

⁵ M. Kuć, *Wiktyologia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 15.

⁶ *Słownik języka polskiego PWN*, www.sjp.pwn.pl/slovníki/wiktylizacja.html [dostęp: 28.03.2023 r.].

⁷ E. Bienkowska, *Zjawisko wiktylizacji wtórnej: pojęcie, przyczyny, przeciwdziałanie (na przykładzie niektórych polskich regulacji karnych)*, Archiwum Kryminologii, t. XXIX–XXX, 2007–2008, https://al.inp.pan.pl/index.php/ak/article/view/236/bienkowska_zjawisko_wiktylizacji_K2007-2008E.pdf, s. 66–67 [dostęp: 3.04.2023 r.].

⁸ Tamże.

⁹ E. Bienkowska, *Wiktyologia*, s. 69.

¹⁰ E. Bienkowska, *Zjawisko wiktylizacji wtórnej: pojęcie, przyczyny, przeciwdziałanie (na przykładzie niektórych polskich regulacji karnych)*, s. 67.

¹¹ E. Bienkowska, *Wiktyologia*, s. 73–75.

¹² Tamże.

¹³ P. Antoniak, *Wtórna wiktylizacja-perspektywa psychologiczna*, w: *Wiktylizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, red. L. Mazowiecka, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 46–47.

¹⁴ E. Bienkowska, *Wiktylizacja wtórna – geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, s. 58.

¹⁵ E. Bienkowska, *Wiktyologia*, s. 74.

¹⁶ *Słownik języka polskiego PWN*, www.sjp.pwn.pl/slovníki/hejt.html [dostęp: 6.04.2023 r.].

¹⁷ M. Bobrowicz, *Wiktylizacja wtórna*, w: *Wiktylizacja wtórna. Geneza, istota i rola w przekształcaniu polityki traktowania ofiar przestępstw*, red. L. Mazowiecka, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 53.

¹⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.), art. 2 § 1 ust. 3.

¹⁹ Tamże, art. 49.

²⁰ Tamże, art. 299.

²¹ Tamże, art. 54 § 1.

²² Tamże, art. 55 § 1.

²³ Tamże, art. 59.

²⁴ Tamże, art. 488 § 1.

²⁵ *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018, s. 436–437.

²⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1619.

²⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 21.

²⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.), art. 115 § 1.

²⁹ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, art. 5.

³⁰ Tamże, art. 17.

³¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, art. 611w § 1.

Bibliografia:

Bienkowska E., *Nowe środki ochrony i pomocy dla pokrzywdzonych i świadków*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 10.

Bienkowska E., *Pokrzywdzony w świetle najnowszych nowelizacji przepisów prawa karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 3.

Czarnecki P., *Pokrzywdzony jako źródło dowodowe w postępowaniu karnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 2019, z. 105.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz. U. L 338 z 21.12.2011 r.).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. U. L 315 z 14.11.2012).

Hołyst B., *Wiktyologia*, Warszawa 2015.

Niemczuk-Gorgoń A., *Świadek w postępowaniu przygotowawczym*, Szkoła Policji w Pile, Piła 2021.

Polska Karta Praw Ofiary, https://pl.wikipedia.org/wiki/Polska_Karta_Praw_Ofiary.

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21).

Wiktorzak K., *System ochrony świadka w polskim procesie karnym*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem dra hab. Andrzeja Sakowicza, prof. UwB, Białystok 2018.

Summary

Rights of victims in the context of preventing secondary victimization

The above article concerns the issue of crime victims in the context of secondary victimization. At first, a brief historical outline of victimology was presented. Then, the authors explained the concept of victimology as the study of crime victims and the term of victimization in the sense of an act that causes harm to someone. Attention was also paid to the rights and status in criminal proceedings of the victim, who is at the centre of the criminal trial.

The authors decided to take a closer look at the Act of November 28, 2014 on protection and assistance to the victim and witness as well as the protection measures provided therein: protection for the duration of procedural actions, personal protection and assistance in changing the place of stay. They also presented an exemplary template of the application for protection and assistance measures for the victim and witness.

In the last part of the article, the European protection order was discussed.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

BEZZAŁOGOWE STATKI POWIETRZNE W POLICJI

Fot. 1. Dron policyjny. Zdj. 1. M. Sawicki.

mł. asp. Bartłomiej Rybak

WRD KWP zs. w Radomiu

Rozwój nowych technologii jest nieodłącznym elementem rozwoju społeczeństwa oraz cywilizacji i obejmuje różne dziedziny naszego życia. Niezwykle dynamiczny postęp technologiczny wymaga od formacji, jaką jest Policja, aby permanentnie adaptowała nowe technologie do użyteczności w służbie. Unowocześnienie technologiczne daje bowiem możliwości usprawnienia pracy Policji, jak również zwiększenia szeroko rozumianej efektywności. Policja jako formacja, której priorytetowym celem jest pomoc i ochrona obywateli, musi stale udoskonalać proces dążenia do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego w państwie, a także niesienia pomocy obywatelom, tak aby nadążyć za stale zmieniającymi się zagrożeniami.

Fot. 2.

Fot. 2. Bezzałogowy statek powietrzny (BSPP) – dron. Zdj. B. Rybak.

Chcąc mówić o rozwoju technologicznym w aspekcie Policji, nie sposób nie zwrócić uwagi na zagadnienie, jakim są drony. UAV to akronim utworzony od anglojęzycznych wyrazów *Unmanned Aerial Vehicle*, co w tłumaczeniu na język polski oznacza bezzałogowy statek powietrzny. Zgodnie z nomenklaturą zawartą w policyjnych aktach prawnych w Policji funkcjonują bezzałogowe statki powietrzne Policji, czyli BSPP.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie czytelnikom problematyki związanej właśnie z BSPP, kwestii dotyczących pilotów BSPP, warunków lotu oraz możliwego zastosowania BSPP w Policji.

BSPP w Policji są stosowane już od wielu lat, choć istotny wzrost ich używania obserwowalny był w 2021 r., kiedy to bezzałogowce regularnie zaczęły być wykorzystywane przez komórki organizacyjne ruchu drogowego. W tym czasie, mimo że minęły zaledwie dwa lata, drony były czymś jeszcze mało popularnym, jeśli chodzi o wy-

posażenie Policji widziane oczyma obywatela. Obecnie jest to narzędzie coraz bardziej popularne, a samo pojęcie dron na szeroką skalę pojawia się w mediach i dociera do społeczeństwa chociażby za sprawą toczącego się za naszą wschodnią granicą konfliktu.

Poruszając kwestie lotów BSPP, należy określić, kto je wykonuje i jakie ciążą na nim obowiązki. W ujęciu podmiotowym, do wykonania operacji powietrznej z użyciem BSPP potrzebny jest pilot oraz obserwator, co regulują przepisy¹. W tym miejscu należy wskazać, co rozumie się pod tymi pojęciami.

Pilotem BSPP zgodnie z przepisami obowiązującymi w Policji jest policjant lub pracownik Policji legitymujący się ważnymi uprawnieniami pilota BSP w kategorii „szczególnej” zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji UE 2019/947 z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie przepisów i procedur dotyczących eksploatacji bezałogowych statków powietrznych (Dz. Urz. UE L 152 z 11.6.2019, str. 45, z późn. zm.) oraz wpisany do ewidencji pilotów BSPP prowadzonej przez krajowego koordynatora do spraw bezałogowych statków powietrznych². Ponadto musi on posiadać obowiązkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej pilota BSP.

Obserwator natomiast jest to policjant lub pracownik Policji posiadający uprawnienia pilota BSP, a w trakcie wykonywania czynności z użyciem BSPP wspomagający pilota BSPP, w szczególności w określaniu położenia w przestrzeni powietrznej BSPP oraz w zapewnieniu bezpiecznej odległości od innych statków powietrznych i przeszkód³.

W zakresie obowiązków przepisy również ściśle określają, jakie zadania mają pilot oraz obserwator. Do ich obowiązków należy sprawdzenie możliwości wykonania lotu BSPP, a w szczególności:

- warunków pogodowych,
- ukształtowania terenu,
- ograniczeń eksploatacyjnych BSPP,
- dostępności przestrzeni powietrznej.

W odniesieniu do pogody, z punktu widzenia obsługi lotu najistotniejsze są takie czynniki, jak:

- występowanie opadów oraz ich intensywność,
- siła wiatru,

- widoczność, czyli zamglenie oraz ewentualnie wysokość podstawy chmur,
- temperatura.

Tematyka warunków lotu obejmuje w przypadku BSPP również zagadnienia związane z aktywnością słoneczną i jej oddziaływaniem na naszą planetę. Aktywność ta dotyczy promieniowania cząsteczek słonecznych, jakie wpływają na Ziemię i jej pole elektromagnetyczne. Dron jest urządzeniem wyposażonym w odbiornik GNSS, wykorzystującym podczas lotu sygnał GPS do pozycjonowania, a zakłócenia tego sygnału spowodowane aktywnością na Słońcu mogą wpłynąć na poprawność funkcjonowania urządzenia. Promieniowanie wywołane burzami magnetycznymi na Słońcu nie dociera do samej Ziemi, lecz oddziałuje na środkowe warstwy stratosfery, gdzie krążą satelity systemów GNSS, których zakłócenie powoduje przesyłanie błędnych danych. Aktywność Słońca określa się w dziesięciostopniowej skali od 0 do 9, nazywanej Kp-index. Wartością graniczną dla bezpiecznego wykonania lotów BSPP jest Kp-index na poziomie 5. Wartości powyżej 5 mogą stanowić zagrożenie dla prowadzenia lotów przy wykorzystaniu BSPP. Warto nadmienić, że Kp-index może oddziaływać na BSPP również podczas wykonywania lotów w trybie ATTI, czyli w takim, w którym do pozycjonowania nie jest wykorzystywany sygnał GPS.

Istotną kwestią jest również klasyfikacja przestrzeni powietrznej. Pilot BSPP musi zdawać sobie sprawę z tego, jakie występują strefy oraz jakie są regulacje prawne dotyczące korzystania z nich. Przestrzeń powietrzna podzielona jest na klasy, przy czym wyróżniamy klasy kontrolowane oraz klasy niekontrolowane. Klasy kon-

Fot. 3.

Fot. 4.

Fot. 3 i 4. Kontrola ruchu drogowego przy użyciu drona. Zdj. M. Sawicki.

DRONY W POLICJI

trolowane to klasy przestrzeni powietrznej od A do E, natomiast klasy niekontrolowane to F oraz G. W Polsce występują klasy kontrolowane C i D oraz niekontrolowana klasa G. Klasy pozwalają określić, jaka służba jest zapewniona przez powołane organy oraz jakie są wymagania i ograniczenia.

W zakresie BSP występuje również termin, jakim jest strefa geograficzna. Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2019/947 z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie przepisów i procedur dotyczących eksploatacji bezzałogowych statków powietrznych: „strefa geograficzna dla bezzałogowych systemów powietrznych oznacza część przestrzeni powietrznej wyznaczoną przez właściwy organ, która ułatwia, ogranicza lub wyklucza operacje z użyciem bezzałogowych systemów powietrznych, aby wyeliminować zagrożenia związane z bezpieczeństwem, prywatnością, ochroną danych osobowych, ochroną lub środowiskiem wynikające z operacji z użyciem tych systemów”⁴. W przypadku Polski organem właściwym w sprawach lotnictwa cywilnego jest Urząd Lotnictwa Cywilnego ULC, w związku z czym na mocy wytycznych nr 24 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczania stref geograficznych dla systemów bezzałogowych statków powietrznych wprowadzono następujące strefy geograficzne⁵:

1) DRA-P – strefę zakazaną, w której operacje przy użyciu systemów bezzałogowych statków powietrznych nie mogą być wykonywane;

2) DRA-R – strefę ograniczoną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, w której operacje przy użyciu systemów bezzałogowych statków powietrznych mogą być wykonywane za zgodą i na warunkach określonych przez Agencję lub podmiot uprawniony, na wniosek którego strefa geograficzna została wyznaczona; w tym:

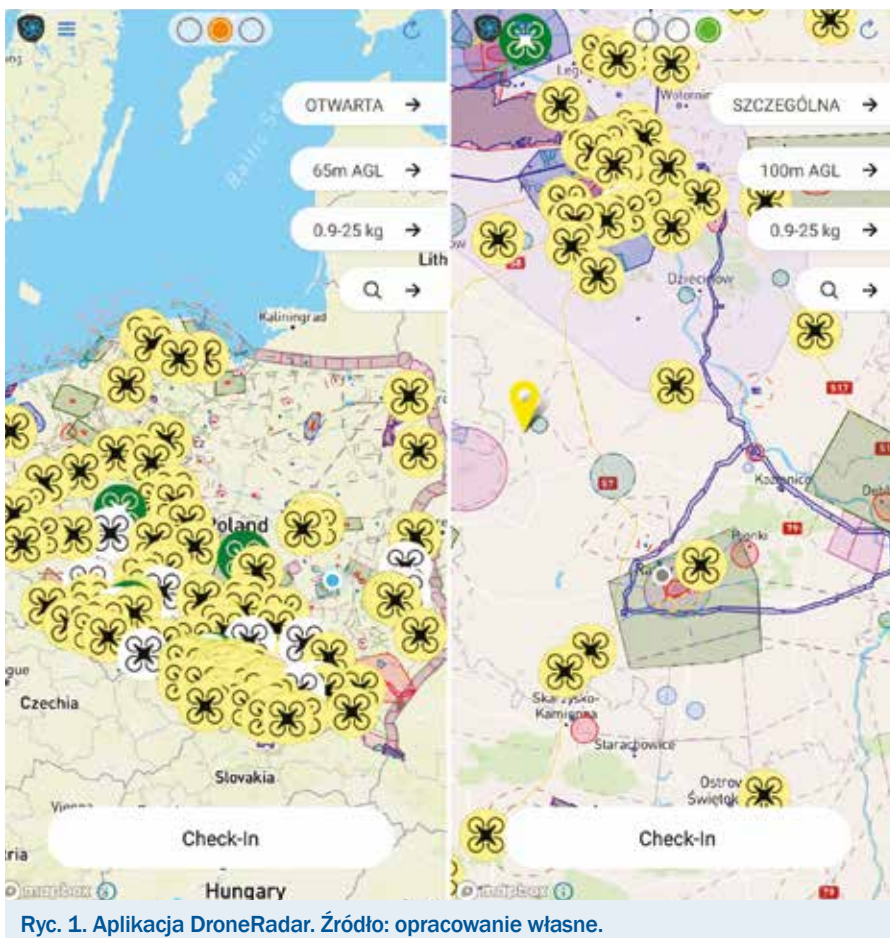
- a) DRA-RH – strefę ograniczoną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych o wysokim prawdopodobieństwie uzyskania zgody na operacje, o których mowa powyżej;
- b) DRA-RM – strefę ograniczoną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, o średnim prawdopodobieństwie uzyskania zgody na operacje, o których mowa powyżej;
- c) DRA-RL – strefę ograniczoną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, o niskim prawdopodobieństwie uzyskania zgody na operacje, o których mowa w powyżej;

3) DRA-T – strefę ograniczoną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, w której Agencja wskazuje wymogi techniczne, które obowiązany jest spełniać system bezzałogowego statku powietrzego, przy pomocy którego realizowana ma być operacja; dla strefy DRA-T dopuszcza się wprowadzenie dodatkowych warunków wykonywania operacji, w tym obowiązku uzyskania zgody na operacje;

4) DRA-U – strefę geograficzną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, w której operacje systemów bezzałogowych statków powietrznych mogą odbywać się wyłącznie przy wsparciu określonych, zweryfikowanych usług zapewnianych w tej strefie i na warunkach wskazanych przez Agencję;

5) DRA-I – strefę informacyjną dla systemów bezzałogowych statków powietrznych, zawierającą informacje konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa wykonywania operacji przy użyciu systemów bezzałogowych statków powietrznych, w tym ostrzeżenia nawigacyjne.

W oparciu o analizę powyższych informacji pilot podejmuje ostateczną decyzję o możliwości wykonania lotu. Zgodnie z art. 15zzzzl ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁶ o zamiarze wykonania lotu należy poinformować Polską Agencję Żeglugi Powietrznej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, określonego przez Polską Agencję Żeglugi Powietrznej. Poinformowanie PAŻP odbywa się obecnie poprzez

Ryc. 1. Aplikacja DroneRadar. Źródło: opracowanie własne.

Fot. 5.

Fot. 5. Nadzór nad ruchem drogowym przy użyciu drona. Zdj. M. Sawicki.

wykonanie „odprawy” (*check-in*) w aplikacji o nazwie DroneRadar, za pośrednictwem której widoczne są wszystkie „odprawy”.

Policijni piloci odbywają szkolenie składające się z części teoretycznej i praktycznej, zakończone egzaminem sprawdzającym zarówno ich wiedzę, jak i umiejętność latania. Bycie pilotem BSPP jest ciekawym wyzwaniem, a także okazją do stałego poszerzania swojego doświadczenia policyjnego, jak również wiedzy obejmującej zasady wykonywania lotów oraz czynniki oddziałujące na prowadzenie operacji powietrznych. Obecnie w Policji nie ma wyodrębnionych komórek zajmujących się wyłącznie obsługą BSPP. Policijni piloci BSPP na co dzień pełnią służbę w różnych komórkach. W przypadku policjantów komórek ruchu drogowego są to funkcjonariusze, którzy na co dzień pełnią służbę na drodze lub w biurze, a w przypadku konieczności wykonania lotu BSPP pobierają do służby sprzęt i realizują stawiane przed nimi zadania obejmujące swym zakresem nie tylko loty ukierunkowane na działania w zakresie ruchu drogowego.

Bezzałogowe statki powietrzne mają wiele możliwości i tym samym zwiększają możliwości Policji. Są w stanie dotrzeć tam, gdzie nie może dotrzeć funkcjonariusz i zobaczyć to, czego nie da się uchwycić gołym okiem. Są idealnym narzędziem do zbierania informacji, a warto mieć na uwadze, że w procesie decyzyjnym, jaki jest nieodłącznym elementem funkcjonowania takiej formacji jak Policja, nie ma cenniejszego zasobu niż informacja. To na podstawie posiadanych informacji dowódcy akcji czy operacji są w stanie podejmować decyzje i dyslokować siły i środki w najbardziej efektywny sposób.

Rozważania na temat wykorzystania BSPP w Policji warto jednak rozpocząć od problematyki ruchu drogowego, która jest najbliższa autorowi niniejszego artykułu. Dążenie do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym jest nieustannie jednym z priorytetów Policji i pozwala realizować istotę znaczenia hasła „Pomagamy i chronimy”. Co roku na polskich drogach w wypadkach komunikacyjnych giną setki ludzi. Na bezpieczeństwo użytkowników dróg składa się kilka ważnych elementów, na które należy zwrócić uwagę. Można stwierdzić, że ruch drogowy jest relacją pomiędzy człowiekiem, pojazdem a drogą, natomiast bezpieczeństwo ruchu drogowego to nic innego jak bezkolizyjne funkcjonowanie

ww. elementów. Zgodnie z powyższym modelem na to bezpieczeństwo mają wpływ między innymi zachowania jego uczestników, a więc popełniane przez nich naruszenia przepisów.

W ruchu drogowym BSPP wykorzystywany jest jako urządzenie rejestrujące naruszenia popełniane przez uczestników ruchu drogowego – w sposób inny niż dotychczas. Oko kamery drona zawieszonego nawet kilkaset metrów od pilota pozwala na kontrolowanie ruchu kołowego i pieszego w miejscach, gdzie często nie było to możliwe. BSPP wykorzystywane w Policji wyposażone są w kamery o dużym zoomie optycznym i cyfrowym, co daje możliwość dostrzeżenia naruszeń z dużej odległości.

Taktyki działania nie określają przepisy szczególne, obowiązują zaś wszystkie przepisy ogólne w zakresie pełnienia służby. Istnieje kilka możliwości realizacji zadań w ruchu drogowym z wykorzystaniem załogi BSPP. Można ustawić załogę BSPP w miejscu, z którego obserwator drogą radiową będzie przekazywał do innych wykorzystywanych w działaniach patroli informację dotyczącą kierujących naruszających przepisy. Załoga BSPP może również pełnić służbę w tym samym miejscu co patrol dokonujący kontroli drogowej. Istotne przy wykorzystaniu BSPP w służbie ruchu drogowego jest połączenie go z mobilnością patroli motocyklowych, co sprawia, że zgodnie z zasadą synergii zwiększa się efektywność pełnionej służby. Pomimo wykorzystywania BSPP w służbie ruchu drogowego od dłuższego czasu brak jest szkoleń zgrywających załogi BSPP ruchu drogowego, a szkolenia te dałyby możliwość wymiany doświadczeń, poglądów

DRONY W POLICJI

oraz wykreowania możliwie najskuteczniejszych rozwiązań w zakresie wykorzystania BSPP na rzecz poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Oprócz wykrywania naruszeń popełnianych przez kierujących, BSPP może być wykorzystywany do monitorowania natężenia ruchu drogowego. Chodzi tu głównie o tak newralgiczne momenty występujące w ruchu drogowym, jak chociażby długie weekendy, kiedy następuje wzmożony ruch i może dochodzić do utrudnień w poruszaniu się po drogach. O ile wcześniej była mowa o ochronie obywateli przed piratami drogowymi i skutkami, jakie niesie za sobą ich brawura, o tyle tu należałoby skupić się na pomocy uczestnikom ruchu drogowego w dotarciu do docelowych miejsc podróży. Ruch drogowy jest bowiem w swym całokształcie tak specyficzną dziedziną, gdzie zauważalny jest paradoks konieczności ograniczenia wolności kierujących poprzez przepisy ruchu drogowego dla uzyskania ich wolności w bezpiecznym dotarciu do celu⁷.

Bezzałogowe statki powietrzne w Policji znajdują zastosowanie również podczas działań poszukiwawczych. Są wykorzystywane jako element wsparcia takich działań. Dzięki nim można dokonać penetracji trudno dostępnego terenu oraz wykorzystać możliwości, jakie daje termowizja czy noktowizja (w zależności od posiadanego sprzętu). Ponadto BSPP usprawniają prowadzenie poszukiwań z powietrza tam, gdzie nie ma w niedużej odległości komórek Lotnictwa Policijnego. Stanowią też alternatywę dla konwencjonalnego lotnictwa, ponieważ są w stanie obniżyć koszty prowadzonych działań. Dzięki dronom można zwiększyć efektywność poszukiwań przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby zaangażowanych w nie policjantów. W krótszym czasie można zlustrować większy teren niż w przypadku tradycyjnych działań z wykorzystaniem np. tyraliery. Redukcja potrzebnych sił oraz kosztów związanych z prowadzeniem poszukiwań przy jednoczesnym zwiększeniu efektywności prowadzonych działań skłania do refleksji, że BSPP będą w zakresie działań poszukiwawczych zagadnieniem mocno rozwojowym.

Co do zakresu zadań, jakie mogą być realizowane przez Policję przy wykorzystaniu BSPP, można poruszyć kwestię zabezpieczenia imprez masowych oraz współdziałania załogi BSPP z ruchomym stanowiskiem dowodzenia (RSD). Kamera umieszczona na dronie może być dodatkowym „okiem” dla RSD, a tym samym zwiększyć możliwość pozyskiwania informacji, które dowodzący działaniami może wykorzystać w procesie decyzyjnym. Przepływ informacji polegający na dostępie w czasie rzeczywistym do obrazu z różnych miejsc w obrębie teatru działań oraz wykorzystanie BSPP i mobilność bezzałogowego statku powietrznego mogą w znaczny sposób wpłynąć na efektywność działań i umożliwienie dowodzącemu podjęcie odpowiedniej decyzji.

Prowadząc rozważania w zakresie wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych w Policji, warto poruszyć kwestię możliwości tworzenia modeli 3D z wykorzystaniem zarejestrowanych przez nie danych, co może znajdować zastosowanie przy wykonywaniu oględzin

miejsz wypadków drogowych lub przestępstw o charakterze kryminalnym. Drony mają możliwość wykonywania autonomicznych lotów zaprogramowanych wcześniej według określonego scenariusza, co pozwala na zebranie ściśle określonego materiału. Dane pozyskane w taki sposób można poddać obróbce w dedykowanych do tego programach, tworząc modele zarówno 3D, jak i 2D w postaci np. map sytuacyjnych. Wykorzystanie dronów w taki sposób pozwoliłoby na skrócenie czasu pracy w terenie. Jest to rokujący kierunek rozwoju wykorzystania BSPP, wart poddania głębszej analizie w niedalekiej przyszłości.

Reasumując, trzeba podkreślić, że bezzałogowe statki powietrzne znajdują szerokie zastosowanie w służbie przez formację, jaką jest Policja, dając jej nowe możliwości oraz poprawiając jakość jej funkcjonowania. Ponadto problematyka związana z wykorzystaniem BSPP powinna być stale rozwijana i badana, tak aby znaleźć możliwie najefektywniejsze rozwiązania mogące przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.

¹ Zarządzenie nr 63 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 października 2019 r. w sprawie szczegółowych zasad użytkowania bezzałogowych statków powietrznych w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 106, z późn. zm.).

² Tamże, § 2 ust. 1 pkt 3.

³ Tamże, § 2 ust. 1 pkt 7.

⁴ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2019/947 z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie przepisów i procedur dotyczących eksploatacji bezzałogowych statków powietrznych, art. 2 pkt 4.

⁵ Wytyczne nr 24 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczania stref geograficznych dla systemów bezzałogowych statków powietrznych (Dz. Urz. ULC poz. 78), § 3 ust. 1.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, z późn. zm.

⁷ Za: W. Kieżun, wystąpienie z okazji otrzymania doktora honoris causa Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa, 23 maja 2006.

Summary

Unmanned aerial vehicles in the Police

The aim of this article is to present to the readers issues concerning unmanned aerial vehicles (drones), their flight conditions, applying them in the Police and matters related to pilots of these devices. Due to the experience connected with road traffic, the author drew particular attention to the use of drones for improving safety in this scope, not only through monitoring the volume of traffic. He also brought closer other possibilities of using unmanned aerial vehicles, such as supporting search activities, securing mass events and examination of traffic incident scenes or criminal acts.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

S

Nie takie

S

KRZYŻOWANIA

straszne...

mł. asp. Krzysztof Leśniarakontroler z Wydziału Ruchu Drogowego
Komendy Miejskiej Policji w Nowym Sączu

Autor niniejszego artykułu – policjant wydziału ruchu drogowego, biorąc pod uwagę doświadczenia i obserwacje z praktyki zawodowej, wyjaśnia zasady właściwego zachowania przez kierujących podczas pokonywania szczególnych typów skrzyżowań, tj. skrzyżowania o ruchu okrężnym oraz skrzyżowania z tzw. pierwszeństwem łamanym. Zwracając uwagę na poprawność manewrów, przypomina, że zarówno dla Policji, jak i dla całego społeczeństwa bezpieczeństwo i edukacja dotycząca przepisów ruchu drogowego powinny zawsze stanowić priorytet.

Od wielu lat na polskich drogach obserwuje się różne zachowania kierowców pojazdów na skrzyżowaniach, a w zasadzie wielość wariantów sygnalizowania manewrów jazdy po nich. O ile sposób poruszania się po „klasycznych skrzyżowaniach”, gdzie występuje pierwszeństwo podczas jazdy na wprost, nie przysparza kierującym większej trudności, o tyle jazda po skrzyżowaniach z pierwszeństwem łamanym jest nie lada wyzwaniem opierającym się na różnych teoriach. Podobnie ma się sytuacja w przypadku jazdy po skrzyżowaniach o ruchu okrężnym. Kiedy mamy do czynienia z rondem, na którym na pasach ruchu znajdują się znaki poziome – strzałki kierunkowe – w połączeniu z sygnalizacją świetlną, to pokonywane jest ono bez większego problemu, a sygnalizowanie manewrów przebiega w sposób prawidłowy.

Zmienia się to diametralnie, kiedy na skrzyżowaniach o ruchu okrężnym brak jest oznakowania poziomego. Wówczas prawidłowa sygnalizacja manewrów nie jest regułą.

W okresie kilkunastu ostatnich lat nastąpiło również wiele zmian w inżynierii drogowej, polegających m.in. na podejściu do sposobu rozwiązania połączeń dróg lub jezdni. Powszechnie stało się zastępowanie klasycznych

skrzyżowań skrzyżowaniami o ruchu okrężnym, tzw. rondami. Powodem tego typu zmian są w głównej mierze założenia związane z bezpieczeństwem, ale również ze zwiększeniem przepustowości ruchu kołowego w aglomeracjach miejskich. Skanalizowanie ruchu kołowego w jednym kierunku po rondzie minimalizuje prawdopodobieństwo zdarzeń drogowych. Podczas jazdy na wprost po takim skrzyżowaniu jego konstrukcja wymusza na kierujących m.in. zmniejszenie prędkości z powodu „wychylenia” toru jazdy pojazdu do zewnętrznej strony ronda i powoduje również zmniejszenie utrudnień w ruchu spowodowanych np. oczekiwaniem na zielony sygnał lub konieczność zatrzymania się w związku ze znakiem B-20 „Stop”.

Wszystkie powyższe czynniki wpływają zarówno na bezpieczeństwo, jak i przepustowość tego typu skrzyżowań, jednak nieodzowna przy tym jest również odpowiednia technika jazdy oraz prawidłowe sygnalizowanie zamierzonych i faktycznie wykonywanych manewrów.

Przykładem niech będzie poruszanie się po skrzyżowaniach o ruchu okrężnym bez wyznaczonych na pasach ruchu kierunków jazdy, w sytuacji zobrazowanej na rysunku 1.

SKRZYŻOWANIA Z TZW. PIERWSZEŃSTWEM ŁAMANYM

Rys. 1. Schemat skrzyżowania o ruchu okrężnym bez wyznaczonych pasów ruchu kierunków jazdy.

Źródło: Opracowanie własne.

Pomimo obserwowanego wzrostu świadomości kierujących zdarzają się nadal tacy, którzy wjeżdżając na rondo, włączają lewy kierunkowskaz, bądź opuszczając je, nie sygnalizują tego manewru. Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2310, z późn. zm.) znak C-12 „ruch okrężny” oznacza, że na skrzyżowaniu ruch odbywa się dookoła wyspy lub placu w kierunku wskazanym na znaku.

Rys. 2. Tarcza znaku C-12 „ruch okrężny”.

Źródło: załącznik do rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych.

Wjeżdżając na tak oznakowane rondo i poruszając się po nim, nie zmieniamy kierunku jazdy, bo tylko taki jest dozwolony, a więc nie sygnalizujemy kierunkowskazem zamiaru ani manewru zmiany kierunku jazdy. Jazdę po rondzie traktujemy jak jazdę „prosto”, mimo że konstrukcja skrzyżowania wymusza na nas jazdę wkoło wyspy.

Art. 22 ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.) zobowiązuje do sygnalizowania kierunkowskazem **zamiaru zmiany kierunku jazdy lub pasa ruchu**. Na tej podstawie, jadąc po rondzie, nie sygnalizujemy lewym kierunkowskazem zmiany kierunku jazdy, ponieważ poruszamy się wkoło wyspy w jednym kierunku, wskazanym na znaku. Rondo możemy opuścić tylko jednym ze zjazdów w prawo, a więc wykonując manewr skrętu w prawo, włączamy z góry prawy kierunkowskaz i opuszczamy rondo. Chcąc skręcić w lewo na rondzie pokazanym na rys. 1, nie wykonujemy najpierw manewru skrętu w lewo, a później w prawo, tylko wjeżdżamy na rondo i trzecim zjazdem zjeżdżamy, wykonując manewr skrętu w prawo. Co za tym idzie, nie włączamy lewego kierunkowskazu, a potem prawego, tylko przed trzecim zjazdem włączamy prawy kierunkowskaz i skręcamy w prawo, zjeżdżając z ronda.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach, w uzasadnieniu do wyroku sygn. akt. II SA/Gl 709/16, wskazuje: *...wjazd na rondo niczym nie różni się od wjazdu na część drogi prowadzącej po łuku, nawet jeśli ten łuk będzie przechodził w pętlę. Nie następuje w takim przypadku zmiana kierunku jazdy i co do tego nie ma większych wątpliwości. Wobec tego należy uznać, że kierujący wjeżdżający na rondo z ruchem okrężnym z obowiązkiem ustąpienia pierwszeństwa porusza się po tej samej drodze publicznej i nie zmienia kierunku jazdy (w momencie wjazdu na rondo).*

Jedyny przypadek, kiedy zasadne jest włączenie kierunkowskazu na rondzie, to **zmiana pasa ruchu** na rondzie o wyznaczonych co najmniej dwóch pasach ruchu. Odbywa się ona na zasadach ustalonych w art. 22 ust. 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym.

Fot. 1. Skrzyżowanie z oznakowaniem pionowym D-1 „droga z pierwszeństwem” i T-6a „tabliczka wskazująca rzeczywisty przebieg drogi z pierwszeństwem przez skrzyżowanie”.

Zdj. K. Leśniara.

Kolejnym rodzajem skrzyżowań sprawiającym kierowcom dość duże problemy „interpretacyjne” w zakresie sygnalizowania wykonywanych manewrów są skrzyżowania z tzw. pierwszeństwem łamanym.

Sytuacja przedstawiona na fot. 1 obrazuje skrzyżowanie z drogą z pierwszeństwem przejazdu prowadzącą w lewo przez skrzyżowanie. Oznakowanie jest prawidłowe i sytuacja związana z pokonywaniem takiego skrzyżowania powinna być jasna, jednak kierowcy w tej sytuacji w różny sposób interpretują zwrot „zmiana kierunku jazdy”. Dla wielu osób jazda drogą z pierwszeństwem jest jazdą jedynie na wprost, stąd też pokonując takie skrzyżowanie drogą z pierwszeństwem przejazdu w lewo, nie sygnalizują manewru, a jadąc na wprost na drogę podporządkowaną, włączają prawy kierunkowskaz. Nasuwa się zatem pytanie: jak zasygnalizować na poniższym skrzyżowaniu (fot. 2.) skręt w lewo? Skoro jadąc w prawo drogą z pierwszeństwem, kierowcy nie sygnalizują tego manewru, a włączają lewy kierunkowskaz dla jazdy na wprost, to jak zatem zasygnalizują zamiar wykonania skrętu w lewo?

Fot. 2. Skrzyżowanie z oznakowaniem pionowym D-1 „droga z pierwszeństwem” i T-6a „tabliczka wskazująca rzeczywisty przebieg drogi z pierwszeństwem przez skrzyżowanie”.

Zdj. K. Leśniara.

Gdzie leży problem lub czym uzasadnić taki sposób interpretacji tego oznakowania? Wiele osób jest przekonanych, że jest to jedyna i prawidłowa technika jazdy, zgodna z przepisami prawa o ruchu drogowym. Otóż trzeba w tym miejscu wyjaśnić, że to jest błąd. Jest to niewłaściwa interpretacja przepisów i niezrozumienie związane z utożsamianiem dwóch odrębnych zagadnień, to jest zmiany kierunku ruchu oraz przebiegu drogi z pierwszeństwem przejazdu.

W myśl przytoczonego rozporządzenia w sprawie znaków i sygnałów drogowych, tabliczka T-6a wskazuje przebieg pierwszeństwa na skrzyżowaniu, a nie przebieg zmiany kierunków ruchu na nim.

Wspomniany już art. 22 ust. 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym w swojej treści nie wskazuje na zmianę kierunków jazdy w związku z przebiegiem pierwszeństwa na skrzyżowaniu. Nie zmieniają się też kierunki: lewy na prawy, prawy na wprost. Nadal zatem dla jadącego w prawo, „prawo” będzie po jego prawej stronie, w lewo – będzie po lewej stronie. Dlatego jeżeli na skrzyżowaniu z pierwszeństwem przejazdu przedstawionym na rys. 3 zamierzoną zmianą

Rys. 3. Znak T-6a „tabliczka wskazująca rzeczywisty przebieg drogi z pierwszeństwem przez skrzyżowanie”.

Źródło: załącznik do rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych.

kierunku będzie skręcanie w lewo, to mimo iż nadal poruszamy się drogą z pierwszeństwem, to wykonujemy manewr skrętu w lewo i sygnalizujemy ten zamiar, jak i cały manewr, włączając lewy kierunkowskaz. Analogicznie dla skręcania w prawo. Jeżeli natomiast naszym zamiarem jest jazda na wprost na skrzyżowaniu, to pomimo że opuszczamy drogę z pierwszeństwem przejazdu, to nie włączamy kierunkowskazu, nie zmieniamy bowiem kierunku ruchu, a jedynie opuszczamy jezdnię, na której wyznaczone było pierwszeństwo „łamane”. Błędne sygnalizowanie zamiarów wykonania manewrów na tego typu skrzyżowaniach może mieć poważne skutki w postaci stworzenia stanu zagrożenia, a w konsekwencji spowodowania zdarzenia drogowego.

Reasumując, należy podkreślić, że nie należy zamiennie posługiwać się pojęciami „zmiana kierunku ruchu” i „pierwszeństwo przejazdu”. Przepisy prawa w tych kwestiach są jasne. Ich znajomość w połączeniu z prawidłowym sygnalizowaniem manewrów wpływają na „czytelność” zamiarów kierowców i zwiększają bezpieczeństwo w ruchu drogowym oraz zapewniają lepszą płynność ruchu na skrzyżowaniach. Priorytetem – zarówno dla Policji, jak i dla całego społeczeństwa – zawsze pozostaje bezpieczeństwo i edukacja dotycząca przepisów, a w konsekwencji sprawność i przepustowość ruchu kołowego.

Summary

Not such terrible intersections...

The author of the present article – a police officer of road traffic department, taking into account the experience and observations from his professional practice, explains the rules of proper drivers' behaviour while dealing with special types of intersections, i.e. roundabouts and intersections with the so-called turning priority road. He draws attention to the correctness of maneuvers as well as reminds that safety and education on traffic regulations should be a priority for both the Police and the whole society.

Źródło: Katarzyna Olbryś

Szkolenie dla ukraińskich saperów zorganizowane w Kambodży

kom. Leszek Czernski

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

Polska jest liderem spośród państw europejskich w zakresie niesienia pomocy Ukrainie. Ludność cywilna, organizacje pozarządowe oraz państwo polskie organizują wsparcie dla naszego wschodniego sąsiada od samego początku konfliktu. Jako Polacy jesteśmy dumni, że pomimo trudnej historii naszych narodów i nie zawsze przyjaznego wzajemnego nastawienia stanęliśmy na wysokości zadania i tak po ludzku wyciągnęliśmy pomocną dłoń i okazaliśmy ogromne serce dla potrzebujących wsparcia Ukraińców. Pomoc ta niesiona jest na wielu płaszczyznach – humanitarnej, ale również ekonomicznej i militarnej. Jednym z przedsięwzięć w ramach takiego wsparcia było szkolenie dla saperów z Państwowej Służby Ratunkowej Ukrainy (DSNS-SESU), które odbyło się w dniach 14–21 stycznia 2023 r. w Kambodży.

Organizatorem wsparcia działań na rzecz rozminowania Ukrainy była Polska Fundacja Solidarności Międzynarodowej oraz Japońska Agencja Współpracy Międzynarodowej – JICA. Gospodarzem ww. szkolenia w Kambodży była organizacja Cambodian Mine Action Centre (CMAC) – Kambodżańskie Centrum Rozminowywania – ze względu na jej doświadczenie z wieloletniej współpracy Japońskiej Agencji z CMAC podczas rozminowania ogromnych obszarów Królestwa Kambodży. Dziewięciu ukraińskich beneficjentów szkoliło się z zakresu wykorzystania nowatorskiego systemu wykrywania min ALIS (Advanced Landmine Imaging System), czyli zaawansowanego wykrywacza metalu połączonego z georadarem wizualizującym przedmioty znajdujące się w ziemi. Szkolenie to sta-

nowiło jeden z etapów przygotowania służb ukraińskich do wykorzystania tego systemu i poświęcone było teoretycznym i praktycznym aspektom jego stosowania, włącznie ze szczegółami konstrukcyjnymi, zasadami wykorzystania oraz analizą danych uzyskanych przy jego użyciu.

Ze strony polskiej Policji, na polecenie Komendanta Głównego Policji, do udziału w tym przedsięwzięciu zostało oddelegowanych dwóch minerów-pirotechników, nadkom. Marek Sadowski – Zastępca Dowódcy Samodzielnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji w Warszawie oraz kom. Leszek Czernski – wykładowca Zakładu Szkoleń Specjalnych Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Wszystkie zagadnienia związane z delegacją wspomnianych policjantów do uczestnictwa w szko-

Fot. 1. Zapoznanie ze specyfiką i zadaniami CMAC przed zajęciami teoretycznymi z obsługi urządzenia ALIS.

Fot. 2. Ćwiczenia praktyczne na terenie ośrodka szkoleniowego CMAC w Kampong Chhnang.

Fot. 3. Pokaz przygotowania oraz manualnego przeszukiwania i rozminowania terenu w wykonaniu służb CMAC w okolicach wioski Koas Krala-Chhnal Moan.

Fot. 4. Ciężki sprzęt wykorzystywany w porze suchej do rozminowania terenu przez służby CMAC.

Zdj. 1–4. Leszek Czernski.

leniu były koordynowane przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji. Polscy policjanci uczestniczyli w nim w roli obserwatorów, dzięki czemu możliwe było zdobycie wiedzy poglądowej na temat rozminowania terenu przy wykorzystaniu systemu ALIS. Drugi etap szkolenia, jako kontynuacja, odbędzie się w bieżącym roku na terenie Polski w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Wiedza zdobyta podczas pierwszego etapu w ośrodku szkoleniowym CMAC w Kambodży będzie przydatna podczas realizacji szkolenia na terenie Polski, w trakcie którego polscy policjanci będą mogli asystować i skutecznie wspierać ekspertów zagranicznych, szkolących służby ukraińskie. Jest ona również przydatna z punktu widzenia rozwoju ogólnej wiedzy i umiejętności zawodowych kadry dydaktycznej Zespołu Minersko-Pirotechnicznego.

Oprócz merytorycznej części tego międzynarodowego przedsięwzięcia, dzięki ogromnej gościnności gospodarzy, uczestnicy mogli się zapoznać z historią, kulturą i zwyczajami Kambodży. Kierownictwo i kadra CMAC dołożyło wszelkich starań, żeby pobyt w ich kraju zapadł głęboko w pamięć. Po przywitaniu i przedstawieniu kultury khmerskiej w siedzibie CMAC delegacja zwiedziła okolice Pałacu Królewskiego, muzeum Tuol Sleng oraz Win-Win Memorial poświęcony odbudowie Królestwa Kambodży po wojnie domowej. Po pięciu dniach intensywnych ćwiczeń, na zakończenie szkolenia, uczestnicy zostali zaproszeni do Muzeum Pokoju, następnie obserwowali demonstrację całego procesu rozminowania z wykorzystaniem wszelkich urządzeń i psów, a na koniec zwiedzili kompleks świątyn Angkor Wat wpisanych w 1992 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Summary

Training course for Ukrainian bomb disposal experts organized in Cambodia

The above article concerns the training course for bomb disposal experts from the State Emergency Service of Ukraine, which was held from 14 to 21 January 2023 in Cambodia. As for the Polish side – there were two bomb disposal experts seconded to take part in this event – the author of the article – a lecturer of the Special Training Unit of the Police Training Centre in Legionowo and Capt. Marek Sadowski – Deputy Commander of the Independent Counter-Terrorism Police Subdivision in Warsaw. This undertaking, which aimed at providing support for demining Ukraine, was organized by the Japan International Cooperation Agency (JICA) and the Solidarity Fund PL. The event was hosted by the Cambodian Mine Action Centre (CMAC) – because of its experience from long-term cooperation with JICA during demining vast areas of the Cambodian Kingdom. Eight Ukrainian beneficiaries were trained in the scope of using the innovative system of detecting landmines ALIS (Advanced Landmine Imaging System), i.e. an advanced metal detector combined with a ground penetrating radar (GPR) enabling the visualization of items buried under the soil. This training course was one of the stages of preparing Ukrainian services for using the system and it was dedicated to theoretical and practical aspects of applying the device, including construction details, principles of handling and analyzing the data obtained while using this appliance. The trainees also had an opportunity to get acquainted with Cambodian culture, history and tradition.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

Ćwiczenia

„WOLF-RAM-23”

Fot. 1. Stare Bielany – miejsce pierwszych incydentów w ramach ćwiczeń „Wolf-Ram-23”. Widok na al. Zjednoczenia. Zdj. J. Glinkowski.

nadkom. Janusz Glinkowski

Zakład Służby Prewencyjnej CSP

Partnerstwo między Polską a Stanami Zjednoczonymi ma ogromną wartość dla obydwu stron – powiedział zastępca szefa misji w ambasadzie USA w Polsce Daniel Lawton. Potwierdzeniem tych słów są z pewnością m.in. kilkudniowe ćwiczenia pod kryptonimem „Wolf-Ram-23”. Przed ćwiczeniami antyterrorystycznymi, zaplanowanymi od 17 do 19 kwietnia br. w całej Polsce, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa wysłało do mieszkańców ośmiu województw ostrzeżenia dotyczące przedsięwzięcia.

Organizatorem ćwiczeń była Komenda Główna Policji w współpracy z Federalnym Biurem Śledczym (FBI) Departamentu Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych. Wzięło w nich udział blisko 2,6 tys. funkcjonariuszy polskiej Policji, m.in. z Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA”, Centralnego Biura Śledczego Policji, a także Komendy Stołecznej Policji. W działania zaangażowano również Komendę Główną Straży Granicznej, Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej, ratowników medycznych, funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i 20 funkcjonariuszy z Wydziału ds. Zwalczania Broni Masowego Rażenia FBI¹.

Kluczem w całej strategii działań było to, że scenariusz tych ćwiczeń przewidywał wystąpienie sytuacji kryzysowej w postaci ataku terrorystycznego. Plan zakładał, że działania miały nie być upubliczniane, jednak z uwagi na

sytuację za wschodnią granicą oraz by ograniczyć niepotrzebną panikę wśród mieszkańców, poinformowano opinię publiczną. Jednakże postanowiono, że funkcjonariusze biorący udział w ćwiczeniach poznają scenariusz w ostatniej chwili.

Głównym zadaniem ćwiczeń dowódczo-sztabowych, bo tak należy je określić, było skoordynowanie i współpraca służb stojących na straży bezpieczeństwa w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej. Sprawdzano funkcjonowanie procedur w przypadku wystąpienia ataku terrorystycznego związanego z zagrożeniem chemicznym, biologicznym, radiacyjnym lub nuklearnym².

Same działania trwały w stolicy od poniedziałku, 17 kwietnia br., a rozpoczęcie pierwszych poważnych zdarzeń planowane było w godzinach od 19.00 do 4.00 nad ranem dnia następnego. Wszystko tak, by metro było uprzątnięte,

Fot. 2. Plakietka identyfikacyjna upoważniająca do udziału w ćwiczeniach „Wolf-Ram-23”.

Zdj. Archiwum CSP.

gotowe i dostępne dla mieszkańców Warszawy z samego rana. Pierwsze poważne epizody ćwiczebne zaczęły się na dwóch stacjach metra: Stare Bielany oraz Stadion Narodowy. Funkcjonariusze amerykańskich służb, nie znając scenariusza, otrzymali informację o możliwości przeprowadzenia zamachów terrorystycznych na terenie Polski. Informacja ta została przekazana do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, skąd została rozesłana do poszczególnych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w naszym kraju, w tym do Policji. Spowodowało to uruchomienie procedur i wzmożone działania służb.

Około godz. 20.00 dyżurny Komendy Stołecznej Policji przekazał informację, że chwilę wcześniej w obrębie stacji metra Stare Bielany doszło do wybuchu w trzech wagonach metra, a na terenie stacji znajdują się prawdopodobnie dwie osoby uzbrojone i jedna ofiara śmiertelna. Informację o zdarzeniu otrzymały służby ratownicze. Chwilę po tym komunikacie na miejsce skierowano policjantów Samodzielnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji w Warszawie. Decyzją Zastępcy Komendanta Głównego Policji powołano Centrum Operacyjne KGP³.

Po upływie kilku minut, zgodnie z założeniami ćwiczeń, dyżurny KSP poinformował o kolejnym zdarzeniu. Tym razem w innej części miasta – na stacji metra Stadion Narodowy. Ustalenia dotyczyły peronu nr 3, gdzie miała znajdować się osoba ranna, 15 zakładników i grupa osób, która oddaliła się z miejsca zdarzenia. Informacje niezwłocznie przekazano do Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA”, Agencji Bezpieczeństwa Rządowego oraz Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Wokół obydwu stacji metra zostały wyznaczone strefy bezpieczeństwa. Przez kilka godzin nieustannie pracowały wszystkie wezwane do zdarzeń służby. Trwało zbieranie szczegółowych informacji dotyczących ofiar, uszkodzonych oraz terrorystów. Zgrywano procedury współdziałania i łączność. Był to test obiegu informacji, sprawności syste-

Fot. 3. Logo „Wolf-Ram-23”.

Źródło: Oddział Żandarmerii Wojskowej W Elblągu, *Ćwiczenie „Wolf-Ram-23”*, <https://ozwelblag.wp.mil.pl/pl/articles/2023/cwiczenie-wolf-ram-23/> [dostęp: 16.05.2023 r.].

mów dowodzenia i działania wielu służb, w tym: policjantów dochodzeniowo-śledczych, kryminalnych, policyjnych negocjatorów i kontrterrorystów⁴.

W tym czasie dyżurny Stołecznego Stanowiska Kierowania otrzymał informację o podłożeniu ładunku wybuchowego na Dworcu Centralnym w Warszawie. Tego nie było w planie i zagrożenie było jak najbardziej realne. Policja, podejmując zdecydowane i błyskawiczne działania, zatrzymała 35-letniego mężczyznę podejrzanego o wywołanie fałszywego alarmu. Dodatkowo przy stacji Stare Bielany w trakcie ćwiczeń zasłabła osoba zupełnie z nimi niezwiązana. Na szczęście szybka reakcja medyków pozwoliła na uratowanie życia mężczyzny.

We wtorek, 18 kwietnia br., odbyła się konferencja prasowa Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Ma-

Fot. 4. Chemiczno-biologiczne zabezpieczenie miejsca zdarzenia.

Źródło: A. Kędzierzawska, A. Krupecka-Krupińska, *Nocne ćwiczenia w metrze we współpracy z FBI*, <https://wirtualnema-zowsze24.pl/nocne-cwiczenia-w-metrze-we-wspolpracy-z-fbi/> [dostęp: 16.05.2023 r.].

ĆWICZENIA „WOLF-RAM-23”

Fot. 5. Przygotowanie do akcji. Widok od ul. Kasprowcza w kierunku ul. Schroegera.

Zdj. J. Glinkowski.

riusza Kamińskiego oraz Komendanta Głównego Policji gen. insp. Jarosława Szymczyka. W wydarzeniu wzięli także udział wspomniani na wstępie Daniel Lawton. Z przemówień można się było dowiedzieć, że są to (...) *największe w historii polskiej Policji ćwiczenia kontrterrorystyczne (...)*. *To pierwszy taki przypadek, gdzie odnotowano tak liczny udział funkcjonariuszy FBI w ćwiczeniach na terenie Europy. Korzystanie z wiedzy, doświadczenia i taktyki naszych sojuszników jest niezwykle cenne* – powiedział szef MSWiA. Dodał, iż Polska musi być przygotowana na różne scenariusze związane z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańcom. *To bardzo skomplikowane ćwiczenia, które wymagają sprawności i koordynacji różnych służb. Musimy być przygotowani na każdą ewentualność. Chcemy, by obywatele mieli pewność, że państwo w sytuacjach realnego zagrożenia będzie działało skutecznie* – zakończył. Ambasador Daniel Lawton podkreślił, że ćwiczenia wzmocnią współpracę polskich i amerykańskich służb w kwestii zwalczania m.in. zagrożeń terrorystycznych, biologicznych czy chemicznych. Na koniec gen. insp. Jarosław Szymczyk powiedział, że *współpraca z FBI jest kluczowa dla naszego bezpieczeństwa. Zintensyfikowaliśmy ją po decyzji ministra Mariusza Kamińskiego o utworzeniu Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości*. Poinformował także, że prace nad zorganizowaniem ćwiczeń, ze względu na ich dużą skalę, trwały od marca 2022 r.⁵

We wtorek ćwiczenia przeniosły się do Łodzi na Dworzec Łódź Fabryczna. Scenariusz zakładał, że we wczesnych godzinach porannych do Policji dotrze informacja, że w kierunku miasta Łódź przemieszczają się osoby, które mogą posiadać przy sobie niebezpieczny materiał wybuchowy lub inne przedmioty stanowiące zagrożenie dla mieszkańców. Tu procedury wyglądały identycznie jak w Warszawie, z tym że na miejsce skierowano policjantów łódzkiego Samodzielnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji. Decyzją Zastępcy Komendanta Wojewódzkiego Policji w Łodzi powołano Centrum Operacyjne.

Samochód osobowy, którym mieli przemieszczać się terroryści, tuż po wjeździe do miasta został namierzony i był cały czas śledzony przez funkcjonariuszy operacyjnych. W tunelu na ul. Hasa z obserwowanego samochodu wysia-

dły dwie osoby, a następnie przeszły w kierunku Dworca Łódź Fabryczna. Kierowca, który przez chwilę pozostał sam, został niezwłocznie zatrzymany. Pasażerowie auta weszli na peron 4, gdzie umieścili pakunek z niewiadomą zawartością. Oni również zostali zatrzymani przez interweniujących funkcjonariuszy. Bezpieczeństwo osób znajdujących się na dworcu zostało wyznaczone specjalnymi strefami. Przez kilka godzin nieprzerwanie pracowały tam wszystkie wezwane na miejsce służby⁶.

Po dokładnym sprawdzeniu i zabezpieczeniu auta oraz pakunku została ujawniona ich zawartość. Pojazd skrywał ładunek wybuchowy skażony chemicznie, natomiast pakunek z dworca kolejowego zawierał radioaktywny ładunek wybuchowy.

Na środe, jako finalny dzień ćwiczeń, przewidziane były m.in. działania pościgowe przebiegające przez teren sześciu garnizonów.

Komendant Główny Policji poinformował, że wnioski z ćwiczeń będą istotne dla bieżącej pracy Policji. Wszystkie realizowane epizody zostaną poddane analizom, aby na ich podstawie działać szybciej, lepiej i dokładniej. Przypomnił, że zagrożenie atakiem terrorystycznym w Polsce

Fot. 6. Służby w gotowości. Za chwilę zastosowane zostanie siłowe wejście do metra.

Zdj. J. Glinkowski.

Fot. 7. Pozoranci (zakładnicy – żywe tarcze) ustawieni tak, by służby nie strzelały w okna.

Zdj. J. Glinkowski.

jest na niskim poziomie, *co nie zmienia faktu, że cały czas służby muszą wykazywać poziom gotowości do zaistnienia takiego zdarzenia*⁷.

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie również miało swój ogromny wkład w działania „Wolf-Ram-23”. Wzięło w nich udział 234 słuchaczy oraz 14 osób z kadry i jeden pracownik cywilny – były funkcjonariusz CSP. Słuchaczy w charakterze pozorantów podzielono na dwie grupy. 205 osób przydzielono do ćwiczeń na stacji metra Stare Bielany, a 29 – do ćwiczeń na stacji Stadion Narodowy. Po przewiezieniu z CSP do stacji Młociny oraz Stadion Narodowy przyszli adepti sztuki policyjnej zostali przekazani osobom odpowiedzialnym za charakteryzację. Otrzymali również szczegółowe instrukcje, co powinny robić podczas ćwiczeń. Obowiązkiem kadry, jako obserwatorów i zespołu zabezpieczenia ćwiczeń, był nadzór nad słuchaczami i ich bezpieczeństwem oraz reagowanie w razie wystąpienia takiej potrzeby. Jak się później okazało, zostali mniej lub bardziej świadomie włączeni do działań, pokonując autem służbowym dystans 200 km, przemierzając ulice stolicy pomiędzy szpitalami. W każdym z nich próbowali zlokalizować słuchaczy (poszkodowanych pozorantów), co wymagało współdziałania z wieloma osobami, w tym obserwatorem czy koordynatorem medycznym, który mógł podać tylko statystyki w postaci numerów osób poszkodowanych. Kadra, odbierając słuchaczy ze szpitali, musiała pozyskać informacje na temat osób, które musi odebrać, zlokalizować je pomimo często niezgodnych z prawdą danych osobowych w postaci: imienia, nazwiska czy numeru PESEL lub rysopisu, a także niezgodnych lub błędnie podanych lokalizacji i obrażeń, celowego zakazu kontaktowania się z przełożonymi, potrzeby wykonania czynności przez innych policjantów na miejscu itd. Wszystko do momentu ich odnalezienia, przejęcia i przekazania opiekunom odpowiedzialnym za ich powrót do jednostki. Należy wspomnieć, że pozoranci byli pomieszani z osobami z faktycznymi obrażeniami przywożonymi z różnych zdarzeń losowych, jak też pozorantami z innych miast z całego kraju. Mieli dodatkowo całkowity zakaz posiadania jakiegokolwiek sprzętu elektronicznego oraz biżuterii czy makijażu.

Reasumując, należy podkreślić, że pomimo wielomiesięcznego przygotowania służb, oczekiwań i planów działania wiele osób skończyło swoją służbę długo po czasie jej trwania, tj. późnym rankiem. Mimo trudów kadra oraz słucha-

Fot. 8. Skrzyżowanie al. Zjednoczenia z ul. Barcicką. Miejsce, gdzie strażacy rozstawili namioty i komory dekontaminacyjne dla poszkodowanych.

Zdj. J. Glinkowski.

cze szczęśliwie wrócili do CSP, zmęczeni, lecz z przekonaniem, że działania zakończyły się wspólnym sukcesem, a także stanowiły cenne doświadczenie i – w pewnym sensie – niezwykłą przygodę, którą warto powtórzyć w przyszłości. Biorąc w nich udział, mogli bowiem przyczynić się do realizacji tak ważnego celu, jakim jest nasze wspólne bezpieczeństwo.

¹ J. Glinkowski, *Ćwiczenia „Wolf-Ram-23”*, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/5314,Cwiczenia-quotWolf-Ram-23quot.html> [dostęp: 9.05.2023 r.].

² Tamże.

³ A. Kędzierzawska, A. Krupecka-Krupińska, *Nocne ćwiczenia w metrze we współpracy z FBI*, <https://wirtualnemazowsze24.pl/nocne-cwiczenia-w-metrze-we-wspolpracy-z-fbi/> [dostęp: 9.05.2023 r.].

⁴ J. Glinkowski, *Ćwiczenia „Wolf-Ram-23”*; M. Gradus, *Tak wyglądają ćwiczenia antyterrorystyczne „Wolf-Ram-23”*, <https://niezalezna.pl/482264-tak-wygladaja-cwiczenia-antyterrorystyczne-wolf-ram-23-wideo-i-zdjecia-foto-28392> [dostęp: 9.05.2023 r.].

⁵ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Ćwiczenie „Wolf-Ram-23” – konferencja z udziałem ministra Mariusza Kamińskiego*, <https://www.gov.pl/web/mswia/cwiczenie-wolf-ram-23--konferencja-z-udzialem-ministra-mariusza-kaminskiego> [dostęp: 9.05.2023 r.].

⁶ Sieradz To My, *Ćwiczenia Wolf-Ram-23 w Łodzi*, <http://www.sieradztomy.pl/2023/04/cwiczenia-wolf-ram-23-w-odzi.html#> [dostęp: 9.05.2023 r.].

⁷ D. Mikołajczyk, *Policja dostanie sprzęt CBRN od Amerykanów? Gen. insp. Szymczyk: możemy liczyć na takie zasilenie*, <https://infosecurity24.pl/sluzby-mundurowe/policja/policja-dostanie-sprzet-cbrn-od-amerykanow-gen-insp-szymczyk-mozemy-liczyc-na-takie-zasilenie> [dostęp: 9.05.2023 r.].

Summary

“Wolf-Ram-23” exercise

April 17-19, 2023 was a date marked by a command-and-control exercise in cooperation between Polish and American services, in the art of, among other things: negotiation, neutralization of explosives as well as biological and chemical threats. It was a great test of the coordination of all rapid response systems of uniformed services. The organizer of one of the largest undertakings in Europe, in terms of the involvement of the number of people, complexity and difficulty of the scenario of actions in case of a terrorist attack, was the National check Police Headquarters. Eight provinces were included in the participation. All this was done to the quality, speed and state of preparedness of our country for possible threats of this type.

Tłumaczenie: Janusz Glinkowski

BEZPIECZEŃSTWO

A WYJAŚNIANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

przy użyciu monitoringu wizyjnego
w perspektywie zastosowania taksonomii Benjamin Blooma

ks. dr Łukasz Marczak
ORCID 0000-0003-1553-1747

Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska

Celem artykułu jest przedstawienie taksonomii Benjamin Blooma jako metody pozwalającej stosować zasadę zrównoważonego rozwoju we współpracy z Policją przy prewencyjnym zastosowaniu systemów monitoringu wizyjnego¹. Analiza tak gromadzonej wiedzy w kontekście teorii systemowych staje się punktem wyjścia do obiektywnego osądzania stopnia kryminalizacji zjawisk społecznych, choć w społeczeństwach demokratycznych wzrasta zaniepokojenie praktykami mogącymi naruszać prywatność osobistą². Niniejsza analiza socjologiczna wynika z zastosowania współczesnych technologii wizyjnych w celach rekonstrukcji zdarzeń, co stanowi przedmiot zainteresowania nie tylko kryminalistyki, ale przede wszystkim etyki społecznej i *digitale Sozialethik*³.

BEZPIECZEŃSTWO I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Jedną z ról pracy Policji jest gromadzenie wiedzy z odpowiednim jej uzasadnieniem, tak by organy prowadzące postępowanie – osądzające stopień kryminalizacji zachowań społecznych – były zdolne rzetelnie **identyfikować i archiwizować** tożsamość osób podejrzewanych o wykroczenie⁴. W związku z tym zaleca się działania kształtujące kompetencje cyfrowe Policji prowadzące do wzrostu profesjonalizacji pracy służb prewencyjnych w obszarach współpracy z innymi instytucjami państwa, tak jak jest to w przypadku np. austriackiej policji z wiedeńską służbą ochrony kolei. Zrównoważony rozwój okazuje się wciąż na tyle nowatorską ideą socjalizacyjno-wychowawczą, że innowacyjne działania ukierunkowane na poszerzanie wiedzy, a przede wszystkim

kompetencji w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w systemach pomocy społecznej, spotykają z oporem⁵. Minimalizowanie oporu odbywa się poprzez podnoszenie motywacji osiągnięć, które są konieczne ze względu na systematyczny wzrost jakościowy struktury organizacyjnej państwa w związku z finansowaniem projektowych celów rozwoju zrównoważonego. Nowe procesy, narzędzia i role społeczne dotyczą również rozwoju umiejętności systemowo-cyfrowego reagowania na zmiany społeczne i występujące wraz z nimi zjawiska⁶. Okazuje się bowiem, że coraz częściej praca Policji łączy się prewencyjnie z innymi rolami społecznymi, które Policji przynoszą informacyjną i promocyjną korzyść, a społeczeństwu wzrost zaufania do instytucji kontrolno-porządkowej. Zrównoważoność procesów społecznych polega więc na **wzajemnym uzupełnianiu się i dopełnianiu funkcjonalnych ról społecznych** usie-

ciowionych ze sobą⁷. Jest to realizacja zasady solidarności i facylitacji społecznej w jej funkcji dośpołecznienia. *Sustainability* realizowana w cyfrowo kontrolowanym świecie wymaga bowiem nieustannego procesu dostosowywania się jednostek fizycznych do zmiennych okoliczności środowiska.

W badanym przypadku usieciwienie dotyczy oddolnego działania jednostki użytkującej kolej, **referatu wywiadowczego Policji i Centrum Bezpieczeństwa Dworców Kolejowych**. Za poczucie bezpieczeństwa odpowiadają organy porządku publicznego kształtujące jednocześnie odpowiedzialne postawy obywatelskie. W dalszej kolejności korzyść przynosi współzależność ról społecznych, bowiem każdy obywatel może stać się przyczynkiem do skutecznego rozwiązania zaistniałych problemów społecznych, stosując odpowiednie umiejętności wynikające z ukształtowanej postawy obywatelskiej, jeśli wsparte są działaniem zdigitalizowanego państwa i łamany jest opór przeciw nowym normom przynoszącym korzyść społeczeństwu⁸. Zrównoważony rozwój zatem w takich uwarunkowaniach staje się koncepcją ewolucji społecznej, której efektem jest integracja funkcji społecznych na różnych płaszczyznach ich oddziaływania społecznego⁹. Kluczowym zagadnieniem będą stawać się koncepcje i systemy komunikowania społecznego, które zapewnią odpowiednie **gromadzenie wiedzy, pragmatyczne jej wykorzystywanie** do wyjaśniania sytuacji problemowych przy sieciowym **tworzeniu** instytucjonalnego ładu społecznego monitorowanego z zastosowaniem technologii cyfrowych¹⁰.

ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Na życie społeczne oddziałują cele zrównoważonego rozwoju, które wymagają konceptualizacji zgodnie z etycznymi założeniami, stąd rolę taką pełni system zasad etyczno-społecznych wraz z zasadą zrównoważonego rozwoju. Funkcjonalność społeczna w krajach wysoko rozwiniętych realizowana jest w stopniu o wiele bardziej profesjonalizowanym niż w Polsce. Charakteryzuje się usługowością i wysokim stopniem profesjonalizacji pracy. O osiągnięciu efektywnych i wymiernych korzyści świadczy jakościowa zmiana np. pracy socjalnej w krajach zachodniej Europy¹¹. Wraz ze zdigitalizowaną wizyjną kontrolą społeczną wzrasta produktywność w wyjaśnianiu problemów społecznych, stąd tak realizowany zrównoważony rozwój można interpretować w nurcie teorii dewiacji, kontroli społecznej i teorii socjalizacyjnych¹². Standardowym elementem systemów bezpieczeństwa jest monitoring wizyjny, wciąż nieostro definiowana kategoria socjologiczna. Na potrzeby tych badań monitoring wizyjny rozumie się za Małgorzatą Ordysińską (2009) i Grzegorzem Matuszakiem¹³ (2009) jako **system przekazywania informacji polegający na planowym (ciągłym, prowadzonym w ściśle określony sposób za pomocą wytycznych funkcjonalnych i procedur) obserwowaniu (często również rejestracji) za pomocą środków technicznych zdarzeń, które zachodzą w określonym miejscu, mający na celu zapobieganie przestępstwom, wykroczeniom, wypadkom oraz przypisanie winy i odpowiedzialności za popełnione czyny**. Założeniem zrównoważonych systemów *closed circuit television* – CCTV,

zwanych w niemieckiej kulturze pracy *Videoüberwachung* (pilnowanie, śledzenie, nadzór), jest kontrola, z odległości, zdarzeń rejestrowanych przez jedną lub więcej kamer jednocześnie. W skład systemu CCTV wchodzi kamery, z których obraz jest transmitowany do centrum odbiorczego, gdzie personel może obserwować na monitorach rejestrowane zdarzenia w obszarach stanowiących własność osób fizycznych lub przestrzeń życia publicznego¹⁴. Dla współczesnej Policji, służb porządkowych i instytucji społecznych istotną właściwością tak zrównoważonych systemów jest **identyfikacja** gwarantująca w trakcie procesu stwierdzenie czyjejs tożsamości. System CCTV pozwala: **rozpoznać** poszukiwaną osobę, by stwierdzić konieczność podjęcia działań śledczych przez odpowiednie służby; **wykryć** – potwierdzić, czy dana osoba znajduje się w obszarze pracy kamer; **monitorować** – sprawować nadzór nad ruchem drogowym lub miejskim, mając dostęp do numerów rejestracyjnych samochodu lub możliwość rejestracji twarzy jednostki społecznej zgodnie z technologią weryfikacji tożsamości badanej osoby¹⁵. Po identyfikacji tożsamości funkcjonalnością systemów monitoringów wizyjnych jest przesłedzenie działań zidentyfikowanej jednostki, tak by móc stwierdzić poprawność jej postępowania na podstawie miejsc pobytu i aktywności. Zarejestrowane przestępstwo lub wykroczenie staje się przedmiotem dowodowym, o ile w świetle prawa można zidentyfikować personalia sprawcy aktu zabronionego. Tym zakresem pracy śledczej zajmują się policjanci komórek wywiadowczych i kryminalnych¹⁶. Realizacja finansowanych celów zrównoważonego rozwoju pozwala stosować nowe technologie, do których zalicza się choćby funkcjonalność kamer nasobnych¹⁷, w Polsce negatywnie postrzeganych, w Austrii (Wiedeń) stosowanych z pomyślnością przez *Sicherheitdienst* prewencyjnie współpracującą z policją.

Okazuje się, że odpowiednie finansowanie programów społecznych, logika rozwoju ekonomicznego i umiejętność socjalizacji postaw obywatelskich sprzyjają instytucjom społecznym oddolnie realizującym cele zrównoważonego rozwoju w obrębie lokalnych społeczności¹⁸. Profesjonalizacja pracy zatem uzależniona jest od stopnia rozwoju państwa, powszechności i jakości edukacji. Upowszechnienie procesów digitalizacji życia już nie tylko ekonomicznego, ale także społecznego wymaga oceny etycznej – zastosowania zasad etyczno-społecznych. Następowaniu tych procesów towarzyszy gromadzenie danych wskutek zastosowania nowoczesnych technologii pomiarowych, do których zalicza się nie tylko narzędzia rejestracji pracy jednostek społecznych, ale także monitoring występowania, przebywania i aktywności ludzkiej¹⁹. Rejestracja tych danych i ich analiza sprzyjają skutecznemu rozwiązywaniu problemów społecznych poprzez ich: **ujawnianie** odpowiednim instytucjom, **przejrzystość** i **legitymizację**. Prawo w ostateczności jest narzędziem ochrony porządku społecznego, gdyby się okazało, że do niepokojącego stopnia spada realizacja norm etycznych tam, gdzie trudno zweryfikować ich obowiązywalność. Systemom monitoringowym sprzyjają platformy informacyjne, w których udostępnia się wiedzę rejestrowaną przez poszczególne jednostki społeczne, i okazuje się, że indywidualne umiejętności rejestracji zdarzeń wraz z ich

odpowiednią komunikacją społeczną skutecznie przyczyniają się do neutralizacji problemów społecznych, a nawet resocjalizacji przy użyciu metodologii socjologii klinicznej²⁰. Taka postawa obywatelska staje się innowacyjnym kontekstem pracy służb społecznych w krajach wysoko rozwiniętych, w których cele zrównoważonego rozwoju w zakresie *quality education* konsekwentnie profesjonalizują obszary: psychologii wychowawczej, pedagogiki czy superwizji trenerów²¹. Stopień zasobności gospodarki wpływa zdecydowanie na dynamikę rozwoju społecznego w zakresie realizacji polityki społecznej poprzez sposób finansowania edukacji czy usług społecznych. Stopień zrównoważoności (*sustainability*) instytucji społecznych wynika ze **statusu celów zrównoważonego rozwoju, definiowania tej koncepcji rozwoju** i w ostateczności **finansowania**. Aby jednak zasobność finansowa została zwrócona społeczeństwu w postaci korzyści społecznej i wzrostu kapitału społecznego, wymaga się odpowiednich kompetencji służb państwa i obywateli, aby postawy obywatelskie wobec występujących zjawisk społecznych zapobiegały upowszechnianiu się zachowań patologicznych albo nawet kryminalnych. Wciąż pozytywnie weryfikuje się hipotezę, że w tworzeniu odpowiedzialności społecznej niektórym zjawiskom chorobowym lepiej uprzednio zapobiegać, aniżeli je leczyć. Ustrukturyzowane sieci przestępcze trudne do rozpoznania stają się możliwe do rozpracowania dzięki **rekonstrukcji cyfrowej**, której sednem jest uzyskanie dowodu przy użyciu technologii rejestracyjnej, archiwizacyjnej i dostępowej²². Metodologia badań własnych opiera się na taksonomii Benjamina Blooma w kolejnych sferach realizacji celów: **poznawczych, afektywnych i psychomotorycznych**²³. Proces metodologiczny związany z zastosowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, ujmowanej w sensie szczegółowej zasady etyczno-społecznej, polegał na analizie porównawczej zachowań jednostek społecznych podczas jednego zdarzenia ujętego jako studium przypadku na **peronie nr 5 dworca PKP Warszawa Wschodnia dnia 15 listopada 2021 r. w ciągu czasowym od godz. 16.20 do godz. 16.35**. Metodą badawczą była obserwacja uczestnicząca bierna i czynna. Zjawisko społeczne, do którego dostosowuje się metodologię badania własnego, można również analizować zgodnie z metodyką interwencyjną **streetworkingu stosowanego w pracy socjalnej**. Do jej ról wlicza się: **informowanie, towarzyszenie i stosowanie form terapeutycznych**²⁴. Wynikiem postępowania metodologicznego są dwie fotografie zjawiska natarczywego i agresywnego usiłowania wyłudzenia pieniędzy na bilet przez nieznaną osobę od ludzi oczekujących na pociąg. Po wywiadzie z oficerem Policji wywiadowczej odstąpiono od metodologii **streetworkingu** ze względu na znaczny stopień kryminalizacji osoby, której dotyczy niniejsze studium przypadku. Metodologia badań własnych, wsparta taksonomią Blooma, w kolejnych sferach realizacji celów polegała na wykonaniu następujących działań: **pamiętania, rozumienia, zastosowania, analizowania, oceniania i tworzenia**²⁵. To postępowanie metodologiczne pozwoliło rozróżnić narzędzia obserwacji uczestniczącej biernej i czynnej. Obserwacja uczestnicząca bierna przejawiała się w postawie osób obecnych podczas zdarzenia i w zapisie monitoringu w miejscu

zdarzenia. Dostęp do nagrania z monitoringu jest rdzeniem zasady zrównoważonego rozwoju. Taksonomia Blooma wskazuje, że to zjawisko przez uczestników zdarzenia najprawdopodobniej nawet nie zostało zapamiętane, stąd nie można wyciągać z niego żadnych konsekwencji, jeśli nikt nie ucierpiał w wyniku biernego przyzwolenia na agresywne żebractwo. Obserwacja uczestnicząca czynna z kolei pozwoliła za Bloomem wyciągnąć wnioski w związku z pytaniami badawczymi, analizą i oceną tego zjawiska, a także wytworzeniem wniosków zawartych w tekście naukowym w praktyce pracy służby śledczej Policji. Zwłaszcza taka metodologia jest właściwa ze względu na: prewencyjną, wykrywczą, logistyczną, dowodową i społeczną funkcjonalność systemów monitoringu wizyjnego²⁶.

SFERA KOGNITYWNA TAKSONOMII BLOOMA: DEFINICJA BEZPIECZEŃSTWA I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Pierwszy etap taksonomii Blooma dotyczy sfery kognitywnej, zatem ujmuje się w nim **pamięć** i kategorie definicyjne przywołujące nazwy, opisujące znaczenie tych kategorii, nakreślające ich przeznaczenie w ukierunkowaniu na celowość życia społecznego. **Bezpieczeństwo rozumie się jako podstawową wartość stanowiącą o racji stanu państwa i zmianach dokonujących się zarówno w jego wewnętrznych strukturach, jak i w przestrzeni publicznej**²⁷. Ewolucja problematyki społecznych wpływa na poczucie bezpieczeństwa. W paradygmacie indywidualnym lub podmiotowym, w którym prymat wiodą jednostki, problemy ograniczają indywidualny samorozwój. Są więc rozumiane jako przeszkody w samorealizacji i ujmuje się je jako psychologiczne problemy samokontroli. W ujęciu **ekonomicznym** są problemami w zarządzaniu sobą i rozumie się je jako rynkowe niepowodzenia jednostek²⁸. W kontekście **paradygmatu socjocentrycznego** systemowo-funkcjonalnych związków społeczno-kulturowych problemy społeczne są zjawiskami zarówno niepowodzeń w socjalizacji, jak i w nauczaniu i uczeniu się wypełniania norm społecznych lub obowiązków wobec społeczności, wobec wymogów systemów funkcjonalnych, a także lokalnych norm kulturowych. Ocena działania społecznego będzie odmienna w zależności od lokalnego kontekstu kultury (np. wzory norm zależne od różnych narodowości), w jednym kontekście akceptowane, w innym budzące konsternację w kategorii problematyczności. Problemy społeczne streszcza się wówczas jako odchylenia od norm, wartości lub preferencji znaczeniowych²⁹. Z kolei **paradygmat systemowy** opiera się na kompleksowej teorii jednostki i społeczeństwa, ich struktury i dynamiki wzajemnego oddziaływania oraz integracyjnych i konfliktowych wzajemnych relacji³⁰. W tej perspektywie problemy społeczne są więc zarówno problemami jednostek, jak i problemami związanymi ze strukturą i kulturą społeczną³¹. Problematyka społeczna zyskuje więc systemowe ujęcie, któremu odpowiadają zdigitalizowane metody rozwiązywania zawiłych zjawisk społecznych, tak by prewencyjnie przeciwdziałać demoralizacji społeczeństwa³². Aby rozwiązywać problemy społeczne szybciej i efektywniej, należy dysponować odpowiednio zgromadzoną wiedzą objaśniającą **przyczyny działania, jego przebieg i konsekwencje**. Dokonuje się to zwłaszcza w przypadku różnego

rodzaju nadużyć, wykroczeń lub przestępstw. Pytania badawcze na tym etapie postępowania metodologicznego mogą być następujące: Jakie problemy społeczne są typowe dla ekosystemów dworców kolejowych? W jakim zakresie Policja kontroluje obszary dworców osobiście, a które rejony są tylko poddane obserwacji z monitoringu wizyjnego?

W sferze kognitywnej taksonomii Blooma obok pamięci jest również obecne **rozumienie** i **interpretacja** wiedzy, której zakres poszerza się o nowe zjawiska wyzwajające nowe procesy zachowań, a z tym konieczność nowych narzędzi badawczych. Dla instytucji społecznych i Policji taką kategorią jest digitalizacja procesów społecznych gromadzących wiedzę. Rozumienie pozwala tłumaczyć wiedzę, interpretować ją i wnioskować o niej na podstawie odpowiednich generalizacji i wyjaśnień. Pytania badawcze zatem mogą przybierać formę: Jak Policja może wykorzystać narzędzia dostępne dla socjologii klinicznej³³, by zauważać, rozumieć i skutecznie objaśniać problemy społeczne? Jak realizacja celów zrównoważonego rozwoju w kontekście tworzenia zrównoważonych miast (monitoring zdarzeń) wpływa na samokontrolę ludzi i postawę obywatelską?

SFERA AFEKTYWNA TAKSONOMII BLOOMA: ZASTOSOWANIE ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ANALIZA ZAPISU MONITORINGU WIZYJNEGO PRZY WSPÓLPRACY Z POLICYJNYMI WYWIADOWCAMI

W sferze afektywnej taksonomii Blooma istotne są postrzeganie, reakcja i charakteryzowanie problemów społecznych w nowych uwarunkowaniach społecznych. Liczy się nabyta wiedza i potencjalność jej zastosowania w związku z nowoczesnymi technologiami badawczymi. Opisany przypadek trwał zaledwie 15 minut. Gdy brak obszarowego systemu monitoringu, innym narzędziem rejestrowania wiedzy może być zwyczajny smartfon wyposażony w aparat fotograficzny, kamerę i aplikacje pozwalające natychmiast przesłać dokument, tak by trafił do służb zajmujących się tego rodzaju problematyką, jeśli popełniono wykroczenie lub przestępstwo. W tym sensie nie wchodzi się w zakres pracy Policji, bowiem praktyka realizacji odpowiedzialnych postaw obywatelskich powinna być ogólnie znana i powszechnie realizowana tak, jak u każdego obywatela wzrasta poczucie bezpieczeństwa z powodu świadomości o obecności służb porządkowych czy występowaniu systemu monitoringu wizyjnego. Wzrost bezpieczeństwa ujmowanego w sensie funkcjonalności społecznych może zostać wzbogacony dzięki umiejętnościom gromadzenia danych, by jednostkom łamiącym normy usług komunikacyjnych przyporządkowywać zidentyfikowaną tożsamość w związku z zachowaniami, w których wyniku bardziej należy **klinicznie resocjalizować** niebezpieczne przypadki, aniżeli jeszcze je wspierać świadczeniami socjalnymi! Oznacza to, że rejestracja nieetycznych zjawisk społecznych – gdy tylko występuje prawdopodobieństwo kryminalizacji bezrobocia, ubóstwa czy bezdomności – pomaga nie tylko służbom porządkowym, lecz także zinstytucjonalizowanej pracy socjalnej badać nawyki potencjalnych klientów, jeśli gromadzi się systemowo wiedzę na ich temat w celach resocjalizacyj-

nych. W przypadku stwierdzenia wykroczenia i schwytania sprawcy aktu zabronionego metodologia profesji socjalnej zyskuje zupełnie inny charakter. Wówczas praca socjalna dobiera prewencyjną metodologię realizacji funkcji readaptacyjnych, zakładając, że inne służby działają reakcyjnie i interwencyjnie w przestrzeni życia publicznego³⁴. Badany przypadek po kontakcie badacza z policją wywiadowcą dworca kolejowego pozwolił **ustalić** personalia osoby natarczywie i agresywnie żebrzącej, **stwierdzić** fakt obecności policji wywiadowczej (!) w pobliżu miejsca zdarzenia i **podnieść wartość** funkcjonalności systemu monitoringowego służącego rekonstrukcji aktu normatywnie zabronionego. Pytanie natury etycznej w tym momencie polega na tym, jak reagować na agresywne żebractwo, by zapewnić bezpieczeństwo?

Zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju w tym przypadku sprowadza się do zastosowania współzależności zasady dobra wspólnego w jej instrumentalnym wymiarze³⁵. Zasadą współzależną z takim pojmowaniem organizacyjnego dobra wspólnego jest zasada pomocniczości, pozwalająca w odpowiednim obszarze i kompetencjach regulować zachowanie jednostek społecznych³⁶. Wynikiem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jest **zarejestrowana wiedza**, którą można udostępniać odpowiednim służbom do weryfikacji stopnia kryminalizacji poddanych obserwacji kategorii społecznych, które we wstępnej ocenie etycznej zalicza się jako nadużycie. Czy jest to w opinii Policji wykroczenie? Instrumentalizm dobra wspólnego sprowadza się do rekonstrukcji zjawisk przy użyciu technik rejestracji wydarzeń w miejscach szczególnego występowania osób zmarginalizowanych, ryzykownie zachowujących się, działających w afekcie – ekspresji agresywnych emocji wynikających z braku zaspokojenia konkretniej niezidentyfikowanych potrzeb. Zasada zrównoważonego rozwoju celować będzie w archiwizację danych, dostęp do nich i przetwarzanie zgodne z regulacjami prawa, tak by stosować metodologię socjologii klinicznej³⁷.

Afektywne zastosowanie narzędzi cyfrowej rejestracji wydarzeń odbywa się poprzez: animację, wizualizację fotograficzną, szkic bądź opis. Demonstruje się wówczas w **wewnętrznych kanałach współpracujących instytucji** zaistniały fakt, interpretowany przez zwykłego obywatela lub osobę odpowiedzialną społecznie jako nadużycie lub niskiej szkodliwości wykroczenie zaliczane na poczet natarczywego **zastraszania, wyludzenia** lub tylko **żebractwa**. „Pospolita przestępczość nie musi oznaczać negacji porządku prawnego, a jedynie uchylenie jego wymagań w stosunku do siebie dla zyskania jakichś korzyści”³⁸. Rejestracja takich drobnych zjawisk społecznych wynika z gromadzenia wiedzy, którą poddaje się analizie zmierzającej do poszukiwania korelacji w celu **stypologizowania powiązanych ze sobą zjawisk i procesów społecznych**, wobec których spora część społeczeństwa zachowuje się biernie, nie reagując na przejawy postępującej marginalizacji i kryminalizacji osób wykluczonych z życia społecznego.

Afektywna analiza badacza przebiegała od porównywania i wnioskowania do kalkulowania, czy zarejestrowane zjawisko społeczne pozwoli ustalić tożsamość osoby żebrzącej stosującej metody zastraszania, aby następnie zwery-

fikować jej personalia. Na tym etapie analizy zaistniałego zjawiska praca socjalna rozróżnia etapy streetworkingu, w którym po funkcji **informacyjnej** może pojawić się funkcja **długofalowego towarzyszenia i terapeutycznego wsparcia** albo zachowanie zupełnie odmienne polegające na **uchwyceniu** przestępcy i poddaniu go resocjalizacji. Postępowanie badacza wówczas rozciąga się w skali zachowań: od realizacji odpowiedzialnej postawy obywatelskiej aż do działań wysoce ryzykownych i niebezpiecznych przypisujących odpowiedzialnym postawom obywatelskim kompetencje służb porządku publicznego lub Policji³⁹. Obserwacja uczestnicząca czynna w zestawieniu z biernym faktem akceptacji osoby agresywnie żebzącej na bilet w zastosowaniu taksonomii Blooma sprowadziła się do postawienia kolejnych pytań badawczych: Jakim rodzajem problemów społecznych może zapobiegać zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju w formie upowszechnienia funkcjonalności systemów monitoringu wizyjnego? Jakie są korzyści wynikające z zastosowania zasad ewaluacji skuteczności monitoringu i w jakich okolicznościach poprawia się efektywność pracy służb porządkowych przy zachowywaniu odpowiednich postaw obywatelskich? Czy badane zjawiska społeczne są tylko formą zebrania o pieniądze, zastraszania czy próbą wyłudzenia większych kwot pieniędzy? Czy osoba żebząca incydentalnie tak pozyskuje pieniądze, czy jest to jej zwyczajny styl życia w danym miejscu? W jakim stopniu wyłudzenie pieniędzy na bilet wchodzi w zakres kryminalizacji dewiacji? Przyzwolenie na oszukańcze zebractwo, natarczywe i agresywne, zazwyczaj analizuje się dalej w aspekcie społecznym i prawnym⁴⁰.

SFERA PSYCHOMOTORYCZNA TAKSONOMII BLOOMA: REKONSTRUKCJA PROBLEMU SPOŁECZNEGO

Specyficzne studium przypadku, z którym zapewne niejednemu raz spotyka się przeciętny podróżujący koleją w Polsce i za granicą, niesie za sobą sporo implikacji. Taksonomia Blooma wraz ze sferą kognitywną i afektywną zawiera jeszcze tę najbardziej interesującą pod względem naukowej analizy zjawisk społecznych: **sferę psychomotoryczną**. Dotyczy ona integralnej złożoności człowieka, jego psychomotorycznych predyspozycji wynikających z posiadanej wiedzy, umiejętności i doświadczenia badawczego. Opiswane studium przypadku 15-minutowego zdarzenia na peronie dworca dnia 15 listopada 2021 r. jest tylko częścią całościowego zapisu w systemie monitoringu wizyjnego obsługi dworca w stolicy Polski. Określenie tożsamości agresywnie żebzącej osoby pozwala zweryfikować prawdopodobieństwo stanu anomii, której wskaźnikiem jest realizowanie społecznie oczekiwanych celów (zakup biletu) **alternatywnymi, nieuznanymi w społeczeństwie sposobami wytwarzającymi presję działań przestępczych**⁴¹. Na zdigitalizowanych dworcach lub monitorowanych stacjach metra (np. Wiedeń), na których potencjalnie może dojść do reakcji służb porządkowych wskutek użytkowania monitoringu wizyjnego, ogranicza się występowanie natarczywego zebractwa mniej przez pracę policji, bardziej przez pracę *Sicherheitsdienst*, przez co wzrasta stopień bezpieczeństwa wewnętrznego ekosystemu dworca. Sfera psychomotoryczna jednostki społecznej

w taksonomii Blooma dotyczy umiejętności oceny i produktywnego tworzenia informacji, by gromadzić wiedzę służącą dokumentacji zjawisk społecznych w celu ich interpretacji i osądu. Zajmują się tym organy bezpieczeństwa poszczególnych obszarów terenowych, począwszy od miejsc użyteczności publicznej, aż po tereny, za które odpowiedzialność mogą brać na siebie dzielnicowi znający specyfikę miejsca i rodzaj potencjalnych marginalizacji. Taksonomia Blooma na tym etapie będzie polegać na: współpracy z Policją, weryfikacji zachowań i tożsamości, wnioskowaniu, osądzaniu na podstawie ustalonych personaliów i uzasadnianiu słuszności postępowania. Strategiami typowymi dla sfery psychomotorycznej są: ustanawianie nowych standardów, symulacje, coaching, ewaluacje, krytyki badawcze, e-learning, dyskusje grupowe oraz kształcenie nieformalne.

Ocenie towarzyszy ostatni rodzaj działania polegający na tworzeniu informacji wynikającej ze zgromadzonej wiedzy. Wówczas sfera psychomotoryczna odpowiedzialnej postawy obywatelskiej lub współpracy z Policją sprowadza się do: łączenia faktów, formułowania hipotez i ich natychmiastowej weryfikacji, planowania, rekonstruowania i projektowania w celu sporządzenia jak najbardziej adekwatnego materiału służącego weryfikacji prawdy obiektywnej. Takie działanie wynika z interakcyjnego rozumienia zdarzeń społecznych ujmowanych w sensie **łańcucha interakcyjnego** Randalla Collinsa. Zbiór mikro-sytuacji łączących się ze sobą to twórczo wyprodukowana wiedza, przekazywana odpowiednim kanałem komunikacyjnym do służb odpowiedzialnych lub tylko posiadana do własnej wiadomości, by móc tę wiedzę w przyszłości potencjalnie stosować⁴². Egzemplifikacją rekonstrukcyjnego tworzenia będzie więc: raport, cyfrowy „komiks”, dokument cyfrowy, fanpage w mediach społecznościowych lub tylko je-

Fot. 1. Fotografia udostępniona funkcjonariuszom Policji.
Zdj.: autor.

den wpis (post), **artykuł naukowy**, książka lub aplikacja, (v)blog, **gra edukacyjna** albo nawet sieciowy system gromadzenia i interpretacji danych w mediach społecznościowych (#), jeśli normy etyczne na to zezwalają. Efektem ostatniego etapu postępowania metodologicznego jest ukazanie **całościowego zastosowania sfery psychomotorycznej**, by określić złożoność problemu społecznego wraz z jego potencjalnością – w tym przypadku międzynarodowego zasięgu uchodźstwa⁴³. Przy identyfikacji tożsamości człowieka zebrane jak puzzle dokumenty stwierdzające drobne akty agresji, wandalizmu, wykroczeń lub przestępstw służą jako **materiał dowodowy umożliwiający podjęcie odpowiednich działań prawnych, edukacyjnych lub resocjalizacyjnych**. Mogą być też zastosowane dla celów tzw. zrównoważonej edukacji w instytucjach kształtujących postawy obywatelskie. Taka metodologia oparta na modelu SAMR: *substitution, augmentation, modification, redefinition*, najbardziej jednak interesować powinna Policję z racji profesjonalnego wykorzystywania cyfrowych narzędzi służących rekonstrukcji zjawisk kryminalnych⁴⁴. Opisywane studium przypadku polegało jedynie na obejściu agresywnej osoby natarczywie wymuszającej pieniądze w celu zrobienia jej fotografii umożliwiającej określenie personaliów poprzez identyfikację twarzy. Okazało się, że po tych czynnościach osoba natychmiast opuściła peron dworca. Po zajęciu miejsca w pociągu przy drzwiach dostrzeżono komunikat umożliwiający zgłoszenie takich sytuacji odpowiednim służbom porządkowym (Straży Ochrony Kolei 22 474 00 00). Wyjaśnienie zaistniałej sytuacji dokonało się po miesięcznej przerwie w wyniku kontaktu pracownika instytucji naukowej z Policją. Sformułowane hipotezy badawcze są przedmiotem analizy występującego zjawiska społecznego analizowanego z perspektywy taksonomii Blooma. Jej charakterystycznym waleorem jest pragmatyzm coraz to nowych zjawisk społecznych, do których zaadaptowała się już Policja, zwłaszcza wydziały wywiadowcze lub jednostki cyberbezpieczeństwa. Do edukacji o takich zjawiskach adaptują się także instytucje społeczne zmagające się ze stalkingiem lub kryminalizacją bezdomności. Dzieje się to w celu wychowywania społeczeństwa do realizacji właściwych postaw obywatelskich, przeciwdziałania zachowaniom patologicznym. W kontekście realizacji celów zrównoważonego rozwoju są to tzw. zrównoważone instytucje społeczne. Istotnym działaniem instytucji naukowych jest odpowiednie zastosowanie kompleksowych mechanizmów reagowania, tak by możliwie najskuteczniej zapewnić bezpieczeństwo, nie pozostawiając zjawisk bez wyjaśnienia. Jeśli taka **bezzadanie służb społecznych** dałaby się stwierdzić, wówczas odslaniane są uwarunkowania **bezsilności instytucji państwa i niski stopień odpowiedzialności postaw społecznych**.

KONKLUZJE: BEZPIECZEŃSTWO JAKO WYNIK CYFROWEJ KONTROLI SPOŁECZNEJ

Taksonomia Blooma, jak również metodologia SAMR i działanie Policji pozwoliły rozbudować wartość badawczą bezpieczeństwa⁴⁵. Zrównoważone bezpieczeństwo jest konsekwencją zastosowania nowoczesnych technologii

rejestracji danych i odnosi się do procesów digitalizacyjnych zjawisk społecznych, czyniąc z nich materiał archiwizacji i analizy socjologicznej, jeśli regulacje prawa na to zezwalają. Praca Policji poddana zastosowaniu technologii komunikacyjno-analitycznych jest profesją zawodową zorientowaną na praktyczne wyjaśnianie problemów społecznych wynikających z zachodzących zmian społecznych, poddawanych coraz bardziej procesom cyfryzacji i archiwizacji zdigitalizowanych danych, rejestrowanych zjawisk społecznych. Tak realizowana praca Policji musi odbywać się w sieciowej współpracy z odpowiednimi służbami posiadającymi narzędzia prawne do skutecznego wyjaśniania i rozwiązywania problemów społecznych. Policja poprzez mechanizm kontroli społecznej (wywiadowczej, śledczej, kryminalnej) musi jednak w kontekście zrównoważonego rozwoju stosować systematykę zasad etyczno-społecznych podkreślających znaczenie: praw człowieka, sprawiedliwości społecznej potrzeb i szans, odpowiedzialności społecznej, a także etyki administracji danymi. Zadaniem zrównoważonej pracy Policji, w tym policyjnych wywiadowców, jest **umiejętne wykorzystywanie narzędzi cyfrowych w celach komunikacyjnych**, by skutecznie dokonywać analizy zaistniałych zjawisk społecznych przy komunikacyjnej współpracy odpowiednich służb w celach zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Cyfrowe państwo identyfikuje dane, archiwizuje je i świadczy pomoc jednostkom zmarginalizowanym: resocjalizuje je, reintegruje bądź readaptuje. W badanym przypadku instytucją gromadzącą dane było Centrum Bezpieczeństwa Dworców Kolejowych z siedzibą w Warszawie. Wobec takich uwarunkowań uzyskanie wiedzy przez jednostki Policji wymaga nie tylko odpowiednich technologii cyfrowych, ale także **socjalizacji personelu do korzystania z narzędzi komunikacyjnych oraz interpretacji norm prawnych regulujących bezpieczne administrowanie danymi osobowymi, w tym ich udostępnianie (RODO)**. To jest przedmiot badań *digitale Sozialethik*. Bezpieczeństwo w obszarach zagrożonych występowaniem ryzyka zwiększy się, jeśli zostaną upowszechnione odpowiedzialne postawy wobec skrajnych zjawisk związanych z marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym. W wyniku cyfryzacji życia społecznego wzrasta **przejrzystość organizacji struktur społecznych**, zwiększa się obiektywizacja zjawisk społecznych i stopień ich wyjaśniania. W wyniku realizacji celów zrównoważonego rozwoju wzrasta powszechność użycia cyfrowych technologii, z czego wciąż w niewielkim stopniu zdają sobie sprawę aktorzy życia społecznego.

¹ Ł. Świerczewski, Ł. Kacprowicz, *Programy prewencyjne realizowane przez Policję w obszarze bezpieczeństwa publicznego*, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2(142), s. 186–206.

² A. Turner, M.W. Zieliński, *Zainteresowanie opinii publicznej tematyką inwigilacji, prywatności i ochrony danych. Google big data w socjologii porównawczej*, „Przegląd Socjologiczny” 2021, nr 2(70), s. 150.

³ K. Frysztacki, *Socjologia problemów społecznych*, Warszawa 2009, s. 40–52; Eurostat, *Sustainable development in the European Union. Overview of progress towards the SDGs in an EU context*, European Union 2021.

⁴ K. Horosewicz, *Nieletni jako poufne osobowe źródła informacji polskiej Policji*, cz. 2, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2(142), s. 126–140.

MONITORING WIZYJNY – ANALIZA SOCJOLOGICZNA

- ⁵ M. Czechowska-Bieluga, *Motywacja osiągnąć a gotowość do zmiany pracowników socjalnych*, „Praca Socjalna” 2021, nr 3(36), s. 79–80.
- ⁶ J.R. Romaniuk, K.J. Farkas, *Współczesne wyzwania pracy socjalnej w Ohio, USA*, „Praca Socjalna” 2019, nr 2(35), s. 8–9.
- ⁷ Die Bundesregierung, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, *Strategie Intelligente Vernetzung*, Berlin 2015.
- ⁸ P. Sztompka, *Socjologia zmian społecznych*, Kraków 2005, s. 237.
- ⁹ Ł. Marczak, *Koncepcja i przykład pomocy asystenckiej jako formy wsparcia w readaptacji społecznej więźniów w kontekście działalności parafii rzymskokatolickiej*, „Praca Socjalna” 2000, nr 6(35), s. 117–134; A. Nowak, *Jaki stan środowiska naturalnego zostawimy przyszłym pokoleniom? Przegląd przyczyn obecnego kryzysu ekologicznego i pojęcie ekokryminologii*, „Przebieg Policyjny” 2020, nr 2(138), s. 173–186.
- ¹⁰ Global Reporting Initiative, United Global Compact, *World Business Council for Sustainable Development*, 2019, s. 26.
- ¹¹ J. Warzecha, *Spoleczna rola pracownika socjalnego: jej kształtowanie i odgrywanie w perspektywie dramaturgicznej Ervinga Goffmana*, „Zeszyty Pracy Socjalnej” 2020, z. 4(25), s. 245–246.
- ¹² P. Rydzewski, *Teoria kontroli społecznej jako jednak z teorii dewiacji*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1989, z. 4, s. 313–326.
- ¹³ M. Ordysińska, *Aspekty prawne funkcjonowania systemów monitoringu wizyjnego w Polsce*, cz. I, „Systemy Alarmowe” 2006, nr 4; G. Matuszak, *Monitoring wizyjny – ujęcie prawne i technologiczne, Współczesność i perspektywy*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2020, nr 73/1, s. 293–315.
- ¹⁴ A. Mohammed Mahmoud, *Role of CCTV Camera Security Project on the Sustainability of Tourism Industry in Zanzibar: A Case of Old Stone Town, Urban West Region, Zanzibar*, „Current Journal of Applied Science and Technology” 2019, vol. 35, issue 1, s. 1–15.
- ¹⁵ J. Wróbel, P. Podsiedlik, *Monitoring wizyjny – cz. III. Aspekty prawne, Zakład Prawniczy i Ruchu Drogowego*, Katowice 2017, s. 11.
- ¹⁶ M. Goettel, *Prawo cywilne w świetle doświadczeń dydaktycznych i badawczych Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie*, „Przebieg Policyjny” 2021 – numer specjalny, tom 1, s. 15–30.
- ¹⁷ R. Wasiak, *Kryminalistyczno-prawna problematyka wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w Policji – w ujęciu porównawczym*, Rozprawa doktorska, Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski.
- ¹⁸ M. Wagner, F. Wohlgemuth, Ch. Neff, A. Schlabit, *Initiative Transparente Zivilgesellschaft. Das Logo des freiwilligen Mindeststandards für Transparenz*, „Soziale Arbeit” 2021, nr 9(70), s. 344–349.
- ¹⁹ J. Kabzińska, M. Szafrńska, *Zasady ewaluacji skuteczności monitoringu wizyjnego*, „Przebieg Policyjny” 2018, nr 4(132), s. 158–160.
- ²⁰ H. Kaszyński, *Kierunki oraz zasady zaangażowania badawczo-aplikacyjnego klinicznej socjologii i pracy socjalnej*, „Praca Socjalna” 2021, nr 1(36), s. 79–95.
- ²¹ L. Miś, *Wideomonitoring komunikacji ćwierć wieku później. Rozwój Video Home Training/Video Interaction Guidance w pracy socjalnej, psychologii, pedagogice i medycynie*, „Zeszyty Pracy Socjalnej” 2019, z. 4(24), s. 283–296.
- ²² J. Kabzińska, M. Szafrńska, *Zasady ewaluacji skuteczności monitoringu wizyjnego*, „Przebieg Policyjny” 2018, nr 4(132), s. 172.
- ²³ D.R. Krathwohl, *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview, „Theory Into Practice”* 2002, nr 4(41), s. 212–218; M. Urbaś, *Cyfrowa taksonomia Blooma*. w: *CENne. Inspiracje Metodyczne, tom III*, red. E. Furche, Centrum Edukacji Nauczycieli, Gdańsk 2020, s. 12–13.
- ²⁴ K. Białożył, *Streetworking jako metoda działania pracownika socjalnego*, „Roczniki Teologiczne” 2014, LXI, z. 1, s. 217–225.
- ²⁵ M. Urbaś, *Cyfrowa taksonomia Blooma*, w: *CENne. Inspiracje Metodyczne, tom III*, red. E. Furche, Centrum Edukacji Nauczycieli, Gdańsk 2020, s. 13.
- ²⁶ J. Kabzińska, M. Szafrńska, *Zasady ewaluacji skuteczności monitoringu wizyjnego*, „Przebieg Policyjny” 2018, nr 4(132), s. 158–160.
- ²⁷ R. Maciejczyk, *Bezpieczeństwo jako wartość badawcza w systemie nauki nad potrzebami procesu wykrywania sprawców czynów zabronionych*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 2, s. 41.
- ²⁸ S. Staub-Bernasconi, *Soziale Arbeit und soziale Probleme. Eine disziplin- und professionsbezogene Bestimmung*, w: *Grundriss Soziale Arbeit. Einführendes Handbuch*, Opladen, red. W. Thole, Leske + Budrich 2002, s. 249.
- ²⁹ Tamże, s. 250.
- ³⁰ Tamże, s. 245–258.
- ³¹ J. Noack Napoles, *Soziale Arbeit nach Corona – Skizze eines eudaemonischen Paradigmenwandels*, w: J. Kniffki, R. Lutz, J. Steinhilber (red.), *Corona, Gesellschaft und Soziale Arbeit*, Beltz Juventa, Weinheim Basel 2021, s. 279–280.
- ³² R. Maciejczyk, *Bezpieczeństwo jako wartość badawcza w systemie nauki nad potrzebami procesu wykrywania sprawców czynów zabronionych*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 2, s. 40.
- ³³ H. Kaszyński, *Kierunki oraz zasady zaangażowania badawczo-aplikacyjnego klinicznej socjologii i pracy socjalnej*, „Praca Socjalna” 2021, nr 1(36), s. 79–80.
- ³⁴ K. Frysztański, *Socjologia problemów społecznych*, Warszawa 2009, s. 126–127.
- ³⁵ J. Szymczyk, *Immanentny i instrumentalny aspekt dobra wspólnego*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1998, XXVI, z. 1, s. 157–170.
- ³⁶ Ł. Marczak, *Zasada zrównoważonego rozwoju. Perspektywa społeczno-etyczna*, Kraków 2021.
- ³⁷ Komisja Europejska, *Wzmocniona ochrona, nowe możliwości – wytyczne Komisji dotyczące bezpośredniego stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych od dnia 25 maja 2018 r.*; Dziennik Ustaw RP, *Obwieszczenie Marszałka Sejmu RP w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie danych osobowych*, 2019; *Ustawa o ochronie danych osobowych z 10 maja 2018 r.*; *Urząd Ochrony Danych Osobowych, Wskazówki Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego*, 2018.
- ³⁸ P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2012, s. 341.
- ³⁹ M. Rutkowski, *Praca bez sensu. Wokół koncepcji Davida Graebersa w kontekście kondycji i aktualnych wyzwań polskiej pracy socjalnej*, „Praca Socjalna” 2021, nr 3(36), s. 115.
- ⁴⁰ D. Przygoda, *Wybrane zagadnienia bezdomności w aspekcie kryminologicznym*, „Praca Socjalna” 2020, nr 1(35), s. 160–161.
- ⁴¹ P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2012, s. 334.
- ⁴² P. Sztompka, *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Kraków, s. 79–80.
- ⁴³ J. Szmagański, *Rozwój koncepcji pracy socjalnej na świecie*, Warszawa 2018, s. 241–251.
- ⁴⁴ M. Urbaś, *Cyfrowa taksonomia Blooma*, w: *CENne. Inspiracje Metodyczne, tom III*, red. E. Furche, Centrum Edukacji Nauczycieli, Gdańsk 2020, s. 14.
- ⁴⁵ R. Maciejczyk, *Bezpieczeństwo jako wartość badawcza w systemie nauki nad potrzebami procesu wykrywania sprawców czynów zabronionych*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 2, s. 39.

Bibliografia

- Czechowska-Bieluga M., *Motywacja osiągnąć a gotowość do zmiany pracowników socjalnych*, „Praca Socjalna” 2021, nr 3(36).
- Białożył K., *Streetworking jako metoda działania pracownika socjalnego*, „Roczniki Teologiczne” 2014, LXI, z. 1.
- Die Bundesregierung, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, *Strategie Intelligente Vernetzung*, Berlin 2015.
- Duda M., *Bieda i bezrobocie jako przyczyna wykluczenia społecznego, w: Przeciw wykluczeniu społecznemu*, red. M. Duda, B. Gulla, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2008.
- Dziennik Ustaw RP, *Obwieszczenie Marszałka Sejmu RP w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie danych osobowych*, Warszawa, 30 sierpnia 2019 r.

- Eurostat, *Sustainable development in the European Union. Overview of progress towards the SDGs in an EU context*, European Union 2021.
- Frysztański K., *Socjologia problemów społecznych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.
- Goettel M., *Prawo cywilne w świetle doświadczeń dydaktycznych i badawczych Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie*, „Przegląd Policyjny” 2021 – numer specjalny, tom 1.
- Horosewicz K., *Nieletni jako poufne osobowe źródła informacji polskiej Policji*, cz. 2, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2(142).
- Kabzińska J., Szafrńska M., *Zasady ewaluacji skuteczności monitoringu wizyjnego*, „Przegląd Policyjny” 2018, nr 4(132).
- Kaszyński H., *Kierunki oraz zasady zaangażowania badawczo-aplikacyjnego klinicznej socjologii i pracy socjalnej*, „Praca Socjalna”, 2021, nr 1(36).
- Komisja Europejska, *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady. Wzmocniona ochrona, nowe możliwości – wytyczne Komisji dotyczące bezpośredniego stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych od dnia 25 maja 2018 r.*, Bruksela 2018.
- Krathwohl D.R., *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview*, “Theory Into Practice” 2002, nr 4(41).
- Maciejczyk R., *Bezpieczeństwo jako wartość badawcza w systemie nauki nad potrzebami procesu wykrywania sprawców czynów zabronionych*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 2.
- Marczak Ł., *Koncepcja i przykład pomocy asystenckiej jako formy wsparcia w readaptacji społecznej więźniów w kontekście działalności parafii rzymskokatolickiej*, „Praca Socjalna” 2020, nr 6(35).
- Marczak Ł., *Zasada zrównoważonego rozwoju. Perspektywa społeczno-etyczna*, Wydawnictwo UPJP2, Kraków 2021.
- Mohammed Mahmoud A., *Role of CCTV Camera Security Project on the Sustainability of Tourism Industry in Zanzibar: A Case of Old Stone Town, Urban West Region, Zanzibar*, *Current Journal of Applied Science and Technology*, vol. 35, issue 1, 2019.
- Matuszak G., *Monitoring wizyjny – ujęcie prawne i technologiczne. Współczesność i perspektywy*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2020, nr 73/1.
- Miś L., *Wideomonitoring komunikacji ćwierć wieku później. Rozwój Video Home Training/Video Interaction Guidance w pracy socjalnej, psychologii, pedagogice i medycynie*, „Zeszyty Pracy Socjalnej” 2019, z. 4(24).
- Noack Napoles J., *Soziale Arbeit nach Corona – Skizze eines eudaimogenetischen Paradigmenwandels*, w: *Corona, Gesellschaft und Soziale Arbeit*, red. J. Kniffki, R. Lutz, J. Steinhaußen, (s. 276–289), Wienheim Basel: Beltz Juventa 2021.
- Nowak A., *Jaki stan środowiska naturalnego zostawimy przyszłym pokoleniom? Przegląd przyczyn obecnego kryzysu ekologicznego i pojęcie ekokryminologii*, „Przegląd Policyjny” 2020, nr 2(138).
- Ordysińska M., *Aspekty prawne funkcjonowania systemów monitoringu wizyjnego w Polsce*, cz. I, „Systemy Alarmowe” 2006, nr 4.
- Przygoda D., *Wybrane zagadnienia bezdomności w aspekcie kryminologicznym*, „Praca Socjalna” 2020, nr 1(35).
- Romaniuk J.R., Farkas K.J., *Współczesne wyzwania pracy socjalnej w Ohio, USA*, „Praca Socjalna” 2019, nr 2(35).
- Rutkowski M., *Praca bez sensu. Wokół koncepcji Davida Graebera w kontekście kondycji i aktualnych wyzwań polskiej pracy socjalnej*, „Praca Socjalna” 2021, nr 3(36).
- Rydzewski P., *Teoria kontroli społecznej jako jednak z teorii dewiacji*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1989, z. 4.
- Staub-Bernasconi, S., *Soziale Arbeit und soziale Probleme. Eine disziplin- und professionsbezogene Bestimmung*, w: *Grundriss Soziale Arbeit. Einführendes Handbuch*, Opladen, red. W. Thole, Leske + Budrich 2002.
- Szmagałski J., *Rozwój koncepcji pracy socjalnej na świecie*, Difin, Warszawa 2018.
- Sztompka P., *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2016.
- Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2012.
- Sztompka P., *Socjologia zmian społecznych*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005.
- Szymczyk J., *Immanentny i instrumentalny aspekt dobra wspólnego*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1998, XXVI, z. 1.
- Świerczewski Ł., Kacprowicz Ł., *Programy prewencyjne realizowane przez policję w obszarze bezpieczeństwa publicznego*, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2(142).
- Turner A., Zieliński M.W., *Zainteresowanie opinii publicznej tematyką inwigilacji, prywatności i ochrony danych. Google big data w socjologii porównawczej*, „Przegląd Socjologiczny” 2021, nr 2(70).
- Urbaś M., *Cyfrowa taksonomia Blooma*, w: *CENne. Inspiracje Metodyczne, tom III*, red. E. Furche, Centrum Edukacji Nauczycieli, Gdańsk 2020.
- Urząd Ochrony Danych Osobowych, *Wskazówki Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych dotyczące wykorzystywania monitoringu wizyjnego*, czerwiec 2018.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).
- Wagner M., Wohlgenuth F., Neff Ch., Schlabitz A., *Initiative Transparente Zivilgesellschaft. Das Logo des freiwilligen Mindeststandards für Transparenz*, „Soziale Arbeit” 2021, nr 9(70).
- Warzecha J., *Społeczna rola pracownika socjalnego: jej kształtowanie i odgrywanie w perspektywie dramaturgicznej Ervinga Goffmana*, „Zeszyty Pracy Socjalnej” 2020, z. 4(25).
- Wasiak R., *Kryminalistyczno-prawna problematyka wprowadzenia do użytku nasobnych kamer video w Policji – w ujęciu porównawczym*, Rozprawa doktorska, Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski.
- Wróbel J., Podsiedlik P., *Monitoring wizyjny – cz. III. Aspekty prawne*, Zakład Prewencji i Ruchu Drogowego, Katowice 2017.

Słowa kluczowe: praca socjalna, Policja, monitoring wizyjny, CCTV, *quality education*, zasada zrównoważonego rozwoju, *Nachhaltigkeitsprinzip*

Keywords: social work, police, video surveillance, CCTV, *quality education*, the principle of sustainable development, *Nachhaltigkeitsprinzip*

Summary

Safety and explaining social problems with the use of visual monitoring in the perspective of the application of Benjamin Bloom's taxonomy

The aim of the article is to present Benjamin Bloom's taxonomy as a method of cooperation between social institutions and the police. In the following areas of achieving the goals: cognitive, affective and psychomotor, in cooperation with the police intelligence department, a case study of a social phenomenon occurring on the platform of the Warszawa Wschodnia railway station is analyzed. In the implementation of the sustainable development goals, the result of the article is an explanation of the work of the police aimed at analyzing the collected data using the technology of video monitoring CCTV. Data processing, their identification and access to them as a result of networked cooperation of state institutions are components of public space security. The deliberate data archiving established by law is a methodology that justifies the application of the principle of sustainable development, well known in German-speaking countries (*Nachhaltigkeitsprinzip*).

Thumaczenie: Łukasz Marczak

STOP KORUPCJI

Korupcja w sporcie

podkom. Karion Smolarek
Zakład Służby Kryminalnej CSP

Sport przez wiele lat określany był jako „szlachetna rywalizacja”, niestety w ostatnich latach opinia ta uległa znacznej zmianie w wyniku wielu „afery”, które dotyczą zawodników oraz organizacji zajmujących się tą dziedziną życia. Zgodnie z definicją, jaką możemy znaleźć w licznych opracowaniach, sport to działalność mająca na celu podnoszenie sprawności fizycznej i jej manifestację, uprawiana systematycznie według pewnych reguł, w których występuje pierwiastek współzawodnictwa i dążenia do osiągnięcia możliwie najlepszych wyników. Właśnie to współzawodnictwo i nacisk na wyniki spowodowały, że sport został dotknięty problemem korupcji.

Korupcja jako pojęcie wywodzi się z łacińskiego słowa corruptio, które oznacza zepsucie, demoralizację, rozkład społeczny. Z definicji tej możemy wywnioskować, jakie są konsekwencje przedmiotowego zjawiska. Naczelna zasada obowiązująca w sporcie, czyli fair play, może zostać naruszona poprzez niewłaściwe zachowanie rywalizujących zawodników, którzy najczęściej łamią zasady obowiązujące w danej dyscyplinie. Może to być spowodowane przez różne przyczyny, np. „złość sportową”, czyli zdenerwowanie wywołane niemożnością konkurowania z mocniejszym rywalem lub prowokacją w trakcie zawodów. Z pewnością wszystkie takie sytuacje są nieetyczne, jednak można je usprawiedliwiać jako wynikające z natury ludzkiej i wielkich emocji, które

towarzyszą współzawodnictwu. Natomiast korupcja to zjawisko mające na celu uzyskanie korzyści majątkowej lub osobistej i nie można mówić, iż są to zachowania nagłe wynikające z emocji lub sytuacji zaistniałej na arenie sportowej.

Z analizy badań przeprowadzanych wśród osób zajmujących się sportem wynika, że problemem nie jest wyłącznie klasyczna korupcja, utożsamiana z łapownictwem, lecz także nepotyzm oraz kumoterstwo, jakie pojawiają się np. w czasie kwalifikowania zawodników do kadry. Ponadto wskazywano na defraudację środków przeznaczanych na szkolenia i sprzęt, do tego dochodzi zagadnienie uczestniczenia zawodników w zawieraniu zakładów bukmacherskich oraz niekiedy inne

przejawy patologii, które jednak odbiegają znacznie od interesującego nas zagadnienia.

Gdy mowa o osobach zajmujących się sportem, zawsze wskazuje się na zawodników, jednak należy tę grupę uzupełnić o trenerów, lekarzy, fizjoterapeutów, którzy bezpośrednio pracują z zawodnikami. Zawsze na przebieg zawodów wpływ mają sędziowie, którzy często oskarżani są o stronniczość. Ponadto w kręgu osób, których dotyczy problem korupcji, znajdują się nierzadko działacze sportowi, w tym członkowie związków sportowych oraz prezesi i inne osoby z kierownictwa klubów. Do tego należy dodać dziennikarzy oraz innych przedstawicieli szeroko pojmowanych mediów, w dzisiejszych czasach są to także amatorzy publikujący w Internecie na własny rachunek, niekiedy zdobywający szeroką publikę. Grupę tę uzupełniają osoby zajmujące się organizacją zakładów bukmacherskich. Wszyscy ci ludzie „żyją ze sportu”, dlatego nie można rozpatrywać korupcji jako pojedynczych zachowań jednostek, lecz konieczne jest zauważanie wzajemnych zależności, jakie zachodzą np. między zawodnikiem, który chce osiągnąć sukcesy, trenerem, który może w przyszłości zostać działaczem związku, prezesem klubu dbającym o finanse i „utrzymanie w lidze”, dziennikarzami szukającymi sensacji czy też bukmacherem, któremu zależy bezpośrednio na zyskach.

W ramach prowadzonych badań środowiska sportowego można stwierdzić, że najbardziej narażonymi na korupcję dyscyplinami są te, w których „są pieniądze”. Należy przez to rozumieć te dyscypliny, które cieszą się dużym zainteresowaniem kibiców oraz sponsorów. W szczególności wskazuje się piłkę nożną, inne dyscypliny drużynowe oraz boks. Jednak spojrzenie na ten problem w ten właśnie sposób wynika głównie z dużych kwot, jakie pojawiają się w przypadku ujawnienia zachowań przestępczych. Natomiast praktycznie wszystkie federacje sportowe dotknięte są zjawiskami korupcyjnymi, najniższy wskaźnik zagrożeń omawianą patologią występuje w sportach nieolimpijskich. Jednak w ich przypadku zjawiska stricte korupcyjne mieszają się z zachowaniami nieetycznymi, np. oszustwo w himalaizmie dotyczące zgłoszenia zdobycia szczytu i przedstawienia podrobionej dokumentacji fotograficznej, a następnie czerpanie korzyści, także materialnych, z tytułu „zdobycy Mount Everestu”. Wiele osób wskazuje na różny stopień „zysków” wynikających z korupcji, w zależności od popularności danej dyscypliny, na niższych szczeblach rozgrywek te korzyści są niejako automatycznie niższe, a także dotyczą innych kategorii osób zaangażowanych w ich uzyskanie. W tym przypadku także wielokrotnie miesza się prawnie ściganą korupcję z niewłaściwym postępowaniem sportowców i osób z nimi pracujących, np. wystawienie do zawodów lub skierowanie na zgrupowanie konkretnego zawodnika ze względu na powiązania rodzinne lub towarzyskie.

W związku z powyższym konieczne jest zaznajomienie się z obowiązującymi przepisami dotyczącymi korupcji w zakresie działalności sportowej. Podstawowym aktem prawnym regulującym tę kwestię jest ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1599, z późn. zm.), a dokładnie rozdział 10 zatytułowany „Przepisy karne”. W ustawie tej naczelnie miejsce zajmuje art. 46, który został przywołany poniżej.

Art. 46 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie

(Dz. U. z 2022 r. poz. 1599, z późn. zm.)

1. Kto, w związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiot działający z jego upoważnienia, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści albo jej obietnicy żąda w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik lub przebieg tych zawodów, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w ust. 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.
3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
4. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 2 przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę lub udziela takiej korzyści albo jej obietnicy lub takiej korzyści albo jej obietnicy żąda, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Jak widać, ustęp 1 przedmiotowego artykułu dotyczy łapownictwa biernego, inaczej nazywanego sprzedajnością. Sprawca przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą lub jej żąda, nie muszą to być pieniądze, mogą to być przedmioty, a nawet prawa, z których może wynikać zysk. Przepis nie wskazuje jednolitego katalogu osób mogących dopuścić się tego czynu, może go dokonać każdy, kto działa w związku z zawodami sportowymi, zarówno sportowcy, trenerzy, działacze, sędziowie, jak i inne osoby, np. personel techniczny. Sytuacja korupcyj-

na dotyczy wszelkiego rodzaju oraz poziomu zawodów sportowych, mogą to być także rozgrywki amatorskie, jednak organizatorem musi być polski związek sportowy lub inny podmiot działający z jego upoważnienia lub na podstawie umowy. Przepis ten przypomina art. 228 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.), jednak różni się w zakresie podmiotu, czyli osoby sprawcy. W Kodeksie karnym penalizowane jest działanie w związku z pełnieniem funkcji publicznej.

Kolejne ustępy omawianego przepisu również przypominają normy Kodeksu karnego. Ustęp 2 kryminalizuje łapownictwo czynne, inaczej przekupstwo, i dotyczy osoby udzielającej lub obiecującej udzielić korzyści. W obu interesujących nas przypadkach konieczne jest, by działanie sprawców dotyczyło korzyści w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik lub przebieg zawodów. Ustawodawca nie wskazuje, na czym ma polegać ta nieuczciwość, jednak musi ona być na tyle istotna, by wypaczyć wynik lub przebieg zmagania sportowych. Można przyjąć, że dotyczy to naruszenia szeroko rozumianych zasad obowiązujących w danej konkurencji.

Ustępy 3 i 4 wskazują na mniejszą wagę naruszenia lub znaczną wartość korzyści, czyli przekraczającą 200 tysięcy złotych, jednak jedynie uzupełniają one wcześniejsze normy i nie dotyczą samej istoty korupcji.

Artykuł 47 omawianej ustawy dotyczy zjawiska zakładów bukmacherskich i ma następującą treść:

Kto, mając wiadomość o popełnieniu czynu zabronionego określonego w art. 46, bierze udział w zakładach wzajemnych dotyczących zawodów sportowych, do których odnosi się ta wiadomość, lub ujawnia tę wiedzę w celu wzięcia udziału przez inną osobę w takich zakładach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Jak widać, przepis ten ma zwalczać korupcję, której przyczyną są zakłady wzajemne dotyczące zawodów sportowych. Zachowania takiego dopuszcza się osoba lub osoby opisane we wcześniejszym artykule ustawy o sporcie, a także inna, lecz posiadająca wiedzę o zachowaniu korupcyjnym wpływającym na wynik lub przebieg zawodów. Sprawca posiadający odpowiednią informację sam bierze udział lub ujawnia tę wiedzę innej osobie po to, by ona zajęła się hazardem, obstawiając właściwy wynik.

Przyczyną powstania powyższego przepisu było zjawisko hazardu, w którym przedmiotem zakładów są wyniki zawodów sportowych. Przyjęło się już, niepochozące z języka polskiego, pojęcie „zakładów bukmacherskich”. W związku z czym należy zwrócić uwagę na powstające nowe słowa dotyczące korupcji w sporcie. Powszechnie znane jest sformułowanie „wydrukować wynik”, czyli ułożyć tak rozgrywkę sportową, by

zakończyła się przewidywanym przez zainteresowanego rozstrzygnięciem. Z tego sformułowania powstało pojęcie „drukarz”, czyli nieuczciwy sędzia wpływający na wynik – najczęściej meczu piłkarskiego. Jednak wraz ze zmianami w funkcjonowaniu korupcji wynikającej z zakładów wytworzyły się nowe słowa, jednym z nich jest „typer”, które oznacza osobę obstawiającą wyniki rozgrywek. Kolejnym „insider”, czyli informacja istotna dla losów rywalizacji, często wpływająca od zawodników lub innych osób mających wpływ na przebieg zawodów, dokładnie wiążąca się z omawianym art. 47. Następnym słowem zaadaptowanym w ostatnich latach do naszego języka jest „fix” oznaczający spotkanie sportowe, którego przebieg lub wynik zostały już ustalone w celu osiągnięcia korzyści przez określone osoby. Zastąpiło ono przestarzałe już pojęcie „drukowania”. Można więc powiedzieć, że wraz z upływem czasu i zmianami w sporcie zmienia się także nomenklatura korupcyjna.

Na zakończenie trzeba stwierdzić, że korupcja w sporcie zmienia się, przechodząc od drobnych korzyści, niekiedy nawet rzeczowych, które były przekazywane zawodnikom lub trenerom kilkadziesiąt lat temu, do wielkich sum pieniężnych służących „ustawieniu” całych sezonów rozgrywek, co związane jest z zakładami bukmacherskimi prowadzonymi w sieci internetowej, niekiedy dotyczącymi całego świata. Często wskazuje się, że azjatyckie grupy przestępcze zajmujące się hazardem przyjmują zakłady dotyczące rozgrywek, o których istnieniu nawet nie wiemy, a które odbywają się w krajach na przeciwległym krańcu globu. Ponadto międzynarodowe federacje sportowe wyraźnie wpływają na działalność związków krajowych, które z kolei, ze względu na wielką popularność danej dyscypliny, mają olbrzymi wpływ na władze publiczne, ustawodawstwo i przepływy finansowe. Obecnie walka z taką działalnością przestępczą musi być prowadzona w sposób zorganizowany i we współpracy międzynarodowej.

Summary

Corruption in sport

Corruption phenomena concern every area of social life, including sports activities. These affairs change over the years just as our whole life changes, evolving from small benefits transferred several decades ago, to huge sums of money and organized criminal activity at the present time. This article depicts the issue of corruption in sport. Sport is a field in which there are elements of competition and the pursuit of achieving the best possible results. Therefore, both rivalry and the focus on results cause that the world of sport has been affected by the problem of corruption.

Źródło: Katarzyna Olbryś

DOBÓR DO SŁUŻBY W POLICJI W LATACH 2005–2022

Część IV. Postępowanie kwalifikacyjne do służby w Policji – zmiana art. 25 ustawy o Policji, wprowadzona w roku 2022

mł. insp. w st. sp. Robert Opozda

Zakład Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii CSP

Czwarta część artykułu dotyczącego modyfikacji procedury rekrutacji do służby w Policji została poświęcona wyłącznie zmianie treści art. 25 ustawy o Policji¹, która nastąpiła w roku 2022. Przedmiotowy przepis zyskał nowe, znacznie rozszerzone brzmienie, szczegółowo regulując zakres przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego wobec danej grupy kandydatów.

Ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości² zostały wprowadzone zmiany między innymi do ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, zwanej dalej „ustawą”, w których następstwie z dniem 12 stycznia 2022 r. nowe brzmienie otrzymał także art. 25 ustawy.

Istota zmian dotyczyła wprowadzenia w Policji nowego rodzaju służby, tj. zwalczania cyberprzestępczości. Jak wynika z uzasadnienia do wskazanej wyżej ustawy współczesne wyzwania dla cyberbezpieczeństwa związane z postępem technologii informatycznych i powszechnością dostępu do nich, a wraz z nim zależność codziennego życia od Internetu, skutkują potrzebą podnoszenia jakości działania służb bezpieczeństwa i porządku publicznego i ich możliwości operacyjnych w zakresie realizowanych zadań ustawowych. Upowszechnienie dostępu do Internetu, w kontekście globalnego charakteru cyberprzestrzeni, przy jednocześnie stosunkowo dużej możliwości zachowania anonimowości, sprzyja występowaniu różnego rodzaju zagrożeń, nie tylko dotyczących bezpieczeństwa systemów informatycznych, ale także o charakterze stricte przestępczym (dotyczącym m.in. przestępczości o charakterze ekonomicznym, kryminalnym, w tym przestępstw pedofilskich czy narkotykowych)³.

Efektywność działania Policji w zakresie zapobiegania i zwalczania cyberprzestępczości wymaga także zapewnienia skutecznego i profesjonalnego wyszkolenia funkcjonariuszy. Nieodzownym korelatem tego założenia jest usprawnienie i dostosowanie do realiów współczesnego świata cyfrowego postępowania kwalifikacyjnego prowadzonego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, jak również już pełniących służbę funkcjonariuszy, w celu pozyskania kandydatów na stanowiska, na których wymagane są specjalistyczne wykształcenie, umiejętności lub kwalifikacje pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji w zakresie cyberbezpieczeństwa⁴.

Usprawnienie postępowania kwalifikacyjnego prowadzonego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, wprowadzone ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r.

Do dnia 12 stycznia 2022 r. przyjęcie kandydata do służby w Policji następowało po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego składającego się z następujących etapów:

1) złożenie podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego kandydata do służby, a także dokumentów

SYSTEM DOBORU W LATACH 2005-2022

stwierdzających wymagane wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz zawierających dane o poprzednim zatrudnieniu;

- 2) test wiedzy;
- 3) test sprawności fizycznej;
- 4) test psychologiczny;
- 5) przeprowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej;
- 6) ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji;
- 7) sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby;
- 8) przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

Osoba przyjęta do służby w Policji przechodziła szkolenie podstawowe, a następnie w ramach adaptacji zawodowej odbywała służbę w oddziale prewencji Policji albo samodzielnym pododdziale prewencji Policji.

Natomiast zaproponowane zmiany w procedurze doboru do służby w Policji (nowelizacja treści art. 25 ustawy o Policji) miały na celu umożliwienie zarządzania i prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie bezpośrednio do służby w służbie zwalczania cyberprzestępczości na stanowiska związane z rozpoznawaniem, zapobieganiem i zwalczaniem przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej, a także wykrywaniem i ściganiem sprawców tych przestępstw. W związku z utworzeniem nowej służby, w ramach postępowania kwalifikacyjnego przeprowadzonego w stosunku do osoby ubiegającej się o przyjęcie do Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości, zwanego dalej „CBZC”, dodano etap w postaci sprawdzenia wiedzy i umiejętności z zakresu informatyki, funkcjonowania systemów informatycznych, systemów teleinformatycznych, sieci teleinformatycznych oraz znajomości języka obcego z tego obszaru, a także możliwość rozszerzenia postępowania o przeprowadzenie badania psychofizjologicznego. Jednocześnie w przypadku takiej osoby zrezygnowano z konieczności przeprowadzania testu wiedzy oraz testu sprawności fizycznej, a w przypadku przyjęcia jej do służby osoba ta nie będzie przechodziła procesu adaptacji służbowej w oddziale prewencji Policji albo samodzielnym pododdziale prewencji Policji, co z jednej strony wynika z charakteru zadań stawianych CBZC, z drugiej zaś ma pomóc w pozyskaniu kandydatów do służby o szczególnych umiejętnościach, które nie wymagają powiązania np. ze sprawnością fizyczną czy umiejętnościami typowymi dla służby prewencyjnej. Jednak mając na uwadze możliwość przeprowadzenia uproszczonego postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do tej grupy funkcjonariuszy, policjanta przyjętego do służby zwalczania cyberprzestępczości na szczególnych zasadach będzie można przenieść lub delegować do innej służby w Policji wyłącznie pod warunkiem uzupełniającego przystąpienia do etapów postępowania kwalifikacyjnego przewidzianego dla pozostałych funkcjonariuszy. Jednocześnie zaproponowano ustanowienie wyodrębnionej procedury naboru w odniesieniu do pozostałych wyspecjalizowanych jednostek Policji, tj. Centralnego Biura Śledczego Policji, Biura Spraw Wewnętrznych Policji czy Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA”, przez możliwość prowadzenia rekrutacji bezpośrednio do tych jednostek, a nie

przez nabory do ogólnej puli kadrowej Policji. W postępowaniu kwalifikacyjnym wyodrębniono także etapy, które wymagane będą w stosunku do kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby w Policji na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji. Powyższe ma na celu umożliwienie zarządzania i prowadzenia sprofilowanego postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów posiadających specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia czy umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji, na określonych stanowiskach służbowych. Wprowadzenie zmian w postępowaniu kwalifikacyjnym wobec ograniczonej grupy osób, których wykształcenie, posiadane uprawnienia lub nabyte umiejętności są istotne dla realizacji zadań Policji, wynikało z określenia profilu wymagań stawianym tej grupie kandydatów (rekrutacja taka będzie mogła być prowadzona przykładowo w kontekście pozyskiwania osób o szczególnych kwalifikacjach w zakresie chemii czy biologii, które w przyszłości będą mogły pełnić służbę w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji)⁵. Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, że art. 25 ustawy, po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości, zyskał nowe, znacznie rozbudowane brzmienie. Oczywiście filarem tego przepisu są wymagania stawiane kandydatom ubiegającym się o przyjęcie do służby w Policji, określone w ust. 1. W katalogu etapów postępowania kwalifikacyjnego (ust. 2), mających zastosowanie do określonych w ustawie grup kandydatów, wprowadzono dwie modyfikacje, tj.:

- w miejsce etapu *test psychologiczny* wprowadzono etap *badanie psychologiczne, w tym test psychologiczny*,
- w etapie *sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby w Policji* doprecyzowano, iż czynności te przeprowadza się również w *policyjnych zbiorach danych*.

Kompleksowo postępowanie kwalifikacyjne składa się z następujących etapów:

- 1) złożenia podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego kandydata do służby w Policji, a także dokumentów stwierdzających wymagane wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz zawierających dane o poprzednim zatrudnieniu;
- 2) testu wiedzy;
- 3) testu sprawności fizycznej;
- 4) badania psychologicznego, w tym testu psychologicznego;
- 5) rozmowy kwalifikacyjnej;
- 6) ustalenia zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji;
- 7) sprawdzenia w ewidencjach, rejestrach i kartotekach, w tym w policyjnych zbiorach danych, prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby w Policji;
- 8) postępowania sprawdzającego, które jest określone w przepisach o ochronie informacji niejawnych⁶.

Do ustawy wprowadzono zakazy odnoszące się do kandydata, stanowiące, iż podczas przeprowadzania testu wiedzy, badania psychologicznego oraz sprawdzenia wiedzy i umiejętności z zakresu informatyki, funkcjonowania systemów informatycznych, systemów teleinformatycznych, sieci tele-

Tabela nr 1. Grupy kandydatów do służby w Policji.

Grupy kandydatów	Etapy postępowania kwalifikacyjnego							
	Złożenie wymaganych dokumentów	Test wiedzy	Test sprawności fizycznej	Badanie psychologiczne, w tym test psychologiczny	Rozmowa kwalifikacyjna	Komisja lekarska	Sprawdzenie w ewidencjach	Postępowanie sprawdzające
Kandydat (art. 25 ust. 2 ustawy)	X	X	X	X	X	X	X	X
Kandydat na stanowisko, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności (...)	X	–	–	X	X	X	X	X
Kandydat na stanowisko do służby kontrterrorystycznej	X	X	X	X	X	X	X	X
Kandydat na członka personelu lotniczego lub personelu medycznego	X	–	–	–	X	X	X	X
Kandydat do CBZC na stanowisko związane z bezpośrednim rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępstw popełnianych przy użyciu systemu informatycznego (...)	X	–	–	X	X	X	X	X
Były funkcjonariusz Policji, który przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpił do postępowania kwalifikacyjnego, jeżeli podczas pełnienia służby uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe	X	–	–	–	X	X	X	X
Były funkcjonariusz Policji, który przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpił do postępowania kwalifikacyjnego, został przyjęty do służby w Policji po przeprowadzeniu postępowania dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje (...), lub przystąpił do postępowania dla kandydatów do służby w CBZC oraz uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe	X	X	X	–	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

informatycznych oraz znajomości języka obcego obejmującej te dziedziny – przeprowadzane w stosunku do kandydata do CBZC na stanowisko związane z bezpośrednim rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępstw popełnianych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobieganiem tym przestępstwom, a także wykrywaniem i ściganiem sprawców tych przestępstw), zakazuje się mu:

- korzystania z pomocy innych osób;
- posługiwania się urządzeniami służącymi do przekazu, odbioru lub zapisu informacji lub korzystania z niedopuszczonych do wykorzystania materiałów pomocniczych;
- zakłócania przebiegu ww. etapów w inny sposób niż wskazany wyżej.

W przypadku gdy kandydat złamie przedmiotowe zakazy, otrzyma negatywny wynik z tego etapu, podczas którego naruszył obowiązujące zakazy⁷.

Rozbudowano grupy kandydatów, w stosunku do których zastosowanie mają wybrane etapy postępowania kwalifikacyjnego.

Dodatkowe modyfikacje w postępowaniu kwalifikacyjnym do służby w Policji wprowadzone ustawą z dnia 17 grudnia

2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości:

- wprowadzono możliwość „przenoszenia” przez kandydata postępowania kwalifikacyjnego⁸, tj.:
  - kandydat, wobec którego rozpoczęto postępowanie kwalifikacyjne, o którym mowa w ust. 2, ale go nie zakończono, może przystąpić, po złożeniu podania, do postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na stanowisko, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji lub do postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w CBZC na stanowisko związane z bezpośrednim rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępstw popełnianych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobieganiem tym przestępstwom, a także wykrywaniem i ściganiem sprawców tych przestępstw; w takiej sytuacji pozytywne wyniki z etapów: złożenie wymaganych dokumentów, badanie

SYSTEM DOBORU W LATACH 2005-2022

psychologiczne, w tym test psychologiczny, komisja lekarska oraz sprawdzenie w ewidencjach, uzyskane przez kandydata w postępowaniu, o którym mowa w art. 25 ust. 2 ustawy, uznaje się w jednym ze wskazanych wyżej postępowań, do którego przystąpił kandydat;

- kandydat, wobec którego zakończono postępowanie kwalifikacyjne na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności požądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji lub postępowanie kwalifikacyjne do służby w CBZC na stanowisko związane z bezpośrednim rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobieganiem tym przestępstwom, a także wykrywaniem i ściganiem sprawców tych przestępstw, lecz nie został przyjęty do służby w Policji z powodu ograniczonej liczby przyjęć albo innej usprawiedliwionej przyczyny leżącej po jego stronie, może przystąpić, po złożeniu podania, do postępowania kwalifikacyjnego, o którym mowa w art. 25 ust. 2 ustawy; podanie należy złożyć nie później niż w terminie

7 dni od dnia zakończenia postępowania kwalifikacyjnego; w takiej sytuacji pozytywne wyniki z etapów: złożenie wymaganych dokumentów, badanie psychologiczne, w tym test psychologiczny, rozmowa kwalifikacyjna, komisja lekarska oraz sprawdzenie w ewidencjach, uzyskane przez kandydata w jednym ze wskazanych na wstępie postępowań kwalifikacyjnych, uznaje się w postępowaniu, o którym mowa w art. 25 ust. 2 ustawy;

- doszczegółowiono zakres przeprowadzania wybranych etapów postępowania kwalifikacyjnego, w zależności od danej grupy kandydatów⁹, tj.:
  - rozmowa kwalifikacyjna przeprowadzana w stosunku do kandydata ubiegającego się o przyjęcie na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności požądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji, uwzględnia wymagania dotyczące pełnienia służby na stanowisku służbowym, na które prowadzone jest postępowanie kwalifikacyjne;
  - w przypadku gdy kandydat posiada specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności požądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji, uwzględnia się je w ocenie kandydata;

Tabela nr 2. Uprawnieni do prowadzenia procedury doboru do służby w Policji.

Grupy kandydatów	Zarządzający i prowadzący postępowanie kwalifikacyjne				
	Komendant Główny Policji*	Komendant CBSP	Komendant BSWP	Komendant CBZC	Komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji
Kandydat (art. 25 ust. 2 ustawy)	X	X	X	X	X
Kandydat na stanowisko, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności (...)	X	X	X	X	X
Kandydat na stanowisko do służby kontrterrorystycznej	–	–	–	–	–
Kandydat na członka personelu lotniczego lub personelu medycznego	X**	–	–	–	X
Kandydat do CBZC na stanowisko związane z bezpośrednim rozpoznawaniem i zwalczaniem przestępstw popełnianych przy użyciu systemu informatycznego (...)	–	–	–	X	–
Były funkcjonariusz Policji, który przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpił do postępowania kwalifikacyjnego, jeżeli podczas pełnienia służby uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe	X	X	X	X	X
Były funkcjonariusz Policji, który przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpił do postępowania kwalifikacyjnego, został przyjęty do służby w Policji po przeprowadzeniu postępowania dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje (...), lub przystąpił do postępowania dla kandydatów do służby w CBZC oraz uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe	X	X	X	X	X

*Komendant Główny Policji zarządza i prowadzi postępowania kwalifikacyjne w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Komendzie Głównej Policji oraz BOA.

**Komendant Główny Policji nie zarządza i nie prowadzi postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów w charakterze członka personelu medycznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

- postępowanie kwalifikacyjne prowadzone w stosunku do kandydata do służby w CBŚP, BSWP albo CBZC może być rozszerzone o przeprowadzenie badania psychofizjologicznego (badanie przy wykorzystaniu wariografu);
- badanie psychologiczne przeprowadzane w stosunku do kandydata ubiegającego się o przyjęcie na stanowisko do służby w CBŚP, BSWP albo CBZC uwzględnia wymagania dotyczące pełnienia służby w tych jednostkach organizacyjnych Policji;
- test sprawności fizycznej, badanie psychologiczne, w tym test psychologiczny, rozmowa kwalifikacyjna oraz komisja lekarska, przeprowadzane wobec kandydata ubiegającego się o przyjęcie na stanowisko do służby kontrterrorystycznej uwzględniają wymagania dotyczące pełnienia służby kontrterrorystycznej;
- rozszerzono grupę zarządzających i prowadzących postępowanie kwalifikacyjne;
- wprowadzono zasadę, zgodnie z którą zarządzenie przez komendanta CBŚP, komendanta BSWP, komendanta CBZC, komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji postępowania kwalifikacyjnego dla kandydata ubiegającego się o przyjęcie na stanowisko służbowe, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji, wymaga uzyskania zgody Komendanta Głównego Policji udzielanej na wniosek zarządzającego¹⁰;
- zmodyfikowano katalog przypadków, których wystąpienie skutkuje odmową objęcia kandydata postępowaniem kwalifikacyjnym albo odstąpieniem od jego prowadzenia przez zarządzających to postępowanie, tj.:
  - 1) niezłożenie kompletu dokumentów;
  - 2) niespełnienie wymagań określonych w art. 25 ust. 1 ustawy;
  - 3) uzyskanie negatywnego wyniku z co najmniej jednego z następujących etapów postępowania kwalifikacyjnego:
    - a) testu wiedzy,
    - b) testu sprawności fizycznej,
    - c) badania psychologicznego, w tym testu psychologicznego,
    - d) rozmowy kwalifikacyjnej,
    - e) komisji lekarskiej,
    - f) postępowania sprawdzającego;
  - 4) uzyskanie negatywnego wyniku badania psychofizjologicznego – w przypadku kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby w CBŚP, BSWP albo CBZC;
  - 5) uzyskanie negatywnego wyniku sprawdzenia wiedzy i umiejętności z zakresu informatyki, funkcjonowania systemów informatycznych, systemów teleinformatycznych, sieci teleinformatycznych oraz znajomości języka obcego obejmującego te dziedziny – w przypadku kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby w CBZC;
  - 6) zatajenie lub podanie nieprawdziwych danych w kwestionariuszu osobowym kandydata;
  - 7) niepoddanie się przez kandydata przewidzianym w postępowaniu kwalifikacyjnym czynnościom lub etapom tego postępowania;
  - 8) przystąpienie do ponownego postępowania kwalifikacyjnego pomimo uzyskania przez kandydata w poprzednim postępowaniu kwalifikacyjnym negatywnego wyniku postępowania sprawdzającego, gdy z informacji posiadanych przez komendanta prowadzącego postępowanie wynika, że nie uległy zmianie okoliczności stanowiące podstawę negatywnego wyniku tego etapu;
  - 9) gdy nie znajduje to uzasadnienia w potrzebach kadrowych Policji;
  - 10) rezygnacja kandydata z ubiegania się o przyjęcie do służby w Policji¹¹;
- wprowadzono przepis stanowiący, iż postępowanie kwalifikacyjne kończy się umieszczeniem kandydata na liście kandydatów i zatwierdzeniem listy przez zarządzającego postępowanie kwalifikacyjne.

Na podstawie art. 25 ust. 23 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji zostało wydane rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 stycznia 2022 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 109), w którym czytelnik znajdzie szczegółowe informacje dotyczące znowelizowanych zasad przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji, wdrożonych do stosowania od dnia 19 stycznia 2022 r.

¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).

² Dz. U. z 2021 r. poz. 2447, z późn. zm.

³ Druk sejmowy nr 1742 z dnia 12 listopada 2021 r. – uzasadnienie do projektu ustawy, s. 1.

⁴ Tamże, s. 4.

⁵ Tamże, s. 6–8.

⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 25 ust. 2.

⁷ Tamże, art. 25 ust. 3–4.

⁸ Tamże, art. 25 ust. 15 i 16.

⁹ Tamże, art. 25 ust. 6–10.

¹⁰ Tamże, art. 25 ust. 18.

¹¹ Tamże, art. 25 ust. 19.

Summary

Selection of candidates for the service in the Police in the years 2005–2022. Part IV. Qualification procedure for the service in the Police – modification of Art. 25 of the Police Act

The fourth part of the article concerning the modification of qualification procedure for the service in the Police is dedicated solely to the amendment to the Art. 25 of the Act on the Police, which took place in 2022. The provision in question gained the new significantly expanded wording, regulating in detail the scope of conducting the selection procedure towards the discussed group of candidates.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

ZASADY PUBLIKOWANIA w „Kwartalniku Policyjnym”

Informacje dla autorów

1. Redakcja przyjmuje teksty dotąd niepublikowane o charakterze zawodowym lub naukowym, dotyczące zagadnień związanych z funkcjonowaniem Policji i z szeroko rozumianym bezpieczeństwem, a także z praktyką policyjną i współpracą formacji z innymi instytucjami ochrony porządku prawnego oraz z samorządem lokalnym.
2. Materiały do publikacji należy przysyłać pocztą elektroniczną na adres: kwartalnik@csp.edu.pl lub składać w sekretariacie Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji w Legionowie (ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo, tel. 47 725 58 81 lub 47 725 52 70).
3. Prace są kwalifikowane do druku przez zespół redakcyjny czasopisma. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów i śródtytułów.
4. W celu zapobiegania wszelkim przejawom nierzetelności, w tym zjawisku *ghostwriting* i *guest authorship*, redakcja wymaga ujawnienia przez autorów wkładu w powstanie publikacji.
5. Materiały mogą być weryfikowane w systemie antyplagiatowym, zgodnie z procedurą obowiązującą w Centrum Szkolenia Policji.
6. Materiały są publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” nieodpłatnie, po złożeniu przez autora pisemnego oświadczenia, zgodnie z otrzymanym od redakcji wzorem.
7. Nadesłanych materiałów do publikacji redakcja nie zwraca.
8. Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe. Ponadto poszczególne numery są również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.kwartalnik.csp.edu.pl.
9. Wskazówki edytorskie dotyczące przygotowania materiału przez autorów:
  - format A4, czcionka Times New Roman, wielkość 12 punktów, interlinia 1,5 wiersza, marginesy – 2,5 cm;
  - na pierwszej stronie należy podać imię i nazwisko autora materiału, stopień (lub tytuł) naukowy (tytuł zawodowy), nazwę instytucji, w której autor jest zatrudniony, nr telefonu, adres e-mailowy;
  - do tekstu należy dołączyć streszczenie oraz tytuł pracy w języku angielskim;
  - materiał ilustracyjny powinien być dostarczony w oddzielnych plikach (rysunki lub fotografie w formacie jpg, rozdzielczość 300 dpi, minimalna wielkość 1,5 MB);
  - schematy i wykresy muszą być edytowalne, tak aby można było nanieść korektę;
  - przypisy należy umieścić na dole strony lub na końcu pracy; przypisy wstawia się automatycznie i oznacza się cyframi arabskimi;

- zgodnie z normami wydawniczymi przypis bibliograficzny powinien zawierać:
  - imię i nazwisko autora, tytuł, wydawcę, miejsce i rok wydania, numer strony:
M. Olbrycht, J. Rutkowski, *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2003, s. 35–36;
  - jeżeli dzieło jest pracą zbiorową:
Nowy leksykon PWN, red. A. Dyczkowski, Warszawa 1998, s. 684;
  - jeżeli jest to artykuł w pracy zbiorowej:
J. Szreniawski, *Prawo do dobrej administracji prawem podmiotowym obywatela*, w: *Dobra administracja. Teoria i praktyka*, red. J. Łukasiewicz, S. Wrzosek, Radom 2007, s. 256;
  - jeżeli jest to artykuł w czasopiśmie:
B. Jankowska, *Odpowiedzialność karna osób prawnych*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 7, s. 46;
  - jeżeli jest to akt prawny (należy wskazać publikator):
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.);
  - jeżeli jest to tekst opublikowany w Internecie:
J. Kowalski, *Edukacja online*, www.gazeta.pl/forum?forum edukacyjne5645 [dostęp: 12.03.2004 r.].

Zasady recenzowania artykułów

1. Artykuły o charakterze naukowym są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów zewnętrznych, zgodnie z zasadami dotyczącymi tego rodzaju prac, w tym z *Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce*, oprac. Zespół do Spraw Etyki w Nauce pod przewodnictwem prof. dr. hab. W. Marciszewskiego, Warszawa 2011.
2. Autorzy i recenzenci nie znają swoich tożsamości, w innych przypadkach recenzenci podpisują oświadczenie o niewystępowaniu konfliktu interesów między nimi a autorami, w tym m.in. bezpośrednich relacji osobistych, relacji podległości zawodowej, bezpośredniej współpracy.
3. Recenzja ma formę pisemną. Zawiera syntetyczną charakterystykę artykułu, część analityczną, ocenę ogólną i kończy się jednoznaczną konkluzją, tj. jest pozytywna, negatywna lub warunkowo pozytywna, jeśli recenzent wskazuje na konieczność wprowadzenia poprawek. Autorzy artykułów są zobowiązani do ustosunkowania się do uwag i uwzględnienia sugerowanych zmian.
4. Nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane. Lista recenzentów współpracujących z czasopismem w każdym roku kalendarzowym jest publikowana w ostatnim numerze danego roku.

**CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE**

**05-119 Legionowo
ul. Zegrzyńska 121**

www.csp.edu.pl